BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ

10 eylül

Tüm Korotiç'lere açık mektup *Mahmut Dikerdem* • Kuzeyliler'in Pyrrhus Zaferi ya da İtalyan Dışişleri Bakanı'na genişletilmiş açık mektup *Orhan İyiler* • TBKP Merkez Komitesi'ne açık sesleniş • 'Propaganda yasağı, özünde düşünce özgürlüğü yasağıdır' *Ali Saim Tekin* • Belediye işçileri yeni bir savaşımın başında *Kazım Yıldır* • 1990'larda ABD emperyalizmi *Paul M. Sweezy* • Sermayenin kalelerinde sınıf savaşları *Dr. Kurt Schumacher* • 1990'lara girerken ülkemiz kadın hareketi ve görevler (3) *Emel Aslan, Hülya Gülbahar*

AYLIK DERGİ
ŞUBAT 1990
Fiyatı: 3000 TL.
(KDV Dahil)

6

10 Eylül'den

Dergimizin 5. sayısı toplatılmadı. 5. sayımız, toplatılmaya karşı bir protesto sayısı olarak tasarlandı ve toplatılmamakla da, bir ölçüde, amacına ulaştı. Kimi çevrelerin ise 5. sayımızın bu biçimiyle ilgili akıl yürütmeleri yadırgatıcı oldu.

10 Eylül'ün ilk dört sayısıyla ilgili davalar İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde başladı.1 ve 2 sayımızla ilgili duruşma 23 Ocak 1990'da yapıldı. Dergimizin sahibi ve yazı işleri müdürü Ali Saim Tekin'in sorgusuna bu sayımızda yer verdik. 3. sayımız hakkında açılan davanın ilk duruşması 16 Şubat 1990'da yapılacak.

Dergimizin toplatılmasıyla birlikte giderek ağırlığını hissettiren mali sorunlar konusunda geçen sayımızda yeralan dayanışma çağrısına ilk yanıtlar yurtiçinden ve yurtdışından elimize ulaştı. Bunların artarak süregideceğine inanıyoruz.

10 Eylül , cezaevlerindeki arkadaşlara ücretsiz postalanıyor. Bu arkadaşlarımızın mektuplarında abone bedeli vb. konulara yer vermeleri gerekmiyor.

Dergimizin bu sayısı, kullandığımız teknik nedeniyle gecikerek yayınlanabildi. Önümüzdeki birkaç sayı için de böylesi bir gecikme öngörülebilir. Kimi hazırlıklarımızın tamamlanmasıyla Mayıs 1990'dan itibaren daha düzenli ve teknik olarak daha yetkin bir dergi çıkartabileceğimizi umuyoruz. Bu konuda okurlarımızın yeni yeni önerilerine açık olduğumuzu da bir kez daha vurguluyoruz.

Bu sayımızda Mahmut Dikerdem'in "Tüm Korotiç'lere açık mektup"unu yayınlamaktan onur duyuyoruz. Bunu 10 Eylül konumlarının haklılığının bir göstergesi olarak algılıyoruz.

Bu sayımızda yer vereceğimizi ilan ettiğimiz Osman Yücel ve Erhan Can'ın "İnsanlık Tarihinde Yıldızın Parlamadığı Anlar II" başlıklı yazıyı elimize geçmediği için yayınlayamıyoruz. Özür dileriz.

Dostça selamlarımızla.

---

10 Eylül Aylık Dergi - Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ali Saim Tekin
Yönetim Yeri: Molla Fenari Sokak No: 20 Kat: 4/50 Cağaloğlu/İstanbul
Basıldığı Yer: Metinler Matbaası - Abone Bedeli: 1 Yıllık 30.000 TL
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM. Hesap No: Ali Saim Tekin, Yapı Kredi Bankası,
Çemberlitaş Şubesi 040863-1

içindekiler

ayın yorumu

1990'lara girerken

Dünyada çok büyük alt-üstlükler yaşanıyor. Özellikle sosyalist dünyada. Kitle iletişim araçlarındaki muazzam gelişmeler bunları günü gününe, hatta saati saatine bizlere ulaştırıyor. Günlük gazetelerde ya da TV haberlerinde yurtiçinden çok yurtdışından, özellikle sosyalist ülkelerden haberler ağırlık taşıyor. Bu, kuşkusuz, insanlık adına büyük bir ilerleme. Ancak bir nokta dikkatten kaçmamalı. Bu haberler kim tarafından, hangi sınıfın çıkarları doğrultusunda üretilip, iletiliyor. Hemen kimi çevrelerden "işte eski kafa" itirazları yükselecek. O zaman somutlayalım.

Romanya'daki olayların süregittiği günlerde TRT Televizyonu olağan yayınlarını keserek bizlere "haber" iletme görevini yerine getiriyordu. Neydi bu haberler? Romanya'da halk ayaklandı. Temeşvar'da binlerce kişi katliamda yaşamını yitirdi. Bükreş Üniversitesi'nde Securitat 2000 öğrenciyi katletti. Romanya'daki olaylar sırasında ölü sayısı 60.000'i aştı. Çavuşesku'lar yurtdışına kaçtı. Securitat adlı gizli polis örgütü, vb., vb. Sonra tüm dünya bu haberlerin kelimesi kelimesine aynen yayınlandığını öğrendi. Time dergisi Romanya'da toplam ölü sayısının 780, yaralı sayısının ise 18.000 dolayında olduğunu açıkladı. Temeşvar katliamı diye gösterilen filmlerdeki çocukların zehirlenme, hastalık vb. nedenlerle hastanede öldüklerini 4 Rumen doktoru duyurdu, günlük gazetelerde küçük bir haber halinde yansıdı. Bükreş Üniversitesi'nde ise tek bir öğrenci cesedine rastlanmadı. Bugün tüm dünya Romanya'da bir halk ayaklanması olmadığını, Securitat'ın halk milisi olduğunu öğrendi. Peki bir ay bile sürmeyecek bir yalan neden ve nasıl üretildi? Sorunun yanıtı "eski kafa" bakımından açık, olayları "radikal demokrasi" çerçevesinde algılayanlar bakımından ise oldukça zor.

Aynı süreçte ABD, ordularıyla Panama'ya giriyor. Filipinler'deki üslerinde yeralan askerleri Aquino'ya karşı darbe girişiminde bulunan ordu birliklerini üzerine sürüyor. Panama'da günlerce insan avı sürüyor. Noriega'nın aranması bahanesiyle Panama, yeniden arka bahçe olarak düzenleniyor. "Demokrasi" götüren ABD emperyalizminin bu tutumunu "Hür Dünya" kınamak bir yana, açıktan destekliyor; sosyalist dünya ise etkin tutum almamayı yeğliyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Genel Kurulu, Panama'nın ABD askerlerince işgaline seyirci kalıyor. Adeta emperyalizmin bölünmemiş egemenlik zamanlarından sömürgelerine nizamat verdiği günler yaşanıyor. ABD'li stratejistler, önümüzdeki döneme ilişkin senaryolarını hazırlarken, sosyalist dünyayı hesaba katmayı gerekli görmüyor. Japonya ve birleşmiş Avrupa odaklarıyla ABD emperyalizmi arasındaki güç, ilişki ve çelişkileri dikkat odağından yeralıyor.

Öte yandan, artık TV haberlerinde ve günlük gazetelerde Polonya haberlerine pek rastlanmaz oldu. Oysa Polonya'da, IMF reçeteleri doğrultusunda, fiyatlara % 300-400 zam yapılırken, ücretler donduruluyor. Grev hareketi yaygınlaşırken, büyük kentlerde açlar için kazanlar kaynatılıp yemek dağıtılmaya başlandı. Bu yıl için öngörülen işsiz sayısı resmen 400 bin olarak açıklandı. Walesa Batı'ya acil ekonomik yardım için yalvarıyor. Batıdan ne bir ses, ne bir nefes var. Batılı stratejistler, sosyalist ülkelere yatırım ya da yardım yapmayı güvenli görmüyorlar. Bu ülkeler halklarının "tembelliğe alıştırıldıklarını" ileri sürüyorlar. "Tembellikten"ten kasıtları, sosyalist ülkeler halklarının sahip olduğu kolay kolay geri alınamaz haklar. Sosyalizmin emekçilere kazandırdığı bu haklar Batıya alabildiğine korku veriyor.

Sovyetler Birliği de içinde sosyalist ülkelerde, komünist partisinin öncülüğü ve iktidar tekeli tartışılıyor. Kimi ülkelerde buna son verildiği açıklanırken, kimi ülkelerde komünist partileri oto-likidasyona gidiyor. Bunun sosyalizmde yenilenme olduğunu hâlâ düşünenleri bir tarafa bırakıp, olgulara bakmayı sürdürelim. Çekoslovakya devlet başkanlığına getirilen Havel'in en büyük övünç kaynağı, yaşamının hiçbir döneminde sosyalizme inanmamış olması. Havel, yurtdışında yaşayan Çekoslovaklar'dan bir Prens başkanlığında gölge hükümet kuruyor.

Sovyetler Birliği'nde Baltık Cumhuriyetleri'nde kendini belli eden milliyetçilik akımı, Kafkasya'ya sıçradı. Azerbaycan ile Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri arasındaki gerginlik bir savaş boyutlarına ulaştı. Azerbaycan'a Sovyet askeri müdahalesi yapıldı. Azerbaycan KP tüm üyelerini yitirdiğini açıklarken, Azerbaycan Kurtuluş Cephesi adlı örgüt resmi görüşmelerin muhatabı durumuna geldi. Aynı şey Ermenistan'da da görülüyor. Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sorunlar Litvanya'da görüşülüyor.

Özellikle Azerbaycan'daki gelişmeler ülkemizi de yakından ilgilendiriyor. Milliyetçilik dalgasının kabarmasında etkili oluyor. Türkiye çapında Azerbaycan olaylarıyla ilgili mitingler yapılıyor. Bu mitinglerde faşistler etkin rol alarak konumlarını güçlendirmeye çalışıyor. Aynı dönemde Yunanistan'da Batı Trakya Türkleri konusunda gelişen olaylar da milliyetçilik rüzgarına hız katıyor. İç politika, yaşam pahalılığı, emekçilerin gün günden kötüleşen koşulları gündemin arka sıralarına itiliyor. Bütün bunlara bir de Prof. Muammer Aksoy'un öldürülmesi gibi terör olayları gelip ekleniyor.

Kabaca tablo bu. Böylesi bir tabloda komünistler, sosyalistler, devrimciler nerede yer alıyor? Ne yapıyorlar? Şurada sonu gelmez birlik tartışmaları, burada hedefi belirlenemeyen kampanya tartışmaları. Yaşamın öne çıkardığı sorunlara yanıt arayışı, işçi sınıfı ve emekçi halkının hareketiyle tütünleşme ve onu yönlendirme çabası gündemin hep daha geri sıralarına itiliyor. Teslim etmek gerek, çizdiği doğrultuda TBKP ilerliyor; il, ilçe örgütlerini açıklıyor. Reformizme karşı tutum aldığını söyleyenler ise, henüz kendilerini ve somut hedeflerini tarif etmekten uzak. Uluslararası komünist ve işçi hareketindeki alt-üstlükler bir yandan, ülkemiz komünist ve işçi hareketinde Lenininci konumlarda yeraldığını ileri süren parti, grup ve çevrelerin içinde bulundukları durum öte yandan, yeni yeni kesimlerin Marksizm-Leninizm'e kazanılması bir yan, varolan kadroların aktifliklerini de olumsuz yönde etkiliyor. Durumu nesnel olarak saptamak ve bundan çıkış yolunu somut olarak ortaya koymak gerekiyor. Ne yapmalı sorusu? Marksizm- Leninizm konumlarında yeralanlar bakımından güncel ve ivedidir. Bu soru net biçimde yanıtlanmadan hiçbir parti, grup ya da çevrenin ne kendi içinde, ne de birlik-eylem birliği sürecinde ileriye doğru hareketi olanaklı görülmüyor. 10 Eylül, bu soruya kendi yanıtını etraflı bir biçimde önümüzdeki sayıda verecek. Diğer parti, grup ve çevrelerin de yanıtı önem taşıyor.

8'lerin yurtdışındaki sosyalistlere çağrısı ile düzenlenen Bocholt'taki birlik tartışmalarından kesitler

O. Baydar, İ. Demir, E. Erkiner, A. Kaçmaz, V. Sarısözen, O. Silier, S. Tanilli, B. Uluer'in ortak (sekiz'ler diye anılan) imzalı çağrılarıyla; 17-18-19. Kasım. 1989 tarihlerinde Bocholt'da 8'lerce davet edilen 60 kişiden, %40 ila % 45 dolaylarındaki bir katılımla gerçekleştirilen birlik tartışmaları düzenlendi.

Toplantıya, 8'lerin (S. Tanilli hariç) 7'sinden başka; 1-Bayram Ayaz (Gözlemci), 2- Faruk Aral, 3- İrfan Cüre, 4- Yalçın Cerit, 5- Sıtkı Coşkun, 6- Muzaffer Doyum, 7- Temel Demirer, 8- Aydın Engin, 9- Kürşat İstanbullu, 10- Demir Küçükaydın, 11- Orhan Karaca, 12- Atilla Keskin, 13- Ziya Orkunoğlu, 14- Mahir Sayın, 15- İbrahim Seven adına bir gözlemci arkadaşı, 16- Selçuk Sayman, 17- Salih Taner Serin, 18- Doğan Tarkan, 19- (toplantıya bir başka toplantı nedeniyle katılamayan Gültekin Gazioğlu yerine Yaşar Arıkan, 20- Serol Teber, 21 Güray Tekinöz, 22- M. Emin Yıldırım, 23- Haluk Yurtsever, 24- Aydın Karahasan 25-f Mehmet Asal, 26- Hüseyin Özer katıldı.

Toplantıya çağrılı oldukları halde, nedenli ya da nedensiz katılmayan isimler ise şunlardı: 27- Taner Akçam, 28- Haydar Atlı, 29- Ergün Aydınoğlu 30- Cumhur Aytolun, 31- İsmail Metin Ayçiçek, 32- Murat Aydın, 33- Mihri Belli, 34- Mehmet Biter, 35- Hatice Bekdemir, 36- Gönül Dinçer, 37- Mustafa Demir, 38- Ayşe Erzan, 39- Bingöl Erdumlu, 40- Ahmet Cengiz Güngör, 41- Ahmet İnsel, 42- Aktan İnce, 43- Zülal Kılıç, 44- Mehmet Kaptan, 45- Alaattin Kılıç, 46- Enver Karagöz, 47- Filiz Kardam, 48- Ömer Laçiner, 49- Alp Otman, 50- Mehmet Özler, 51- Doğan Özgüden, 52- Orhan Suda, 53- İbrahim Sevimli, 54- Orhan Savaşçı, 55- Taner Timur, 56- M. Cemal Taymaz, 57- Mehmet Tuna, 58- Kemal Uzun, 59- İrfan Yavru, 60- Sabri Yılmaz, 61- Süleyman Yeşil, 62- Yalçın Yusufoğlu....

Katılımı bir hayli az olan toplantıya, bu toplantının 'görev, yetki ve amacının ' belirlenmesine ilişkin tartışmalarla başlan-dı. Ve de bu maddede toplantının düzenleniş ve çağrılılar listesinin hazırlanmasına yönelik olarak, 8'lere eleştiriler yönetildi.

İlk konuşmacı A. Kaçmaz 'çağrının eksikli bir girişim' olduğunun altını çizip, bu toplantının kendisini genişletmesini önerdi. B. Uluer ise, toplantı örgütlenirken; Türkiye'dekine benzer eğilimlerin öne çıkartıldığını söyledi. Toplantının çok eksikli olduğunu, örneğin DEV-YOL'lu arkadaşları bu toplantıya katamamalarının büyük bir eksiklik olduğuna dikkatleri çekti.

Divanın seçiminden sonra Demir Küçükaydın ve Haluk Yurtsever toplantının düzenleniş biçimine ve gündem taslağına eleştiriler yönelttiler.

Bu eleştirilere yanıt veren Mahir Sayın, bu eleştirilere ilişkin olarak şunları dedi: "Buraya gelişte asgari bir zeminimiz var. Buraya gelirken, Türkiye ile paralel bir ön toplantı olmak kabulü vardı. Bu unutulmamalı ve önerilen gündem doğrultusunda ilerlenmelidir."

Sıtkı Coşkun'un "Mahir'in söylediklerine aynen katılıyorum" demesinin ardından; Demir Küçük-aydın'ın Türkiye ile paralelliğin oraya bağımlılık tek yanlılığında ele alınmaması gerektiğini ifade edip; katılımın aşırı eksikliğine de dikkatleri çekerek, şunları dedi: "Türkiye devrimci hareketi devrim gibi bir şeyi yaşıyor. (....) Varılan noktada yılların biriktirdiği önyargılarımız vardır. Birlik çabalarında bunu unutmadan çok hassas olmak gerek (....) Yurtdışındaki 8'lerin çağrısı da, ülkedeki 18'lerinki gibi bir çeşitliliği yakalamak durumundaydı. Ama görünen odur ki hatalarından dolayı yakalıyamadı. (....) Toplantıya sadece 2-3 kadın çağrılmış olmasını şiddetle protesto ediyorum".

Veysi Sarısözen ise, Haluk Yurtsever'in dediklerini eleştirerek şunları dedi: "Ben bu toplantıya Türkiye'deki arkadaşlarımızın çabalarını desteklemek için geldim. Buradaki davete icabet edenler de bunu kabul edip gelmiş olmalıydılar. Eee o halde Yurtsever'in itirazları da niyedir ki?..."

Veysi Sarısözen'in, 'rahatsızlıklarını' açık eden bu çıkışının ardından sözalan İlkay Demir, toplantının düzenlenişini ve kadınların yeterli düzeyde çağrılmayışını protesto eden (Nuran Sarıca, Hülya Eralp, Serpil Sarıca'nın) üç imzalı mektubunu okudu.

Toplantı, bu eksenli tartışmalarla devam ederken; kimi konuşmacılar özetle şunları dediler:

Muzaffer Doyum: "İlla da Türkiye'deki biçimi benimsemek durumunda değiliz. O koşullardan daha farklı bir coğrafyada olmaklığımız, daha geniş ve zengin olmaklığımızı gerekli kılmaz mı ? (...) Bu toplantıya Türkiye toplantısını emsal almak adına, 8'lerin kimilerini seçerek, kimilerini de dışlayan tutumu bana mantıklı gelmiyor (...) Ben seçmeci olan bu biçimi seçmememiz gerektiğini düşünüyorum."

Doğan Tarkan: "Türkiye toplantılarına paralel olmayı, onu etkileyip, ondan etkilenme temelinde ele alıyorum. O Türkiye'de bu yurtdışında gibi ayırımlar ve bu kavramlarla açıklanmayı doğru bulmuyorum (...) Frankfurt'ta 8'lerin çıkarttığı çağrı ile yanyana gelişlerini ve bu kompozisyonda 60'ları özel kriterleriyle seçerek çağırma biçimlerini protesto ediyorum (...) 8'lerin çıkarttığı bildirinin hiçbir yol gösterici özelliği olduğuna inanmıyorum (...) 8'lerin çağrı biçimi ve tutumları bizi bir kaos'a sürüklemiştir.

Bilmiyorum, ama kavrayabildiğim kadarıyla 8'lerin kriterinin öznel ve soyut olduğunu düşünüyorum. Frankfurt'taki ve buradaki buluşmalar, Türkiyeli solun % 30'udur. Ben burada bulunuşumla, solun buradaki % 30'unu, diğer geriye kalanına tercih ediyor değilim. Buraya sadece çağrıldım ve geldim. Toplantı kendisini genişletmelidir (...) üç kadın arkadaşın İlkay kanalıyla ilettikleri protestolarını şiddetle destekliyorum. (...) Birlik tartışmalarının gündem tartışması en geniş kalabalıklar önünde yapılmalıdır. (...) Türkiye'deki tartışma gündeminin olduğu gibi kabul edilmesi önerisini kabul etmiyorum." dedikten sonra, Ahmet Kaçmaz Doğan'ın sözü arasına girerek: "Doğan'ın hiçte yapıcı olmayan uslup'una itiraz ediyorum (...) Ben eleştirilerin yapıcı olması gerektiğine inanıyorum, çalışmalarımızın geleceği açısından bu tür bir yanaşımın önemi çok büyüktür." dedi...

Daha sonra Doğan sözüne devam ederek şunları dedi: "çalışmalarımızın geleceği açısından eleştiri çok önemlidir. Tartışmada sert/yumuşak ayırımı bana pek anlamlı gelmiyor. İlerlemek sert/ yumuşak diye ayırmadan mücadele etmektir.

Haluk Yurtsever: "Türkiye'de sürece sosyalistlere 18'lerin çağrısıyla başlandı. (...) Birlik anlayışlarından ötürü, birlikleri olası olmayan en genişlikte ısrar, bu çabaları anlamsızlaştıracaktır (...) Bu girişimin en büyük talihsizliği, beş benzemezin genişliğinden bu toplantılarla parti çıkarmaya kalkışmasıdır. (...) Buraya gelmekliğimiz hiçte Veysi Sarısözen'in dediği gibi yorumlanamaz. Bu toplantıya aykırı sözler söyleyenler de, bu toplantının çağrısında da ifade ettiği gibi amaçları içindedirler. Kaldı ki kimsenin de itiraz edemiyeceği gibi, buradaki kompozisyonun farklılığı da orta yerdedir. (...) Mevcut durumda birlik ve ayrışma çabaları bir sığlık içindedir. Odağına sosyalist iktidarı koymayan bir birlik çabasının hiç bir şansı yoktur. (...) Toplantıların bu biçimi ile devamı tıkanıklığını da devreye sokuyor. (...) Türkiye solu tarihinde ilk defa bu kadar tartışıyor. Parti ve siyasete müdahalede pratiksiz, perspektifsiz ve sınıf mücadelesi dışında tartışıyor. Oysa Türkiye'deki gelişmeler kimseyi beklemiyor. (...) Temelli farklılıkları olanların birleşmesi olası değildir. Kimi kriz geliyor, ona göre hazırlanalım... diyor. Kimi de AT'na girelim, burjuva demokrasisi çok önemlidir... diyor. Ayrıca kimileri Kürt sorunu insan hakları sorunudur, derken; başkaları da bu bir bağımsızlık ve iktidar sorunudur diyor. Bunlar nasıl birleştirilecek ?...(...) Bu kadar benzemezin birliğinden parti çıkmaz. Gündemde olan sorun bütün benzerlerin koordinasyonudur.

Orhan Karaca: "Çağrı eksiklidir. Ama onun protestosu da yanlıştır. 8'lerin çağrısına benim de eleştirilerim vardır. Toplantı genişletilerek, daha zengin bir katılım elde edilmelidir. (...) Katılım sorunu birlik isteyen tüm arkadaşların katılımıyla gerçeklenmelidir. Böyle bir katılım için, kimsenin kimseyi 'veto' etme hakkı olmamalıdır. "

Veysi Sarısözen: "Biz sekiz arkadaş tesadüfi bir biçimde bir araya gelip, bir davet çıkarttık (...) Biz konuşmak için bir araya gelelim dedik. Bu konuda bizi başkaları davet etse idi, biz de onların davetine icabet ederdik. (...) Bu toplantı zayıf bir toplantı değildir. Burada çok ciddi örgüt ve akımlar vardır. Örneğin TSİP, TBKP, Kurtuluş, Sosyalist İşçi, 10 Eylül, TKEP, Sosyalist Birlik, Marksist vd'leri... Dev-Yol'un olmaması büyük bir eksikliktir. Ama durum, toplantının bileşimi açısından hiç de vahim değildir. (...) Bizim konuşmaya ihtiyacımız var (...) Kimse kimseyi dışlamıyor ve buna da niyeti yok. (...) çağrı'ya sert eleştiriler yöneltecek yerde, oturalım Türkiye'deki arkadaşlarımıza nasıl destek vereceğimize bakalım. Buyrun bu işin nasıl örgütleneceğine geçelim"

Temel Demirer: "Benden önceki konuşmacılardan Haluk'un dediklerine katıldığımı belirtip; aynı konulardaki tekrarlarla vaktinizi almadan, kısaca bir kaç noktaya değineceğim: 8'lerin çağrısı ciddi eksiklikleri olan bir girişimdir. 60 kişilik listenin bile katılmadığı bu toplantıya, bunu bilerek ve eleştirerek geldik.

Veysi'nin deyişiyle 8'lerin davetine icabet ederken; Veysi bağışlasın ama ne olup bittiğini açıklığa çıkartmadan, 'yangından mal kaçırırcasına' iş kotarmaya gelmedik. Davete icabetten Veysi'nin anladıklarını ve anlattıklarını anlamıyorum. Buraya birlik ve ayrışma imkanlarını tartışmaya ve de olasıysa bir dizi tartışma toplantısıyla da, olabileceği kadar bunu gerçekleme amacıyla geldik.

Bu işin Türkiye ile koordinasyon içinde olması, elbette iyidir. Ama dikkat edin koordinasyon dedim!.. Ben koordinasyondan karşılıklı diyalektik bir etkileşimi anlıyorum. Yoksa, onlar bilir biz yaparızcı bir bağımlılığı değil.

Özetle Türkiye ile koordinasyon diyorum. Buradan da, oradaki çabalardan da 'en geniş' bir birlikteki beş benzemezin partisi çıkmaz, onun için de bu tartışmalar doğası gereği birlik ve ayrışmaya hizmet edecek olan bir harmanlanmadır... Başkada bir şey değil, bu böylece kavranmalıdır... diye ekliyorum...

Tartışmada birliğe denk düşen bu faaliyetimiz, en geniş çevrelere ulaşmalıdır. Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketinin temsilcilerini de bu platforma, hiç olmazsa gözlemci olarak katabilmeyi becerebilmelidir. Yani soruna direkt ya da dolaylı taraf olan herkes, bu platformun seçmeci ve dayatmacı olmadan, ve de olası olduğu kadarıyla, onların da kendilerini bu faaliyet kapsamında ifade etmelerine olanak sağlamalıdır.

Bu tür bir faaliyette sabırlı ve olgun olmanın önemi çok büyüktür. Ama sabır ve olgunluk, bir aradaki beş benzemezin birbirlerine 'es geçerek' kötü bir barış imzalamalarını da gerektirmez. Var ise bu anlayışlardan kurtulmak gerekiyor. Bir de yine "var ise", 'veto'cu anlayışların da bize bir şey katmayacağını, anımsamak gerekiyor..."

Bülent Uluer: "Çağrı üzerine bir alay eleştiri getirildi. Sorarım bize bu eleştirileri getirenleri yan yana getirmekle, kötü bir iş mi yaptık ?... Evet çağrının: çağrıldıkları halde katılmayanlar kişiliğinde eksiklikleri olmuştur. (...) Burada Dev-Yol, Dev-Sol, Partizan ve diğer örgütlerden arkadaşlar olmalıdır ki, devrimci hareketin meseleleri daha eksiksiz tartışılabilinsin... Ama bu arkadaşlar Frankfurt tartışmalarındaki kimilerinin tutumundan ötürü, yine bu arkadaşlar bu faaliyetlere katıldığı için, bekle gör tavrını tercih etmişlerdir. (...) Bu işler sorunsuz ve sancısız olmuyor. Türkiye'deki 18'lerin çabaları da büyük sorunlarla karşılaşmıştır. Onun için kusursuzlukk arayışındaki eleştirilerin pek de pra-

tik bir değeri yoktur. (...) Sorun burada kimin kimi çağırdığı değil, ne yapacağımız konusudur. Ötesi ise teferruattır. (...) Buradan yani bu toplantıdan bir parti çıkması mümkün olmadığı gibi, bizim de böyle bir beklenti ve eğilimimiz de yoktur (..) Bu tartışmalarla sağlıklı bir saflaşmanın gerçekleştirilmesini hedefliyoruz."

Mehmet Asal: "Ben çağrılan 60 kişilik listede yokum. Buna rağmen toplantıya katıldım. (...) Gördüğüm kadarıyla birlik anlayışlarında değişen bir şey yoktur. Kimileri geçmişlerine el sürmeden, onu unutup/unutturarak 'gelin birleşelim' diye haykırmaktadırlar"

Engin Erkiner: "Açık konuşmak gerek, çağrıcılar yani 8'ler arasında da farklı görüşler vardır. (...) çağrıyı yaparken, ölçülerimizi Türkiye'dekine benzetmeye gayret ettik. Her seçme subjektiftir. 8'lerin seçmesi de elbette subjektifdir. Kuşkusuz daha iyi bir seçme yapılabilirdi. (...) Biz buraya parti kurulacakmış gibi bir önkoşullanma ile gelmedik. (...) Türkiye'de yürüyen birşeyler vardır. Avrupa'da büyük ölçüde buna benzer olmalıdır. (...) Buradaki çok geniş ve farklı spekturumdan ortak bir program çıkartılamaz. (...) İleride bir tartışma yapılacak ise, bu bir düzey tutturmalıdır. Bunun için de elit olmalıdır. (...) Görev ve yetkilerde Türkiye'deki modelin aynısı kopye edilmelidir. (...) Kanımızca bu tür toplantılar geniş eylem birlikleri sağlarsa, bununla yetinilmelidir."

Bayram Ayaz: "Ben bu toplantıya gözlemci olarak katılıyorum. Amacım gözlemci olarak katıldığım bu toplantılar aracılığıyla Türkiye sosyalist hareketinin ne dediğini öğrenmek. Bu toplantı ile ideolojik/örgütsel bazda beraberlik amacım yok. (...) Acıdır ki Türk ve Kürt devrimci hareketleri arasında, konjonktürel bir uzaklaşma sözkonusudur. Bu tehlikeli bir durumdur (...) Kürt hareketi popülerleşmektedir. (...) İdeolojik ve başka birçok konuda Türk ve Kürt devrimci hareketleri arasında köprüler kurulmalıdır."

İlkay Demir: "Ben bu toplantıyı ve başlatacağı süreci, birlik olanaklarının aranması olarak değerlendiriyorum. (...) Bize birlik olanaklarından yana bir diyalog gerekmektedir (...) Birlik olanaklarını pratik eylem birlikleri temelinde aramak ise, bana doğru ve anlamlı geliyor. (...) özet ile ben bu toplantıyı, tartışma sürecini örgütleyecek olan bir topluluk olarak görüyorum."

Yalçın Cerit: "Ben yurtdışında kalmak zorunda kalanlardan birisi olarak; Türkiye açısından etkili ve ona katkılı bir toplantı yapalım diyorum. Onun için de içerikte sert olsak da, uslupta yumuşak olalım (...) Sol hareket devresini tamamlıyamamış bir devre dışılığı yaşamaktadır (...) 8'ler, çağrılarını pratikleştirirken; işlerini ciddiye almadılar (...) Biz hepimiz döğüşen tüm örgütleri; Dev-Yol'u, Partizan'ı vd'leriyle aynı yolun yolcularıyız. Ne yapacak isek, hep beraberce ve onlarla yapacağız... (...) Dar kafalılığımızın sınırlılıklarını aşamıyoruz. Darlık ve seçicilikte ısrar ediyoruz. Bu gereği ifade ettik mi 'örgüt düşmanı' ilan ediliveriyoruz (...) Kürtler bu platforma hiç olmazsa, gözlemci olarak katılmalıdırlar (...) Bu platformu genişletelim. Genişletmek için, daha da aktif bir işbölümü gerçekleştirelim (...) Diğerleri olmadan, bu işi yapamayız. Yaptığımızı zannetsek de bir şeye benzetemeyiz."

Doğan Tarkan: "Buradaki olayın ismi doğru konulamıyor. Doğru olan isimlendirme; yaptığımız işin birlik tartışmaları olduğudur. Bu çabaları kısa vadeli birlik düzeyinde ele alanlar var, almayanlar da. (...) Birlik tartışmaları dünyada birşeyler çatırdayıp yıkıldığı için, bu kadar güçlü olarak devreye girdi. Dünkü sistemlerimizin dağılması, bizi birleşmeye yöneltti. Onun için de birlik çabaları, dağılanın pür-ü pak bir teorik tartışmasını yapmalıdır. Bu açıdan bir tartışma platformu olan bu faaliyet; Macaristan'ın, Polonya'nın, Rusya Ermenistanı'nın ve duvar'ın tartışılmasını en önemli gündem maddesi ilan etmelidir. (...) Tartışma platformuna gruplar mutlaka katılmalıdırlar. Ama bu katılım birer temsilci düzeyinde sınırlandırılmamalıdır. (...) Teorik tartışmamız, aynı zamanda teorik bir mücadele olacaktır. Ve de bu faaliyetin yeri, kalabalıkların önüdür.

Demir Küçükaydın: "Buradaki birlik tartışmalarını, tartışmada birliğe dönüştürmeliyiz. Bu konuda Türkiye'deki tartışmalardaki Metin Çulhaoğlu ve Ertuğrul Kürkçü gibi düşünüyorum. Bu faaliyetlerden hemen bir parti çıkartılmasını doğru bulmuyorum (...) Her birlik bir bölünmedir. Örneğin kanarya sevenler örgütü kurdum mu, kendini sevmeyenlerden ayırmış olursun."

Sıtkı Coşkun: "Çağrıda mutabakat var ki, buraya gelindi. İşe bir yerden başlamak gerekiyor. Ya politik önceliklerle teorik faaliyet götüreceğiz ya da kimilerinin sonu gelmez entelliklerine göre! Ben birinciden yanayım."

Temel Demirer: "Buraya kadarki tartışmaların bile, 'en geniş birlik ' halüsinasyonlarına verilmiş bir yanıt olduğunu düşünüyorum. Sözcük düzeyinde zikir hemekadar 'aynı' gibi görünüyorsa da, birliğe ilişkin fikir ve tasavvurlar çok farklı... öncelikle bu farklılığı kabul etmek ve sonra da bu kabul temelinde ilerlemenin olası imkanlarını aramak gerekiyor... Bir kez de ben tekrar edeyim: Her birlik bir bölünmektir ! Bundan kimsenin şüphesi olmasın... Bu anlamda tartışmada birlik formülasyonunda mutabakat gereki-yor. Benim için bu mutabakatın anlamı, reformculardan ayrışma temelinde; radikallerle tanışma, yakınlaşma ve birleşmedir. Başkaları için de, varsın kendi legal partilerini kurmak olsun.

Bu konumlarımızı yığınlar önünde ve tartışmada birliğimizi sokaklara götürerek kıyasıya eleştirelim. Tartışmalarımızı olabildiğince, 'entel' teorisyenliklerinden kurtarıp siyasal önceliklere bağlıyalım... Burada şunu açıkça ifade edeyim:. Doğan'ın deyişiyle 'Duvar öncelikli pür-ü pak bir teori' tartışmacılığı; Doğan bunda ısrar eder ise, Doğan'a sadece ve sadece duvarla tartışabileceği bir yalnızlığı dayatır. Kimse kimseye siyasal önceliği atlayan özneliklerinin seçiciliğini dayatmaya kalkışmasın...

Tekrar ediyorum: Bu geniş spekturumun yanyana gelip, bir süre için 'beraberce' durabilmesinin tek olanağı; faaliyetlerimizin tartışmada birlik çevrenindeki formülasyonundan geçmektedir."

Ziya Orkunoğlu: "Zaman şu ana değin 5-6 saatte hoyratça kullanıldı (...) Ben bu toplantılardan çok fazla şey beklemiyorum. Buradan bir parti çıkacağı yollu bir beklentim ise hiç mi hiç yok. Buranın sadece teorik tartışmaların yürütüleceği bir platform olduğunu düşünüyorum. (...) Birlik açısından işin özü zorunlusu olduğu siyasal faaliyetlerine bağlanarak aşılabilir (...) İnsanlar eskiden yanyana gelemi-

yorlardı. Bugün ise, 'aman aman birbirimizi kırmayalım' diye-rek yanyana geliyorlar ki; bu iki durumun da birbirinden hiç farkı olmuyor. Bu iki durum da savunulacak iyi bir şey değildir. (...) Tartışalım ama iş yaparak tartışalım.

Bülent Uluer: "Burada iki eğilim var. Bu toplantı, yapılmış olmak içinci bir toplantı mıdır? Yoksa gündem maddelerini karara bağlamalı mıdır? Tartışmalara bu haliyle devam edilmemelidir. (...) Toplantı genişletilmelidir... Tamam ama toplantının genişletilmesine itiraz eden mi vardır ki, bu konu üzerine bu denli fırtına koparılıyor? Daha geniş kitleleri tartışmaya katılım. Hiç eylemliliği olmayan tartışma toplantılarının yararına inanmıyorum. Aynı konuya ayrı ayrı odaklardan ortak vuralım. Birlik tartışmalarıyla birlikte, ortak hedefli kampanyalar düzenliyelim. Burayı eylemliliğe yöneltip pratik adımlar atabilmeyi becerebilmeliyiz. Farklılıklarımızı birbirimize deklare ederek değil, iş yaparak aşabiliriz. (...) Pratik adımlar atılmalıdır ve gündeme bağlı olarak ilerlenilmelidir. (...) Biz önerilerimizle kimseye birşey dayatıyor değiliz"

Engin Erkiner: "Türkiye sosyalist hareketi sosyalist ülkelerdeki değişimler üzere, bu gündemle tartışmıyor. Aksine Türkiye'deki sürece daha kollektif müdahale etmek için tartışıyor. (...) Buradaki faaliyetlerimizde Türkiye'yi taklit edelim diyorum. Çünkü biz burada bu düzeyi bile tutturabilmiş değiliz."

Oya Baydar: "Burada üç eğilim var: 1-) Birlik eğilimi; bu eğilim bu toplantıyı birliğin bir adımı görüp, bu olanağı siyasal birliğe dönüştürmek istiyor. 2-) Buraya ayrıca ayrışmak için katılan arkadaşlar var. 3-) Bir diğer eğilim ise, tartışmada birlikten yana olanlardır. Ben bu eğilimlerden üçüncüsüne mensubum. (...) Ben bir şey bulmuş değilim, tartışmak istiyorum (...) Bu üç eğilimin ortak noktası/paydası, tartışmak ve kendisini ifade etmektir. Tartışmada birlikten, eylem birlikleri de çıkar. (...) Bu toplantı kendisini genişletmelidir. (...) Buradaki tartışmalar, Türkiye' dekine yapışık kardeş gibi paralel olmasın. (...) Bugün bu toplantı şu ana değin bir verim verememişse, biz iki tavuğa bile yem veremiyoruz demektir ki; o zaman da burada dünyaya nizamat vermeye kalkışmayalım."

Atilla Keskin: "Ben de üçüncü eğilimdenim (...) 8'ler bugüne kadarki gelişmeleri; hata, eksik ve zaaflarıyla kaleme alıp; buraya çağrılıp da gelmeyenlerle; çağrılmayanlara yollasın. (...) Bu tartışmalara herkes kendi üç ana eğilimiyle geldi. Onun için bu toplantının daha genişletilerek, elitistlikten kurtarılması gerekmektedir. Bu açıdan da bu tartışmaları sokağa dökmek için çaba harcanmalıdır. Tartışmalara en geniş militan kesimi katmak bu toplantıların ana görevi olmalıdır."

Aydın Engin: "Kuruçeşme toplantısını bir parti kurma toplantısı olarak görmedim. Ya da kısa vadede böyle bir hedefi gerçekleyebileceği yanaşımını gerçekçi bulmadım (...) Kaldı ki 'çıkartılacak' olsa da, o tür kompozisyonlardan, hayırlı parti çıkmaz diye düşünüyorum. (...) Ben Kuruçeşme toplantısına farklı bir nedenle önem veriyorum ki, o da bu girişimin ciddi bir tartışma platformuna dönüşm'esi eğilimidir. (...) Önümüzdeki dönem, yeniden dağılıp dürülme dönemidir."

M. Emin Yıldırım: "Bu toplantı, sınırlanmaları ve mütevaziliği içinde, Kuruçeşme'deki politik insiyatifin çok gerisinde kalmaktadır (...) Ben bu toplantının birlik olanaklarının araştırılması ve de birleşik Marksist bir partinin yaratılmasına bağlanması gerektiğine inanıyorum."

Serol Teber: "Ben bu tür toplantılara yıllardır ilk kez katılıyorum. Bir amatör heyecanıyla da, bu toplantıyı düzenliyen arkadaşlara teşekkür ediyorum. (...) Buradaki tartışmaları da, bir entellektüel mastürbasyonu gibi görmüyorum. (...) Buradaki faaliyetlerde Türkiye ile senkron davranmak gerek (...) Bu tür toplantıların devamı kesinlikle gereklidir"

Orhan Karaca: "Genel eğilim tartışmada birlik yönünde, ama bu yeterli değildir. Biz burada birleşik Marksist bir partileşme için tartışmalıyız. Onun için de partileşmeyle tartışmalar birleştirilerek, alternatif üretmeye bağlanmalıdır. "

Ahmet Kaçmaz: "Müsadenizle bu tartışmaları toparlamaya çalışacağım. Ben burada söylenenler arasında çok büyük ayrılıklar görmüyorum. Buraya geldik birşeyler çıkartalım diyen arkadaşlar çok haklıdırlar. (...) Kadınları bu toplantıya, Raiza Gorbaçov'a benzetmeden katalım. (...) Kürtler meselesi de facto oldu. Onlar Türkiye'deki platforma gelmedikleri için, bu toplantıya da çağrılmadılar. Bu eksiklikleri, genişliyerek gidermemiz gerekiyor. (...)Özetle 8'lerin gelişimini ve yaptıklarını hülasa ederek; onların eksikliklerini eleştirerek ilerliyelim"

Bülent Uluer, Kaçmaz'ın '8'lerin eksiklerini eleştirelim' yollu özeleştirel yanaşımına itiraz etti. Bunun ardından toplantının ne düzeyde genişletileceği konusuna geçildi.

Aydın Engin: "Buradan bir yazı çıksın, bu yazıyı bu toplantı imzalasın. Sonra da genişletilme kararı kadın ve Kürt hareketine iletilsin"

İlkay Demir: "Bütün Kürtlerin içine P.K.K.'da dahil mi?... Ben dahil edilsin diyorum. Ayrıca bu böyle olursa, S.P' de bu toplantılara davet edilmelidir"

Bülent Uluer: "Türkiye'deki BTDK'nin bu faaliyetlere S.P'nin ve Doğu Perinçek'in alınmaması kararı vardır. Onlar bu nedenle çağrılamaz."

Muzaffer Doyum: "Türkiye'dekiler ne yapıyor ise, tıpkısını yapmak durumunda değiliz. Onlar da kimi hatalı kararlar alabilirler. Bizler bunu burada onaylamak yerine karşı çıkıp eleştirerek, onları etkilemeliyiz. (...) Doğu Perinçek'in geçmişini hepimiz biliyoruz. Ama onun bugün yaptıkları da meydandadır. Kimse bunu atlayıp, unutmamalıdır.... Doğu Perinçek usta bir politikacıdır. Onun buraya katılmasına 'hayır' diyenler, onun bu yanından korkuyorlar (...) Kaldı ki, TKP de geçmişte karşı devrimci tezler savunmuştu."

Muzaffer Doyum tarafından, 'TKP'nin geçmişinin karşı devrimci' olarak nitelenmesi üzerine; Sıtkı Coşkun konuşmaya müdahale etti. Bunun üzerine Doyum "karşı devrimcilik nitelemesiyle, TKP' nin geçmişteki kimi tezlerini" kastettiğini belirterek, özür diledi.

İlkay Demir'in Muzaffer'in konuşmasını 'dağıtıcı' bulduğunu belirtmesinden sonra; tartışılan konuda Demir Küçükaydın şunları dedi: "Doğu Perinçek'in çağrılmasını Kurtuluş'cular (T. K. K. K. Ö 'nü kastediyor-y.n) veto ediyor. Benim de sosyalist demokrasi anlayışım kişiliğimde bu veto'ya içim sinmese de;

Kurtuluş'u daha önemli gördüğüm için, bu dayatmacaya boyun eğiyorum."

Mahir Sayın: "Bazı arkadaşlar burada nasıl iş yapılmayacağının yapamıyacağımızın ince formüllerini bizlere sunuyorlar. Ben veto'lardan yanayım arkadaşlar!... Gelip orayı dağıtacakları çağırmak demokratlık değil, liberalliktir arkadaşlar!... Bozgunculuktur!... (...) Türkiye'deki platform çeşitli biçimlerde tarif edildi. Türkiye eksiğiyle iyi bir iş yapıyor. Sosyalistler yanyana gelip tartışıyor. Örneğin eylem birliklerine ya da bir programın ortak tartışılmasına doğru ilerleniyor. (...) Yurt dışındaki sosyalistlerin tartışmaları, Türkiye ile bağıntıdan anlam kazanır. Bu bağlantı yoksa olmaz. Bu toplantıda kullanılan bir deyimle, 'Türkiye' dekileri kopye etmek' gerekiyor. Yoksa olmaz !... Eğer Türkiye'deki bir şeylerin gelişmesinde bir ortaklığımız olacak ise, kendimizi oraya paralel kılmamız gereklidir. Tartışmaların tıpkısı bir uyum içinde olunmalıdır. Bir iş çıkarmayı arzuluyorsak; onlarla tamı tamına çakışmalıyız. Bunu gerçekleştirebilirsek; solun en çok kısmını aynı program üzerinde tartıştırmış oluruz."

Bu tartışmaların ardından pratik işlerin konuşulmasına ve nasıl örgütlenileceğine geçildi. Konuların saptanmasında ise, Türkiye'deki 7 konuya bir de "İdeolojik ve felsefi bir akım olarak Marksizm ve Günümüz" konusu eklendi. Ayrıca Atilla Keskin ısrarla bir ana başlık olarak tartışılmasını istediği, "Geçmiş değerlendirmesi" konusunun 8 tartışma konusunun bünyesinde tartışılması karara bağlandı.

Daha sonra da bir koordinasyon komitesi seçilmesi konusu görüşüldü. Ahmet Kaçmaz ve Veysi Sarısözen'ce savunulan 'siyasal konpozisyonlu bir komite' görüşüne; Haluk Yurtsever, Temel Demirer ve Salih Taner Serin'ce sadece koordinasyon ile ilgili dar bir teknik komite görüşüyle karşı çıkıldı. Ve bu konudaki konuşmasında Salih Taner Serin şunları dedi: "Ben burada sadece kendimi temsil ediyorum. Kimseyi temsil etmeye talip değilim. Kimseye de beni temsil yetkisini vermiyorum. Bu toplantının siyasal iradesi yine bu toplantının kendisidir. Bu iradenin kimseye devri talep edilmemelidir. Artık kimilerinin komutanlar ve askerler yollu yanaşım tarzlarını terketmeleri gerekiyor. Bu yanlış ve sakıncalı bir yanaşımdır."

Daha sonraki tartışmalarda 'imza yetkisi olmayan siyasal yanı sınırlı bir koordinasyon komitesi' çözümlemesinde bir mutabakat sağlandı. Ve de toplantının 'elitist olmadan, seviyeli olması ve farklılıkların deklarasyonu yerine yine sözkonusu farklılıkların diyalogların yaratacak bir biçimde örgütlenmesi', bir temenni düzeyinde karara bağlandı.

Bunun ardından Ahmet Kaçmaz ve Mahir Sayın tarafından hazırlanan 'toplantı açıklaması' taslağının tartışmalarına geçildi. Bu konuda farklı birlik anlayışlarının ifadesi düzeyinde bir kez daha 'ateşli tartışmalar' yapıldı. Özellikle Haluk Yurtsever, Temel Demirer vd'leri kaleme alınacak metine, tar-tışmada birlikçi ayrışma ayırımının girmesi ve birliğin aynı zamanda bir ayrışma olduğu ibaresinin geçirilmesini ısrarla savundular.

Ve daha sonra da toplantıya katılanların ortak uzlaşma belgesi niteliğindeki şu 'açıklama'da, 'Bocholt toplantısına katılanlar adına' bir mutabakat sağlandı:

"Yurtdışındaki Sosyalistlere Çağrı" ile başlayan girişimin çağrıcıları, 18-19 Kasım 1989 tarihinde F. Almanya'nın Bocholt şehrinde, davetli 60 kişiden 34'ü ile çağrıcıların 8'inden 7'sinin katılımıyla gerçekleşen bir toplantı düzenlediler. Top-lantının başlamasıyla birlikte "Çağrı"yı yapan 8 kişinin görevi bitti, girişimin bundan sonraki gelişme sürecinin yönlendirilmesi toplantıya katılan-ların sorumluluğuna geçti.

Toplantıda, söz konusu girişimin değerlendirilmesi yapıldı. Bu değerlendirme sonucunda, çağrıcı 8 kişinin temsil niteliğinin yeterli olmadığı --ki çağrıcılar da bu eksikliğe kendileri parmak bastılar-- bunun yanısıra bu toplantıda yer alması gereken ve katkı getirici bir kısım çevre ve kişilerin davetliler arasında bulunmadığı tespit edildi.

Toplantıya katılanlar yurtdışındaki sol hareketin olabilecek maksimum düzeyde temsil edileceği, çalışmalara katkıda bulunabilecek tüm sosyalistlerin kendilerine katılmaları için çaba sarfetmeye karar verdiler. Bu kapsamda kadınların katılımının artırılması için özen gösterilmesi, bu amaçla kadın örgütleriyle temasa geçilmesi ve Kuzey Kürdistanlı sosyalistlere bu kurula katılmaları için çağrı çıkarılması kararı alındı.

Toplantıda, yurtdışında yapılması öngörülen çalışmaların gündemi görüşüldü, yurtta yürütülen tartışma konularının aynen ele alınmalarına ve bunlara ek olarak "Günümüz ve Marksizm" başlıklı bir konunun da tartışma gündemine konulmasına karar verildi ve bu tartışmaların soldaki birlik ve ayrışma süreçlerine de hizmet edeceği ortak sonucuna varıldı. Daha sonra gündemin uygulanmasıyla görevli bir "Koordinasyon Komitesi" oluşturuldu.

Yurtta sürdürülen girişimin yurtdışındaki paralelini organize etmekle ve yurtiçiyle koordinasyonu sağlamakla görevli kurula katılmanızla bir eksikliğin giderilmiş olacağına, böylece çalışmaların daha verimli olmasına ve çalışma sürecine azami yığınsal katılımın sağlanmasına katkı getireceğinize inanıyoruz." (Bocholt toplantısının Açıklaması)

Daha sonra yeni bir koordinasyon komitesi seçildi. 8'lerdeki imzacılardan Server Tanilli, Engin Erkiner ve Oya Baydar kendi istekleriyle komiteden ayrıldılar. Orhan Silier, Ahmet Kaçmaz, Veysi Sarısözen, Bülent Uluer ve İlkay Demir'den oluşan 5'lere; Yalçın Cerit, Doğan Tarkan, Demir Küçükaydın, Atilla Keskin ve Ziya Orkunoğlu da eklenerek 10 kişilik bir koordinasyon komitesi oluşturuldu.

Daha sonra da bu toplantının genişletilmesi için, yurtdışındaki sosyalist birey ve örgütlere ulaşmak ve Avrupa'nın büyük kentlerinde yığınlara açık tebliği tartışma toplantıları düzenlenmesi yetkisi, toplantı adına koordinasyon komitesine verilerek; toplantı beş oturumun ardından kapatıldı.

Temel DEMİRER, Paris, 28.12.1989

DİPNOT:

( ) Bu yazı, 'Glasnost' kavramının yaşamımızın öne çıkması gereken bir yanı olmasına şiddetle inandığım koşullarda; tüm sosyalistleri direkt olarak ilgilendiren yaşamsal bir konuda; devrimci kamuoyunun bilgilenmesi kaygısı ile ve de yine sözü geçen toplantı süresinceki el yazması notlarımın tıpkısından kaleme alınmıştır. Ayrıca toplantıda konuşmacıların ses kayıtı da yapılmıştır (y.n)

İstanbul Barosu Başkanlığına:

Baro Han - Beyoğlu/ İST.

Sayın Turgut Kazan: İstanbul Barosu Başkanı.

26 Aralık 1989'-da gününde mi, gecesinde mi korkunç bir yargılama yöntemiyle bir duvar dibinde kurşuna dizilen Romanya Devlet Başkanı, Silahlı Kuvvetler Başkomutanı ve Komünist Parti Genel Sekreteri Nikolai Çavuşesku ile Komünist Parti Merkez Komitesi Üyesi, Romanya Bilimler Akademisi Başkanı karısı Elena Çavuşesku'nun yalnızca 52 dakika süren duruşmalarındaki vahşeti, hukuk dışı davranışın ne anlama geldiğini üç kez askeri darbe geçirmiş ve her kezinde de onurlu direnişler göstermiş olan baronuzun ve sizin titiz bir değerlendirmeye aldığınıza inanıyorum. Bu çabanıza herkesin gereksinimi olduğunu da biliyorum.

Sayın Turgut Kazan: Kendileri ortaya çıkmayan, yalnızca banttan sesleri duyulan kimlikleri belirsiz, zorgulayıcı, suçlayıcı ve yargıcılardan oluşturulan, Çavuşesku'laın bir askeri garnizon köşesine sıkıştırılmış duruşmaları hiç kuşkusuz, h u k u k s a l olmaktan çok s i y a s a l 'dır. Bu gerçek, daha ilk bakışta zaman açısından hemen kendini doğrulatmaktadır. Bir çeyrek yüzyılın hesabı 52 dakikacıkta görülüvermiştir. Bir saati bile doldurmayan bu yargılama sonucunda Çavuşesku'lar, askeri garnizonun dış köşesinde kurşunu dizilivermişlerdir.

Bu siyasal içerikli duruşmanın politik, ideolojik ve örgütsel temeldeki öğretilerini hiç kuşkusuz Türk solunun halkıyla birlikte çıkış yolu arayan kadroları mutlaka gündemlerinde sıkı sıkıya tutarak gerekli değerlendirmeleri yapacaklardır. Çünkü bu ülkenin komünist, sosyalist, gerçek demokrat, gerçek yurtsever aydınlarıyla, insanları, kendi siyasal bilinçlerinde derin oluşumlara neden olan generaller darbesini kendi ülkelerinde tam üç kez yaşamış, bu 30 yıl içinde, başbakanlardan bakanlara, bakanlardan üniversite gençlerine, üniversite gençlerinden işçilere, emekçilere dek ard arda uzanan idam sehpalarının, bahaneli kurşuna dizmelerin, işkencelerin, intiharların, tüm politik örgütlenme ve yasaklamaların neyi öngördüğünü, neyi amaçladığını, yönlendiren güçlerin neler olduğunu çok iyi kavramışlardır. Ve ayrıca bu kadrolar tüm emekçilerle birlikte, Rumen halkına nasıl yaman bir oyun oynandığının kesin, aydınlık bilincindedirler. Ve bizim bu son 30 yıl sürecindeki edinimlerimiz Rumen halkının da kendisine nasıl yaman bir oyun oynandığının, en kısa zamanda, yaşamındaki somut sonuçlarıyla göreceği yolundadır.

Sayın Turgut Kazan: Çavuşesku'ların 21. yüzyıla girerken insanoğlunun ilkel kavim düzeninde bile görülmeyen bir büyük vahşetle öldürülmelerinin, başkanı bulunduğunuz Baro'yu, siyasal nitelikli bir duruşma nedeniyle doğrudan etkin bir biçimde ilgilendiremeyeceğini, sonuçlarını izleyebileceği hukuksal bir yapıyla karşı karşıya bulunulmadığı gerekçesiyle herhangi bir davranış göstermesinin istenemeyeceği savı pek inandırıcı bir biçimde ileri sürülse bile; bu iki insanı kanlı bir biçimde bir köşecikte boğazlamaya h u k u k 'un da basamak edildiğini AFP'nin Fransızca olarak çözdüğü bant kayıtlarından, o r a d a, bir a v u k a t 'ın da bulundurulmuş olmasından ve s a v u n m a yapmış olmasından anlıyoruz. Tıpkı yargılayıcılar, suçlayıcılar gibi kendisi görülmeyen, kimliği bilinmeyen, ancak sesi duyulan bu a v u k a t , süngülerle köşeye sıkıştırılmış bu iki insanın üzerine düşen sözcüklerle şöyle diyordu: " Savunma avukatı olarak m e s l e ğ i m i herhangi birine yaptığım gibi yapacağım. Ulusal Kurtuluş Cephesi, hükümeti ve iktidar organlarını yetkisiz kılan tasarruflarda bulunmuştur. Öyleyse bir a v u k a t olarak (bu) iki suçlunun da yargılama önüne çıkarılmalarının tümüyle usulüne uygun olduğu görüşündeyim. İmzalasınlar ya da imzalamasınlar kanıtlar varsa suçlanabilirler. Eğer akıl hastası olduklarını öne sürüp sorumsuz olduklarını kabul etmiş olsalardı, tıpkı deliler gibi, bir kurtulma şansına sahip olabilirlerdi. Neki onlar kusursuz bir biçimde zihinsel yeteneklerine tümüyle sahipler. Kanıtlar önünde onların suçluluklarını doğruluyorum. Neki yargıcılar kurulundan, kararın bir öç alma biçiminde olmamasını rica ederim. Bu mahkeme yasaldır tıpkı Çavuşesku ve karısının suçlu niteliklerinin yasallığı gibi."

Sayın Turgut Kazan: AFP ! banttan sesi dinlenen avukatın bu eşsiz savunmasından sonra suçlayıcılar şefinin karı-koca'ya suçlamaları sıralayıp döktüğünü ve avukatın bunlara en küçük bir itirazının olmadığını, yalnızca "savunma avukatı olarak kararın bir öç alma biçiminde olmaması ricamı yinelemekle yetiniyorum" dediğini belirtiyor.

Sayın Turgut Kazan: Suçlama kanıtlarından önce savunma yapan ve "kanıtlar önünde onların suçluluklarını doğrulayan", "bir avukat olarak iki sanığın da yargılama önüne çıkarılmalarının usulüne uygun olduğunu "söyleyen, "deliliklerini kabul etselerdi kurtulma olanaklarının bulunabileceğini" avukatlık görevini yerine getirerek anımsatan, "bir avukat olarak kararın bir öç alma biçiminde olmamasını" iki de bir yineleyerek öç almanın da sinsi mazeretini oluşturan...... bu m e s l e k t a ş ı n ı z kimdir ?

Sayın Turgut Kazan: İstanbul Barosu, hukuk adına, kendi gerçekleri adına ve hepimizin birlikte savaşım verdiği insanlık ilkeleri ve kazanımları adına bu a v u k a t 'ı bulup çıkarmak zorundadır. Çünkü bu yönüyle, söz konusu olan, bir cinayete hukukun ferman çıkarmasının iğrenç biçimde sağlanma çabasıdır.

Bu soytarı ve iğrenç mahkeme karşısında: _"Sanık manyak değilim ben ;Romanya devletinin başkanı, silahlı kuvvetlerin başkomutanıyım; ulusal mecliste ve işçi sınıfı önünde hesap veririm. Çünkü yalnızca ve yalnızca işçi sınıfını tanıyorum. Bu hükümet darbesi önünde hiçbir şeye yanıt vermiyeceğim. Dışarıdan paralı askerler getirdiniz. (...) Hiç kimse sizi bu ülkede tanımıyor, o nedenle bugün bile halk savaşımını sürdürüyor.(...) Romen halkına ihanet ettiniz, Romanya'nın bağımsızlığını çökerttiniz" diyen Devlet başkanı Nikolai Çavuşesku ile karısı Komünist Parti Merkez Komitesi üyesi Elena Çavuşesku'nun duruşma cinayetine hukuksal kılıfa olanak verilmemesini sağlamanız için SİZE BAŞVURUYORUM. İstanbul Barosu olarak, gerek Türkiye Barolar Birliği ile, gereksebuna gereksinim duyulursa-Dünya Barolar Birliği'ni harekete geçirerek, Romanya Barolar Birliği'nden bu meslektaşınız sahiden olup olmadığını, gerçekten b ö y l e bir m e s l e k t a ş ı n ı z var da duruşmaya katılmış ise, onun en anlamlı bir biçimde görevden atılarak lanetlenmesini sağlamanızı, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına en çok ihtiyaç duyulan bir ülkenin yurttaşı olarak sizden rica ve talep ediyorum.

Orhan İyiler
Yazar
Adres: Fırın Sokak. Tekin Apt. 5/B
D:11 ERENKÖY/ İST.
Tel: 358 72 22

"Akif'i yaşatalım"

İnsan Hakları Derneği Mersin Şubesi'nin açtığı bu kampanyayı desteklerken, okurlarımızın halen Gaziantep Cezaevi'nde bulunan Akif Özdemir'le doğrudan yazışmalarını da diliyoruz.

11 Mayıs 1981'de Adana Polis Koleji'nde gördüğü işkenceler sonucu kaburgaları kırılmış ve ciğerlerinin bir kısmı ameliyatla alındıktan sonra o günden beri yarım adam olarak 9 yıldan bu yana inatla yaşam savaşı veren, tüm başvuru ve çabalarına rağmen adeta ölüme terkedilerek tedavisi yapılmayan AKİF ÖZDEMİR, onurlu yaşamını noktalamak üzeredir.

Devletin koruması altındaki hükümlü ve tutukluların iyileştirilmesi yerine, çağdışı bir tutumla ölüme terkettiği AKİF ÖZDEMİR'in özgür bir ortamda tedavisinin sürdürülerek yaşamasını sağlamak insanlık görevidir.

Göz göre-göre ölüme terkedilen bir insanın, vicdani sorumluluğunu yüreklerimizde taşımamak için, insanım diyen bütün kişi ve kuruluşları, Akif'e sahip çıkmaya ve "AKİF'İ YAŞATMA" kampanyası'na katılmaya çağırıyoruz.

İ. H. D.
MERSİN ŞUBESİ

"Dokuz yıl önce, 11 Mayıs 1981'de gözaltına alındım. Götürüldüğüm Adana Polis Kolejinde "Polisler" PKK'lı olduğumu, hakkımda çok şey bildiklerini, kendilerine herşeyi doğru söyleme gerektiğini" söyleyip ve düşünmem için de on dakika süre tanıdılar.

Bulunduğum yerin bitişiğindeki odada bir insanın - şu an tarif edemeyeceğim bağırtılarını duyuyordum. Arada bir bağırır, 30-40 saniye gibi sürelerle sesi kesiliyor ve bu arada polis sesleri geliyordu:"bayıldı", "durun", "yok yok numara yapıyor",".... sına... iktiğim komünisti", "o öldü, öbürünü getirin".

Biraz sonra yeniden cop sesleri ve içerdeki arkadaşın feryatlarını duyuyordum. Biraz sonra sıranın bana geleceğini düşündükçe, korku beni kötü yapıyordu. Daha önce de Polise alınmıştım ve çok işkence görmüştüm. Ama bu tür feryatları duymamıştım.

Nitekim beklediğim saat gelmişti... Beni içeri aldıklarında " harbi konuş, seni hemen bırakalım" türünden birçok söz söylediler. Sonra da " şimdi konuştururuz" deyip beni yere yatırdılar. Yerde, iki ayağımı yan yana getirip ayak bileklerimi kalın, uzun bir bezle dolayıp, üzerine falaka sopasının ipini geçirdiler. Sonradan adının Sadullah olduğunu öğrendiğim Polis, jopla ayaklarıma; diğer polisler de jop ve tekmelerle kalçalarıma, bacaklarıma, belime vb. yerlerime vurmaya başladılar. Ayı Mahmut, ayakkabısının ucunu ağzıma sokup "konuşursan çıkarırım, yoksa seni böylece boğacağım" diyordu. Biraz sonra falakadan kaldırıp Koridora çıkardılar. Ayı Mahmut denen polis, sırtıma binip diğer polisler de joplarla vurarak, yürümemi istiyorlardı. Biraz yürüttükten sonra yeniden falakaya yatırdılar; falakada bayılmışım, kendime geldiğimde vücuduma çivi gibi çakılan bir suyun altındaydım. Beni yeniden sürüyerek koridora çıkardılar. Ve hep birlikte tekme, tokat, yumruk, sopa, cop ile vurmaya başladılar. Daha sonra yeniden falakaya yatırdılar; falakadan sonra da büyük pencereli odaya götürüp, "şimdi konuşmazsan, seni pencereden atıp, intihar etti diyeceğiz" dediler. Pencerenin kenarında iki polis beni atmaya çalışırken, bir polis de " sana bir dakika süre tanıyalım" deyip, iki polisi dışarı çıkardı. İçeriye yeni polisler girdi. Yeni gelenler işkenceyi sevmediklerini, bana acıdıklarını, anamın babamın çok iyi ve akıllı insanlar olduklarını söylüyorlardı. Yeni evli olduğumu, bu işlere yanlışlıkla karışmış olduğumu, onlara yardımcı olursam bana yardımcı olup serbest bırakacaklarını, evime gidebileceğimi, söyleyerek, birçok sözü birbirlerinin ağzından alarak hızlı hızlı söylemeye başladılar.Kendilerinin hiç işkence yapmadıklarını, ama onlara yardımcı olmazsam, beni işkence yapan ekibe yeniden vermek zorunda kalacaklarını, söyleyerek, yavaş yavaş sertleşiyorlardı. Ben, bunların başı durumunda olan Komiser Orhan Behici'yi tanıyordum. Sekiz yıl önce bu komiser, Karşıyaka Karakolunda yine komiserdi. Ve o zaman beni orada epey dövmüştü. Ben, "Orhan abi, seni tanıyorum sen de beni hatırlarsın, benim böyle siyasi işlerle ilgimin olmadığını biliyorsun. Ben, 1974'te beraber içki içtiğim arkadaşımla kavga edip, onu bıçakla yaralamış ve Karşıyaka karakoluna düşmüştüm. Benim gibi içkiciden devrimci olmaz. Bırakın da evime gideyim" dedim. Komiser Orhan beni hatırladı. Hatta yaraladığım arkadaşımın ismini de kendisi söyledi. "Biz eski dostuz , doğrusunu söyle, şu yazıyı oku" deyip bir kağıda "PKK" diye yazdı. Ben, PKK'nın okunuşunu da, anlamını da, PKK'ye olan sevgimden dolayı biliyordum. Ama doğru okursam, "senin PKK ile ilişkin var" denecekti. Ben de onun için " bu P, bu K, bu da K"diyerek her harfin arasına "bu" kelimesini katarak okudum. "Bu numara yapıyor yatırın" deyip, hep birlikte üstüme çullandılar. Ayağıma yine falakayı geçirdiler. Bu kez, ayrıca kafamdan belime bir araba dış lastiği geçirerek, kalkmış olan ayaklarıma ve diğer her yerime, hep birden vahşice vurmaya başladılar. Bazen "konuştu, konuşacak, durun" diyorlardı. Ama konuşacak bir şeyim olmadığını anlayınca eskisinden daha hızlı vurmaya başladılar. Falakadan sonra Ayı Mahmut, yine sırtıma binerek beni koridorda koşturdular. Daha sonra bir leğende getirdikleri tuzlu suya ayaklarımı sokturup, 15-20 dakika öylece durdurdular. Esas işkencenin biraz sonra başlayacağını, şimdiye kadar olanların hiç bir şey olmadığını söylüyorlardı. Daha sonra yine tekme, sopa, yumruk ve joplarla beni aralarına alıp dövdüler. Bazen kafamı duvarlara çarpıyorlardı. Yere düştüğümde üzerime çıkıp tekmeliyorlardı, çiğniyorlardı. Biraz sonra polislerden iki tanesi "buna iyilik yaramıyor, mademki konuşmuyor, biz bunu götürüp öldürelim" dediler.

Beni biraz ilerdeki boş bir odaya götürdüler. Silahı önce kafama ve sonra da ağzıma dayayarak, "konuş , son saniyelerin" diyorlardı. O sırada bir başka polis, elinde yağlanmış bir jopla içeri girdi. "Bunun pantolonunu çıkarın, önce şunu i... yapalım" dedi. Pantolonumu, donumu falan çıkarmaya başladılar. Ben çok korkmuştum, hiç bir şey yapamıyordum. Biraz sonra daha önce görmediğim bir başka polis içeri girerek "durun o...... çocukları, Akif'e karışmayın" diyerek ötekilere bağırdı. Onlar dışarıya çıktılar. Yeni gelen, "geç haberim oldu, yoksa bu namusuzlar seni öldüreceklerdi" diyerek pantolonumu giymeme yardımcı oldu. Sigara ikram edip, tuvalete götürüp , elimi yüzümü yıkattırdı. Kendisinin de "devrimci" olduğunu söyleyerek, "diğer arkadaşlarımın yakalanması için onlara haber verebileceğimi" söyleyerek benden adres istedi. Ben, bunun da rol yaptığını bildiğim için " sağol abi", "ama ben kimseyi tanımıyorum" dedim, ve beni götürüp diğer arkadaşlarımın bulunduğu Hücre'ye koydu.

Burada bana üç gün hiç karışmayarak sadece arada bir gelip " seninle asıl maçımız yeni başlayacak, altı ay elimizdesin, direnemezsin, şimdiden konuş" türünden şeyler söylüyorlardı. 16 . güne kadar yedi sekiz kez işkenceye tabi tutuldum. İşkenceci Sadullah, 16. günde yeniden beni yere yatırmış, vücuduma rastgele falaka sopasıyla çivi çakarcasına vurmaya başladı. Kaburgalarıma isabet eden darbeler, kaburgalarımı kırdı. Ciğerlerim parçalandı. Bu, onların istediğinden de fazla olmuştu. Ağzımdan kanlar geliyordu. Nefes alamaz hale düşmüştüm. Ondan sonra beni iyileştirmek için hayli çaba sarfettiler. Durumun açığa çıkma-ması için hastaneye götürmüyorlardı. Daha sonra bir subayın müdahalesiyle hastaneye götürüldüm. Adana Göğüs Hastanesi baştabibi "siz bu adamı öldürüp, sonra bize getiriyorsunuz, ben bu hastayı alamam" dedi. Beni götüren polislerden biri, doktoru tehdit ederek beni zorla hastaneye yatırdı. Başıma bir nöbetçi bırakıp gittiler. Ben değil yürümek, ayağa bile kalkamayacak hale gelmiş

olduğumdan beni bekleyen polis, hastanede dolaşıp duruyordu.

Bir ara doktor yanıma gelerek, "seni buraya zorla yatırdılar, sen de gördün, bu durumu belirten bir yazıyı kendi el yazınla yazarmısın" diyerek bana kalem kağıt verdi. Ben de birşeyler yazdım. Doktor bir şırıngayla parçalanmış ciğerimden bir buçuk serum şişesi kan ve irin çıkardı. Ben birden bire iyileşmeye başlayarak, kendime geldim. Doktora "iyileştim mi" diye sorduğumda, doktor, "hayır", "bu, seni bir iki gün iyileştirir, sonra yine hastalanırsın, senin göğüs cerrahisinde acele ameliyat olman gerekiyor. Burada ameliyat olman mümkün değil, ne yap yap, bir an önce ameliyat ol"dedi.

. Ben aynı gün oradan ayrılıp, eve, oradan da Adana Hayat hastanesine gidip ameliyat oldum. İşkenceci polisler ameliyattan sonra yanıma gelip, benim PKK ile ilişkimin olmadığını, kendilerinin bana "birşey yapmadıklarını" söyleyerek, bu söylediklerinin yazılı olduğu bir kağıdı bana imzalatmak istediler. Tabii ki çaresizlikten imzaladım. İyileştikten sonra serbesttim, eve geldim. Tahminen dört ay sonra, polisler yeniden bir gece gelip, beni karakola aldılar. İşkence yeri olan Polis kolejine gittiğimde, "iki kişiyi öldürmüş olduğum" iddia edilerek, yeniden aynı türden işkenceye başladılar. Daha öncekinden farklı olarak, bu kez, gözlerim de bağlıydı. İddiaya göre iki muhbir öldürülmüş ve onları da öldüren "benmişim". Ve ne pahasına olursa olsun, bana kabul ettirmeye çalışıyorlardı. O gece gördüğüm işkence sonucu ameliyatım iki yerden açılmıştı ve kanama durmuyordu. Bunun sonucu olarak o gece işkenceye ara verdiler. İlaç, pansuman malzemesi getirdiler. Pansuman ederek, yaraları sarmak istediysem de , beceremedim. Gittikçe durumum fenalaştı.

İşkenceyi yapanlar, Polis komiseri Gözlük Ahmet denetimindeki bir ekipti. Eskiden işkence yapan ekibin suçuna ortak olmak istemiyorlardı. Tahminen on gün sonra beni hastaneye götürüp yatırdılar. İstedikleri ifadeyi imzalamam için zaman zaman hastaneye gelip, tehditler savurmak ve bazen de dövmekten geri kalmıyorlardı.

1982 Ocak ayında ifadem alınmadan, hastaneden Adana askeri cezaevine, oradan Ankara'ya, Ankara'dan Tekirdağ'a ve yeniden Adana'ya getirdiler. Gittiğim her ceza-evinde önce bir dayak atıyorlardı, daha sonra bir köşeye koyup ölmemem için biraz tedavi yaparak, sonra başka cezaevine gönderiyorlardı.

Durumumun ağırlaştığı bir dönemde, Adana Numune Hastanesi Göğüs Cerrahi kliniğinde ameliyatım yapıldı, sağlığıma tamamen kavuşmuştum. Ancak yeniden Adana Cezaevine getirildim ve burada bana yapılan ağır işkenceler sonucunda yeniden sağlığım bozuldu.

24 Aralık 1984'te cezaevindeki işkencelerin son bulması ve onurumuzu korumak için Adana cezaevindeki her tutsak gibi, ben de açlık grevine başladım. Açlık grevi süresince, Cezaevi başgardiyanları; Kasım Çakmak, Mustafa Gezer, Gardiyanlar Ali Osman Tosun ve Celal Cömert'in yaptıkları işkenceler sonucu ameliyatım açıldı. Daha önceki ameliyatta takılan kaburgam yerinden çıktı. Açlık grevi süresindeki bakımsızlığın etkisiyle de bir daha iyileşmeyecek bir hale geldi. Açlık grevi sonrasında Hastaneye gittiğimde, yeni bir ameliyatla onarmayacak hale gelen takma kaburgam yerinden çıkanlarak, kısa bir tedaviden sonra şifahen taburcu edilerek tekrardan cezaevine getirildim.

1987 Mart ayında Eskişehir cezaevine gönderildim.1988'in ilk günlerinde tedavi için Ankara'ya gönderil-dim ve bir ay sonra yeniden Eskişehir Özel Tip Cezaevine geri gönderildim. Eskişehir Cezaevi ve Hastanesi'nde 8 ayrı doktor, bu cezaevinde yatarsa, sağlığı daha da bozulur; onun için koşulların da iyi olduğu başka bir cezaevine mutlaka gönderilmem gerektiğini" belirten bir rapor verdiler. Ondan sonra Bursa Özel Tip cezaevine sevkedildim. Bursa cezaevinin doktorları, muayenemi yaptıktan sonra, cezaevinde sağlık sorunlarıma cevap verebilecek yeterli olanağa sahip olmadıklarını belirten rapor vermeleri üzerine; buradan Bursa E tipi cezaevine gönderildim. Burada yattığım 4 ay süresinde iyileşmedim ve yeniden Bursa Özel tip cezaevine gönderildim. Beş-altı ay sonra da tedavimin yapılabilmesi için Ceyhan Özel E tipi cezaevine gönderildim. Ceyhan özel E tipi cezaevinde üç ay kadar kaldım. Bu cezaevi doktorları, Ceyhan Devlet hastanesi sıhhi kurulu doktorları, Adana Devlet hastanesi sıhhı kurulu doktorları, Adana Göğüs hastanesi doktorları -15 kadar doktor-Ceyhan cezaevi koşullarında iyileşmemin mümkün olmadığını, sağlığımın daha da kötüleşeceğini belirterek; daha uygun bir cezaevine gönderilmem gerektiğini söylediler. Böylece halen yatmakta olduğum Gaziantep Özel Tip cezaevine gönderildim.

Gaziantep Özel Tip cezaevi doktorlarının tüm gayretlerin rağmen bir türlü iyileşmemekteyim.

Götürüldüğüm Gaziantep Devlet Hastanesinin doktorları " en kısa zamanda dördüncü ameliyatın gerektiğini " söylemektedirler. Ancak bu şartlarda 4. ve 5. kez de ameliyat olsam, iyileşeceğim sözkonusu değildir.

Otuzdan fazla doktorun imzası bulunan 11 ayrı raporda, "tam teşekküllü, yataklı ve revir, koşulları uygun bir cezaevinde bulundurulmam gerektiği" belirtiliyor. Bakanlı-ğın "koşulları en iyi " diyerek gönderildiğim Bursa, Ceyhan cezaevleri ve çeşitli hastanelerin doktorlarının raporlarında belirtildiği gibi, dokuz aylık bir süreçte ihmal edilen hastalığımın iyileşmesi için kaldığım koşullarda olanaklar yetersiz kalmaktadır. Aynı şekilde yatmakta bulunduğum Gaziantep Özel Tip cezaevi doktorları da " bu cezaevinin koşullarının, sağlığıma uygun olmadığını belirtmektedirler. Ve daha uygun bir cezaevine gönderilmem gerektiğini söylüyorlar. Oysa beni çeşitli cezaevlerine de götürseler, sonuç itibariyle " bizim cezaevimizde ölmesin de nerede ölürse ölsün " mantığından başka bir sonuç olası değildir. Çünkü hastalığımın cezaevi koşullarında tedavi edilmesi mümkün görülmemektedir.

Raporlarım-ilişikte tarih, no ve hastane ismini belirttiğim-incelendiğinde görülecektir ki, tüm doktorlar ısrarla, yaşamamı devam ettirebil-mem için uygun koşullardan sözetmektedirler. Kuşkusuz bir cezaevinden başka bir cezaevine gönderilmemde pek engel çıkmamakta, çünkü, yukarıda da belirttiğim gibi, her cezaevi beni bir başka cezaevinin yöneticilerine devret-mek istemektedirler.

Beni en son muayane eden doktorlardan birisi, " gereken yapılmadığı takdirde iki ay içinde ölebileceği"mi arkadaşıma söylemiş. Çok geç olmadan, en uygunu serbestçe ve olanaklarımın son sınırına kadar zorlayarak tedavi olabilmemin koşullarının sağlanmasıdır. Ki, bu da ancak tutukluluk halimin kaldırılmasıyla mümkündür. Aksi halde bugünkü durumuyla hiç bir cezaevi ne yaşamıma ne de tedavi olmama elverişli değildir.Olsa bile tedavim için gereken masraflar karşılanmak istenmemekte, üstün körü yapılan her ameliyat, yaşamımdan önemli bir parçayı alıp götürmektedir. Bu koşullarda dördüncü kez ameliyat masasından kalkabilmem çok şüphelidir. Ben nedenle tüm devrimci, demokrat kamuoyuna sesleniyorum, sorunumun çözülmesi ve tedavim için zaman kaybedilmemesi gerekmektedir. Bunun için de çabaların gösterilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Dostça selamlar.

Dokuz yıldır hükmen tutuklu

AKİF ÖZDEMİR

Bana verilen raporlar, kuruluş ve numaraları

1- Eskişehir Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu Raporu, No: 88/2720, altı doktor imzalı.

2- Eskişehir Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu Raporu, 30 Eylül 1988 88/3392 nolu ve altı doktor imzalı.

3- Adana Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu Raporu, 2.11.1988 tarih, 2/3687 nolu, yedi doktor imzalı.

4- Ceyhan Devlet hastanesi Sağlık Kurulu Raporu, 20/9/1989 tarih, 635 nolu, yedi doktor imzalı.

5- Ankara Atatürk Sanatoryumu, Doktor Bekir Sıtkı Sakin, 5.2.1988 tarihli.

6- Bursa Özel Tip Cezaevi doktoru İbrahim Baykal, 7.10.1988 t.

7- Eskişehir Özel Tip Cezaevi doktorları Ferşah Ekmen ve Şefik Kapka, 18.7.1988.

8- Adana Göğüs Hastalıkları Hastanesi baştabipliği, 3.10.1989 tarih, no: 157/36 sayı: 760.

9- Eskişehir özel Tip Cezaevi, isim okunmuyor, tarih: 23.5.1989.

10- Ceyhan Özel Tip cezaevi doktorları; Niyazi Arıcan, Mehmet Eren, sayı:1989/30.

11- Gaziantep Devlet Hastanesi, Hüsamettin Sökücü:7.11.1989,No:640

12- Bursa E tipi Cezaevi, Dr. H. Cahit Taşangil, tarihi: 9.11.1988

Tüm Korotiç'lere açık mektup

Mahmut Dikerdem

Türkiye Barış Derneği Genel Başkanı, emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem, bu açık mektubunu, Sovyet "Ogonyok" dergisi yayın yönetmeni olan Vitali Korotiç'in ülkemizde düzenlediği konferanslardan sonra kaleme almış.
Büyük Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra liberal demokrasinin savunuculuğuna soyunmakla Batı dünyasında büyük sükse yapan, yerli - yabancı tüm Korotiç'lere seslenen Dikerdem, yaratılan toz duman içerisinde "açıklık" ve "yeniden yapılanma" önermesinin can alıcı noktaları üzerinde bir durum tesbiti yapmak gereği duyuyor.
Korotiç'lerin, demokrasi, özgürlük, insanın temel hakları sorunlarını da bilimsel sosyalizm perspektifinden algılamadıklarını vurgulayan Dikerdem, bu kavramların bilimsel içeriğini kısaca yeniden tanımlayarak, Korotiç'lerin gerçek isteğinin burjuva demokrasisi olduğuna işaret ediyor.
Dikerdem, yerli-yabancı Korotiç'lere verdiği son yanıtla mektubunu bitiriyor : "Tüm dönekleri, kaytarıcıları, devrimden umut kesen aydınları da saflarınıza katın. Yeter ki, bilimsel sosyalizm insanlığın yolunu aydınlatmaya devam etsin!"

Sayın Baylar,
Sizlere nasıl hitap edeceğimi bilemedim. Eskiden yoldaş diye anılırdınız ama bu sözcüğü kullanmaya elim varmadı, zaten sizin de öyle çağrılmaktan hoşlanmayacağınızı düşündüm. Her ne ise, bu açık mektubu yazmaya beni iki önemli neden zorladı: Birincisi, sizler yani en büyüğünden en küçüğüne kadar tüm Korotiç'ler- aranıza sayın Mihail Gorbaçov'u şimdilik kaydıyla katmıyorum- son yıllarda sergilediğiniz tutum, yayınladığınız yazılar, yaptığınız konuşmalarla kamuoyunda büyük şaşkınlık, giderek karmaşa yarattınız. Yalnız kişisel olarak değil, dergiler, dernekler, bilim akademileri içerisinde kadrolaşarak sesinizi dünyaya duyurdunuz. Şimdiye değin sosyalist dünyadan duyulmaya alışılmamış bu sesler kamuoyunda yankılandı, büyük ilgi ve heyecan yarattı, ülkelerinizde olup bitenler soluk kesici serüvenler öyküleri gibi izlenmeye başladı.

Bunu söylerken, sadece Batılı ülkelerdeki tepkileri kasdetmiyorum. Batı'nın egemen çevrelerinin sizi bağırlarına basacakları kuşkusuzdu. Oralardan yükselen zafer çığlıkları, "sosyalizmin iflası", "Marksizme elveda", "komünizm öldü" biçimindeki keskin yargılar beklenmedik şeyler değil. Onlar 70 yıldır düşledikleri bir olayın sonunda gerçekleştiği sanısının sarhoşluğunu yaşıyorlar; sol dünya görüşünün kesin bir darbe yediğine ve bir daha belini doğrultamayacağına inanarak sevinçten uçuyorlar. Bizde bile Marksizm konusunda Karl Marx'ın sakallı olduğundan öte bilgisi bulunmayanlar, "Teknoloji Marksizmi yenmiştir" diye ahkâm kesiyorlar. Onları ciddiye almasak bile, çağdaş Sağ'ın fikir babası Raymond Aron'un çömezleri, J.F. Revel gibi sağcı düşünürler sizin başlattığınız harekete kuramsal yorumlar getirerek, günümüzde ideolojilerin sonunun geldiğini ilan etmekten çekinmiyorlar. Kişinin siyasal iktidar karşısında ezilmemesinin en sağlam güvencesinin bireysel mülkiyet özgürlüğü olduğunun artık komünist dünyada da anlaşıldığını söylüyorlar. ABD'de daha ileri gidenler var. Geçenlerde Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama dairesi başkan yardımcısı Francis Fukuyama'nın hazırladığı bir rapor Vaşington resmi çevrelerinde büyük ilgi ile karşılanmış. Raporun ana düşüncesi şu: "Soğuk Savaş'ın sona ermesi batının liberal demokrasi sisteminin toplum yönetiminde nihaî form olarak evrenselleşmesi ve belki de tarihsel sürecin sonu demek olacak-

Konuşmalarından birinde Bay Korotiç'in Türkiye'de işsizlik bulunduğu için kendimizi şanslı saymamızı, çünkü tembellik ve alkolizme karşı en etkili ilacın işi kaybetmek rizikosu olduğunu öne sürerek, çalışan nüfusunun % 20'si işsiz olan bir ülkede işsizliğin övgüsünü yapmasını yersiz ve tatsız bir şaka olarak karşıladık.

tır". Amerikan dışişleri yetkilisi öngörüsünde fazla acele etmiş olsa da,Batı'daki umut ve beklentileri pek güzel yansıtmış. ABD başkanı George Bush da göreve başlarken verdiği söylevde, "yüzyılımızda, belki de bütün tarihte ilk kez hangi yönetim biçiminin en iyi olduğunu araştırmaya artık gerek kalmadı" dememiş miydi?

Kısacası, sayın Korotiç'ler, Büyük Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra liberal demokrasinin savunuculuğuna soyunmakla Batı dünyasında büyük sükse yaptığınız su götürmez. Yalnız batıda değil, az gelişmiş ya da gelişme yoluna girmiş ülkelerin emperyalizme bağımlı çevrelerinde de tam bir şenlik havası yarattınız. Ancak, ürettiğiniz "Yeni Politik Düşünce" ile sosyalist dünyada bir yenilgi rüzgârı estirdiğinizin, ilerici devrimci kesimlerde -özellikle genç kuşaklar katında-ne gibi olumsuz etkiler yarattığınızın, ne yoğun belirsizliklere, kısır tartışmalara yol açtığınızın ve yıkıntılara neden olduğunuzun ayırdında mısınız? Ne demek istediğimi canlı bir örnekle açıklayayım. Geçenlerde içinizden seçkin bir kişi, Vitali Korotiç çağrılı olarak ülkemize geldi ve Ankara ile İstanbul'da konferanslar verdi, basın mensuplarıyla konuşmalar yaptı. Gerçi biz sayın V. Korotiç'in Sovyetler Birliği'ndeki glasnost ve perestroika'nın ateşli savunuculuğunu yapan Ogonyok dergisinin yönetmeni olduğunu biliyorduk. Adı geçen derginin "Argumenty i Fakty" ve "Moskova Haberleri" adlı dergilerle birlikte yeni düşüncenin en radikal kanadının temsilcisi olduğunu, ayrıca Vitali Korotiç'in Pravda gazetesinin 12 yıllık yayın yönetmeni Afanasyev'in yerine göz diktiğini Batı basınından öğrenmiştik. Yine de Vitali Korotiç'in buradaki açıklamaları yeni politik düşüncenin özünü aydınlatmaktan çok zihinleri büsbütün karıştırmaya yaradı. Örneğin "toprağın mülkiyeti herkese değil, birisine ait olmalı" dedi ama ardından bir soruya "kapitalizm kötü bir şey, çünkü bireysel mülkiyete dayanıyor" karşılığını verdi. Bir yandan "bugün bizim yapmak istediğimiz yeryüzündeki bütün ülkelerle işbirliğini sağlamaktadır. Eğer sosyalizm kapitalizmden daha iyi ise, bu, savaş alanlarında değil süper-marketlerde gözükmelidir" derken, öte yandan "sosyalizm tek ülkede kurulabilir, ancak etrafınızda yalnız düşmanlar olduğunu düşünmek gerekmiyor" diyerek Sovyet devletinin tarihine ters düşen saptamalar yaptı. Stalin ve haleflerinden söz ederken : "sürekli olarak demokrasiyi burjuva ve sosyalist diye ikiye ayırdılar, bugün anlıyoruz ki sadece demokrasi ve diktatörlük var, ayrım, diktatörlükle demokrasi arasında" diyerek proletarya diktatörlüğü ile totalitarizmi aynı kefeye koydu. "Marksizme yeni şeyler getirmekten korkmamalı, Marksist dogmalara takılıp kalmamalıyız" şeklinde kuramsal (!)bir tesbit yaptıktan sonra, 30'lu yıllarda kravat taktıkları için insanları Komsomol'dan atarlardı diyerek Stalin döneminin dar görüşlülüğünü, bağnazlığını kanıtladı. Konuşmalarından birinde Bay Korotiç'in Türkiye'de işsizlik bulunduğu için kendimizi şanslı saymamızı, çünkü tembellik ve alkolizme karşı en etkili ilacın işi kaybetmek rizikosu olduğunu öne sürerek, çalışan nüfusunun % 20'si işsiz olan bir ülkede işsizliğin övgüsünü yapmasını ise yersiz ve tatsız bir şaka olarak karşıladık.

Görülüyor ki, ne denli renkli de olsa, bu tür lafazanlıklar, glasnost ve perestroika diye bilinen iki tılsımlı sözcüğün içeriğini ve bu ikilinin bireşiminde ifadesini bulan "Yeni Düşünce Tarzı" nın nitelik ve kapsamını tam olarak anlamaya yetmiyor. Yetmedikten başka, böylesi açıklamalar biraz da körlerin fili tanımlamasına benziyor. Kimileri yeni düşünceden bilimsel sosyalizmin sorgulanmasını anlıyor ve "Marksizm aşılmalıdır" sonucuna varıyor. Diğerleri bütün günahı devrim partisi ve bürokrasinin üstüne atıyor. Kimileri ise herşeyin başına demokrasiyi alarak sosyalist pratikte görülen aksamaların demokrasi eksikliğinden ileri geldiğini vurguluyor ve bundan komünist partilerini sorumlu tutuyor.

Bu toz duman içerisinde ben açıklık ve yeniden yapılanma önermesinin can alıcı noktaları üzerinde bir durum tesbiti yapmak gereğini duydum. Elbette ki bu mektubun çerçevesi içinde kapsamlı bir teorik tartışmaya girişecek değilim. Zaten o tür tartışmalar çeşitli yayın organlarında yoğun biçimde sürdürülüyor. Öte yandan Yeni Politik Düşünce'nin uluslararası alandaki yerini ve etkilerini de, bir barış hareketi militanı olarak, irdelemeye çalışacağım. Bunu bir görev sayıyorum çünkü 6-11 Şubat 1990'da Atina'da toplanacak Dünya Barış Konseyi Genel Kurulu'nda dünya barış hareketine uluslararası ilişkilerdeki son gelişmelerin ışığında yeni bir yön verilmesine, barış savaşımı kavramının yeni düşünce tarzıyla uyumunun sağlanmasına çalışılacağını biliyorum.

* * *

Sonda söyleyeceğimi en baştan açıklayayım: Açıklık ve Yeniden Yapılanma (Glasnost ve Perestroika) projesi kuramsal nitelik taşımayan ve

salt pratik açıdan değerlendirilmesi gereken *politika*'lardır. Marksist kuramın özü ile doğrudan ilişkileri olmadığı gibi, sosyalist sisteme alternatif oluşturacak ögelerden yoksundur. Olay şudur: Sovyetler Birliği'nde 1985 Mart'ında iş başına geçen yönetim, ülkedeki ekonomik, sosyal tıkanıklığı gidermek, hızla gelişen teknolojiden yararlanarak ülke kaynaklarını toplumsal talepleri karşılayacak düzeye getirmek ve hantallaşmış devlet aygıtına halkın özlemleri doğrultusunda işlerlik kazandırmak amacıyla bir dizi reformu uygulamaya koymuştur. Ancak reformlar yumağı çözüldükçe içinden çıkanlar yeniden yapılanma tasarımının hedeflerini aşan, belki de onlara ters düşen kaotik bir ortamın doğmasına neden olmuştur. Bu durumun başlıca sorumlusu ise, reform girişimlerinin yaşandığı her toplumda ortaya çıkan "kraldan çok kralcı"ların reformların amacını saptırıcı çabalarıdır.

Başkan Gorbaçov'un öngördüğü reformlar yumağının en çarpıcı, özgün yanı devlet yönetimine saydamlık kazandırmak ve siyasal yaşama katılımcılığı özendirme yoluyla toplumda siyasal kültürü geliştirmektir. Bu hedef, beklenebileceği gibi, özgürlükler ve insan hakları sorununu ön plana çıkarmıştır. Bunun yadırganacak bir yanı yoktur. Çağdaş toplumlarda, ekonomik gelişmeye koşut olarak, yaşamın güzelleşmesi, zenginleşmesi için insanların -başta evrensel barış olmak üzere-sosyal, kültürel gereksinimlerinin yeni sentezlere yönelmesi doğaldır. Bu sentezin özünü ise birey-toplum ilişkilerindeki yeni özerklik arayışları oluşturmaktadır. 2. Dünya Savaşı sonrasında halkların özerkliği, emperyalizme karşı savaşım biçiminde, nasıl politik gündemi belirlediyse, bugünün gündeminde de, yalnız sosyalist ülkelerde değil, batıda da, bireyin özerkliğinin tanımlanması ve bunun çerçevesini oluşturacak katılımcı demokratik mekanizmaların kurulması yer almaktadır.

Buraya kadar aramızda bir anlaşmazlık yok, sayın baylar, ancak görüşlerimiz buradan sonra ayrılıyor. Çünkü siz demokrasi, özgürlük, insanın temel hakları sorunlarını bilimsel sosyalizm perspektifinden algılamak yerine, ona tam karşıt bir konuma giriyor ve demokrasi tartışmasını Marksist-Leninist doktrinin sorgulanmasına, giderek yadsınmasına dönüştürüyorsunuz. Marksizmin geçen yüzyılın koşulları altında yeşermiş bir ideoloji olarak artık devrini tamamladığını, çağdaş toplumların değişim ve gelişimini açıklamakta yetersiz kaldığını, dolayısıyla da aşılması gerektiğini, tüm tutucu, revizyonist ve karşı-devrimcilerle ağız birliği yaparcasına, öne sürüyorsunuz. Doğrusu Marksizmi sizlere karşı savunmak durumunda kalacağımı hiç düşünmemiştim. Ama madem ki "Yeni Düşünce" etiketi taşıyan politikalar uğruna , 150 yıldır insanlığın yolunu aydınlatan bir bilimsel düşünce sistemini, ve bir eylem kılavuzunu topyekûn mahkûm etmeye kalkıştınız; bilinen gerçekleri yinelemek durumuna da düşsem, demokrasi konusunda bazı noktaları vurgulamam gerekiyor:

Çağdaş demokrasi kavramının doğuşundan bu yana halk kitlelerine ısrarla telkin edilegelen, seçeneksiz olduğu kabul ettirilmeye çalışılan bir görüşe değinmek istiyorum. Batıdaki kapitalist düzenin tam merkezinde bulunan ve aslında demokrasi kavramının özünü zedeleyen bu düşünceye göre, insanın doğal, vazgeçilmez hakları arasında "mülkiyet hakkı" da vardır. Oysa, son ikiyüz yıllık tarih boyunca toplumlar bir yanda büyük çoğunluğu oluşturan insanların bireysel hakları, öte yanda ise son derece eşitsiz dağılmış bir mülkiyet hakkından aldığı güçle toplumda ayrıcalık kazanmış bir azınlık arasındaki sürekli çatışmalara sahne olmuştur. Başka bir deyişle, çoğunluğun hakları mülkiyeti elinde bulunduran azınlık tarafından sürekli baskıya, saldırıya maruz kalmıştır. Burjuva demokrasisi, bu sakat ve istikrarsız temel üzerinde kurulmuş, daha baştan beri Amerikan ve Fransız devrimleri üstyapı hak ve özgürlükleriyle mülkiyet hakkı arasında çelişki ve çatışma yaratmıştır. Fransız Konvansiyon Meclisi'nde formüle edilen "ülkenin mülkiyet sahiplerince yönetilmesi eşyanın doğasına uygundur" ilkesi hâlâ değişik biçimlerde güncelliğini ve etkisini sürdürmektedir. En ileri kapitalist ülkeden, Amerika'dan vereceğim bir tek örnekle yetineceğim : Amerikan toplumuna bugün egemen olanlar, nüfusun % 2'sini oluşturdukları halde toplam nakit servetin % 30'unu ellerinde tutanlardır. Zincirin öbür ucunda ise, Amerikan ailelerinin % 55'inin ya hiçbir varlıkları yoktur, ya da borç içindedirler. Ama oy verme, seçme ve seçilme hakkına herkes sahiptir.

2. Dünya Savaşı sonrasında halkların özerkliği, emperyalizme karşı savaşım biçiminde, nasıl politik gündemi belirlediyse, bugünün gündeminde de, yalnız sosyalist ülkelerde değil, batıda da, bireyin özerkliğinin tanımlanması ve bunun çerçevesini oluşturacak katılımcı demokratik mekanizmaların kurulması yer almaktadır.

İşte Lenin : "Bizim demokrasimiz burjuva demokrasilerinden milyon kez daha değerlidir" derken bunları kastediyor, bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasının ekonomik

Açıkça itiraf etmeseniz de, sizin istediğiniz burjuva demokrasisidir. Demokrasiyi bir araç değil amaç olarak algıladığınızı açıklamanız bu yüzdendir.

erkin büyük çoğunluğun eline geçmesiyle mümkün olabileceğine işaret ediyordu. Gerçekten de sosyalist demokraside burjuva demokrasisine kıyasla eksik olan tek özgürlük "üretim araçları üzerinde özel mülkiyet tesisi özgürlüğü"dür. Burjuva demokrasisinde ise sınırsız mülkiyet hakkı demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur.

Yukarıda özetlenen saptamalara itirazınız yoksa, onların sonucu olarak sosyalist demokrasinin kendine özgü bir siyasal rejim, bir yönetim biçimi üreteceği gerçeğini de kabul etmelisiniz. Şöyle ki : sosyalist demokrasinin temel ölçütü çok partili sistem değil, demokratik merkeziyetçiliktir. Burada önemli olan, demokratik merkeziyetçiliğin kendi kurallarına uygun olarak işleyip işlemediği, demokratik kuralların ve denetim mekanizmasının var olup olmadığıdır. Sosyalist demokrasi de çoğulcudur ama kapitalist toplumlardaki çeşitli sınıf çıkarlarını temsil ettiren çok parti çoğulculuğu gibi değil. Demokratik merkeziyetçilik, proletaryanın kendi iç dinamiklerindeki çoğulculuğa, yığınların politik yaşama katılımlarına dayanır ve bu anlamda glasnost ilkesiyle de çakışır. Ancak bu noktada devrim partisinin önemi de bütün heybetiyle ortada çıkar. Partinin öncülüğü olmasa işçi sınıfı "kendiliğinden sınıf" olmaktan çıkıp "kendisi için sınıf" olmaya nasıl dönüşür? Parti bir deniz feneri gibi toplumun yolunu aydınlatmazsa sosyalist rejim kayalıklara çarpmaktan nasıl kurtulur? Demek oluyor ki, Parti aygıtının kitlelerden koparak bir bürokrasi mekanizmasına dönüşmesini eleştirmek başka, partinin yol göstericiliğini, öncülüğünü reddetmek başka şeylerdir. Dünyanın ilk sosyalist devletinin 1920'lerde daha kuruluş aşamasında Batının saldırı ve kuşatmasına uğradığını, II. Dünya Savaşı'ndan birkaç ay önce tüm sanayi tesislerini Ural'ların ötesine taşımak, savaşın bitiminden sonra ise birkaç yılda ülkeyi yıkıntılar üzerinde yeniden inşa etmek başarısını merkeziyetçi yönetime borçlu olduğunu, savaştan sonra ortaya çıkan atom bombası şantajı ve nükleer tehdidin üstesinden o sayede geldiğini kim yadsıyabilir?

Aslında siz bütün bunları çok iyi bilirsiniz. Ayrıca, demokrasinin bir yönetim biçimi olduğunu, sınıflı toplumlarda devlet kavramından soyutlanamayacağını da bilirsiniz. Ama yine de "demokrasi çağımızın nesnelliğidir", "yeni bir çağ başlıyor" gibi genellemelerle demokrasiyi salt diktatörlüğün, bürokratik baskının karşıtı olarak ele alır, örnek olarak da Stalin döneminin otoriter, kişisel diktatoryasının sağlıksız sonuçlarını öne sürersiniz. Çünkü, açıkça itiraf etmeseniz de, sizin istediğiniz burjuva demokrasisidir. Demokrasiyi bir araç değil amaç olarak algıladığınızı açıklamanız bu yüzdendir.

* * *

Şimdi biraz da teoriden pratiğe, glasnost'tan perestroika'ya geçelim : Yeniden yapılanma kavramının isim babası Mihail Gorbaçov 'un ve yakın çalışma arkadaşlarının tanımlamalarına bakılarak perestroika'nın bir ekonomik ve sosyal reformlar paketi olduğu söylenebilir. Ne var ki, yukarıda gördüğümüz gibi, açıklık (glasnost) yumağının çözülmesinden nasıl burjuva demokrasisi çıktı ise, yeniden yapılanma paketinin içinden çıkan da liberal ekonomi projesidir. 1987'de uygulanmaya başlanan ekonomik politikanın hedefi olarak gösterilen "sosyalist pazar ekonomisi", makro-ekonomik bir planlama ile Batı tipi serbest piyasanın bileşiminden oluşmaktadır. Ancak bileşimin ağırlığı plan ya da sosyalizmden çok serbest piyasadan yanadır. Gerçekten de 1987 Haziranı'nda başlatılan radikal reform programı, bir yandan kamu ekonomisini liberalleştirirken öte yandan tarım ve hizmet sektörlerinde kooperatifçiliği ve özelleşmeyi özendiriyordu. Sonuçta kollektif mülkiyetin yerini çoğulcu bir mülkiyet rejimi alacaktı. Bu açıdan bakılınca denilebilir ki perestroika'nın öteki adı liberal ekonomidir. Liberal program daha da ileri giderek, 1928'de Stalin tarafından başlatılan tarımda kollektif işletmeye son verdiği gibi, toprak mülkiyetinin özelleşmesine olanak tanınmasını öngörüyordu. Tıpkı Çarlık Rusya'sında olduğu gibi. Doğal ki sanayi sektörü de reformdan payını alarak devlet müdahaleciliğinden arındırılacaktı.

Sovyetler Birliği'nde ekonominin liberalleşmesinin dünya pazarı ile bütünleşme düşüncesine sıkı sıkıya bağlı olduğu açıktır. Gorbaçov'un ekonomistleri kapitalizme yakınlaşma konusunda o denli ileri gitmişlerdir ki Batıda Sovyet liderinin gerçek niyetleri üzerinde kuşku ve tereddütler uyanmıştır. Büyük sermaye çevreleri Sovyet yönetimini sınamak için testler yapılması, birtakım koşullar öne sürülmesi gereğinden söz etmeye başlamışlardır. Sonunda ABD başkanı George Bush Batının tutumunu şöyle özetlemiştir: "SSCB' nin uluslar topluluğu ile bütünleşmesini bu ülkenin çoğulculuk ilkesine ve başkalarının egemenlik haklarına tam saygı göstermesi koşuluyla kabul edebiliriz".

Perestroika'nın genellikle aydınlardan tam destek gördüğü biliniyor. Sovyetler Birliği'nde durum 1987 ve 1988 yıllarındaki Anti-Stalinizm akımının ideolojik sınırlarını çok aşmıştır. Bugün seslerini yükseltebilen liberaller 20. yüzyıl-

da Rusya'nın ve dünyanın başına gelen felaketlerin kaynağını Büyük Ekim Devrimi'nde gören komünizm karşıtı aydınlardır. İnanılacak gibi değil ama bu aydınlar özenilecek model olarak Japonya, Güney Kore ve hatta Türkiye'yi gösterebilmektedirler! Gerçi Mihail Gorbaçov fazla ileri giden aydınları arasıra azarlıyor, perestroika'nın sosyalizmden kapitalizme dönüş olayı olmadığını belirtiyor ve "Batı bize kapitalizm ihracına kalkışırsa buna izin vermeyiz" diyebiliyor. Ama öbür yanda Sovyet Barış Komitesi'nin yayın organı olan"Yirminci Yüzyıl ve Barış" dergisinde Simon Kordonski adında bir korotiç şunları yazabiliyor: "Batının Sovyetler Birliği'ne ekonomik yardımı kamuyu özelleştirme stratejisine katkıda bulunmalıdır. Eskiden Rusya en gelişmiş ülkelerin proletarya sınıfının yardımıyla gerçekleşecek evrensel devrimi hazırlıyordu. Bu devrim, Allaha şükür, başarıya ulaşmadı. Şimdi SSCB tarihin ve dünya ekonomisinin sinesine dönmek için tüm dünyanın yardımına muhtaçtır".

Şimdi sorumuzu ortaya koyalım: Sovyetler Birliği bu duruma nasıl ve neden geldi? Herşeyi yeni baştan düşünme gereği niçin duyumsandı? Kanımca bugüne nasıl gelindiğini araştırmak için, ilk sosyalist devletin kuruluş yıllarını anımsamakta yarar var. 1917' de hemen hemen sıfırdan başlayıp 20. yüzyılın ilk yarısında dünyanın en ileri sanayi ülkelerinden biri, insanlığın geleceğine ışık tutan bir dünya görüşünün tek güçlü temsilcisi ve evrensel bir misyonun sahibi durumuna gelebilmenin gizi nerede idi? Bu sorunun yanıtı kuşkusuz ki bir formülle ifade edilebilecek basitlikte değil, ancak, bütün tarihçiler, araştırmacılar dünyanın ilk sosyalist devletinin kısa sürede ekonomik, sosyal, kültürel vb. alanlarda elde ettiği başarıların temelinde, Marx'ın sosyalist coşku (emülasyon)dediği kollektif atılım ruhunun büyük payı olduğuna işaret ediyorlar. Gerçekten de, Rusya'da Ekim Devrimi'nin harekete geçirdiği toplumsal güçler tüm maddi, manevi kaynakları seferber ederek feodal bir toplumun hızla modern çağa geçişini sağladılar. Yaşlı kuşaklar iyi bilirler: 1. Dünya Savaşı sonrasında Rus soyluları, burjuvaları akın akın ülkeyi terk ederlerken, Amerika'dan yüksek ücretli iş önerileri alan bilim, teknik ve sanat adamları anavatanda çalışmayı yeğlediler ve kendilerini devrimin hizmetine adadılar. İşçi sınıfı ise üretimi son sınırına dek artırmayı hedef alan yöntemlerin bütün ağırlığını yüklenerek devrimin yolunu açmasını bildi.

Ne var ki, sosyalist coşkunun uzun süre diri tutulmasına üretim ilişkilerinde yapılan değişiklik yetmiyor, çünkü sosyalizm salt bir ekonomik kalkınma modelinden ibaret değil. Sosyalizmin kapitalist düzeni aşması sömürünün yerini adalet ve eşitliğin almasıyla da sınırlı kalmıyor. Sosyalizm *yeni bir dünya vizyonu*nun taşıyıcısıdır. Marksist hümanizmanın kökeninde yatan, sömürünün ortadan kalkmasıyla birlikte insanı zenginleştiren tüm değerlerin, insan emeğinin yaratıcı gücünün bütün görkemiyle kendini göstereceğine olan inançtır. Kısacası sosyalizm insanlık tarihinde yeni bir "Aydınlıklar Çağı"nın habercisidir ve devrim böyle bir misyonu üstlenmek durumundadır.

Sovyetler Birliği bu misyonu üstlendi mi? Üstlendiyse nereye kadar götürebilidi? Soru tartışmaya açıktır. Ancak Ekim Devrimi'nden bu yana dünyadaki dönüşümler, gelişmeler bütün boyutlarıyla dikkate alınmadan sağlıklı bir yargıya varılamayacağı açıktır. Özellikle iki dünya savaşı arasında emperyalizmin Sovyet devletini yıkmak ya da yalnızlığa itmek için giriştiği eylemleri, kurduğu tuzakları gözardı ederek sosyalizmin kuruluş döneminin muhasebesini yapmak olanaksızdır. İkinci Savaş'tan sonraki dönem ise Soğuk Savaş olgusuna sıkı sıkıya bağlıdır. Daha 1917 Devrimi'nden önceAmerika'da dinsel bir inanç gibi yaygın bulunan kapitalizm tutkusu ve komünizm düşmanlığı, II. Dünya Savaşı ertesinde ABD'nin dış politikasını "komünizmi bulunduğu yerde kuşatıp boğmak" hedefine yöneltmiştir. Böyle bir ortamda sosyalist ekonomi askersel harcamaların ağır yükünü üstünden atmak, toplumun yaşam düzeyinin yükselmesine öncelik tanımak olanağından yoksun kalmıştır.

Sosyalizm yeni bir dünya vizyonunun taşıyıcısıdır. Marksist hümanizmanın kökeninde yatan, sömürünün ortadan kalkmasıyla birlikte insanı zenginleştiren tüm değerlerin, insan emeğinin yaratıcı gücünün bütün görkemiyle kendini göstereceğine olan inançtır. Kısacası sosyalizm insanlık tarihinde yeni bir "Aydınlıklar Çağı"nın habercisidir ve devrim böyle bir misyonu üstlenmek durumundadır.

1962 Küba krizinden sonra Doğu ile Batı blokları arasında başlatılan yumuşama sürecinin sosyalist dünyaya bir soluklanma fırsatı yarattığı ve fakat Kruşçov yönetiminin 20. Parti Kongresi'nden sonra Stalin'ciliği tasfiye operasyonunu gündeminin başına alarak ve ekonomik politikada abartmalı hedeflere yönelerek fırsatları iyi değerlendiremediği söylenebilir. Kruşçov'un "1972 yılında ABD'yi yakalayacağız, ülkemizde adam başına üretim düzeyini

Türkiyeli korotiç'ler. Tevfik Fikret'in dediği gibi : "hele sizler, hele sizler". Yayınlarınızı, konuşmalarınızı izlerken şaşkınlığa düşmemek elde değil. Sanki ülkenin içine sürüklendiği çıkmazların, toplumsal yaşamdaki tıkanıklığın, bunalımların sorumlusu Marksizm-Leninizm imiş gibi, bir özeleştiri akımına kapılmış gidiyorsunuz.

Amerikanın üstüne çıkaracağız" yollu iddiası ve kapitalist sistemi kastederek : "sizi gömeceğiz" demesi hâlâ belleklerdedir. Oysa hiç kimse SSCB'den Amerikayı üretim ve tüketim yarışında geçmesini beklemiyordu ama buna karşılık herkes-kimilerinin bugün küçümseme anlamında kullandıkları-"varolan sosyalizm"in kapilalist sistemin yozluğundan, çirkinliklerinden,ahlâk çöküntüsünden arınmış, sömürüyü tümüyle yoketmiş, uygarlık kavramına yeni anlamlar yüklemiş bir toplum modeline yönelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Bu yapılamadı ise kabahati Marksist öğretide ya da pratiğin sınavından geçip doğruluğunu kanıtlamış Leninizm'de boşuna aramayınız. Hele Marksizmin aşılmasının gerekçesi olarak teknolojinin son çeyrek yüzyıldaki hızlı gelişmesini göstermeye kalkmayınız. Bilgisayarların, robot makinaların kullanımı, el emeğinin yerini gittikçe daha çok kafa emeğinin alışı üretici güçlerde nitel bir sıçramanın göstergesi değildir. 19. yüzyılın sanayi devrimi doğa güçlerinin yerine buhar makinasını koyarak üretimde nitel bir sıçramayı sağlamış ve kapitalist ekonomi bu döneme damgasını vurmuştu. Sosyalizmin teoriden pratiğe geçişi ise elektrik enerjisinin sınai üretiminde yerini aldığı zaman diliminde gerçekleşmiştir. Elektrik enerjisinin üretim sürecinde neden olduğu nitel değişim henüz aşılmış değildir, en ileri sanayi ülkelerinde üretim elektrik enerjisine dayanmaktadır. Dolayısıyla da, işçi sınıfının üretim sürecindeki rolünde niteliksel değişiklikten söz edilemez. Bilimsel teknik, yani teknolojinin hızlı bir ilerleme kaydetttiği doğru olsa da, elektronik sanayiinin, bilgisayarların sanayi toplumunu, sanayi proletaryasını çağın dışına ittiği görüşü acele varılmış bir yargıdır. Hele Japonya'nın imal ettiği robotlardan gözleri kamaşarak "İşçi sınıfının yapısı değişiyor", "Marx'ı, Engels'i, Lenin'i aşmak zamanı geldi" demek düpedüz anlamsızdır.

Sonuca geliyorum: (1) Açıklık ve yeniden yapılanma, Sovyetler Birliği'nin şu ya da bu nedenlerle-belki de çok haklı olarak- uygulamaya koyduğu politikalardır. Bunlar savunulabilir. Hattâ belki de bu yıl Sovyetler Birliği'nde günde 8 kilise ve 1 caminin yeniden açılması bu politikaların bir parçasıdır ve bir "hikmet"i vardır. Bunlara karışmayız, çünkü Fidel Castro'nun dediği gibi : "Perestroika başkasının karısıdır". Ancak onu "Marksizmi aşan yeni kuram" diye satmaya, evrenselleştirmeye kalkışırsanız, karşınıza çıkarız. Sosyalizme inanmış olanlara : "hayatınızı bir saplantıya kurban etmişsiniz" diyerek 70 yılı bir çırpıda harcamanıza razı olmayız. İçinizden biri Türkiye'de verdiği konferanstan sonra kendisine : "Bu tutumunuz revizyonizm olmuyor mu?" sorusunu yönelten dinleyiciye öfkeyle : "Böyle sosyalizmi alın siz kullanın" diyebilmişti. Ben de bu sözleri söyleyen Vitali Korotiç'e ve de tüm korotiçlere sesleniyorum : "Alın, meczup papaz Soljenitsin, sapık Milan Kundera sizin olsun. Dahası, Kardinal Glemp'in dizinin dibinde oturup talimatını alan, sonra Amerika'ya gidip yardım dilenen Lech Walesa da, partilerinin adını değiştirerek yönetime geçmeye çalışan Macar Nyers'ler, İtalyan Occhetto'lar, Çekoslavak Dubçek'ler de sizin olsun. Tüm dönekleri, kaytarıcıları, devrimden umut kesen aydınları da saflarınıza katın. Yeter ki bilimsel sosyalizm insanlığın yolunu aydınlatmaya devam etsin!" diyorum.

Son sözümü size sakladım, Türkiyeli korotiç'ler. Tevfik Fikret'in dediği gibi : "hele sizler, hele sizler". Yayınlarınızı, konuşmalarınızı izlerken şaşkınlığa düşmemek elde değil. Sanki ülkenin içine sürüklendiği çıkmazların, toplumsal yaşamdaki tıkanıklığın, bunalımların sorumlusu Marksizm-Leninizm imiş gibi, bir özeleştiri akımına kapılmış gidiyorsunuz. "Yenilenme"ye ayak uydurma humması sizi demokrasinin erdemlerini sayıp dökmeye, demokratik rejime bağlılığınızı vurgulamaya, kurulu düzenin bekçileri olan siyasal partilere güvence vermeye ve onlarla "ulusal mutabakat" aramaya iteliyor. "Kapitalizmin gücünü değerlendirmede yanıldık, sorunların çözümüne gidebileceğini göremedik" diye günah çıkardığınızı görünce, "Bunlar başka dünyadan mı geldiler, 65 yıldır Türkiye'de kapitalizm hangi sorunu çözebildi ki onu savunmaya, ya da en azından "mevcut sosyalizm"le aynı kefeye koymaya kalkışıyorlar" diyorum. Çoğulcu demokrasi adına 40 yıldır egemen sınıfların dayattığı diktayı, baskı ve işkence rejimini yaşayanlar bunlar ve önceki kuşaklar değil mi? diye kendime soruyor ve bugün hidayete nasıl erdiğinizi doğrusu merak ediyorum.

"Dünya değişiyor, biz de değiştik, artık aranıza alabilirsiniz" biçimindeki mesaj size yarar sağlayacak mı bilmem ama topluma zarar vereceğinden eminim. Çünkü emekçi yığınların önünde duran son umut bilimsel sosyalizmdir.

---

(1) Yeni Politik Düşünce'nin uluslararası düzene, barış sorunlarına ilişkin yönü başka bir yazıda ele alınacaktır.

Kuzeyliler'in Pyrrhus Zaferi ya da İtalyan Dışişleri Bakanı'na genişletilmiş açık mektup

Orhan İyiler

Orhan İyiler, İtalyan Dışişleri Bakanı Gianni de Michelis'e yönelik yazdığı bu açık mektup ta, genelde sosyal-demokrasinin, özelde İtalyan sosyal-demokrasisinin tarihsel misyonu ile bir polemiğe girmektedir.
Özellikle 1. Paylaşım Savaşı ve 2. Dünya Savaşı ve soğuk savaş dönemlerinde, gerek savaşların sınıfsal karakterinin saptanması, gerekse de mücadelenin ana doğrultusunun çizilmesi uğraklarında, sosyaldemokratlar ile Leninci komünistlerin üretimleri ve eylemliliğini karşılaştıran İyiler, Leninci çözümlemenin, hedeflerine ulaşabilseydi "belki de savaşları tümden insanoğlunun yazgısından silebilecek" gücünü ve tarihsel haklılığını vurguluyor.
Michelis'in "komünizmin yenildiği" saptamasını yanıtlayan İyiler, sosyal-demokrat modelin sac ayaklarının nerede temellendiğini açımlayarak, nasıl bir baskı ve zulüm sistemine dönüştüğünün altını çiziyor.
İyiler, yazısını, Michelis'lerin kazandıkları zaferin nasıl bir "Pyrrhus zaferi" olduğunu vurgulayarak, komünizmin bile artık kurtarmaya gücü yetemeyeceği olası bir dünyada, tüm insanlık uygarlığının yuvarlanıp gitme tehlikesine karşı göreve çağırarak bitiriyor.

"Sosyal demokrasi komünizmi yendi". Bu tümceyi İtalya'nın Sosyalist Parti'den gelme yeni dışişleri bakanı Gianni de Michelis 8 Kasım 1989 tarihinde Cumhuriyet Gazetesinde kendisiyle yaptığı söyleşiyi yayınlayan sayın Nilgün Cerrahoğlu'na, derin mutluluğu içinde gerine gerine söylüyor. "Bu aylarda yaşadıklarımız", diye ekliyor, "sadece 2. Dünya Savaşı'nın ikinci kez sona ermesi değildir. (...).1. Dünya Savaşı'nın başından beri bugüne dek sürmüş bir tarihi süreç sona eriyor . Bu tarihi süreç tüm gerilimlerin Avrupa'da , özellikle de Orta Avrupa'da toplanmasına, burada boşalmasına yol açtı ki, bu bizi 2. Dünya Savaşı ile birlikte 40 yıl boyunca Avrupa'nın bir demir perdeyle bölünmesine ve bununla birlikte gelen soğuk savaş sistemine götürdü".

Cumhurbaşkanı Cossiga'nın, evet, yalnızca onun ricası ile, omuzlarına dek gelen uzun saçlarını Dışişlerine taşınırken kestiğini söyleyen bay Michelis'in yukardaki bu *pek diplomatik (?)* sözlerini yaşadığımız gerçeklerin kaba somutluğuna açarsak şaşılası bir biçimde şunları söylediğini görürüz: Yüzyılımızın başında siyasal erki Rusya'da ele geçirmiş bulunan komünizmin başlattığı tarihi süreç tüm gerilimlerin, Avrupa'da, özellikle de Orta Avrupa'da toplanmasına neden olurken, İtalyan Faşizmi ile Hitler nasyonal-sosyalizminin de doğmasına neden olmuştur. 2. Dünya Savaşı işte bu gerilimin Avrupa'da patlayarak boşalmasıdır. Faşizmin yıkılmasıyla komünizmin başlattığı ve 40 yıl süren ve Avrupa'yı demir perdeyle bölen soğuk savaş süreci de şimdi, komünizmin yenilmesiyle tümüyle artık ortadan kalmaktadır. İşte apacık böyle söylüyor İtalyan Dışişleri Bakanı...

Doğrusu ya, hiç kimse, İtalyan sosyal demokratlarının bu yeni *veliahtı* kadar sonuçları neden, nedenleri sonuç olarak ters yüz edip büyükbabası Mussolini'nin kan içinde yüzen günahlarını yuğup yıkama becerisini böylesine fütursuzca göstermeye cesaret edemezdi.

Ne ki, Hıristiyan demokratların, belki de henüz bütün bütüne silip atamadıkları tarihsel suçluluk kompleksleri yanında, Avrupa sosyal-demokratlarının 2. Enternasyonal'den beri süregiden misyonlarının nasıl tüm ar damarlarını çatlattığını bay Michelis'in bu sözleri

Doğrusu ya, hiç kimse, İtalyan sosyal demokratlarının bu yeni *veliahtı* kadar sonuçları neden, nedenleri sonuç olarak ters yüz edip büyükbabası Mussolini'nin kan içinde yüzen günahlarını yuğup yıkama becerisini böylesine fütursuzca göstermeye cesaret edemezdi.

kadar da hiçbir şey en çarpıcı biçimde, doğrusu ya, yeniden belirleyemezdi.

Gerek 1. ve de gerek 2. Paylaşım Savaşları'nı, gerekse ondan önceki tüm savaşların nedenlerini en bilimsel doğrularla açıklayanlar, her zaman olduğu gibi, özellikle 20. yüzyılın başında en yoğunlukla ele alanlar, Marksistler olmuşlardır. 1. Paylaşım Savaşı'nın nedenini sınıfsal karakteriyle çözümleyerek kendi politikalarının temeli yapanlar da, şimdi adı geçince herkesin yüzünü buruşturmayı bir alışkanlık haline getirdiği, Leninist Komünistler olmuşlardır. Ulusal yiğitlenme ve coşkular içinde silahlı kuvvetlerinin önlerinden sel gibi geçişine alkış tutan o dönemin sosyal demokratlarına tüm bu savaş hazırlıklarının altında yatanın *fethetme, yağmala ma , soygunculuk* olduğunu söyleyen ve de bunu sınıfsal karakteriyle açıklayan yalnızca Lenin ve Bolşevikler olmuştur. "Savaşın gerçek sınıfsal karakterinin ortaya çıkarılabilmesi için, bunun köklerinin diplomatik tarihte değil, savaşan güçlerin *tüm yönetici sınıfının* konumunun analizinde" yattığını söyleyen (1) Lenin'di. Kapitalistler arasında dengesiz ve *eşit olmayan* bir büyümenin monopolist aşamaya gelmiş kapitalist ülkelerin yeni bir üniversal biçimlenmeyle kartelleşmeye giderken kendi aralarında kaçınılmaz bir biçimde savaşın çıkacağını 1914-1916 yıllarındaki tüm yazılarında, özellikle bugün içinde yaşadığımız gerçekleri yeniden görmemize yardım edecek formülasyonlarıyla açıklayan Lenin olmuştur. O dönemi inceleyen tarihçilerin hepsi bu gerçeği kabul ederler... Size bay Michelis şimdi bu gerçekleri vurgulayarak herhangi birşeyi kanıtlamak istiyor değilim. Zaten başlattığınız tartışmanın düzeyi bu tür bir devinimi ve çabayı da gerekli kılmıyor. Şunu söylemekle yetinmek istiyorum bu konuda: Tıpkı, 1. Paylaşım Savaşı'nın başındaki büyükbabalarınız sosyal-demokratlar gibi benzer misyonunuzu içinde yaşadığımız olayları çarpıtarak ve de onlardan bir bakıma daha da bilinçli olarak yerine getiriyorsunuz. Lenin,1. Paylaşım Savaşı'nın yazgısının koloni topraklarında belirleneceğini sanan bu büyükbabalarınızın savaş kışkırtıcılığını önleyebilmek, onların en gerici şovenist hükümetlerin savaş bütçelerini desyteklemelerine engel olabilmek için şunları söylüyordu. "Savaşın yazgısı sanıldığının tersi Avrupa kıt'asında kendini belirleyecektir. Çünkü Almanya'nın Belçika'yı ilhak etmek için ağzının suları akıyor. Fransa'nın da Lorraine için... Almanya, Belçika'yı İngiltere'ye karşı girişeceği savaşın bir etkin üssü olarak nitelendirirken, İngiltere de Almanya'ya karşı en etkin ve öldürücü darbelerin Bağdat'tan vurulacağına inanıyor". (2).

Ne ki, 2. Enternasyonal'in, o zamanki sosyal-demokratları, yani bay Michelis, sizin büyükbabalarınız, örneğin Fransa'da ünlü sosyal-demokrat Leon Blûm, Fransa'nın en gerici hükümetini oluşturan Marcel Sembat'nın *Kutsal Birlik* hükümeti'nde görev alarak savaş bütçelerini desteklemek bir yana, düpedüz paylaşım savaşının paycılık hazırlığını yapıyor; yine o dönemin Avrupa sosyalistleri içinde sözü en çok dinlenen sosyalisti Avusturya'lı Victor Adler, Lenin'in önerilerine uluslararası platformlarda kulaklarını tıkıyordu. Ve onlar milyonlarca genci ulusal marşlar içinde *"fethetme , yağmalama ve soygunculuktan"* pay alabilmek için kan ve ateş içine sokmaktan kaçınmadılar. 10 milyondan çok insanın ölümünden sizin büyükbabalarınız sorumludur bay Michelis. Büyükbabalarınız sosyal-demokratlar.... Savaş bir kez başlayınca, bu kez, Leninist Komünistler, yani sizce tarihi süreci yanlış başlatanlar, silahlanmış insanların, yani işçilerin ve emekçilerin bir avuç, "gelişmiş" ülkenin egemen sınıflarının dünyayı paylaşmak savaşından tümüyle silkinip çıkabilmeleri için, asıl düşmanları olan kapitalistlere karşı silahlarını doğrultmayı, savaşın içinde "iç savaşı" başlatmayı önerdiler. Ama bu sesi top seslerinin gümbürtüsünde çok az kişi duyup işitebildi. Yalnız bolşevikler kendi misyonlarına ve tüm insanlığın geleceğine duydukları sorumluluk duygusuyla bu formülasyonu yaşama geçirmeyi son derece ustalıklı bir biçimde başararak Sovyetleri kesin kararlılığı ve tartışılmaz yasallığı içinde gerçekleştirmeyi bildiler. Eğer bu formülasyon tüm savaşan güçlerin sınıfsal karakteri içinde kesin bir çözüme ulaşabilseydi, ne 1. Paylaşım Savaşı'nda 10 milyon insanın, ne de ondan sonra gelen Hitler ve Mussolini faşizminin birincisinden devraldığı "eşit olmayan" mirasla başlattıkları 2. Paylaşım Savaşı'nda 30 milyondan çok insanın yeniden ölmesine olanak kalmayacaktı. Belki de savaşlar tümünden insanoğlunun yazgısından silinip gidecekti.

Bay Michelis, soğuk savaşın başlamasına da hiçbir zaman "1. Dünya Savaş'nın başından beri süren tarihi süreci" izleyenler neden olmuş değildir. Bay dışişleri bakanı, siz bunları söylerken 2. Paylaşım Savaşı'nda Amerikan atom bombalarıyla öldürülmüş 200 bin insanın, çocuğun katledilmelerine karşı da derin bir suç işliyorsunuz. Bay Michelis, size küçük bir ayrıntı da *soğuk savaş*'ın nasıl bilerek ve tuzak kurularak başlatıldığını göstermek istiyorum. Çünkü *Stendhal*'ın dediği gibi: "Gerçek çok kez ayrıntılarda gizlidir".

Soğuk savaşın başlamasına neden olan olaylar

dizisi Truman'ın atom bombasını 6 Ağustos'da Hiroşima'ya, 9 Ağustos 1945'de de Nagazaki'ye atılmasıyla birlikte başlamıştır. Bu iki bombanın atılmasına hiç gerek olmadığını söyleyenler, ilk önce, bombanın yapımında çalışmış olan Los Alamos Atom Silahları Laboratuvarı'nda çalıştırılmış olan görevli bilgin-fizikçiler olmuştur. Ama o dönemde Truman, başkan Roosevelt'in yerini almıştı. İngiliz Fransız emperyalizminin dünya egemenliğindeki 2. Dünya Paylaşım Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan boşluğu korkunç bir iştah ve gözü dönmüşlükle üstlenmeye hazırlanan Amerikan emperyalizmi doğrusu ya kendine son derece nitelikli bir başkan bulmuştu. Truman'ın , Roosevelt zamanında-savaş nedeniyle dondurulan ücretler politikasına 1947'de anti-grevist yasayı çıkararak, emperyalizmin kendi alanındaki ve kendi zeminindeki ilk düzenlemeyi getirmesi o nedenle hiç de rastlantısal değildir. Denebilir ki üçbeş yıl sonra başlayacak ve ABD'de tüm özgürlükleri -hem de bugüne değin belini doğrultamayacak biçimde-silip süpüren, alıp götüren Mc Carthy'cilik akımı bu yasayla kendine temel bir dayanak ve sağlam bir üst bulmuştur. Ünlü fizikçi *Oppenheimer*'in "Hitler'in kullanmasını engellemek için" yapıldığına inandıkları bombanın hiç gereği yokken Hiroşima ve daha sonra da yangın çıkarmak için ve yangın etkinliğini ölçmek için tapınaklar kenti Nagazaki'ye atılması karşısında duydukları derin kaygı ve sorumluluk duygusunu, böyle bir bombanın son derece saldırgan bir gücün eline geçmesi karşısındaki dramını, yayınlanan "Oppenheimer Soruşturması" tutanaklarında tümüyle somut bir biçimde buluruz. Atom bombasıyla birlikte dünyayı ele geçireceklerine dair akıl almaz korkunç planlarını düzenlemeye başlayanlar ilk önce içerde, kendi ülkelerinde, tıpkı fizikçi Evans'ın dediği gibi " KONUŞMA-YAZMA - KIPIRDAMA" politikasını başlattılar. Mc Carthy'cilik politikasının felsefesini hazırlayanların, aydınları nasıl bir köşeye sıkıştırdıklarını ünlü fizikçi *Einstein*'ın şu sözlerinde bulmak olası: "Yeniden seçme şansım olsaydı ya tenekeci ya da gezgin satıcı olurdum. Hiç olmazsa böylece az da olsa biraz özgürlüğümü korurdum" (3) Bir fizik bilginine *tenekeciliği* özleten soğuk savaşın nasıl ve hangi korkunç boyutlara ulaştığını, soğuk savaşın önce nerede ve nasıl başladığını araştırmak isteyenlerin doğru kavramaları gerekir.

Buna rağmen Los Alamos'un saygın bilgin-fizikçileri "komünistleri ezmek için daha güçlü bir nükleer bombanın yapımında " görev almayarak bir kenara çekildiler. Belki de en az direnenlerden biri olan fizikçi Oppenheimer için açılan soruşturmada, Truman'ın 2. Paylaşım Savaşı'ndan hemen sonra başlayan bu fanatik anti-komünist saldırganlığının en bilinçli sorumlularından biri olan ve de başta gelen yetkililerinden Dr. Edward Teller soruşturma komisyonuna verdiği ifadede ayınen şöyle der: - "Eğer Oppenheimer 1948'de Hidrojen bombasının yapılması için bize katılsaydı yapımını hemen o dönemde gerçekleştirebilirdik. *Böyle bir bomba bizi Çin yenilgisinden ve daha birkaç yenilgiden korurdu . Komünistlere karşı numaralı durumda olurduk.*" Los Alamos'un Atom enerjisi başkanının söz ettiği birkaç yenilgiden birinin de Çin'den sonra Kore savaşı olduğunu anımsarsak Amerika'nın, halkların kendi yazgılarını belirleme özgürlüklerine karşı ne gibi emperyalist politikalar üretmekte olduğunu çok açık seçik, daha işin başında nasıl yola çıkıldığını görerek kavrarız. Bay Michelis söylediğinin tam karşıtı bir gerçeklikte kendini gösteren olay, Los Alamos'un dehşete kapılan fizikçilerinin bir bölümünün Truman'ın emperyalist politikasına alet olmayarak atom ve öteki bombaların Sovyetlerin stratejik ve önemli kentlerine atılmalarını önlemek için olağanüstü bir özveriyle karşı çıkışlarında kendini ele verir. Bu bilgin-fizikçilerden bazıları özellikle de Hanz Bethe'nin yönettiği teori servisine bağlı olanlar örneğin Klaus Fu-schs ve Nunn May ile İngiliz kökenli şimdi adlarını anımsıyamadığım - bilgin fizikçiler destansı bir özveriyle atom bombasının sırlarını Ruslara ilettiler. Kimisi oraya geçerek, kimisi de ülkelerinin tüm gerici yıldırım yağdırmalarına göğüs gererek.... Ve de Sovyetler çok kısa bir sürede Amerikalılardan Oppenheimer'in deyimiyle "çok daha mükemmelini " yaparak saldırganlığın önünü kesmesini bildiler. Ve hiç kuşkusuz o aradaki dehşet verici boşluğu Stalin'in kararlı ve hiç paniğe kapılmayan tutumu büyük bir ustalıkla kapayarak atlatıldı. Ve Oppenheimer nükleer tırmanışın işte böylece, komünistlerin imhasını önlemek için atom sırlarının verilmesiyle, bu olayla başladığını söyler... Ben bu özverili bilginlerin önünde size verdiğim bu yanıtla bir kez daha saygıyla eğiliyorum bay Michelis... Sizin insanları şaşırtacağını sandığınız şamatalarınız, soğuk savaşın nasıl başladığını, daha doğrusu nasıl başlatıldığını, kendi ya-

Leninci formülasyon tüm savaşan güçlerin sınıfsal karakteri içinde kesin bir çözüme ulaşabilseydi, ne 1. Paylaşım Savaşı'nda 10 milyon insanın, ne de ondan sonra gelen Hitler ve Mussolini faşizminin birincisinden devraldığı "eşit olmayan" mirasla başlattıkları 2. Paylaşım Savaşı'nda 30 milyondan çok insanın yeniden ölmesine olanak kalmayacaktı. Belki de savaşlar tümden insanoğlunun yazgısından silinip

Sizin insanları şaşırtacağını sandığınız şamatalarınız, soğuk savaşın nasıl başladığını, daha doğrusu nasıl başlatıldığını, kendi yaşamlarıyla kanıtlayan Julius Rosenberg ile karısı Ethel Rosenberg'in elektrikli sandalyede öldürülmelerinin erdemini ortadan hiçbir zaman kaldıramayacaktır.

şamlarıyla kanıtlayan Julius Rosenberg ile karısı Ethel Rosenberg'in elektrikli sandalyede öldürülmelerinin erdemini ortadan hiçbir zaman kaldıramayacaktır. Onlar soğuk savaşın ilk yiğit kurbanlarıydı. Ve insanoğlu yeryüzü macerasında bu özverili insanlara çok şey borçludur.

* * *

Sayın İtalyan Dışişleri bakanı bay Michelis ama bence asıl üzerinde durulması gereken tümceler, yukarıdakilerden çok şimdi alıntısını yapacağım sözleriniz. "Komünizmin yenilenmesindeki başarının temelinde, yani Batı Avrupa solunun komünist model üzerindeki tarihi zaferinin temelinde bizim modelimizin şu üç ögesi yatmaktadır: Siyasi demokrasimiz, pazar ekonomimiz ve sosyal devlet anlayışımız. İşte bizim batı avrupa solunun başarısı bu üç sacayak üzerine oturtulmuştur". Bayan Thatcher de aynı şeyleri söylüyor Orta Avrupa'da komünizmin yıkılması karşısında. Doğu bloklarında komünist rejimlerin yıkılması konusunda izlenecek politikayı *birlikte* saptamak için ABD başkanı George Bush ile "Camp David" deki dağ evinde 4 saat süren görüşmeden sonra yaptığı açıklamada bayan Thatcher" bizim yaşam biçimimiz" diyor, "ekonomik zenginlik, insanlık onuru ve özgürlük demektir. Bunu ne pahasına olursa olsun savunmak gerekir. Gorbaçov'un komünizmin gerçekten iflas ettiğini kabul etmesiyle birlikte gerçek bir değişim mümkün olabilecektir. Yani komünizm zenginlik ve özgürlük getirmemiştir..."

Bay Michelis, komünizmin iflas edip etmediğine, doğu Avrupa ülkelerinde yıkılıp yıkılmadığına bakmadan önce sizin modelinizin, yani; pazar ekonominizin (ekonomik zenginliklerinizin), siyasi demokrasinizin (özgürlüklerinizin), sosyal devlet anlayışınızın (insanlık onurunuzun) nerede temellendiğine bakmak gerekir öncelikle... Bay Michelis, sizin bu modeliniz bu üç sacayağı dünyamızdaki 1 milyar insanın açlığı üzerinde oturuyor. Sizin modeliniz yani sanayileşmiş 7'lerin, yani öteki adıyla *Kuzeyliler*'in şu pek görkemli modeli sizdeki işçilerin saat ücreti 18-20 dolar dolaylarındayken, Üçüncü Dünya ülkelerinin, yani *Güneyliler*'in saat ücretinin 2 doları yıllardır aşamayan bu ülkelerdeki generalleriniz ve işbirlikçi kadrolarınız aracılığıyla sağladığınız despotizmin, kan dökücülüğün başarısında odaklanıyor.

Bay Michelis, siz ve diğer 6 ortağınız, siz *Kuzeyliler* dünya üretiminin %71,6'sını denetiminiz altında tutuyorsunuz. Birleşmiş Milletler'in 1980-1986 yılları arasında dünya ticaretini ve gelişmesini gösteren tablosuna göre (4) : bu dönemde Kuzeyliler'in kişi başına ulusal brüt gelirleri 9838 dolardan 11080 dolara yükselirken, Üçüncü Dünya ülkelerindeki ulusal üretim kişi başına 900 dolardan 884 dolara düşüyor. Sizler zenginliklerinizde, yani pazar ekonominizde şişindikçe gezegenimizin öteki ülkelerindeki insanlar nasıl iğne ipliğe dönüyor, görüyormusunuz bay Michelis? Sizin o pazar ekonominiz yani (ekonomik zenginlikleriniz) ve yaşam biçiminiz, Üçüncü Dünya ülkelerinin az gelişmişlerinde üretim 227 dolardan 221 dolara düşerek artık insanların yalnızca yiyip içmelerinin azalmasıyla değil, bu a z g e l i ş m i ş ülkelerde yaşayanların ölüm-kalım sınırına gerilettiklerini en vurucu bir biçimde ortaya koyuyor. Sizde dışsatım 1980-86 döneminde, yine Birleşmiş Milletler'in kayıtlarına göre: kişi başına 1235 dolardan 1631 dolara müthiş bir tırmanış gösterirken Üçüncü Dünyalılar'da yani *Güneyliler'* de 255 dolardan 192 dolara *korkunç* bir düşüş gösteriyor. Zavallı *Az Gelişmişlerin* bu dönemdeki dışsatım düşüşü ise bay Michelis, sizin güzel kadınlara, gece yaşamına ve baskete düşkünlüğünüzün katmanlaştırdığı dünyanızda a l g ı l a n m a s ı bile olanaksız bir nitelikte: kişi başına 26 dolardan 22 dolara düşüş... Enerji kullanımındaki sayılar o ışıklı pırıl pırıl zenginlikler içindeki ilerlemiş renkli dünyanızın hangi yoksulluklara, hangi geriliklere ve de dünyamızın dörtte üçünün hangi koyu karanlıklarla dayanılmaz üşümelere dayandığını kanıtlamaya yetiyor da artıyor bile: Gezegenimizin Kuzeylilerinde, yani 7 ülke insanında kişi başına 6076/ kilo-kömüre eşdeğerde enerji tüketilirken bu oran Üçüncü Dünyalılar'da yalnızca ve yalnızca 54/kg-kömür. Siz kendi ülkelerinizde %99'unuz sağlıklı sular içerken dünyamızın az gelişmiş ülkelerinde insanlar koli basilli suları %73 oranında içiyorlar... ABD'nin hemen burnu dibindeki Latin Amerika ülkelerinde yılda 1 milyon çocuk açlık ve gıdasızlıktan ölüyor. (5) ABD'nin arka bahçesindeki çocuk ölümlerinin 1 yaşından küçüklerde açlık nedeni %38,2;2-4 yaş grubundakilerdeyse %70 'tir. Yine Marcel Niedergang'ın bildirdiğine göre Dünya Bankası kaynakları yalnızca açlık nedeniyle ölen çocuk sayısını Haiti'de binde 112, Bolivya'da 129, Peru'da 86, Ekvador'da 80 olarak saptamıştır. Yine saptanabildiğine göre Peru'lu çocukların sağ olanlarının tümünün %45'i tam anlamıyla *gıdasızdır* . Biz'de de, benim ülkemde kırsal kesimde bebek ölüm sayısı, 1989 bakanlık sayısal değerlendirmelerine göre binde 105, kentte binde 50 çocuk benzer nedenlerle yaşamını yitirmektedir. Bolivya'da 1850 kişiye, Honduras'da 3120 kişiye, Guetemala'da 8600 kişiye ve Panama'da 1390 kişiye 1 doktor

düşerken, benim ülkem de onlara yakın bir çizgi izlemekte 1200 kişiye 1 doktor düşmektedir.

Sizin metropollerdeki yaşam biçimleriniz öylesine vurdumduymazki bay Michelis, İngiltere'nin kraliçelerinin başbakanı bayan Thatcher bu yaşam biçimini "insanlık onuru" diye nitelendiriken, Londra'da burnunun dibinde Humana Wellington hastahanesinde, bu son derece lüks hastahanede, yıllardır zengin müşterilerine Anadolu'dan iş bulacağız diye kandırılan insanlarımızın böbrekleri nakledilmekte, herkes insanların organlarına dek uzanan bu korkunç sömürüyü çok iyi bildiği halde en küçük bir davranışla bu olayı izlemeyi hiç mi hiç düşünmemektedir. Okuma yazması olmayan Ahmet Koç, kendisine bulunan iş için alması gereken sağlık raporu kandırmacasıyla Wellington sayrılar evine yatırıldığında imzaladığı belgelerini hiçbirinin ne anlama geldiğini bilmiyordu. Ve gözünü açtığında artık bir böbreği yoktu. Zavallı genç Türk köylüsünün başına gelenlerin acıklı öyküsünü -bizim dilimizi bilmediğiniz-için isterseniz, ilgi duyarsanız, 13 Aralık 1989 tarihli Le Monde gazetesinden bulup okuyabilirsiniz. Yalnızca 2 400 Frankçığa insanlarımızın iç organlarını nasıl kendilerinden habersizce sökülüp sökülüp alındığını , zaman zaman işin ölümcül sonuçlara bile vardığını ve de organ satışını yasaklayan sözüm ona yasanın nasıl çok kurnazca caydırıcı yaptırımlardan alakonulduğunu, hepsini öğrenebilirsiniz. Hiç kuşkusuz onların *insanlık onuru* yok. Bayan Thacher "bizim yaşama biçimimiz insanlık onuruna dayanır" derken ve de bunu savunmayı önerirken zengin İngilizlerin Humana Wellington hastahanesinin görkemli odalarında yatan İngiliz yurttaşları için söylüyordu bunu.... Zavallı Türk köylüsünün, dilenen Afganlı ile işsiz Libya'lı ve herşeye muhtaç yoksul Yunanlı bir genç kadının kandırılarak organlarını satma onursuzluğunu savunacak değildi.

Ama yalnızca insanların organları sökülüp alınmıyor bay Michelis, sayın Dışişleri bakanı; sizin, dünyamızın yalnızca 7 ülkesinin insanlarının korkunç bir bolluk ve zenginlik ve onurları içinde yaşıyabilmeleri için borçlandırdığınız Üçüncü Dünya ülkelerinin halkları sizlere olan borçlarını ödiyebilmek için gezegenimizin akciğerleri diye bilinen Brezilya ormanlarını kese kese, fildişine tutkunluğunuz yüzünden fillerini öldüre öldüre gezegenimizi de yoksullaştırıyor, ister istemez hem kendi yaşamlarını hem dünyamızı elden çıkarıyorlar. Abarttığımı söylemeyin sosyal-demokratların seçkin veliahtı:İşte size 14 Ağustos 1988 tarihli IMF raporu. Bu rapora göre geçen yıla oranla soya yağı üretimi %13,2; bakır %9,3; alüminyum % 15; nikel %10; kauçuk %7 artık daha az çıkıyor. Ve bu rapor, her yıl üretimin kronikleşerek düştüğünü gösteriyor.

İşte dünya genelindeki sosyal adaletiniz. Bir yanda Tantalos işkencesi (6) yaşayan halklar... öte yanda Kuzeyliler'in kişi başına 11 bin dolar düşen korkunç zenginlikleri... Bir yanda 1 milyar insanın açlıktan ölümü öbür tarafta kedisine köpeğine milyarlarca dolarlık miras bırakan canı sıkkın, bunalımlı, şişman insanlar...

Ama dünyamızın bu duruma geleceği; siz sosyal-demokratları "gezginci şövalye", "dönekler" diye nitelendirdiği için pek öfkelendiğiniz Lenin'in bilimsel verilerle açıklamalarına göre zaten "kaçınılmaz"dı: "Küçük patronculuk üstüne kurulu özel mülkiyetçilik, özgür rekâbet, demokrasi... Kapitalistlerin ve kendi basınlarının işçileri ve köylüleri kandırmak için kullandıkları tüm bu sloganlar artık çoktan aşıldı. Kapitalizm, bir avuç"gelişmiş" ülkenin gezegenimizin büyük çoğunluğunu oluşturan halkların parasal nefes darlığının ve kolonial zulmünün evrensel sistemine dönüştü" (7) Biz bay Michelis, sizin "bizim sistemimiz komünizme yendi" demenize rağmen sizin sistemiizin nasıl bir baskı ve zulüm sistemine dönüştüğünü öğrenmek için sizi değil bu ölümsüz yapıtları yeniedn yeniden gözden geçiriyor, adım adım izliyoruz. Dünyaya ve kendimize duyduğumuz sorumluluğun bizde, kendimizde nasıl yoğunlaştığını da daha iyi görüyoruz.

İşte dünya genelindeki sosyal adaletiniz. Bir yanda Tantalos işkencesi yaşayan halklar... öte yanda Kuzeyliler'in kişi başına 11 bin dolar düşen korkunç zenginlikleri... Bir yanda 1 milyar insanın açlıktan ölümü, öbür tarafta kedisine köpeğine milyarlarca dolarlık miras bırakan canı sıkkın, bunalımlı, şişman insanlar...

* * *

Sayın Dışişleri bakanı, "kolonial zülmün ve parasal nefes darlığının " sürdürülerek kendi metropollerinize taşıdığınız zenginliklerin oralarda, kendi metropollerinizde de nasıl dağıtıldığını bilmiyor muyuz sanıyorsunuz? "Avrupa 'da sağ ve sol alternatif siyasal el değiştirme yok artık, diyorsunuz... Yok. Bitti, artık bu. Çünkü alternatif iktidarları işbaşına getirecek sosyal ve ideolojik taban yok artık. İşçi sınıfı ve burjuva sınıfı farklılıkları yok oldu."

Siz bizi aptal mı sanıyorsunuz bay Michelis: Yalnızca İngiltere'de 140 bin kişi sokaklarda evsiz barksız yatıyor. Londra'da kiliselere her gece sığınanlar bu rakamın içinde değil. Metropollerinizin bidonville ve ghetto'larında insanlık *onuru ve özgürlüklerin* nasıl kutsandığını gizleyebileceğinizi mi sanıyorsunuz? Buralar, bir batılı yazarın, pek doğru saptamasıyla Beyrutlarınızdır sizin. (8) Ve de yalnızca ABD' de gelirleri *resmen* belirlenen açlık sınırının altında olanların sayısı

Tüm bunlar nasıl oluyor da *sınıf farkı kalmamış* bir toplumda gerçekleşiyor bay Michelis, söyler misiniz lütfen? Siz ya sınıf nedir, ideoloji nedir bilmiyorsunuz, ya da tıpkı büyük babalarınız Hitler ve Mussolini'lerin yeniden önünü açmak için, her zaman yaptığınız gibi 2. Enternasyonal'den bu yana süren tarihi misyonunuzu yerine getiriyorsunuz.

1980'de tüm ABD nüfusunun %13'ne-yaklaşık - 29,3 milyon kişiye ulaşmıştı. Reagan yönetimi bu sefaleti daha da koyulaştırdı "Resmen açlara"ın sayısı 1981 'de toplam nüfusun %14'ne (31, 8 milyon kişiye) ve 1982'de toplam nufusun %15'ine yani 34,4 milyon kişiye ulaştı. Bu durumda olanların %53,6 sı siyahlar, %29'u İspanyol kökenli azınlıklardır. 1980'de açlık çekenlerin beşte birini çocuklar oluşturuyordu. (9).

"Sınıf farkı artık kalmadı" derken bay Michelis nasıl oluyor da yukarıdaki insanlar bu yüzde oranlarında bidonville'lerde ve ghetto'larda yaşıyorlar ve yine nasıl oluyor da sayın dışişleri bakanı, sınıf ayrıcalığının tümden kalktığını söylediğiniz modelinizde, örneğin Fransa'da nasyonal-sosyalistlerin Le Pen'i son yerel seçimlerde %20 'leri aşan bir oy potansiyeline sahip olabiliyor? "İdeoloji tabanın tümüyle" silindiğini söylediğiniz Kuzeyliler'in modellerinde, örneğin Avusturya'da Nazi'lerin liberal renkler içinde kendini başarılı bir biçimde kamufle eden adayı Jörg Haider, hangi ideolojik ve sosyal tabanı bularak Hıristiyan- demokratların oylarını altüst edip Meclise girmeyi başarabiliyor? Hem *ideoloji ve sosyal taban olmayacak* modelinizde hem de neonasyonal sosyalistler meclislere birçoklarını geri bırakarak girebilecekler ? Sosyal demokratlığınızın şaşkınlığı içinde değilseniz bu gerçekleri açıklamakla yükümlüsünüz sayın Dışişleri bakanı.... Almanya'nın geçen yılki Frankfurt seçimlerinde neo-nazi partisi oyların %6,6 sını alarak 91 üyeli meclise 7 üye sokmayı başardı. Ayni seçimlerde öteki nazi parti, Cumhuriyetçiler de oyların %7,4'nü alarak batı Berlin meclisine ilk gamalı haçlı üyelerini göndermeyi başardılar... Analizler Almanya'daki nazilerin aldığı her 20.000 oyun en az yarısını Hıristiyan-demokrat partiden aldığını gösteriyor. Ama , bence, ondan da çarpıcı yanı Hoechst dev kimya fabrikalarının bulunduğu bölgede neo-faşistlerin oy potansiyellerini artırarak bu bölgedeki sosyal-demokrat genç işçiler arasında kökleşmeye, dal budak sarmaya başlamasını göstermesi olmuştur. Bu yalnızca "Skinhead"ların, "dazlaklar"ın becerisi değildir. Yeni faşizmin kendi toplumunuzda ideolojik taban bularak ne denli hızla geliştiğini gösteren çarpıcı örneklerden biri de ABD'de Ku Klux Klan örgütünün en önde gelen ırkçı liderlerinden David Duke'ın Louisiana'da yapılan seçimleri herkesi geride bırakarak kazanmasıdır. (10)

Tüm bunlar nasıl oluyor da *sınıf farkı kalmamış* bir toplumda gerçekleşiyor bay Michelis, söyler misiniz lütfen? Siz ya sınıf nedir, ideoloji nedir bilmiyorsunuz, ya da tıpkı büyük babalarınız Hitler ve Mussolini'lerin yeniden önünü açmak için, her zaman yaptığınız gibi 2. Enternasyonal'den bu yana süren tarihi misyonunuzu yerine getiriyorsunuz. Sanıyorum bu ikinci varsayım daha doğru sayın dışişleri bakanı;" komünizme yenildi, biz onu yendik" derken kıvancınızın ziller takmışlığından belli oluyor bu...

Bugün doğu bloklarında olup bitenlere bakarak "Bizim sosyal- demokrat modelimiz komünizme yendi"diye zafer şölenleriyle Roma İmparatorluğu'nuzun metropollerinde Neron bencilliğiyle gece yaşamlarınızı sürdürürken, çok da uzun sürmeyecek bir süre sonra, imparatorluğunuzun surlarında *vahşi* insanların milyarlarca ve milyarlarca siz kuşattığını gördüğünüz zaman.... işte o zaman kazandığınız zaferin nasıl bir *Pyrrhus zaferi* olduğunu dehşetle görecek ve kavrayacaksınız. Ve komünizmin bile artık kurtarmaya gücü yetmeyecek bir dünya ile birlikte ilk önce siz, metropollerinizin vurdumduymaz bencilliği içinde, tüm insanlık uygarlığını da beraberinizde sürükleyip yuvarlanıp gideceksiniz....

---

(1) Lenin: *Emperyalizm, kapitalizmin son aşaması*. Ed. Progrès- 1969. Moscou.

(2) Louis Fischer.*Lenin* "Ölüme mahkûm edilen Emperyalizm " bölümü. Ed. Christian Bourgois. 1966.

(3) Heinar KİPPHARD-*Oppenheimer Olayı*. İzlem Yayınları. Dizi 26.

(4) *Le Monde Diplomatique*- Kasım 89. Jacques Decomoy'nun tablosundan.

(5) Açlık Kıskacındaki Kıt'a : Latin Amerika. *Le Monde* 8-9 Nisan 1984, Marcel Niedergang-*Aydan Aya Dergisi* 84 Haziran s:2

(6) *Tantalos işkencesi*:: Mitolojik Lidya kralı. Tanrılar Lidya Kralı Tantalos'u kendi içkileri (Nektar) ile yemekleri (ambroisie) yi ölümlülere ilettiği için müthiş bir işkenceye mahkûm etmişlerdi. Tantalos su içmek için eğilse ırmak eriyor, meyva dallarına uzansa dallar göğe doğru erişemiyeceği biçimde çekiliyorlardı.

(7) Lenin: *Emperyalizm, kapitalizmin son aşaması*:1920'deki Fransızca baskısına yazdığı önsözden. Ed. Progrès 1969. Moscou.

(8) Florence Beauge: Wasington; iktidarın kalesinde ırkçılık ve sefalet. *Le Monde Diplomatique*, Eylül 1989.

(9) Marcel Niedergang'ın yukarıda adı geçen incelemesinden....

(10) Bu konuda bakınız: Orhan İyiler: Danilov Manastırının Çanları. *Görüş dergisi* Mayıs 1989.

TBKP Merkez Komitesi'ne açık sesleniş

Suphi Ormancı , Naim Atar , Erol Alkan
Şeref Sadık , Ayşe Bahar , M. Güneş
Halil Danışman , Eren Yılmaz

Yurtdışından 8 arkadaşın ortaklaşa TBKP Merkez Komitesi'ne Açık Sesleniş olarak kaleme aldıkları yazının serüvenini, yazıyı kaleme alan arkadaşlar girişte aktarıyorlar 10 Eylül Marksizm-Leninizm konumlarını savunan bu arkadaşların yazılarına sayfalarında yer vermeyi görev biliyor.

10 Eylül Dergisi Yöneticilerine

Size gönderdiğimiz bu yazı önce Adımlar dergisine şöyle bir not'la gönderildi.

"Bu yazının altında imzaları olan biz TBKP üyeleri partinin şu andaki durumu ile ilgili görüşlerimizi belirtiyoruz. Söz konusu yazının iki bölüm halinde ve ilk bölümünün hazırlanan ilk sayıda yayınlanmasını istiyoruz. Parti üyeleri olarak buna hakkımız olduğuna inanıyoruz."

Yazının basılması konusunda bir yanıt alabilmek için, Adımlar dergisi görevlilerinden Semih Gümüş ile görüşüldü. Semih Gümüş yazının ellerine geçtiğini ve kendisinin de gönderdiğimiz yazıyı okuduğunu, ancak basılma kararının Zülfü Dicleli tarafından verilebileceğini söyledi.

TBKP yöneticisi olarak kendini tanıtan Zülfü Dicleli ile yapılan görüşmede ise bu yazının basılmayacağını öğrenmiş olduk. Zülfü Dicleli yazının basılmama nedenini özetle şöyle açıkladı :

"Bu yazı samimi değildir, bu nedenle basmamaya karar verdik"

Bizler ve bizim gibi düşünenler açısından bu tutum şaşırtıcı olmadı. TBKP program taslağını ilk ortaya çıkışından bu yana, parti içinde yürüttüğümüz ideolojik, politik kavgada da adım, adım şu görüldü ki, TBKP yönetimi, bütün parti içi demokrasi nutuklarına rağmen, eşit olanaklar temelinde yapılacak bir açık tartışmadan yana olmadı, olamıyor. Parti üyesi olan biz ve bizim gibi insanların görüşlerinin yayılmasının önüne konulan barikatlar TBKP yönetiminin "SAMİMİYETİNİ" gösteriyor.

Yeni Açılım arşivinde TBKP yönetiminin sağ oportünist politikasına karşı çıkan yazıların bekletilmesi ve basılmaması, TBKP'nin " azınlık görüşlerin, çoğunluk olma hakkına" ne kadar " Samimiyetle" yaklaştığını gösteriyor.

TBKP yöneticilerinin kendi hazırladıkları parti tüzüğüne bile saygısı yoktur. TBKP tüzüğünde, "farklı görüşleri olan bir parti üyesi bu görüşlerini parti basınında yayınlayarak genel tartışma isteme hakkına sahiptir." diye yazıyor. Biz genel tartışmadan vazgeçtik, parti basınında görüşlerimizi duyurma hakkının bile engellenmesi ile karşı karşıyayız.

Böyle bir durumda parti içinde safların belirginleşmesi azınlığın çoğunluk olabilmesi olanaklı mı? Biz olanaklı olmadığı görüşündeyiz.

Reformculuğa karşı kavga, sınıf düşmanına karşı kavganın bir parçası olduğu için, bu savaşım başka düzeylerde ve başka biçimlerde şüphesiz yine sürecektir.

Adımlar dergisinde yayınlatamadığımız bu yazıyı 10 Eylül dergisine gönderiyoruz. Yayınlayacağınızı umuyoruz.

19.1.1990

Program taslağına çok boyutlu eleştiri getirenlerin, bu eleştirileri saklı tutarak herkesin kendine göre anladığı "doğrultuyu" onaylaması partinin yarattığı bir çelişkiydi. Bu çelişkiye ortak olmak doğru değildi.

Tersi söylense de biliniyor ki TKP ve TİP'nin birliğinden oluşan TBKP ilkesiz bir birlik anlayışı sonucu oluşmuştur. Uzun süren üstten yapılan pazarlık-

İktidar için yapılan savaşım, burjuvazinin erk'ten düşürülmesi için yapılan savaşımdır. TBKP, iktidar sorununun üzerinden bugün atladığı için burjuvaziyle kavga yerine, uzlaşmayı tercih ediyor. İstediği reformlara, burjuvaziyle yapacağı "ulusal uzlaşma" ile varabileceğini düşlüyor

larla yönetim yarı, yarıya paylaşılırken, bir partinin temeli olan program taslağında anlaşma böyle bir "mücadeleyi" gerekli kılmadan çok kısa sürede kabul edildi. Parti tabanına bu birlik sunulurken de "Marksizm - Leninizm temelinde, önce ideolojik- politik konularda uzun bir tartışmadan geçerek anlaşmaya varıldığı" söylendi. İki partinin tabanı da önlerine bir taslak program çıkıncaya kadar nelerin tartışıldığını, kimin neyi kabul ettiğini bilemeden, ideolojik- politik her konuda anlaşıldığını öğrendiler. Taslak program da bu anlaşmayı somutluyordu.

Artık parti üyelerine düşen görev bu taslağı "özümseme temelinde" tartışmaktı. Yoksa birliğe zarar gelirdi. Zaten bu program taslağı ünlü bilim adamlarının "denetiminden" geçmişti. İçinde büyük yanlışlar olamazdı. Özellikle yönetim düzeyindeki insanlara düşen görev bu taslağı savunmaktı. TBKP program taslağı yayınlandığında, parti üyelerine verilen hava böyleydi.

Parti örgütlerinin çoğunluğu bu "psikolojik etkilemenin" etkisi altında tartışmaya başladı. Bu "psikolojik etkilenmeyi" aşıp programı toplantılarda açıkça eleştirenler için de şöyle bir çözüm yolu bulundu : Üyeler eleştirilerini saklı tutarak, parti programı taslağının "doğrultusunu" onaylayacaklardı. Doğrultunun ne olduğunun yorumu da insanlara bırakılıyordu. Zaten kongreden sonra da program tartışmasının devam edeceğine dair politik büronun kararı vardı.

Şu noktayı bugün artık kendi adımıza net olarak görüyoruz : Program taslağına çok boyutlu eleştiri getirenlerin, bu eleştirileri saklı tutarak herkesin kendine göre anladığı "doğrultuyu" onaylaması partinin yarattığı bir çelişkiydi. Bu çelişkiye ortak olmak doğru değildi. Partinin verdiği güvencelere (program tartışmasının kongreden sonra da süreceği gibi) bel bağlamak yanlıştı. (Biliniyor ki parti bu kararını, kongreden sonra pratikte ortadan kaldırdı.)

Devam edelim, eleştirilerini saklı tutanların bir kısmı, bu tutumlarını sürdürdüler, TBKP'nin politikasının gittiği sağ yön belirginleştikçe, haklı olduklarını daha iyi anladılar. Bir kısmı ise saklı tuttukları eleştirileri sakladıkları yeri unuttular, taslağın hemen hemen aynısı olan programın "devrimci" olduğunu anladılar, onu savunmaya başladılar. Partinin geneli, eleştirilerini saklıyabilecek durumda bile olamadı. Parti program ve politikada yavaş yavaş reformcu bir çizgiye oturmasına rağmen TKP için konuşursak onun tabanının önemli ağırlığı 5. kongre çizgisini savunduğu gibi kısa bir zaman içinde bu yeni çizgiyi de aynı "parti ruhuyla" savunmaya girişti. Partilerin tarihini incelemeye meraklı bilim adamları insan beyninde bu kadar çabuk bilinç sıçramasının nasıl yapıldığını merakla araştırmalıdır.

* * *

Bugün gelinen yer, parti basınında yazılanlar ve program birlikte ele alındığında, TBKP devrimci çizginin dışında, reformcu zemine oturuyor. Bu zemin hızla da daha sağa kayıyor. Bu reformcu anlayışın en temel programatik ve politika örneklerini (hepsini değil) sıralayalım.

1- TBKP, işçi sınıfının iktidarı için savaşımını "bilinmeyen bir zaman"a erteleyip, işçi sınıfının bugünkü savaşımını reformlarla daraltıyor. K.P.nin zorunlu olarak yürütmesi gereken demokrasi için savaşımını burjuva demokrasisi amacıyla sınırlıyor. Doğal olarak, demokrasi için savaşımı yanlış anladığından, bu savaşımı iktidar için savaşımdan koparmış oluyor.

TBKP, reformları, devrim için savaşımın yan ürünleri olarak göremediğinden iktidarı gerçek dışı, reformları gerçekçi görüyor. Böylece işçi sınıfının bilincini bulandırıyor. TBKP, burjuvazinin "iktidardaki konumlarını geriletmeyi" (TBKP Prog. sy. 36) bugünün temel amacı sayıyor.

TBKP, "reformların yerine getirilmesi için, öne konan politik amaç, egemen burjuvazinin (büyük ve tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin) siyasal iktidarına son vermek değildir" (TBKP I. Kong. belgeleri sy. 71) diyerek devrimci çizgiden uzaklaşıyor.

Gerçekte, iktidar için savaşmadan radikal reformlara bile ulaşamayacağını anlayamıyor.

2- İktidar için yapılan savaşım, burjuvazinin erk'ten düşürülmesi için yapılan savaşımdır. TBKP, iktidar sorununun üzerinden bugün atladığı için burjuvaziyle kavga yerine, uzlaşmayı tercih ediyor. İstediği reformlara, burjuvaziyle yapacağı "ulusal uzlaşma" (Prog. sy. 45) ile varabileceğini düşlüyor. Reformları gerçekleştirecek hükümetin "geniş sanayici ve işadamı çevrelerinin desteğini alacak bir hükümet" (Prog. sy. 37) olduğunu söylemesi, bu anlayışı açık kılıyor. TBKP'nin istediği reformları "geniş sanayici ve işadamları çevreleri de" destek-

leyip, istiyorsa, o zaman istemeyen kim, sorusu doğuyor.

3-TBKP, sosyalizme reformları üst üste koyarak ulaşabileceğini düşünüyor. TBKP için "devrim" reformların toplamı oluyor. Bu anlayışa uygun olarak burjuva demokrasisini "ulusal mutabakat" ile kazanıp , onu adım adım genişleterek sosyalizme varmayı tasarlıyor. TBKP'ye göre sosyalizme başka yoldan gidilemiyor.

"Demokrasinin sınırları genişlediği ölçüde sosyalizme giden yol açılmış olacaktır," (Prog. sy. 47) denmesi bu yanlış anlayışla bağlıdır. Sosyalizme gitmek istiyorsan "burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletmekle" uğraşacaksın. Sosyal demokratların en az yarım yüzyıldır bununla zaten uğraştıkları, sosyalizme gitmek değil, kapitalizmi koruma sonucuna vardıkları unutuluyor.

4-TBKP bugünkü aşamada "kapitalizmin sınırlarını aşmayan ve burjuvazinin egemenliğine son vermeyen ekonomik, sosyal, kültürel ve politik hedeflere ulaşmak için mücadele edeceğini" (TBKP 1. Kong. bel. sy. 71) belirttiği için, yapılacak iş, egemen burjuvaziye "emeğin korunması politikasına geçişi zorlamak" (Age. sy. 72.) oluyor. Emeği koruyabilecek bir egemen burjuvazi düşü görmenin ilk sonucu da, istikrarlı bir kapitalizm yaratmak için çalışmak oluyor. Kapitalizmin istikrarının bozulmaması için burjuvazi "sopa taktiğinden", "havuç taktiğine" geçmeli, işçi sınıfı da sömürüyü ortadan kaldırmayı şimdilik unutup "barışçı koşullarda" sömürülmeyi kabul etmelidir.

Bu politika açısından kapitalizmin demokratik istikrarını devrimci tarzda kim bozmak isterse artık sadece burjuvazinin şiddetine hedef olmayı değil TBKP'nin eleştirilerine de hedef olmayı göze almalıdır. Hiç şüphemiz yok ki böyle bir politikaya sahip olanlar, sözde de olsa öngördükleri gelecekteki "sosyalizm" için savaşımda devrimci bir rol oynayamazlar. Çünkü gelecek ancak bugünden, bugünkü iktidar savaşımı içinde hazırlanabilir.

5- TBKP, bugün iktidar için savaşmayı gerçekçi bulmuyor ama gelecekte, savunduğu burjuva demokrasisi tüm kurum ve kurallarıyla işlemeye başladığında iktidara gelmeyi hiç de düşünmüyor değil! Nasıl? Seçimler yoluyla! Parti, kamuoyuna defalarca iktidara "seçimle geleceğini" (örneğin, sosyalist sol konuşuyor sy. 185) açıkladı. Böylece TBKP programındaki kapitalizmden sosyalizme "devrimci süreçle" "devrim yoluyla" geçileceğine dair ifadelerin içeriği böylece doldurulmuş oldu. Sivil toplumda "ideolojik hegemonya kazanma" espirisi de, seçimle iktidara gelecek TBKP'nin teorik arka planını oluşturuyor. Eğer, parlamentarizm denen anlayış bu değilse, parlamentarizmi yeniden tanımlamak gerekiyor. Haksızlık etmezsek, tabii ki parlamenter yoldan gerekli oy miktarını sağlayarak iktidara gelecek TBKP'ye, bu seçim sonuçlarına rağmen burjuvazi iktidarı vermezse "bu durumun yaratacağı sonuçların sorumlusunun da" TBKP olmayacağı "devrimci bir tutumla" ifade ediliyor. Sınıf savaşımı tarihinde seçimler yoluyla iktidara gelip, sosyalizmi kurmayı başarmış bir parti henüz yok. TBKP belki de bu durumu değiştiren "ilk parti" olarak tarihe geçme hayaline kapılmış olabilir ama bu yola giren partilerin sosyal demokratlaşma belasından kurtulamadığını kabul edip tarihsel süreci uzunca yaşamadan siyasi kimliğini şimdiden belirginleştirilmesi gerekiyor.

6- TBKP'nin savunduğu yakın strateji her alanda burjuvazinin kabul edebileceği sınırlara göre çiziliyor. Demokrasi savaşımı, burjuvaziden kavgayla "neler kopartabilirim" mantığına göre değil, burjuvaziyle ulusal uzlaşma yaparsam "bana ne verir" mantığına göre ayarlanıyor. TBKP'nin legalleşme anlayışında ve diğer politik sorunlara bakış tarzında bu tutumu görmek mümkün.

TBKP'nin legalleşme anlayışını ilerde ele alacağız. Politik sorunlarda bu tutumun belirginleştiği önemli bir örnek, Kürt sorununa bakıştır.

TBKP bu sorunda ince bir taktik izliyor. Programında, Kürt sorununun "adil, demokratik ve barışçıl" bir çözüme kavuşması gerektiğini, bu çözümün ise TBKP'ye göre Kürt ulusunun ayrılma hakkını tanımak anlamına geldiğini belirtiyor.

Güncel politika içinde konuşurken ise TBKP, "Kürt ulusunun devlet kurma" hakkından çok, Kürt halkının, Türk halkıyla birlikte sahip olması gereken "eşit haklarından" bahsediyorlar. Kürt ulusunun, ayrılma da içinde kendi geleceğini belirleme hakkını kayıtsız şartsız savunma yerine, Kürt sorununun çözümünü burjuvazinin ayrılma sorununa karşı daha az hassas olduğu ancak bir devletin çatısı altında anlamı olan "eşit haklar savaşımına" indirgiyor.

Bu ince taktiğin anlamı şuradadır :" Kürt ulusu, Türk ulusuyla eşit haklara sahip olsun" de-

TBKP, bugün iktidar için savaşmayı gerçekçi bulmuyor ama gelecekte, savunduğu burjuva demokrasisi tüm kurum ve kurallarıyla işlemeye başladığında iktidara gelmeyi hiç de düşünmüyor değil! Nasıl? Seçimler yoluyla!

Komünistlerin genelde, parçalanmış devletlerden değil, birleşik devletlerden yana olma ilkesi, ayrılma hakkını sadece birleşme hakkı olarak yorumlamaya yol açarsa, ezen ulusun milliyetçiliğine ödün verilmiş olunur. Şüphesiz ki ezilen ulus açısından ise bunun anlamı güvensizliktir.

mek burjuvazinin kabul sınırlarına yaklaşmayı , "Kürt ulusu isterse ayrı devlet kurabilir" demek burjuvazinin kabul sınırlarından uzaklaşmayı ifade eder. Eşit haklar, bir devletin sınırları içinde olup bitenle ilgilidir. Ayrılma hakkı ise ayrılma yönünde kullanılırsa devletin sınırlarının bozulmasıyla ilgilidir. Burjuvazinin hassas olduğu nokta da tam budur.

Komünistlerin genelde, parçalanmış devletlerden değil, birleşik devletlerden yana olma ilkesi, ayrılma hakkını sadece birleşme hakkı olarak yorumlamaya yol açarsa, ezen ulusun milliyetçiliğine ödün verilmiş olunur. Şüphesiz ki ezilen ulus açısından ise bunun anlamı güvensizliktir.

TBKP, programında duran ayrılma hakkını, güncel politikaya sadece "birleşme hakkı" olarak çevirip, artık her yöne çekiştirilebilecek bir formülasyon olan "Kürt ulusal sorununun adil, demokratik, barışçı çözümünü" eşit hakları savunma olarak algılıyor. Kürtlerin varlığının tanınması, bölgedeki özel askeri birliklerin geri çekilmesi, Kürt dili ve kültürü üzerindeki yasakların kalkması gibi doğru demokratik istemler sadece "eşit haklar savaşımını" anlatıyor. TBKP, buraya kadar gelebiliyor ama bu "eşit haklar savaşımını" aşıp, Kürt ulusunun ayrı devlet kurma hakkını ve bu hakkın bağımsız devlet olmayı da içerdiğini, propoganda etmiyor. TBKP için "ayrılma hakkını" savunmak, onu sadece bir belgeye yazmak ve bir daha oraya dönmemek oluyor.

Bugün ortaya çıkan Kürt ulusal direniş hareketi burjuvazi açısından ciddi bir sorundur. Bu yangını söndürmek için sadece askeri yöntemler yetmiyor. Burjuvazinin politik çözümler de üretmesi gerekiyor. Kürtlerin varlığını tanımak, günlük yaşamda Kürtçe konuşma üzerindeki yasağı kaldırmak, Kürt kültürünün gelişimine izin vermek gibi kısmi haklar burjuvazinin ilerdeki kendi politik çözümleri arasında yer alıyor. Zorlandığında ve zamanı geldiğinde bunları tanımaya hazır olacak. ABD ve Batı'nın emperyalist devletleri de Kürt sorununun reformcu çözümlerinin bulunmasından yanadır. Deneyimli uluslararası burjuvazi Türkiye burjuvazisinin önünden gidiyor, yol gösteriyor.

TBKP Kürt sorununun çözümünü "eşit haklar" düzeyinde ele aldığı zaman ise ABD'nin ve Batı'nın reform önerilerinden ancak bir adım ileri geçmiş oluyor.

Kürt sorununun devrimci yoldan çözümüne şiddetle karşı olan burjuvazi, devrimci çözümü isteyen, destekleyen her siyasi harekete de şiddetle karşı olacaktır. Herşeyini legal çalışmaya bağlamış olan TBKP için, burjuvazinin bu tutumunu dikkate almak zorunluluk oluyor. TBKP Kürt sorununun çözümünü "eşit haklar savaşımı"na indirgerken, dikkate aldığı bu zorunluluktur. TBKP'den sorumlu düzeyde yükselen önemli bir sesin "Ezilen, baskı altında bir halkın, başkaldırı en doğal hakkıdır" görüşüne karşı çıkması aynı tutumla bağlıdır. Kürt ulusunun başkaldırısı politik istikrarı, "iç barışı" bozduğu, burjuvaziyi de daha fazla şiddete yöneltti̇ği için TBKP böyle bir başkaldırıya karşı oluyor.

İnanıyoruz ki, TBKP yeni hazırlayacağı "kısa programında" Kürt sorununu ve çözümünü, burjuvazinin kabul edebileceği şekilde yeniden düzenleyecektir.

Güncel politikasında da, legal alana sığmayan Kürt hareketlerini, bu alana sığdırabilmek için, kendisini örnek almalarını isteyecek, burjuvazinin kabul ettiği sınırları aşmayan tutumunu kamuoyuna daha açık gösterecektir.

* * *

Ülkemizin, Türkiye işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketi birleştirebilecek, Marksizm-Leninizm'den kaynağını alan devrimci bir programa sahip komünist partisine dünden daha fazla gereksinimi var. Leninizm'den uzaklaşmanın ve onu geliştirmek bir yana deforme etmenin bir sonucu olarak bugün ortaya çıkan reel sosyalizmin bunalımı koşullarında işçi sınıfına, emekçi halklara umut olabilecek,işçi sınıfının kurtuluşunu kendi eseri olarak gören ve bu doğrultuda burjuvaziyi erkten düşürmek için çalışan, üretimden gelen güce dayalı yığın demokrasisi temelinde, gerçek bir sosyalizmi amaçlayan, her türlü savaşım biçimini götürebilecek tarzda örgütlenen bir komünist partisine erişebilmek devrimcilerin en önemli görevidir.

Ülkemiz somutunda böyle bir parti :

- Kapitalizm içinde reform için savaşımı kabul eden, ama K.P. nin yürüyen bugünkü savaşımını reformlarla sınırlamayan,
- Demokrasi savaşımını sosyalist devrim savaşımına bağlayan,
- İktidar için savaşımı bugünün sorunu olarak gören (Bugün devrim olacağı hayaline kapıldığı için değil, yarının devrimine bugünden yığınları hazırlamak için)
- Devrimin yolunu, barışçı yolla, seçimlerde

% 51 oy almakla sınırlamayan,

- Ülkemizde devlet-tekelci kapitalizmin, finans kapitalin, finans oligarşisinin olduğunu kabul eden,

- Ülkemizdeki iktidarın tekelci burjuvazinin elinde olduğunu görerek, Demokratik devrimi değil, sosyalist devrimi savunan,

- İşçi sınıfının öncülüğü, hegemonyası ve egemenliği konseptinin bugün de geçerli olduğunu kabul eden,

- Global sorunları sınıfsal bakış açısıyla ele alan,

- Kürt ulusal sorununun çözümünü sadece eşit haklar savaşımına indirmeyip, kayıtsız şartsız Kürt ulusunun ayrı devlet kurma hakkını tanıyıp, propoganda eden,

- Reel sosyalizmin bugün içinde bulunduğu bunalımdan dersler çıkararak kitle demokrasisine dayalı, dünya devrimi perspektifiyle bağlı bir sosyalizm anlayışını savunan,

- Proletarya enternasyonalizmini, dünya devriminin çıkarı açısından ele alan reel sosyalizmin tüm eksik ve yanlışlarına açık olarak tutum almayı proletarya enternasyonalizminin gereği olarak kabul eden,

ideolojik-politik anlayışlara sahip olmalıdır.

Dünya komünist hareketindeki ve yaşayan sosyalizmdeki bunalımın yarattığı demoralize durumu aşmanın, Marksizm-Leninizm'in yaşayan canlı özünü tekrar ortaya çıkarmanın ve bu özü her ülke somutunda geliştirmenin ilk adımı, bu zor görevleri başaracak örgüte ulaşmaktan geçiyor. Türkiyeli komünistlerin bu görevi başaracağına inanıyoruz.

II

Komünist partileri, kapitalizmi yıkıp, iktidarı ele alarak evrensel sosyalizme ulaşmak isteyen örgütlerdir. İşçi sınıfının tarihsel misyonunu yerine getirme yolunda bir araç olan parti, bu tarihsel amaca bağlı olarak emekçi yığınlara devrimci düşünceleri götürmeye, tüm sömürülenleri kendi öncülüğü etrafında toplamaya çalışır. Hiç bir sosyo-ekonomik yapı, kendini yıkmak isteyen düşünceleri ve eylemi kendinde pratik olarak içselleştirmez, bu türlü görüşleri düzeninin bir parçası olarak kabul edip, kendi varlık şartıyla uyumlaştıramaz. En gelişmiş burjuva demokratik düzenin sözcülerinin sözleriyle, pratikteki tutumu arasındaki çelişkiye bakmak yeter. Bu anlamıyla, kapitalizmi reforme etmek değil, yıkmak isteyen her komünist partisi düşünceleri ve eyleminin içeriği açısından düzen dışıdır. Komünist partisinin düzen dışı olması legal veya illegal olmasıyla dolaysız ilişki halinde değildir. Tarih, legal ya da yarı-legal konumda olup da devrimci konumdan taviz vermeyen partilerin olabileceğini gösterdiği gibi, illegal durumda olan reformcu, liberal partilerin de olabileceğini gösterdi, gösteriyor. Bu nedenle, illegal parti olmak düzendışı olmanın güvencesi olmuyor.

İllegal komünist partileri tercih sorunundan dolayı değil, zorunluluktan dolayı il-legal konumda örgütleniyorlar. Görmek gerekiyor ki komünist partisinin legalleşme hakkını, aşağıdan yığın desteğiyle, onların demokrasi savaşımıyla sökerek alması, kendi program ve politikalarından taviz vermeden bunu başarabilmesi burjuva dü-zende açtığı bir gediktir. Böyle legalleşen parti herşeyini yasalara uydurmak için, kendini budamış "yasalcı" legal bir partiden farklıdır. Yığınların gücüyle legalleşen bu tip komünist partisi "zorunlu olduğu kadar gizli, olanaklı olduğu kadar açık" örgütsel çalışma anlayışından vazgeçmeye gerek duymaz. Böyle bir parti, en geniş legal çerçevenin devrim yapma, düzeni yıkma, sosyalizme gitme özgürlüğünü şimdiye kadar pratikte içermediğini bilerek, parti faaliyetini düzen dışı fikirlere uydurur, düzenin olanak tanımadığı alanlarda yapması zorunlu olan gizli çalışmayı, legal faaliyetiyle ustaca birleştirir. Hem legal, hem de illegal parti açısından gizli çalışma, örgütlü savaşımı her koşulda sürdürebilmenin ve devrim yapabilme özgürlüğünün garantisidir.

Komünist partisinin legalleşme hakkını, aşağıdan yığın desteğiyle, onların demokrasi savaşımıyla sökerek alması, kendi program ve politikalarından taviz vermeden bunu başarabilmesi burjuva düzende açtığı bir gediktir. Böyle legalleşen parti herşeyini yasalara uydurmak için, kendini budamış "yasalcı" legal bir partiden farklıdır.

* * *

Politik varlığımızı içinde sürdürdüğümüz TBKP hareketinin legalleşme anlayışının, yukarda belirttiğimiz demokrasi ve devrim savaşımının bir parçası olan legalleşme kavgasıyla ilgili olmadığını 3. 12. 89 tarihli TBKP MK genişletilmiş 3. toplantısının kararlarıyla, daha açık görmek mümkündür.

Geçmişe dönüp baktığımızda iki sekreterin ülkeye dönüşünde rol oynayan temel güvencenin, yığınlara dayanan iç etken değil, ülke burjuvazisinin AET'ye girme planları çerçevesinde araya sıkışmak olduğu anlaşılıyor. Burjuvazi'ye "uslu bir komünist partisinden" yana oldu-

Kararlarda "TBKP illegal çalışmaya son verdiğini" belirtiyor. Bu tutumun amacı, daha legal parti kurulmadan illegal yapısını dağıtarak TBKP'nin "ne kadar samimi" olduğunu burjuvaziye göstermektir. TBKP devletin yasalarından dışarı çıkmayacağına, "yasalcı" bir parti olduğuna burjuvaziyi inandırmak istiyor. İnandırmanın ötesinde sanki "burjuvaziden gelecekle ilgili garanti belgesi" almış gibi, kendini onun insafına terk ediyor. Burjuvazinin birgün saldırabileceğini hesaba bile katmıyor. Bu tutum legalizme teslim olmaktan başka hiçbir anlam taşımıyor.

ğumuzu göstermek için bilimsel sosyalizmin ilkeleriyle uyuşmayan ideolojik politik örgütsel transformasyon süreci bunu kanıtlıyor. Artık "demokrasinin süs çiçeği olan bir komünist partisi istemiyoruz" gibi açıklamaların, "Partinin gelecekle ilgili güvenceleri alınmıştır" gibi gizemli lafların birer demagoji olduğunu devrimci kadrolar görüyor. Burjuvazi uzun vadeli planları açısından kapitalizme teori ve pratiği ile uyumlaştırılmış, düzen içi, isminden başka komünist bir yanı olmayan bir partiye gereksinim duyuyor. Binlerce komünist insanın kanına elleri bulaşmış Evren , Özal gibilerinin TBKP gibi bir komünist partisinden yana oldukları açıklamaları, burjuvazinin tutumunu anlamaya yardım ediyor. Demirel de komünist partisinin hemen kurulmasını istiyor. Ama eklemeyi de unutmuyor "önemli olan partinin programında ne yazacağıdır" (11. Aralık 1989 Hürriyet)

Ülke burjuvazisi bir yandan TBKP'yi, AET'ye karşı şantaj unsuru olarak kullanmaya çalışıyor, bir yandan da TBKP'yi iyice sıkıştırarak onu daha fazla taviz vermeye zorluyor. Şimdiye kadar görülen, TBKP de bu konuda cimri değildir. TBKP'nin cömertliğinin onun legal kurulmasını "mutlaka bir gün" sağlayacağına inanıyoruz. TBKP'nin girdiği yol, onun legalleşmesini burjuvazinin politik kararı çerçevesinde sağlayacaktır, ama bu gerçek bir komünist partisinin legalleşmesi olmayacaktır. Şüphesiz ki burjuvazinin daha şimdiden korkusunu duyduğu, nasıl önlerim diye düşündüğü Marksist-Leninist solun, burjuvazinin planları çerçevesinde açılan gedikten devrimci temelde yaralanacağıdır. 141- 142'nin kaldırılması değil de, şiddet unsurunun eklenerek değiştirilmesinin burjuvazi tarafından arzu edilmesi bu korkuyla bağlıdır. Yine belirtmeye gerek yok ki 141-142'nin ve diğer anti-demokratik yasaların bütünüyle kaldırılması için savaşım, komünistlerin, gerçek demokratların, emekçi halkın görevi olmaya devam ediyor.

* * *

TBKP MK genişletilmiş 3. toplantısının 3.12.89 tarihli kararı TBKP'nin nereye gittiğini daha açık görmeyi sağlıyor, dedik. Bu kararın neleri içerdiği üzerinde durmadan önce, bu kararın yangından mal kaçırır gibi parti içi demokrasi üzerine nutuklar atıldığı bir dönemde, partinin bir kesiminde hiç tartışılmadan, dayatıldığını belirtelim.

Sözkonusu kararın MK'da oybirliğiyle alındığı bir MK üyesi tarafından bizlere açıklandı.

TBKP şimdiye kadar, parti içinde açıklıktan bahsetmesine rağmen, MK toplantılarındaki tartışmaları, MK üyelerinin farklı görüşlerini parti tabanına iletmekten özenle kaçındı. Kararların birlik halinde alındığını, farklı düşünen MK üyesinin olmadığını parti üyelerine göstermeye çalıştı. Eğer karar "oy çokluğu" ile alınmışsa, sadece "karar alındı" demekle yetindi. Bu doğru olmayan tutum parti kadroları arasında bilindiği için,son TBKP MK genişletilmiş 3. toplantısının tutanaklarının ve toplantıya katılamayan ama tutumlarını bildiren MK üyelerinin görüşlerinin yayınlanmasını istiyoruz. İllegal bir partide bile görüşler üzerinde gizlilik olmaması gerekir, ilkesinden hareket ediyoruz. Şimdi TBKP MK genişletilmiş 3. toplantısının kararlarını inceleyebiliriz. Kararda şöyle deniyor :

"TBKP MK yasal, yığınsal, çağdaş, demokratik KP yaratılması hedefine yönelik olarak, Marksist parti, gurup ve kişilerle birlikte yasal KP kuruluş çalışmalarını başlatmayı kararlaştırır. TBKP yeni düşünceyi içeren, farklı görüşlere açık, kısa bir program temelinde, KP adını taşıyan bir partinin kuruluş hazırlıklarına başlanmasının ülkemiz Marksistlerinin tarihinde yeni bir dönemi başlatacağı inancındadır. "Ayrıca kararın bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklanacağı ve bu basın toplantısında "TBKP'nin illegal çalışmaya son verdiği ilan edilecektir." deniyor.

Bizler açısından kararla ilgili hemen söylenmesi gereken önemli nokta, uzun zamandır eleştirdiğimiz TBKP'nin ideolojik -politik- örgütsel anlayışlarının varabileceği yeri açık belirginleştirmesidir. TBKP neden kendi programının özeti olacağını söylediği "kısa programa" gereksinim duyuyor? Herhalde yetkili makamların "TBKP'nin uzun programı" nı okumayı sevmediklerini düşünerek değil. Asıl sorun, zaten reformcu olan programın, burjuva-

zinin istediği yönde biraz daha sağa çekilmesi, Kürt sorunu gibi "tehlikeli" noktaların burjuvaziyi ürkütmeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi, kısacası programın burjuvazinin açabileceği maksimum hukuksal alana uygun duruma getirilmesidir. (TBKP üyeleri açısından şöyle bir sorun var : Parti üyeleri, daha henüz bu "kısa programı" okumadılar, bilmiyorlar, özü TBKP programıyla aynı olsun ya da olmasın bu yeni bir program demektir. Tüm parti üyelerini birleştirecek belge olan bir program, formülasyonlarına kadar uzunca tartışılmadan kabul edilemez. TBKP üyelerini bir "oldu bitti"nin beklediğini söyleyip geçelim.)

Kararlarda "TBKP illegal çalışmaya son verdiğini" belirtiyor. Bu tutumun amacı, daha legal parti kurulmadan illegal yapısını dağıtarak TBKP'nin "ne kadar samimi" olduğunu burjuvaziye göstermektir. TBKP devletin yasalarından dışarı çıkmayacağına, "yasalcı" bir parti olduğuna burjuvaziyi inandırmak istiyor. İnandırmanın ötesinde sanki "burjuvaziden gelecekle ilgili garanti belgesi" almış gibi, kendini onun insafına terk ediyor. Burjuvazinin birgün saldırabileceğini hesaba bile katmıyor. Bu tutum legalizme teslim olmaktan başka hiçbir anlam taşımıyor. (Burjuvazinin TBKP'li komünistlere diğer komünistlerden farklı bakması bugün şüphesiz bir güvencedir. Ancak gelecekte "sıcak dönemlerde" burjuvazinin aynı güvenceyi vereceği söz götürür.)

TBKP legaliteye soyunurken, başlangıçta, gizli yapıların geleceğinin bir "sır" olduğu havasını kadrolara yaydı. İlk kez açıkça 14.3.89 tarihli PB genelgesinde "Yasal komünist partisi kurulduktan sonra, illegal örgütsel yapıların kalkmasını savunduğumuz açıklanmalıdır" denerek, şimdiye kadar saklanan, tartışılmak istenmeyen tutum netleştirildi. Altını çizmek istiyoruz, bu kararda bile, yasal komünist partisi kurulduktan sonra, illegal yapıların dağıtılacağı söyleniyor. Şimdi yeni kararla bir adım daha atıldı. Şimdiki karar, yasal komünist partisinin ne zaman kurulup kurulmayacağından bağımsız olarak, şimdiden "TBKP'nin illegal çalışmaya son verdiğini" illegal yapıları dağıttığını (likidasyonu tüm boyutuyla tamamladığını) duyuruyor.

Aslında gerçekçi olmak gerekiyorsa, TBKP gibi legalleşen "yasalcı" bir partiden burjuvaziyi ikna etmek için "daha neler verebilirim" diye düşünen bir partiden, gizli ve açık çalışma konusunda devrimci bir bakış açısı beklemek doğru da değildir. Devrim için değil, reform için yapılanma isteyen bir "seçim partisi" açısından zaten mantıklı olan "kanunlara saygılı" olarak varlığını sürdürmesidir. Söylemeye gerek yok ki burjuvazinin TBKP'nin likidasyonu karşılığı açtığı delikten devrim amacıyla gerçek komünistlerin yararlanabileceği bir ortam da doğuyor. Burjuvazinin, Lenincilere karşı bu deliği kapatmak isteyeceği bilinmesine rağmen, komünistler bu deliği genişletmenin yolunu bulacaklardır. Burjuvazinin bu işten elde edeceği "kendi kârları" ayrı bir sorundur.

Komünist partisi olarak ortaya çıkan partinin halkın bilincini bulandıracağı, yanlış bir K. P. görüntüsü yaratacağı,"sahte bir demokrasi" yaratma amacına hizmet edeceği de olumsuz yanları oluşturuyor. Bunları da burjuvazinin kâr hanesine yazmak gerekiyor.

* * *

"TBKP yasalcı kendi gurup partisini kurabilir" diyoruz. TBKP sol güçlerin dışında kendi "bağımsız" eylemi olarak bu işe başlamıştı, kendi "bağımsız" eylemi olarak da bitirilebilir. Ne var ki TBKP'nin bunu yaparken sol güçlere karşı dürüst, samimi ve ilkeli olarak tutumunu açıklaması gerekiyor.

Bizler açısından, TBKP'nin reformcu kendi programı çerçevesinde hatta bu programı bile daha geriye çekerek kurulmasının, gerçek bir K. P. nin legalleşmesin ile ilgisinin olmadığını daha önce belirttik. "TBKP yasalcı kendi gurup partisini kurabilir" diyoruz. TBKP sol güçlerin dışında kendi "bağımsız" eylemi olarak bu işe başlamıştı, kendi "bağımsız" eylemi olarak da bitirilebilir. Ne var ki TBKP'nin bunu yaparken sol güçlere karşı dürüst, samimi ve ilkeli olarak tutumunu açıklaması gerekiyor.

TBKP MK genişletilmiş 3. toplantı kararları, ve bugünkü noktaya gelinceye kadar birlik politikasında söylenenler ve söylenen şeylerin tam tersi yönünde yapılanlar TBKP'nin tutarsızlığını, kendi "amaçlarına" erişebilmek için sol güçleri kullanmak istediğini gösteriyor.

Kararlarda geniş Marksist çevre ve guruplarla birlikte, kısa bir program temelinde (bu programın, TBKP programının özünü taşıyacağı sözlü olarak ifade ediliyor) yeni düşünceyi kabul eden farklı görüşlere açık (TBKP programının bu yeni düşünceyi somutladığı yine sözlü olarak ifade ediliyor) bir komünist partisi kurulmak isteği belirtiliyor. Parantez içinde yazdıklarımız TBKP'nin kararlara açıkça yansıtmadığı fakat parti üyelerine verilen bilgiler, dolayısıyla TBKP yöneticilerinin "niyetlerini" gösteriyor. TBKP sözüne değil ama niyetlerine uygun davranarak basının önüne 51 TBKP yöneticisi ola-

Aynılar ve ayrıların farklı yerlere, düşünceler ve davranışlar temelinde ilkeli tarzda toplanması için bu önemlidir. Reformistlerin de devrimcilerin de birbirleriyle buluşmasında, birleşmesinde zaman süreci ancak ilkeli tutumlarla kısaltılabilir.

rak çıkıp diğer Marksist güçlerle birlikte K.P. kurmak isterilerini açıklıyor. Bu partinin devlete karşı politikasının ne olacağı konusunda açıklamalar yapıyor. Şimdi burada duralım. En geniş Marksist güçlerle K. P. kurmak isteyen bir gurup kendi başına buyruk böyle davranmaz. Siyasi bir parti olarak kendi adına "herşeyi yapmaya" hakkı olmasına rağmen bu hakkını birlikte olmak istediği güçlerle birlikte kullanmaya çalışır. TBKP böyle davranmakla, kendisine yakın düşünen Marksist çevreleri bile karşısına alır. "Ben yapıyorum, ama gelin birlikte yapalım" tutumu ilkeli, üstelik TBKP'nin savunduğu "yeni politik kültüre" uyumlu değildir. TBKP samimi ve ilkeli olmak istiyorsa, parti içinde açıkça ifade ettikleri gibi, başka güçlerle birlikte bir K.P. değil, TBKP'yi kuracaklarını ifade etmeliler.

TBKP, kendi ideolojik-politik anlayışı temelinde, kendi partisini kuracaksa "sol güçlere gelin partiyi birlikte kuralım" diye anlamsız çağrılar yapmasına gerek yoktur. Çünkü sol güçlerin hemen hemen hepsi TBKP'nin programını yanlış buldukları için katılmayacaklardır. Sonuçta TBKP kendinin bağımsız eylemine uygun olarak "yasalcı" gurup partisini kuracak demektir.

Durum böyleyken TBKP hala "birlik sömürüsü" yapmaya devam ediyor. Aslında Kutlu ve Sargın'ın gidişinden bugüne kadar TBKP'nin "birlik sorunundaki süreci incelendiğinde, sözleri ve pratikleri arasında ilkesiz davranışların olduğu hemen görülür.

TBKP iki sekreteri ülkeye gönderirken şöyle açıklama yapıldı. "N.Sargın ve H. Kutlu, iki partinin birleşmesiyle kurulacak olan TBKP'nin çalışmalarını legal olarak başlatmak amacıyla ülkeye dönmüşlerdir." (21.11.87 ortak açıklama) 1 yıl sonra, böyle bir parti kurma işi düşünülenin tersine uzayınca 27.1.89'da Kutlu mahkeme önünde bir manevra yaparak şu açıklamayı yapıyor.

"Biz geldiğimizin ertesi günü tabela asacak değildik. Marksist sol ve daha geniş demokrasi çevreleriyle görüşüp, görüş ve amaçlarımızı anlattıktan sonra, Marksist sol içinde olabilen en geniş çevre ile birlikte girişimde bulunmayı hedefliyorduk." (H. Kutlu)

Birincisinde, TBKP'yi kurma, ikinci tutumda ise "daha geniş" başka bir parti kurma fikri vardır. Bu bir vurgu farkı mı yoksa politika değişikliği midir?

Parti bu politika değişikliğini yaparken parti üyelerine ve kamuoyuna karşı bir özeleştiriye bile gereksinim duymadı. Bu değişiklikten sonra TBKP'yi kurmak değil, daha geniş güçlerle bir komünist partisi kurma fikri yayınlarda, MK açıklamalarında işlenmeye başladı. Bu politikaya bağlı olarak Avrupa'dan dönen 4 MK üyesi, TBKP'yi değil, daha geniş birlik partisini kurma çalışmaları için ülkeye döndüklerini açıkladılar. (TBKP PB'nun 26.6.89 tarihli kararı.)

Yine 11.8.89 tarihli TBKP MK açıklamasında aynı tutum devam ediyor. Üstelik bu açıklamada TBKP'nin ne kadar birlikçi olduğunu göstermek için, "Aynılar ve ayrıların bu birlik partisinde olabileceği" söyleniyor. Bu açıklamada ayrıca "program, tüzük sorunu, partinin nasıl ve ne zaman kurulacağı konusunda, ülkede geniş bir tartışmanın örgütlenebileceği" belirtiliyor. Yine aynı açıklamada birliğin "bir akımın diğerlerini kendi etrafında birleştirmesiyle" olamayacağı söyleniyor. Hiç de TBKP'nin kendi ne kısa, ne uzun programı temelinde bir parti kuracağı söylenmiyor.

Yine Ağustos ayında 18'lerin bir deklerasyonla başlattığı birlik sürecine TBKP programına ters olan deklarasyonu onaylama ilkesizliği ile katılabiliyor. Bu ilkesizliği "birliğin yüce çıkarları"adına yaptığını belirtiyor. Avrupa'da aynı paralelde başlayan sürece TBKP yine katılıyor. Bu birlik süreci devam ederken (bize göre birlik-ayrılık süreci demek daha doğru) MK 3. toplantısının kararlarına bağlı olarak, (üstelik bu tutumu kararlarda açıkça ifade etmeyerek) TBKP kendi başına parti kurmaya kalkıyor.

Şimdi ne oldu? TBKP tekrar başlangıçtaki noktaya döndü. Söylemeye gerek yok ki TBKP ilkesiz "birlikçi" tutumunu daha lafta sürdürmeye devam ediyor ama pratikte başka şey yapıyor.

Burada eleştiri konusu olan TBKP'nin kendi partisini kurması değildir. Eleştiri konusu olan TBKP'nin sol güçlere karşı samimiyetsiz, ilkesiz tutumudur. TBKP artık bu tür "eski politika oyunlarından" vazgeçmelidir.

Aynılar ve ayrıların farklı yerlere, düşünceler ve davranışlar temelinde ilkeli tarzda toplanması için bu önemlidir. Reformistlerin de devrimcilerin de birbirleriyle buluşmasında, birleşmesinde zaman süreci ancak ilkeli tutumlarla kısaltılabilir.

12.12.1989

"Propaganda yasağı, özünde düşünce özgürlüğü yasağıdır"

Ali Saim Tekin

10 Eylül dergisinin 1. ve 2. sayısının toplatılması ile ilgili duruşmaların ilki, 23 Ocak 1990 günü, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde gerçekleşti. Dergimizin sahibi ve sorumlu yazıişleri müdürü Ali Saim Tekin, duruşmada iddianameye ilişkin yazılı ifadesini okudu. Yazarlarımızdan Baykal Gürsoy, sözlü olarak verdiği ifadesinde, genişletilmiş savunmasını ilerideki duruşmalarda vereceğini belirtirken, yine yazarlarımızdan Orhan İyiler, duruşmaya, annesinin ani rahatsızlığı nedeniyle katılamadı. Aşağıda Ali Saim Tekin'in ifadesini sunuyoruz.

Sayın Yargıçlar,
İnsanlığın 2000'li yıllara doğru ilerlediği şu günlerde huzurunuza bir derginin sahibi ve yazıişleri müdürü, yasak bir düşüncenin propagandasını yapma "suçu"yla sanık haline getirilmiş bir insan olarak çıkmış bulunuyorum. Öncelikle bu durumu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde dile gelen insan hak ve özgürlükleriyle bağdaştıramadığımı bilmenizi isterim. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesinde aynen şöyle denmektedir: " Her bireyin düşünme ve düşüncelerini açıklama hakkı vardır. Bu hak, düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ulusal sınırlar söz konusu olmaksızın bilgilenme ve fikirleri her araç ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir."

10 Eylül dergisi, siyasal nedenlerle, çıkmasının hemen ertesinde toplattırılmasıyla, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin yukarıda belirtilen maddesiyle benim ve dergimiz yazarlarının sahip olduğu düşünme ve düşüncelerini açıklama hak ve özgürlüğü ortadan kaldırılmıştır. Dahası burada yargılanmakla, düşüncelerimden dolayı rahatsız edilmekteyim. Bu durum da İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin adı geçen hükmünün açıkça çiğnenmesi anlamına geliyor. Ayrıca toplatmalara karşı avukatımın yaptığı itirazlar, inandırıcı bir gerekçeye dayandırılmaksızın reddedilerek, yargı sonucu beklenilmeden bir yandan fiilen düşünceleri yayma hakkı ortadan kaldırılmakta, öte yandan derginin satışı engellenerek ticari mağduriyetime yol açılmaktadır.

Sayın Yargıçlar,
Hukuk sisteminin TCK'nın 142. maddesiyle içine düşürüldüğü trajikomik durumu çarpıcı bir biçimde gösteren bir olayı yansıtmak istiyorum. Cezaevlerinden gelen mektuplarda *10 Eylül* dergisinin toplattırıldığı için idarece yasaklanarak kendilerine iletilmediği belirtilmekte. Komünist olduğu için cezaevlerinde tutulan insanlara "komünizm propagandası yapılması" böylece engellenmeye çalışılmaktadır(!)

10 Eylül dergisi yayın hayatına başlarken verdiği beyannamede siyasal nitelikli bir dergi olduğu belirtilmesine rağmen, siyaset yapması köhneleşmiş bir anlayışla engellenmeye çalışılmaktadır. Bu durumda siyasetin ne olduğunun belirlenmesinde fayda olacağı inancındayım.

Siyaset nedir? Siyaset genel anlamıyla devlet içinde bulunan iktidar kavramına yakından bağlıdır ve bu iktidarın ülkedeki bütün bireyler için geçerli olmak üzere kullanılmasıdır. Böylece ilk bakışta siyaset, iktidara sahip olanların bunu kullanmaları, yerine getirmeleri olarak gözükmektedir. Fakat daha geniş bir açıdan iktidara sahip olmak için girişilen mücadele, iktidara sahip olanları etkileme amacındaki eylemler , kısaca, iktidarı, ülke yönetimini ele geçirme ve etkileme amacındaki eylemler ve bu alanda etkin faaliyette bulunma durumları da siyaset kavramının içine girmektedir. Bu durum da siyasetin ülkedeki en yüksek iktidarın kullanılmasıyla sınırlı tutulması, kavramı darlaştırmakta, tek tek her yurttaşın ya da toplumdaki sınıf ve katmanların siyaset yapma hak ve olanağını ortadan kaldırmaktadır. Toplumsal yaşamın pratiğinde siyaset yapma her türlü daraltıcı yaklaşımı aşarak, iktidarların ele geçirilmesi için mücadele edilmesini, iktidara doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etkide bulunulmasını belirleyen eylemler bütününü kucaklayarak bugünkü genişlik ve zenginliğine ulaşmıştır.

10 Eylül dergisi yayın yaşamına siyasi niteliğiyle girerken, siyaset kavramının zenginliğinin toplumsal yaşamın pratiğinde örülmesine katkıda bulunmak üzere davranmayı ilke edinmiştir. Bu ilke uyarınca siyasal yaşamda yer almak, karşılıklı mücadelelerin oluştuğu ve

toplumdaki isteklerin, genel duyguların karşılandığı ve yönetildiği bir süreçte yeralmak demektir. Kısaca siyasal yaşam olarak adlandırılabilecek bu süreç, siyasal iktidar tarafından yapılan bir gözlemle karşılıklı mücadelelerin süregeldiği bir yaşamdır. Bu mücadele bir yandan siyasal iktidarı elinde tutan kişiler, gruplar ya da partiler arasında ve diğer yandan da iktidar sahipleriyle bireyler arasında meydana gelir. İktidar sahipleri iktidarlarını devam ettirmek, kullanmak için hareket ederler, iktidara sahip olmayanlar da iktidarlara etkili olma ve ileride bunu ele geçirmek için karşı gelirler ve direnişte bulunurlar. Bu hareketlilik ve karşılıklı etkileme toplumda belirli bir bilinçlenme yaratır. *10 Eylül* dergisi, insanlık tarihinin dününü ve bugününü gözönüne alarak, insanlığın yarattığı değer ve deneyimleri kendi yorumuyla yakalayabildiği, kendi toplumsallığıyla toplumdaki bireyleri, eğilimleri sürekli değerlendirerek tek tek bireylerin, toplumsal sınıf ve katmanların duygu ve isteklerinin bilinçlendirilmesine katkıda bulunmaya çalışmakta, onların iktidarla karşılıklı mücadelelerinde bilinçlenmelerini gözetmektedir. Dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeleri, olayları, bilimsel bir dünya görüşüyle ele alıp değerlendirip, yorumlayarak toplumsal bilincin gelişip güçlenmesini amaçlamaktadır. *10 Eylül* dergisi mevcut iktidarın değiştirilerek başını işçi sınıfının çektiği tüm çalışanların iktidarının kurulması, her türlü eşitsizliğin, baskının ve sömürünün ortadan kaldırıldığı bir ülke ve dünyanın kurulmasını, kısaca sosyalizmi geniş yığınlara anlatıp benimsetmek hedefini önüne koymuştur. *10 Eylül* dergisi bu hedefin gerçekleşmesi için katkı ve katılımda bulunan yazar ve diğer çevreleriyle düşünme, düşüncelerini yayma ve örgütlenme hakkına sahip çıkarak siyasal yaşama katılmaktadır.

İktidarların kabullenemediği her eleştiri, her yaklaşım , her düşünce ve bu doğrultuda iktidarları hedefleyen her eylem, iktidar sahiplerince siyasal bir suç olarak ilan edilip kabul edilmiştir. İnsanlık tarihi kadar köklü olan siyasal suç, toplumlardaki, siyasal, toplumsal, iktisadi olayların ve çeşitli düşünce akımlarının etkisiyle değişmiştir. İlk insan topluluğu olan ailenin kuruluşundan itibaren , bunun devamlılığının sağlanması başlıca amaçlardan biri sayılmış ve bunun devamlılığının

sağlanması için ailenin varlığına karşı hareketler ağır cezalarla karşılanmaya başlanmıştır. "Varlığın korunmasına ilişkin içgüdüsel tepki, siyasal suçun ilk kaynağını oluşturmuştur. Ailenin diğer ailelere karşı kendini koruyabilmesi, gittikçe belirginleşen bir güç ile mümkün olabilmiş ve bu üstün güç topluluğun varlığı ile, bir süre sonra aynı anlamda sayılmaya başlanmıştır. Siyasal suç ilk değişime bu noktada uğramış ve topluluğu - aileye karşı olma durumu-aile içindeki üstün güce- yöneticiye karşı olma anlamını kazanmıştır. Bu başlangıç, çağlar içerisinde değişik uygulamaların ve gelişmelerin temelini oluşturur.

Sayın Yargıçlar,

İlk çağlarda Eski Mısır'da, din kurumunun taşıdığı büyük önem nedeniyle, din adamlarının emirlerine aykırılık siyasal nitelik taşımakta, dinin korunması aynı zamanda devletin korunması amacını taşımaktaydı. Bu gibi eylemlerde bulunanlar, çarmıha gerilir, dilleri kesilir ve yalnız kendileri değil, aileleri de aynı cezalarla cezalandırılırdı. Eski Hint'te hükümdarın adını övmeden belirtmek, hükümdarın diğer insanlar gibi ölümlü bir kişi olduğunu söylemek ölüm cezasıyla cezalandırılmak için yeterliydi. Eski Yunan' da ülkenin demokrasiyle yönetildiği dönemlerde , demokratik düzeni ortadan kaldırmak, halk düşmanlığı ve siyasal suç sayılırdı. Bu suçları işleyenler ölüm cezalarıyla cezalandırılarak mal varlıklarına el konurdu. Atina sitesindeki uygulamaya göre, ülkenin özgür kurumları için tehlikeli görülen kişilerin yargılanmaksızın ülke dışına çıkarılması söz konusuydu. Atina'daki bu hukuk düzenlemesi derin bir düşünsel yaşamdan kaynaklanmaktaydı. Kişinin site için uyumlu bir varlık olması, site yöneticilerinin de yetkilerini kötüye kullanmamaları bazı düşünürler tarafından belirtilmişti. Aristo da sitenin demokrasiyle yönetilmesi gerektiğine, bireylerin siyasal haklara sahip bulunduklarını ve siyasal erki tek başına elinde tutan, siyasal erki zorla ele geçiren ve onu kötüye kullanana kimseye (tiran) katlanılamayacağını belirtirken, siyasal suçun bir işleniş haline, adeta hukuksal uygunluk sebebini getirmekteydi. Aristo'ya göre, " hiçbir hür birey tirana katlanamaz... Sitede başgösteren devrimler, uygulanmakta olan düzenin dayandığı ilkeyi kötüye kullanmaktan, yöneticilerin serinkanlılığı ve dengeyi bırakarak aşırılığa kaçmalarından ileri gelir... İktidardaki kişi ya da kişiler topluluk üyelerine acımasız davranırlar, yerli-yersiz baskı yaparlarsa, kendileri ne aşırı kazanç sağlamaktan başka tutkuları olmazsa, bu durumda topluluk devrimlere sürüklenir... İnsanları aşağılayan tutum ve davranışlar da devrime ve iç savaşa neden olabilir."

Siyasi iktidarların henüz merkezi bir otorite şeklinde belirmediği, fakat geniş ailelerin ortak bir gücü olduğu dönemlerde, devlete karşı suçlar, topluma bağlılık borcunun, düzene karşı beslenmesi gereken sadakatin ihlali olarak görülmüştür. Zamanla kavimler arası savaşlarda başarılı kişiler toprak sahibi ya da asker şef olmuşlar sonra da kraliyet rejimi kurulmuştu. Bu sistem kilisenin ve düşünürlerin etkisiyle Roma hukukuna çok benzer bir uygulamayı da getirmişti. Bu uygulama içinde kralın kişiliği kutsallaştırılmış, din ile din adamları da aynı ayrıcalıktan yararlandırılmıştır.

Buna rağmen ortaçağ tarihi halk yığınlarının başkaldırılarıyla doludur. Sefalet içindeki halk yığınları sürekli olarak ayaklanmışlar, mevcut düzeni değiştirmek istemişlerdi. Siyasal suçlar, üstün siyasal gücü elinde tutan kişi ve kişilerin güvenliğiyle ülkenin egemenlik ve güvenliği özdeşleştirilerek bu tür suçlar ağır cezalarla karşılanmışlardır. İnsanlık tarihi siyasal suçlulara uygulanan ağır bir ceza sistemiyle doludur.

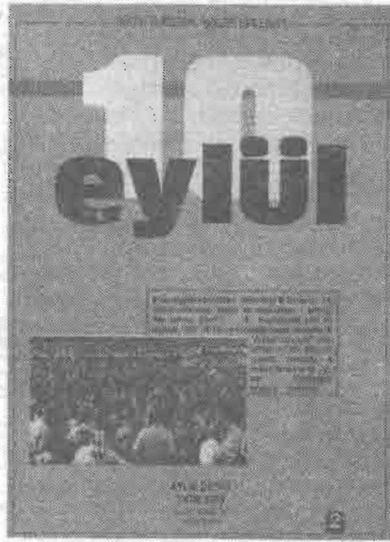
Siyasal suçlar konusunda 18. yüzyıl sonlarında gerçekleşen Büyük Fransız Devrimi olumlu yönde de-

ğişikliklere yol açmıştır. Siyasal iktidarların çok sık meydana gelen devrimlerle, sık sık el değiştirmesi sonucu, insanların çok kısa zaman aralıklarında kahraman ya da hain sayılmaları, toplumlarda kuşkular yaratmıştır. Bu devrimlerde önemli eylemlerde bulunanların, toplum yararına siyasi iktidarı ele geçirmeye çalışanların, devlet gibi soyut bir güçle mücadele etmeleri, toplumda daha hoşgörülü bir tutumun gelişmesine yol açmıştır. Günümüzde de siyasal iktidarları ellerinde tutanların meşru ya da gayrımeşru olarak nitelendirilmeleriyle eylemlerin de buna göre değişmesi, bu suç sahiplerinin insanlık, ülke, ulus gibi yüce duygularla hareket etmeleri, bu yaklaşım ve anlayışın gelişmesini dayatan başlıca etken olmuştur. Siyasal suçlular artık eskisi gibi düşman olarak sayılmamaya, ülkeyi ve siyasal kurumları geliştirmeye çalışan bir kimse olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Nitekim Guizot bu konuda şöyle demektedir: "Siyasal suçlarda bir kesinlik yoktur.İleride işlenmesi tasarlanan suçun henüz yaşamda ifadesini bulmamış ilk düşünsel aşamasıdır. Dolayısıyla kesin olmayan bir konuda ceza verilmemelidir."

Devleti, kendi öz yapısı yönünden kamusal kurallarla koruyan, kendine özgü çıkarları olan hukuki varlık olarak kabul eden siyasi iktidarlar, herşeyi devlete-kendi egemenliklerine bağlı görmektedirler. Bu siyasi iktidarlara göre herşey devlete bağlıdır. Devlet dışında insan, manevi değer yoktur. Bu varlıkların varolma hakkını ve değerini devlet vermektedir. Bu açıdan insan ancak devletin gereklerini yerine getirdiği devletin ayrılmaz bir unsuru olduğu an bir değer kazanmaktadır. Devlet bu anlayış bütünü içinde, demokratik hak ve özgürlüklerin tam anlamıyla baskı altında tutulduğu, bütün yetkilerin bir elde toplandığı, zor kullanma tekelini devletin korunması adı altında dilediğince kullandığı bir duruma gelir.

Demokrasinin olduğu ileri sürülen ülkemizde düşünce özgürlüğünün üzerindeki baskı ve yasakların sürdürülmesiyle, demokrasimizdeki "şaibe"nin devam etmesine neden olan egemen güçlerin-ve siyasal iktidarların -çabalarını anlamlı bulmaktayım.

Demokrasinin bir gereği olan düşünce özgürlüğü üzerindeki baskı ve yasakların kaldırılmadan, demokrasimizin bu lekeden arındırıl-

ması- tartışılır olmaktan kurtulması mümkün değildir. Peki demokrasinin vezgeçilmez koşulu olan düşünce özgürlüğü nedir? Neden baskı ve yasaklar altında tutulmak istenmektedir?

Günümüzde düşünce özgürlüğü, düşünce ve düşüncelerin açıklanabilmesi özgürlüğüdür. Düşünce özgürlüğü, söz, basın ve benzer yöntem ve araçlarla düşüncelerin başkalarına iletilmesini ifade etmektedir. Bu özgürlüğü, düşünme ve düşünceyi açıklama halinde ikiye bölmek, birincisini sınırsız, ikincisini sınırlı tutmak aslında düşünce özgürlüğü yoktur demenin başka bir biçimde ifade edilmesinden başka bir şey değildir.

Düşüncelerin açıklanabilmesi kavramından ne anlamalıyız? Propaganda yapmak bu kavramın içine girer mi?

Siyasal propaganda, düşünceleri etkilemek ya da yönlendirmek, bir düşünceye taraf olmak amacıyla yapılan sistemli ve etkin bir çabadır. Bu niteliğiyle propaganda, düşünceleri açıklama özgürlüğünün doğal ve olmazsa olmaz bir parçasıdır. Propaganda yasağı, özünde düşünce özgürlüğü yasağıdır.

Demokrasi içindeki anayasaların, kişilerin düşüncelerini sınırlamak ve belli bir kalıp içinde tutmak gibi bir işlevleri yoktur. Bunun tersi, yani devletin temel nitelikleriyle sınırlanmış bir düşünce özgürlüğü faşist rejimlere özgü bir olaydır. Nitekim bugün beni sanık durumuna getiren Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesi de faşist İtalyan Ceza Yasası'ndan alınmıştır ve böylesi bir karakter taşır.

Bugün ülkemizde demokrasi yolunda adım atma çabalarının karşısında TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin dikili durduğunu yalnızca devrimciler, sosyalistler değil, egemen siyasal güçler bile dile getirmektedir. Yani bugünün Türkiye-si'nde siyasal iktidar, kendi varlığını korumak için getirilmiş bu maddelerin meşruluğunu tartışmaktadır. Bu tartışmanın boyutu bakımından bir fikir vermesi için İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'ni 1989/229 Esas sayılı kararında vurgulanan şu hukuk anlayışını esinlendirici bularak aktarmak istiyorum: "Kaldı ki, fikir ve düşünce suçlarının toplumun ulaştığı sosyal, kültürel ve çağdaş seviye itibariyle ceza yaptırımına konu edilmemesi gerektiği yönünde etkin bir ortamın doğduğu, bu düşünce ve görüş değişiminin en yetkili kurum ve kişilerce de benimsenir ve açıklanır olduğu, fikir ve düşünce suçlarına ilişkin yasal düzenlemelerin değiştirilmesi ve bu tür fiillerin suç olmaktan ya da hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektirir fiil sayılmaktan çıkarılması halinde, Türk Ceza Kanununun 142. maddesi uyarınca bu yeniliğin geçmişte suç işleyenlere de şamil olacağı toplumda vaki olan ve yasal düzenlemelere yansıma eğilimi gösteren bu tür görüş değişikliklerinin ceza yargıçlarınca gözetilmemesinin haklı sayılamayacağı, aksi halde yargı erkinin toplumun dinamizminin gerisinde kalarak sosyal yapıya uyumsuz bir kurum durumuna düşeceği görüş ve düşüncesiyle..."

Bugün ülkemizde demokrasi yolunda adım atma çabalarının karşısında TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin dikili durduğunu yalnızca devrimciler, sosyalistler değil, egemen siyasal güçler bile dile getirmektedir.

Sayın Yargıçlar.

141 ve 142. maddelerin ceza yasasında bulunması bunların siyasi iktidara ve ülkedeki duruma göre değişik zamanlarda değişik biçimlerde uygulanmasına zemin oluşturmuştur. Yakın tarihimize bakacak olursak, 12 Eylül 1980

Mussolini İtalyası'nda, Hitler Almanyası'nda barışı savunmak suç, savaşı savunmak kahramanlıktı. Eğer faşizmin bu temel felsefesi 142. madde aracılığıyla bugün ülkemizde hâlâ sürdürülmek isteniyorsa, samimi olarak suç işlemeye devam edeceğimi de bilmenizi isterim.

öncesinde yasal olarak kurulmuş siyasal partiler, dernekler hakkında bu dönemde bir kovuşturma açılmamışken, 1980 sonrasında birdenbire 141 ve 142. maddelerle binlerce kişi bir çırpıda sanık haline getirilmiş, cezaevlerine doldurulmuştur. Dün yasalara uygun olan kuruluşlar yasadışı ilan edilivermiştir. Şu anda ben de 142. maddenin tipik bir uygulamasıyla yüzyüze bulunduğumu düşünüyorum. İddianamede "Barış Savaşımında Türkiyeli Olmak " başlıklı yazımdan dolayı 142. maddeyi ihlal ettiğim ileri sürülüyor.

Sayın Yargıçlar,

İkinci Dünya Savaşı'nın insanlığın tanıdığı bu büyük felaketin başladığı 1 Eylül günü, tüm dünyada ve ülkemizde Dünya Barış Günü olarak anılmaktadır. Tüm insanlık "Bir Daha Asla Olmasın" diyerek bu büyük yıkımı her yıl hatırlamakta ve insanlığın en eski düşü olan barışa çağrı yapmaktadır.

Gerçekten de barış insanlığın savaşları tanımadığı o ilk yaşam yıllarının bir ürünüdür. Barış yalnızca savaşın olmaması durumu değil, insanların birarada, kendilerini geliştirebilmelerinin maddi zeminidir. Bu anlamıyla da insanlığın o ilk dönemlerine ait bir yaklaşımı dünya yüzünde yeniden kurmak çabasıyla her zaman bağlı olagelmiştir. Bugün dünyada gerçekten barıştan yana olanlar ve onu torpillemek isteyenler birarada varolmaktadır. Bu yüzden barış uğrunda savaşım, bugün insanlığın bu düşünü gerçekleştirmek için mücadele etmenin zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer milyarlarca dolar hâlâ toplu kırım silahları için harcanıyorsa, bu harcamadan çıkarı olanlar varsa, savaş insanlığın önünde ciddi bir tehdit olarak durmaktadır. Bu konularda aklı başında hiçkimsenin barış karşıtı fikirler savunması olanaklı değildir.

Nitekim İkinci Dünya Savaşı sonrasında toplanan ve Savaş Suçlularını yargılayan Nürnberg Mahkemesi'nde ve daha sonra Birleşmiş Milletler'de " İnsanlığa Karşı Suçlar" tanımlanırken, faşizm, savaş ve soykırım propagandası vb. sıralanmıştır. Yani barışı savunmak, insanlığa karşı suç işlenmesini önlemenin zorunlu bir gereğidir.

Ne garip ki ben burada barışı savunduğum için, insanlığa karşı suç sayılan faşizmin ceza yasalarından alınmış 142. maddeyle sanık durumuna düşürülüyorum. Gerçekten de bu durumdan insanlık adına utanç duyuyorum.

Yazımdaki bütünsel amaç, sizlerin de görebileceği gibi, barış konusunun bugünün dünyasında ve Türkiyesi'nde aldığı boyut ve taşıdığı anlamla ilgilidir. Bu yazının bütünü bir tarafa konarak Savcılık tarafından ana vurgusu gözardı edilerek, içinden çekilip alınan birkaç cümleyle suçlanıyorum. Bu herşeyden önce temel hukuk mantığına aykırıdır. Bu noktayı sizlerin değerlendireceği düşüncesiyle geçiyorum.

Ve soruyorum: Ülkemizde insanlar topraklarında "savaş hali", "olağanüstü hal", "bölge valiliği", "koruculuk" kurumu, "kimyasal silah kullanımı" istiyorlar mı? Ben istemiyorum. Ülkemizde yaşayan insanların da istemediğini, dahası istememesi gerektiğini savunuyorum. Bunların olduğu yerde barışın olamayacağına inanıyorum.

Yine soruyorum: "Operasyon" ve "sıcak takip" açıklamalarının ardından insanların topluca kırılmalarını, işkenceye uğratılmalarını, yakılmış cesetlerin bulunmasını, kurşunlanmış köylülere, toplu mezarlara rastlanmasını savunan var mı? Ben bunlara "dur" denmesini istiyorum. İnsanlık bilinci taşıyan herkesin bu isteğime katılacağını düşünüyorum. Türkiye topraklarında on milyon insanın Kürt olduğu için "düşman" ilan edilmesini tepkiyle karşılamamak olanaklı mı? "Düşman" ilan edilen yerde barışın olması düşünülebilir mi? Bugün aklı başında hiçkimse Türkiye'de Kürt yok demiyor, diyemez. Ben tüm uluslardan insanların olduğu gibi, Türklerin de Kürtlerin de barış içinde eşit haklara sahip olarak yaşayabileceklerine ve yaşamaları gerektiğine inanıyorum. Bu nedenle hiçbir ulusun "düşman" ilan edilmesini doğru bulmuyor, bunun barışı tehdit ettiğini düşünüyorum ? Kim "düşman" ilan ediyor sorusunun cevabını ben vermiyorum, tüm günlük gazetelerde bu sorunun cevabı bulunabilir.

Sayın Yargıçlar,

Barış savaşımını günümüz dünyasında ve ülkemizde yürütme kararlılığında bir insan olarak, barışı savunmanın suç olduğunu, insanlar ve uluslar arasında kardeşliği savunmanın, dostluğu savunmanın suç olduğunu kabul etmiyorum. Yalnız ben değil, tüm insanlık ailesi de böylesi bir suçu tanımıyor. Ama faşist yasalardan alınmış 142. maddeye göre barışı savunmak suç olabilir; gerçekten de Mussolini İtalyası'nda, Hitler Almanyası'nda barışı savunmak suç, savaşı savunmak kahramanlıktı. Eğer faşizmin bu temel felsefesi 142. madde aracılığıyla bugün ülkemizde hâlâ sürdürülmek isteniyorsa, samimi olarak suç işlemeye devam edeceğimi de bilmenizi isterim.

Sayın Yargıçlar,

10 Eylül Dergisinin 2. sayısında "Tarihten"bölümünde yeralan yazı İ. Bilen'in 1979 yılında ülkemizde Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinde yayınlanmış "Yığın Bağları-TKP'nin Güç Kaynakları" yazısıdır. Bu yazıda da komünizm propagandası yapıldığı İddianame'de yer almaktadır. İ. Bilen, Türkiye Komünist Partisi'nin o zamanki genel sekreteridir. Komünist Partisi'nin genel sekreterinin düşüncelerinin komünizm yönünde olmasından daha doğal bir şey olamaz. Elbette komünizm propagandası suç olarak görülürse. Ancak bu yazıyı benim yayımlama amacım, bu suçu benim işleyip işlemediğim de dikkate alınmamış gözüküyor. Türkiye Komünist Partisi, biz isteyelim, istemeyelim ülkemizin en eski siyasal partisidir ve değişik biçimlerde ülkemiz siyasal yaşamında varolagelmiştir. Bu partiye ilişkin olarak birçok araştırma, inceleme yapılmış ve siyasal tarihimiz bakımından TKP'nin rolü irdelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmalar son yıllarda yoğunlaşmıştır. İşte ben bugün piyasada bulunması oldukça zor olan bu dergide yayımlanmış ve 1970'li yıllar TKP'sini temsil kabiliyetine sahip olduğunu düşündüğüm bu yazıyı, bu konuda bilgilenmek isteyenlere birinci elden bilgi sağlamak amacıyla yayınladım. Kastımın, bu yazı aracılığıyla herhangi bir propoganda yapmak olmadığı, sanırım açıktır.(...)

Belediye işçileri yeni bir savaşımın başında

Kazım Yıldır

Kazım Yıldır, bu yazısında, toplu sözleşme dönemi öncesinde İstanbul Belediye işçilerinin, Belediye-İş bünyesinde sündürdükleri savaşımın ana doğrultusunu aktarıyor. İstanbul Belediye işçilerinin söz konusu sürecini belirleyen, "Grup İşletme Toplu İş Sözleşmesi"nin anlamını, sınıf ve kitle sendikacılığı bakış açısından değerlendiren Yıldır, bu sözleşmenin öneminin altını çiziyor.
"Toplu Sözleşme Taslağı"nın nasıl bir yöntemle üretildiğini ve neleri kapsadığını aktararak, bu "taslak"ı üreten örgütlülüğün önündeki olası tehlikelere karşı, belediye işçilerini uyanık olmaya çağırıyor.

Sendikal hareketimizin gündeminde yoğun toplu sözleşmeler var. Önümüzdeki dönemde yüzbinlerce işçiyi kapsayacak toplu sözleşmeler imzalanacak. Toplu sözleşme dönemleri, işçilerin kendi yaşamsal hakları için mücadelede daha duyarlı oldukları dönemlerdir. Bu çok önemli dönemlerde işçilerin örgütlülüğü ve dinamizmi artar. Genellikle işçiler büyük yığınsal eylemleri bu dönemlerde gerçekleştirirler. Ve bu eylemlerle birlikte sınıfsal bilinç de gelişir.

Bu anlamda İstanbul Belediyeleri işçilerinin sözleşmesinin de ayrı bir önemi vardır. Türk-İş'e bağlı Belediye-İş'in İstanbul'daki altı şubesini kapsayacak olan sözleşme "Grup İşletme Toplu İş Sözleşmesi"dir. Ülkemizde genellikle bilinen ve uygulanan "İşyeri Toplu İş Sözleşmeleri" yalnız bir işyerindeki işçileri ilgilendirirken, bir "İşletme Sözleşmesi", aynı işletmeye bağlı çok sayıdaki işyerini ve bu işyerlerinde çalışan işçileri ilgilendiriyor. "Grup İşletme Toplu İş Sözleşmesi" ise birçok işletmeyi ve bu işletmelere bağlı işyerlerinde çalışan işçilerin tümünü ilgilendiriyor. Dolayısıyla bu sözleşme, başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, İstanbul Büyükşehrine bağlı tüm ilçe Belediyeleri ve bu Belediyeler bünyesinde kurulu bulunan ve kurulabilecek tüm şirketleri ve tüm bu işyerlerinde çalışan yaklaşık 30.000 kadar işçiyi kapsıyor. Belediye yöneticilerinin seçimle işbaşına gelmeleri nedeniyle, Belediyelerin politikaya daha açık işyerleri olduğunu ve bu nedenle de Belediye işçilerinin politikadan doğrudan etkilendiklerini söylemek mümkün. Bu yapısıyla Belediye işçileri Belediye seçimlerinde birçok bilmiş çevreleri şaşırtıyorlar. Örneğin son yerel seçimlerde tüm basının ve genel kamuoyunun ve hatta siyasi parti temsilcilerinin tahminleri yine eski Belediye Başkanının kazanacağı yönünde idi. Ancak hem kamuoyu yoklamalarını yapan araştırma servislerinin, hem ANAP'ın, hem de SHP'nin göremediği bir gerçek vardı: O da, artık Belediye işçileri ANAP'tan yüzçevirmişlerdi. İşçiler tüm tahminleri şaşırtıcı sonuçta etkili oldular. Artık işçiler bu gücünü de biliyor. Sonuç olarak bu sözleşme: Belediye işçilerinin,

-Sınıfsal aktivite konusunda oldukça deneyimli olmaları,

-Politik aktivite bakımından en az 200.000 oyu etkilemeleri,

-Ve nüfus olarak da 150.000 kadar bir kitleyi temsil etmeleri bakımından önemlidir.

1 Mart 1990 tarihinden geçerli olacak sözleşme görüşmelerinin başlayacağı şu günlere Belediye işçileri iyice hazırlandı. İşyerlerinde çalışan öncü işçiler, en geniş kitlenin katılımını sağlayabilmek için yoğun çalışmalar yaptılar. Bu anlamda her işyerinde yapılan toplantılarda, işçiler kendi aralarından seçtikleri "İşyeri Komiteleri" aracılığıyla, yoğun tartışmalar sonucu nasıl bir sözleşme istediklerini belirlediler. İşyerleri bazında yapılan bu çalışmalar daha sonra, her "İşyeri Komiteleri"nde tartışılarak daha da olgunlaş-tırıldı. Son olarak her şubede oluşan bu komitelerden ikişer kişi ve altı şubeden de ikişer yöneticinin katılımı ile oluşan "Üst Komite"de tüm bu çalışmalar yeniden tartışılarak teke indirildi. Böylece Toplu Sözleşme taslağı hazırlanmış oldu. Bu taslak teksirle çoğaltılarak işyerlerine dağıtıldı. İşçiler ne istediğinin bilincinde olarak bu taslağı tartışıyorlar. Kendi isteklerine büyük çapta uygunluğunu görerek sahipleniyorlar.

İşçiler bu taslakla şunları istiyorlar: (elde etmeye çalışıyorlar)

- Fazla mesainin kölesi olmaktan kurtaracak yeterli düzeyde bir ücret

-Tüm işçilere eşit davranılması, (İşverenin adam kayırmacılığı yaparak işçilerin birlikte mücadelesine zarar vermesine son)

-Keyfi baskıların önüne geçilmesi

- Sürgün ve cezalandırmalara hayır

-Sözleşmeden yararlanmadaki haksız sınırlamaların kaldırılması (Belediyelerde çok sayıda muvakkat işçi çalıştırılmakta ve bu işçilerin sözleşmeden yararlanmaları birta-

İpin ucu kaçırılırsa, yine kapalı kapılar ardında sözleşme bir gece ansızın imzalanıverir. Sendikanını Genel Merkez ve şube yöneticileri, tabanın temsilcisi durumundaki "Komite"lerin bilgisi dışında kesinlikle taslaktan taviz vermemelidir

Toplu sözleşmenin öncekilere göre oldukça ileri bir sözleşme olması çok doğaldır. Bunun birinci sebebi, işçiler artık eskisi gibi hakir görülmek, ezilmek, sürülmek istemiyor. İkinci neden, sözleşme tekniği ve işçiye bakış açısından işçi düşmanı bir örgüt olarak bilinen Kamu İşverenleri Sendikası TÜHİS artık sözleşmenin tarafı değil.

kım anti-demokratik hükümlerle sınırlandırılmaktadır)

-İşyerlerinin şirketleştirilmesi ne hayır

-İşverenin sosyal ve kültürel tesislerinden yararlanabilme,

-Memurlarında işçi statüsüne geçirilerek sendikalaşmalarına olanak sağlanması

- Kreş,

-İşçilerin kendi haklarını aramaları konusunda olanakların genişletilmesi

-Kendi mesleklerinde gelişebilmelerine olanak sağlanması,

-İşyerlerinde yapılacak temsilci seçimlerine katılmada serbestlik,

-İşçi sağlığı ve İşgüvenliği olanaklarının gerçekleştirilmesi,

-Sendikal eğitimlere katılmada izin sürelerinin arttırılması,

- Sendika işyeri temsilcilerinin çalışmalarının genişletilmesi.

-İşçiler bu isteklerini hayata geçirebilmek için sonuna kadar mücadeleye hazırdır. İş burada sendikaya düşüyor. Ama tabandaki sınıfsal bilinç de bu olayı sürekli izlemelidir. İpin ucu kaçırılırsa, eskiden beri olduğu gibi yine kapalı kapılar ardında sözleşme bir gece ansızın imzalanıverir. Sendikanın Genel Merkez ve şube yöneticileri, tabanın temsilcisi durumunda olan "Komite"lerin bilgisi dışında kesinlikle taslaktan taviz vermemelidir. Eğer bir anlaşma olacaksa ve bu anlaşmada birtakım tavizler verilecekse bu mutlak komitelere danışılarak yapılmalıdır. Gerek komitelerde yer alan, gerekse bu komitelerin dışında kalan tüm aktivitist işçiler olayı anbean izlemelidir. İş bittikten sonra kimsenini kimseyi suçlamaya hakkı olmamalıdır. Olaya bu açıdan baktığımızda şu anda bile bazı olumsuzlukları görmek mümkündür. Örneğin: Her şubenin kendi içinde oluşturulan şubeler bazındaki "Sözleşme İzleme Komiteleri", önce şube yöneticilerinin de önerileriyle "Üst Komite" üyesi olmak üzere kendi içinden beşer kişi seçti. Her şubeden seçilen bu beşer kişi, şube yöneticileriyle birlikte "Üst Komite"yi oluşturacaktı. Ve şube yöneticileri bu komitenin toplantı yer ve saatini tüm üyelerine bildirecek ve böylece çalışmalara başlanacaktı. Ancak gördük ki, şube yöneticileri bu beşer kişiden sadece ikişer kişiyi alarak bu toplantılara başlamışlar. Bu ikişer kişiyi diğerlerinin haberi olmadan nasıl seçtiler. Daha önemlisi niye beşer kişiyi çok gördüler. Böyle bir daraltmaya ne gerekçeyle gidildi. Gerekçesi ne olursa olsun, taban tarafından seçilen yetki ve görev verilen insanların böyle ekarte edilmeleri "sınıf ve kitle sendikacılığı" adına bağışlanabilecek bir olay değildir. Sendika yöneticileri -hele hele devrimci, demokrat, ilerici olduğunu iddia eden sendika yöneticileri-böyle durumlarda kılı kırk yararak ince ve özenli davranmalı, tabanla yönetim arasında sürekli iletişimi korumalıdır. İşçilerin duyarlılığının artırılacağı böylesi önemli oluşumlar her ne bahasına olursa olsun korunmalıdır. Çünkü tabanın nabzı ancak bu komiteler aracılığıyla elde tutulabilir, ve taban en iyi bu komiteler aracılığıyla bilgilendirilebilir. Dolayısıyla tabanın yığınsal katılımı da ancak böylesi canlı bir organizma ile sağlanabilir. Burada önemli olan tabanın söz ve kararına saygılı olmaktır. İkinci bir olumsuzluk ise, bu "Üst Komite"nin hazırlayarak tekleştireceği taslak daha sonra tüm şubelerin "Sözleşme İzleme Komiteleri"nin tamamının katılacağı bir toplantıda tekrar tartışıldıktan sonra kesinleşecekti. Ancak bu toplantı da yapılmadan taslak kesinleştirilerek teksir edildi. Bu olumsuzluklar tabanda büyük tepki ve tartışmalar yarattı. Bir diğer olumsuzluk da İst. 2 No:lu Şube Sözleşme Komitelerinin hazırladığı çalışmanın teksir edilmesi sırasında Genel Merkezin eskiden kalma, gerici , çağdışı, sarı sendikacı birkaç yönetici tarafından sergilenmiş, bu çalışmanın sendika makinalarında yapılmasına karşı çıkılmıştır. 2 No:lu Şube Sözleşme Komitesi bu olayı bir bildiri ile duyurmuştur. Bu tür olumsuzlukların önüne geçilmezse, kapalı kapılar ardında sözleşmenin bir gece ansızın satılması tehlikesi vardır. Bu tehlikeyi, sendikadaki saltanatının tehlikeye düşeceğinden ürken Genel Merkezin tepesine çöreklenmiş bu insanlar oluşturmaktadır.

Toplu sözleşmenin öncekilere göre oldukça ileri bir sözleşme olması çok doğaldır. Bunun birinci sebebi, işçiler artık eskisi gibi hakir görülmek, ezilmek, sürülmek istemiyor, İkinci neden, sözleşme tekniği ve işçiye bakış açısından işçi düşmanı bir örgüt olarak bilinen Kamu İşverenleri Sendikası TÜHİS artık sözleşmenin tarafı değil. Sözleşme artık doğrudan Belediye-İş Sendikası ile Belediye Başkanları arasında imzalanacak. Bu sendika açısından bir olumluluktur. Ancak ki bir taraf olarak biz sağlam olalım. Sendika cephesinde tabanda işçi ve temsilciler, sonra şube yönetimleri ve son olarak da Genel Merkez var. Bu zincirde bir kopukluk olmamasına özen gösterilmeli, Genel Merkez'in Şubelerin dışında bir müdahelesine olanak tanınmamalı ve iş birlikte kotarılmalıdır. Çok önemli bir diğer nokta da Sendika yöneticisinin, toplumsal kariyer bakımından büyük bir noktada bulunan Belediye Başkanlarının karizmatik kişiliğinin altında ezilmemeye dikkat etmesidir. Sözleşme görüşmeleri masada, bağımsız, onurlu, eşit haklı taraflar anlayışıyla yürütülmeli, " Başkanım sen büyüksün, ve haklısın" mantığı sendikacıyı eritir. İşin doğrusu her şeye karşı olmak ve illa da sorun çıkarmak değildir ama, olay Belediye Başkanının üstünlüğü ve öncülüğü noktasına vardırılmamalıdır. Belediye-İş'in yöneticileri arasında bu bilinç ve kararlılıkta insanlar vardır. Ancak olay güven sorunu değildir. Olay 30.000 işçinin mücadelesi sorunudur. Şunu da unutmamak gerekir ki değişik işkollarında bile olsa sözleşmeler birbirini etkiler.

Sonuç olarak, İstanbul Belediye işçileri, onurlu bir sözleşme için her türlü mücadeleye hazır. Sendika yöneticileri tabana güvenerek ve tabandan kopmayarak bu amaçla en kısa zamanda tüm işyeri komitelerini bir ortak toplantıya çağırarak taslağı onaylatmalı ve işverenle yapılan her görüşmeden bu komitelere bilgi aktarımı yapmalıdır. Sözleşme şöyle veya böyle biter, ama mücadele bitmez. Bugün var olan İşyeri Komiteleri yarın daha farklı mücadele biçimleri için hazırlanmalıdır.

1990'larda ABD emperyalizmi

Paul M. Sweezy
Çev: Saliha Yılmaz

Paul M. Sweezy bu yazısında 1990'larda ABD emperyalizminin önemli bir güç kaybına uğrayacağı örgörüsünde bulunuyor. Yazara göre ABD'nin kapitalist dünyadaki kesin üstünlüğü ile ayırdedilen 2. Dünya Savaşı sonrası düzen, 1990'larda birbirleriyle kıyasıya rekabet eden ticari-mali bloklardan oluşan bir sisteme dönüşecektir. Günümüz kapitalizminin görece istikrarının pek çürük temellere dayandığı saptamasını yapan yazar, ufukta yeni bir ekonomik canlanma dönemine yol açacak güçlü bir sermaye birikimi atılımının belirtilerine rastlanmadığını vurguluyor. Yazar 1990'ların tüm dünyayı etkisi altına alan kronik bir krizle belirleneceği görüşünü dile getiriyor

Aşağıdaki önermeleri tartışmaya sunmak istiyorum:

1-ABD İmparatorluğu 1940 sonları ve 1950 başlarında biçimlenerek dünya kapitalist sistemi içerisinde tartışılmaz bir egemenliğe ulaştı.

2- 1973-74'deki durgunluk dönemi ve Vietnam yenilgisiyle doruğuna ulaşan gerilemenin belirtileri, içerde ve dışarda 1960 başlarında görülmeye başladı.

3- Gerileme, 1970'lerin ikinci yarısında da içerde ve dışarda sürdü.

4- Reagan dönemi (1980-88) ülkeyi eski gücüne kavuşturmaya yönelik başarısız bir atılımla belirlendi ve daha ileri düzeyde bir gerileme ve kargaşayla sonuçlandı.

5- 1990'lar, dünya çapındaki ABD İmparatorluğu'nun dağılmasına ve muhtemelen, birbirleriyle yarışan ticari-mali bloklardan oluşan bir sistemin onun yerini almasına tanık olacaktır. Ben, kapsamlı ve sistematik bir çözümlemeden kaçınarak belli başlı eğilimler ve gelişmeler üzerinde duracak, bu evrelerin her birini kısaca inceleyeceğim.

I

ABD,II. Dünya Savaşı'na , neye ulaşmak istediği konusunda oldukça net fikirleri olan liderlerle katıldı. Rakip imparatorluklar dağıtılacaktı-dünya ölçeğinde İngiltere, Avrupa'da Almanya, Asya ve Pasifik'te Japonya -ve bütün dünya ABD ticaret ve yatırımına açılacaktı. Bu imparatorlukların ekonomi ve finans merkezleri, büyük ölçüde ABD'ye bağımlı küçük ortaklar konumuna indirgenecekti. Yeni uluslararası kurumlar-IMF, Dünya Bankası, GATT, altın-dolar standardı-yeni imparatorluğu ABD egemenliği altında bütünleştirecek , yalnızca Sovyetler Birliği ve onun Doğu Avrupalı uyduları bunun dışında kalacaktı. Savaşın bitiminde bu amaçların büyük kısmı başarıya ulaşmak üzereydi. ABD, yeni hegemonyacı güç olarak görülmemiş büyüklük ve karmaşıklığa sahip, oluşum halindeki bir imparatorluğun tepesine yerleşti.

Henüz biçimlenmemiş bu bağımlı ülkeler topluluğundan elde edilen azami kazançları güvence altına almanın gerektirdiği organizasyon sorunları çözümlenmeyi bekliyordu. Açıktır ki bunlar, olağanüstü zor sorunlardı ve ABD'nin geçmişinde bunlarla başetmek için hazırlıklı olmasını sağlayacak hiç bir deneyim yoktu. Buna karşılık savaş sonunda ABD, dünyanın geri kalan kısmına göre öylesine güçlüydü ki, ülkenin yönetici sınıfı ve belki de halkın büyük bölümü, dünya liderliğini üstlenme yeteneğine sahip oldukları konusunda büyük bir güvene sahipti. Henry Luce'ın "Amerikan Yüzyılı" çok parlak bir başlangıçla ortaya çıktı. Hatta nükleer silahlardaki tekeline güvenen Washington, halkın normale dönme isteğini kabullenerek dikkati çekecek kadar kısa sürede seferberlik durumuna son verdi ve savaş dönemindeki muazzam askeri makinayı sınırlandırdı.

Ancak yeni imparatorluğun güvenli ve istikrarlı olduğuna dair bütün fikirler kısa süreli oldu. Tacın mücevherlerinden biri olmaya aday olan Çin, çok kısa bir zamanda dışarı kaymaya başladı ve 1949'da devrimin zafere ulaşmasıyla imparatorluktan tamamen ayrıldı. Bunu ,ertesi yıl, Syngman Rhee ve onun ABD'li destekçileri tarafından kışkırtılmamış olsa bile hoşnutlukla karşılanan Kore Savaşı izledi.

Her ikisi de komünistlerin önderliğindeki Çin ve Kore, imparatorluğun iç devrimlere ve dış saldırılara açık olduğunu gösterdi. Dolayısıyla, geleneksel silahlarda kitlesel bir atılım yapma, dünya çapında karmaşık bir istihbarat ağı oluşturma ve bozgunculuğa karşı yarı askeri potansiyelin görülmedik biçimde geliştirilmesi gereği doğdu. Bu arada Avrupa'da da aynı türden deneyimler yaşanıyordu.

Savaşın bitiminde ABD, yeni hegemonyacı güç olarak görülmemiş büyüklük ve karmaşıklığa sahip, oluşum halindeki bir imparatorluğun tepesine yerleşti.

ABD halkı, dünya hakimliğinin yükünü üstlenmeye, 1939-45 arasındaki büyük kan banyosunun hemen ardından yeniden silahlanma gereksinimi kabullenmeye ve yakın bir gelecekte daha çok savaş ve kan dökülmesi olasılığıyla yüzyüze gelmeye hazır değildi

Komünistlerin önderliğinde Yunanistan'da yürütülen ulusal bağımsızlık mücadelesi ile yine komünistlerin önderliğindeki Çekoslovakya'nın Sovyet bloğuna kayması, Amerika'nın Batı'daki hegemonya alanını tehdit eden ya da fiilen küçülten eylemler olarak değerlendirildi.

Doğal olarak ABD yönetici sınıfı bütün bu gelişmeleri Sovyetler'in hem Asya, hem Avrupa'da gücünü artırmak amacıyla perde gerisinden manevra yapmasının belirtileri olarak yorumladı. Aslında bu görüşü destekleyecek fazla kanıt yoktu. Sovyetler birliği bitkindi ve iç sorunlarıyla uğraşıyordu. O dönemdeki uluslararası politikaları ise özünde savunmaya yönelikti. Bundan öte, Asya ve Avrupa'da olanların hepsi bu bölgelerdeki çalkantılı ortamların mantıklı sonuçlarıydı ve özel açıklamaları gerektirmiyordu. Ancak Washington'un görüş noktasından bütün sıkıntı ve tehlikelerin kaynağı olarak Moskova'yı gösterebilmek önemliydi. Dünyanın diğer halkları gibi, Amerikan halkına da savaş sonrasında daha iyi bir yaşam sözü verilmişti. Halkın Sovyetler Birliği'ne karşı tutumu dostçaydı. Alman ve Japon tehditlerini geri çevirmedeki rolünden ötürü ona minnettarlık duyuyorlardı. Kuşkusuz, ABD halkı, dünya imparatorluğunun yükünü üstlenmeye, 1939-45 arasındaki büyük kan banyosunun hemen ardından yeniden silahlanma gereksinimi kabullenmeye ve yakın bir gelecekte daha çok savaş ve kan dökülmesi olasılığıyla yüzyüze gelmeye hazır değildi. Bu durumda ABD'nin dünyadaki yeni rolünün sürekliliği, Amerikan halkının tutum ve ruh halinde köklü bir değişikliğe bağlıydı. Ve bu ancak, onları yeni ve hatta kısa süre önce II. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğratılandan çok daha tehlikeli bir düşmanla karşı karşıya bulunduklarına inandırmakla gerçekleştirilebilirdi.

Bu, gerçekten de çok güç bir işti. Öyle ki ABD'ninki gibi son derece güçlü, deneyimli ve çok becerikli olan bir yönetici sınıfın bile yeteneklerinin üstünde olduğu düşünülebilirdi. Ama öyle olmadı. Bütün engeller,propaganda, moral baskı ve komünizmi şeytanın çok yüzlü, her yerde hazır ve nazır varlığı olarak damgalamak için politik/hukuki baskıları içeren bir kampanya ile aşıldı. Buna göre komünizm, bir ideoloji, politik hareket, uluslararası fesat tertipçisi ve olağanüstü güçlü bir askeri makina, beyni ve sinirlerinin merkezi Moskova olan bir şeytan ve kolları bütün yeryüzüne yayılmış, tümünü kuşatan bir tehlike olarak gösterildi. Öyle ki, onun karşısında yalnızca ABD başarılı bir savunmayı örgütleyebilecek güce sahipti. Amerikan halkını yönlendirmek sadece bir kaç kısa yıl aldı; hatta Kore Savaşı'nın patlak vermesinden önce anti-komünizm, ülkenin yeni dini ve aynı zamanda iç ve dış, bütün politikalarını yönlendiren prensip haline gelmişti.

Bu anti-komünist seferberlik sürüp giderken bile, yeni ABD imparatorluğunun tamamında görülen çözülme belirtilerinde artış vardı. Hepsinden öte, Avrupa ve Asya'daki kapitalizmin geleneksel merkezleri büyük sıkıntı içindeydi ve buralarda iç yıkıcılık tehlikesi giderek artıyordu. Zorunlu olarak ABD, bu duruma savaşın yaraladığı uluslararası kapitalist sistemi yeniden güçlendirmek için düzenlenmiş bir dizi geniş kapsamlı kurtarma operasyonları (Marshall Planı, vb) ile karşılık verdi. Bu süreç, Kore Savaşı ve onu izleyen büyük ölçekli ABD silahlanma programından kaynaklanan siparişler seliyle hızlandırıldı ve bir bakıma sonuca ulaştırıldı. Daha sonraları ekonomi tarihçileri takip eden yıllardaki ünlü Alman ve Japon mucizelerinin kaynaklarını bu olaylarda arayacaktı.

1950'lerin ortalarında yeni ABD emperyalizminin biçimlenmesi fiilen tamamlanmış oluşum aşamasındaki acil sorunlar başarıyla çözümlenmişti. Dünya ölçeğinde yaygın bir ABD askeri üsler ağı oluşturulmuştu. Amerikalıların çoğu anti-komünist savaşı kutsamıştı. Diğerleri ise, birkaçının dışında, yıldırılarak susturuldu. Kore Savaşı, barış döneminde görülmemiş büyüklükte bir silahlanmayı miras bırakarak duruldu. Kapitalizmin merkez ülkelerinde yeniden sermaye birikimi sürecine girildi. Kapitalizmin yeni altın çağı, iyi bir başlangıca sahip görünüyordu.

II

Ancak altın çağ uzun sürmedi. Hatta 1950'lerin bitiminden önce ilk olarak ABD'nin kendi içinde olmak üzere ciddi sıkıntı işaretleri belirmeye başladı. 1950'lerin sonlarında adım adım hız kazanan Güney'deki insan hakları hareketi, hakim sınıf ideolojisi ve politikalarının- bütünüyle gönüllü olmasa bile -ezici ağırlığıyla benimsenmesinden kaynaklanan politika sahnesindeki istikrardan ilk ciddi kopuş oldu. Bu, ilerde meydana gelecek olayların habercisiydi. 1959'un ilk günü Fidel Castro, Kübayı imparatorluktan çıkarmak üzere muzafferane bir şekilde Havanaya girdi. ABD'nin Küba'yı elde tutma çabaları yalnızca devrimin köktenleşmesine ve sürecin hızlanarak ülkenin iki yıldan daha kısa zamanda imparatorluktan kesin kopuşuna yol açtı.

Bunu izleyen fırtına Vietnam savaşı oldu. Bu savaşın kaynağında, Fransa'nın Hindiçini'de savaş-öncesi sömürge yönetimini yeniden kurma çabası yatıyordu. 1954'te Fransızlar savaşı bırakmak zorunda kaldıktan sonra devreye, ABD girdi. Fransız kuklası Bao Dai'nin çöken rejiminin yerine, Vaşington Saygon'daki hükümetin mali yükünü tümüyle üstlenerek ve karşı-devrimci ordusunu donatarak kendi adamı olan Ngo Dinh Diem'i getirdi. Ancak ABD'nin bu büyük desteğiyle bile Diem, Fransızlardan daha fazla başarı gösteremedi. On yıl daha süren kanlı çarpışmanın sonunda ABD kaçınılmaz seçimle yüzyüze geldi: ya çekip gitmek ve Hindiçini'nin Çin yolunu izlemesine göz yummak veya savaşta çarpışarak sorumluluğu doğrudan üzerine almak.

Elbetteki karar, Vietnam Savaşı'nı Amerikalılaştırmak yönünde oldu. Bu olayın ABD emperyalizminin savaş sonrası tarihinde bir dönüm noktası olduğunu bugün biliyoruz. Hatta ABD'nin Vietnam batağına batmasından önce, insan hakları hareketi ve Küba Devrimi'nin oluşturduğu bileşim beyaz gençliğin bir kısmını radikalleştirmeye başlamıştı. Bu süreç, Vietnama gönderilen ABD birliklerinin sayısı arttıkça ve geriye dönen kayıpların akışı büyüdükçe hızlandı.

1960'lar ilerledikçe, bu değişik güçler birbirlerini etkilediler. Ülkenin önde gelen siyah liderleri olan

Malcolm X ve Martin Luther King öldürüldüler. Watts,Newark, Detroit ve diğer kentlerin gettolarında ayaklanmalar patlak verdi ; gittikçe daha fazla sayıda insan savaş karşıtı hareket içine çekildi ve bir dizi muazzam savaş karşıtı gösteri Washington'da birleşti. Çaresiz kalan Başkan Johnson 1968'de yenilgiyi kabullendi ve yeniden adaylığını koymaktan vazgeçti. İçerde savaşın yarattığı ortam en kötü noktasına 1970 baharında Nixon'un Kamboçya'ya saldırısı sonunda ulaştı (bunu Ohio'da Kend State ve Mississippi'de Jakson State üniversiteleri'nde öğrencilerin öldürülmesi izledi). Vietnam Savaşı'nın Amerikalılaştırılmasının mimarlarından olan Mc George Bundy o sırada basında şöyle diyordu: "Kamboçya kararında uygulanan yöntemle-ki bu kararın içerde nelere yol açtığı biliniyor- büyük bir eylem kararı daha alınacak olursa ülke ve yönetim paramparça olur. "Bundan sonra, Nixon geri çekilerek bir kez daha savaşın yükünü Saygon'daki kukla rejimin üstüne yıkmaya çalıştı. Ancak bu girişim de yavaş ve acı bir biçimde aynen bir Yunan trajedisinin sonu gibi bitti. 1975 baharında kukla ordular bozguna uğradı ve ABD de 1954'de Fransızların yaptığı gibi geri çekilmek zorunda kaldı.

Vietnam'ın ABD'yi derinden yaraladığını söylemek doğrudur, ancak bu deneyimin tarihi anlamını açıklamakta yetersiz kalır. Vietnam'dan önce ABD yönetici sınıfı ülke halkının imparatorluk çıkarlarını savunmak için gerekirse bir savaşta çarpışmak üzere gönüllü olacağını sanki kesin bir gerçekmiş gibi kabul etmişti; ne de olsa bu, yüzyıllar boyunca bütün imparatorlukların yaşaması için temel önkoşuldu. Ancak Vietnam, hiç olmazsa 20. yüzyıl sonundaki ABD örneğinde bunun artık doğru olmadığını kanıtladı. Bu yeni duruma Vietnam Sendromu adı verildi ve günümüz tarihinde önemi giderek artan bir rol oynamaya başladı.

Bundan sonraki evreye geçmeden önce değinilmesi gereken bir konu daha var: Diğer kapitalist güçler karşısında ABD ekonomisinin gerilemesi, tümüyle kapitalist ekonominin dünya bağlamında yavaşlamasıyla ortaya çıktı.

ABD ekonomisindeki döngüsel yükselme 1960 civarında başladı ve yeni Kennedy yönetiminin mali politikalarının uyarıcı etkisiyle atılım yaptı. Bunun üstüne ek olarak genişlemeci etkileriyle Vietnam Savaşı geldi. Böylece normalde 60'lar sona ermeden yerini durgunluğa bırakması beklenen ekonomik döngünün yükselen evresi, 70'lere uzamış oldu. Durgunluk nihayet 73-74'de başladı ve etkisi- gerek içerde, gerek dışarda-2. Dünya Savaşı'ndan sonraki öncellerinin hepsinden daha şiddetli oldu.

Bu zaman zarfında ABD'nin göreli ekonomik pozisyonu kısmen Vietnam Savaşı nedeniyle, ancak daha önemlisi diğer kapitalist merkezlerin savaş sonrası canlanmalarının devamından ötürü gerilemeye başlamıştı. ABD ödemeler dengesi dolar üzerinde baskı yaratarak ve altının dışarı akışına yol açarak zayıfladı. En nihayet, 1971 yılında Nixon, ülkenin altın rezervinin daha fazla erimesini durdurmak üzere , doların, 1 ons altın=35 dolar kuru üzerinden altına çevrilmesi yolunda yapılmış olan taahhüdü geri aldı. Bu, o zamana kadar geçerli olan savaş sonrası uluslararası para sisteminin temelidi. Altın-dolar standardının yerini dalgalanan döviz kuru sistemi (yahut belki de daha iyi bir söyleyişle sistemsizliği) aldı. Böylece dolar, diğer daha az güçlü paralarla aynı işleme tabi tutulmaya başlandı.

1975'te, Vietnam Savaşı'nın sonunda ABD emperyalizmi kendisini ciddi olarak zayıflamış bir konumda buldu. Bunun nedeni kısmen savaşın kendisi, kısmen ise büyük kapitalist rakip-müttefikleri karşısında görece zayıflamış ekonomik gücüydü.

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki kapitalist tarih, belki de o zamana kadar kaydedilenlerin en uzunu olan ve neredeyse 30 yıl süren uzun bir genişleme dalgasıyla başladı. Kesintiler olmadı değil , ancak durgunluklar kısa ve yumuşak oldu. Buna karşın her yükseliş kısa zamanda bir öncekinin en yüksek noktasını aştı. Bu büyüme modeli, 73-74'deki durgunluk dönemi ile sona erdi. Bütün ileri kapitalist ülkeleri etkileyen bu duraklama 1930'lardan bu yana görülenlerin büyük bir farkla en ciddi olanıydı. Olan şuydu: Savaş sırasındaki kayıpları ve kıtlıkları telafi eden, elektronik ve jet uçakları gibi yeni endüstri ve teknolojilerden yararlanan büyük bir yatırım patlaması, sermaye birikimi sürecini yönlendirecek herhangi bir şeyi yerine koyamadan yolun sonuna gelmişti. Bütün endüstrileşmiş kapitalist ülkelerde inatla artan işsizlikle birlikte, iç ve dış borçlarda orantısız bir yükselmeyle belirlenen yeni bir tür durgunluk ortaya çıktı .

Bu koşullarda ABD ekonomisinin geçirdiği deneyim birçok açıdan eşsizdir: GSMH ve istihdam alanında daha sağlıklı bir görüntünün oluşmasına neden olan borca dayalı tüketimin artışı ve ekonominin finans sektöründeki enflasyon, kapitalizmin diğer merkezlerinde görülenden daha büyüktü. Ancak bunun bir de öteki yüzü vardı: Enflasyon oranındaki hızın doğurduğu ABD ticaret dengesindeki bozulma ve genel "sanayisizleşme" eğilimi, sonraları daha da kötüleşecekti. Bunun sonucu olarak, dünyanın endüstriyel güçleri arasında uzun süre koruduğu zirve konumunu yitirmeye başlayan ülkenin 70'lerin sonlarında içinde bulunduğu kötü durumu anlatmak için "pas kuşağı" (rust belt) " içi boşalmış ekonomi "(hollow economy)" gibi bazı terimler kullanılmaya başlandı.

Yine bu dönemde imparatorluktan kopmalar rekor sayıya olaştı: Etiopya 1974'te, Portekiz'in Afrika'daki sömürgeleri (Angola, Mozambik, Gine-Bissau) 74-75'te , Grenada 79'da, Nikaragua 79'da, İran 79'da, ve Zimbabve 80'de koptu. ABD, doğal olarak bütün bu olaylarda karşı-devrimci bir rol oynamaya çabaladı, ancak kendi silahlı kuvvetlerini göndermekten dikkatle kaçındı. Bu kaçınmanın nedeni açıkça Washington'daki otoritelerin vicdanen tereddüt etmeleri değil, ancak halkta askeri maceralara karşı yerleşen güçlü nefret, kısaca Vietnam Sendromu idi. 1970'li yıllar bir yanda Tahran' daki ABD Büyükelçiliği'nin işgali ve içindekilerin rehin alınması, diğer yanda ise Sovyetler'in Afganistan'daki dost hükümeti desteklemek için askeri birlik göndermeleriyle sona erdi. Her iki olay, ABD nin zayıflığının belirtileri olarak algılandı. Öyle

1950'lerin ortalarında yeni ABD emperyalizminin biçimlenmesi fiilen tamamlanmış oluşum aşamasındaki acil sorunlar başarıyla çözümlenmişti. Dünya ölçeğinde yaygın bir ABD askeri üsler ağı oluşturulmuştu. Amerikalıların çoğu anti-komünist savaşı kutsamıştı

Savaş sırasındaki kayıpları ve kıtlıkları telafi eden, elektronik ve jet uçakları gibi yeni endüstri ve teknolojilerden yararlanan büyük bir yatırım patlaması, sermaye birikimi sürecini yönlendirecek herhangi bir şeyi yerine koyamadan yolun sonuna gelmişti.

olup olmadığı tartışılabilir, ancak bu olayların ABD'nin dünyadaki gücünün kesinlikle gerilemede olduğu bir zamana denk düştüğü tartışılamaz. Rehine olayı ve Afganistan'a askeri müdahale kuşkusuz ABD'de bu durumun anlaşılmasına yardımcı oldu. Böylece bu olaylar 1980'de Ronald Reagan'ın seçilmesi için elverişli bir ortamın yaratılması, ardından da Regan döneminin niteliğinin belirlenmesinde önemli faktör oldular.

III

1980'de Reagan'ın seçilmesi, ABD politikalarında sağa keskin bir dönüşün göstergesi oldu. Ocak 1981'de görevi alan yeni yönetim, birbiriyle bağlantılı iki büyük problemle yüzyüze geldi: Daha önce gördüğümüz gibi Vietnam Savaşı'ndan bu yana etkisini duyuran göreli güç kaybı ve 1979'da başlayan, 1970 sonlarındaki stagflasyon koşullarının doğurduğu ekonomik gerileme süreci. Bu problemlerin üstesinden gelmek üzere seçilen politikalar iki aşamada düzenlendi. Birincisi; ekonomik durgunluğu derinleştirmek, aynı zamanda sendikal hareketlere şiddetli bir saldırı başlatmak, böylece enflasyon oranını aşağıya çekerek emek karşısında sermayenin konumunu büyük ölçüde güçlendirmek ve enflasyonun bir sonraki ekonomik yükselme döneminde tekrar başlamasını engellemek. İkinci düzenleme, ekonomide durgunluk tüm ağırlığıyla sürerken gerekli yasalarla önceden hazırlandı: zengin kesimi açıkça kollayan bir vergi reformu çok kapsamlı bir barış zamanı askeri silahlanması ile birleştirildi. Biri kamu harcamalarının büyük ölçüde genişletilmesi, diğeri kamu gelirindeki yükselme potansiyelinin durdurulması şeklindeki bu iki politika, görülmedik düzeyde bir bütçe açığının ortaya çıkmasına yol açtı ("askeri Keynescilik") ve bu durum tüm Regan döneminde (ve sonrasında) sürdü.

1983'te başlayan döngüsel yükselme, 1981-82'de yürürlüğe konulan politikalarla belirlenmişti. Bu yükselişin itici gücü büyük kamu açıklarıydı. Borca dayalı tüketim artışı ile , şirketlerin ve zengin kapitalistlerin kârlarını mıknatıs gibi çeken finansman sektöründeki büyük patlama da bu süreci hızlandırdı. Buna karşılık, fabrika ve donanımlara yapılan özel yatırımlar genellikle haberleşme, bilgi- işlem,yüksek teknolojiye dayalı ve yeniliğe yönelik diğer birkaç dalın yanısıra ticaret ve iş merkezleriyle sınırlı kalarak,önemsiz bir hareketlilik gösterdi.. Geleneksel endüstrilerin 70'lerde başlayan boşaltılması .(hollowing out) süreci devam etti ve hatta, gittikçe daha çok sayıda çokuluslu şirketin üretim tesislerini ücretlerin daha düşük olduğu ülkelere kaydırmasıyla hızlandı. İlk bakışta GSMH ve toplam istihdam gibi genel göstergelerde ekonomi oldukça iyi durumda görünüyordu, ancak bu görüntünün altında zayıflama ve organizasyon bozukluğunun işaretleri sürekli olarak büyüyordu.

Bu durum, özellikle uluslararası alanda vahimleşerek gözle görülür hale geldi. Reagan'dan önce başlamış olan ödemeler dengesindeki bozulma hızlandı. ABD üretici ve tüketicileri yabancı mallara özellikle Japon mallarına karşı açıkça doymak bilmez bir iştah geliştirdiler. Bu arada ABD ihracatçılarının dünya pazarlarındaki rekabet gücü ise geriliyordu. Bu büyük ve daha da büyüyen dengesizliği sürdürebilmek için ABD, çaresiz, ihracat fazlası olan ülkelerden borç almak zorunda kaldı. Bunun çarpıcı sonucu, Reagan idareyi alana kadar dünyanın en büyük borç veren ülkesi olan ABD'nin, O ayrıldığı zaman en borçlu ülke konumuna dönüşmüş olmasıydı. (Resmi istatistiklere göre, 1980 yılında ABD'nin sınırları dışındaki aktif varlığı, yabancıların ABD'deki varlığından 106.3 milyar dolar fazla iken; 1987'de bu oran yabancıların lehine 368.2 milyar dolar olarak değişti.)

Doğal olarak Reagan dömenindeki ABD ekonomisi hakkında çok daha fazla şey söylenebilirdi, ancak bu kadarı sanırım ana eğilimleri aydınlatmakta yeterlidir. Bununla birlikte, bu yıllardaki büyük askeri tırmanışın sonuçları hakkında söylenecek daha çok şeyler var. Bu silahlanma eğiliminin boyutları, resmi istatistiklerde "ulusal savunma" başlığı altında derlenen rakamlarla anlaşılabilir. Bu rakam 1970'lerde 887 milyar dolar iken, % 222'lik bir sıçrama ile 80'lerde 2,845 milyar dolara yükselmiştir.

Kuşkusuz bu akılalmaz yükselişin bir nedeni, gayrı resmi olarak benimsenen askeri Keynesçilik doktrini gereği, açık harcamalar için olanak sağlamaktı. Ancak bu, tabii ki hikayenin tamamı değildi. Sağ kanat uzun zamandır ABD'nin genel güç kaybı konusunu abartarak ağlayıp sızlıyordu. İmparatorluk duvarları içerisinde tutulmuş olması gereken eski bağımlı ülkelerin korkutucu sayıdaki kaybı, veya (Portekiz sömürgelerinde olduğu gibi) imaparatorluk sınırları içine alınmış olması gereken ülkeler için özellikle Carter yönetimine çok ağır suçlamalar yöneltiliyordu. Reagan bu görüşleri tümüyle paylaştı ve gerçekten de, 1980'de Carter karşısındaki kampanyası büyük ölçüde ülkeyi eski üstün gücüne kavuşturma platformu üzerine kuruldu. Bu platformun ana dayanağı, Beyaz Saray'a gelir gelmez uygulamaya koyduğu muazzam askeri silahlanmaydı. Tepeden tırnağa kadar silahlanmış bir ABD elbette ki yeniden dimdik ayakta durabilecek (Reagan'ın sevdiği deyimlerden biri), Şer İmparatorluğunu (Sovyetler Birliği'ne verdiği isim) sindirebilecek, kendisinden önceki başkanların kayıplarını telafi edebilecek ve kapitalist dünyanın tepesindeki yerini tekrar alabilecekti.

Hayaller boşa çıktı. 1983'te Grenada'nın işgal edilmesi, devrimci rejimin yıkılması ve kukla bir hükümetin kurulması Reagan yıllarının tek büyük zaferi oldu. Dünyanın en büyük askeri gücünün 115. 000 nüfuslu minik bir ada karşısında kazandığı büyük bir zafer gerçekten!. Reagan'ın iktidara gelişinin hemen ardından başladığı, Nikaragua'daki devrimci yönetimi düşürme çabalarının başarısız kalması, çok daha çarpıcıydı. Yönetimde bulunduğu iki dönem süresinde bu çaba, yıkıcı faaliyetle ve kontralarla yürütülen savaştan, ABD birliklerinin doğrudan müdahalesine dönüsmenin eşiğine birkaç kez dayandı. Ama her defasında bu eşikte durdu. Çünkü kamuoyu yoklamaları, gösteriler, kongrenin muhalefeti ve bizzat ordunun isteksizliğiyle kendini gösteren Vietnam Sendromu onu engelledi. Regan döneminin en büyük ikilemi, ABD'yi geçmişteki üstün başarılarına ulaştıracak gücü tekrar kazanmak için öngörülen tril-

yonlarca dolarlık programla yalnızca korkunç bir askeri makina yaratılması ve bunun en çok gerek duyulduğu zaman bile politik bir araç olarak kullanılamamış olmasıdır.

21-Ocak-1989'da Ronald Reagan Beyaz Saray'dan ayrıldığında imparatorluğun 1960 ve 70'lerdeki gerilemesini durdurmak ve gidişi tersine döndürmek yolundaki sekiz yıllık çabaların başarısızlıkla sona erdiği açıkça ortaya çıkmıştı.

IV

Elbette ki dünya ölçeğinde bir güç olan ABD'nin gücündeki göreli gerileme, ABD emperyalizminin sonu değildir. Bu gerilemenin anlamı, ABD İmparatorluğu bütününün eski bağımlı üniteleri olan diğer büyük kapitalist güçlerin (özellikle Batıda Batı Almanya ile Avrupa Topluluğundaki ortakları ve Doğuda Japonya) sıkı ekonomik ve politik bağlara sahip oldukları bölgeleri kendi egemenlik alanları olarak birlikte götürerek, bu bağımlılık ilişkilerini kırma sürecine girmiş olmalarıdır. Başka bir deyişle kapitalist dünya, tepede bir egemen gücün olduğu tek bir piramit olarak biçimlenmek yerine, kendisini üç piramide ayırmaktadır. Bu, karmaşık bir süreçtir ve tamamlanmış olmaktan çok uzaktır: Yeni bağımlılık ilişkileri kuruluyor; farklı büyüklüklerde olan bu üç piramidin (veya imparatorluğun) herbirinin gelecekteki genişlemesi veya küçülmesi , bazen birisinin diğerleri zararına kazanması, bazen belki de şu anda kapitalist sistem dışındaki bir birimi yutması ya da dış dünyaya kaybetmesiyle, değişik oranlarda gerçekleşecektir. Hatta Sovyetler Birliği ve /veya Çin önderliğinde bir ya da iki imparatorluğun daha kapitalist dünyaya katılması mümkündür (bazıları bunun muhtemel olduğunu söyleyecektir). Genel durum tümüyle bir değişim halinde ve bu ortamda bir çok yeni bileşimler, değiş-tokuşlar olasıdır. Bu aşamada güvenilir öngörüler olanak dışıdır; sürpriz bekleyenlerin düş kırıklığına uğrayacaklarını sanmıyorum .

Önümüzdeki on-onbeş yılda emperyalistlerarası ilişkilerin biçimi konusunda spekülasyon yapmanın yararlı olacağını sanmıyorum, ama inanıyorum ki tüm imparatorlukları yani bir bütün olarak kapitalist sistemi etkileyen kimi eğilimler ayırd edilebilir.Başka birçok faktörle birlikte bu eğilimlerin ayrı ayrı emperyalist ülkelerin ve bunların birbirleriyle etkileşimlerinin ne olacağını belirleyeceğini söyleyebilirim.

Söz konusu eğilimler yeni değildir ve kapitalizmin olgunluk çağında sistemin ana çelişkilerinden doğmuştur.Sorunun özü, kısa zaman önce kaybettiğimiz Joan Robinson tarafından kısaca şöyle belirlenmişti: "Tümüyle gelişkin bir kapitalist sistemde refah , normal durum değildir, ve sermaye birikiminin bizzat kendisi bir yandan serveti artırıp tasarrufları teşvik ederek, diğer yandan yeni sermaye için talebi iyice doyurur, refaha ulaşmayı daha da zorlaştırır".

Temel mantık basittir. Sistem, sermaye birikimi tüm hızıyla ilerlediği zaman refaha ulaşır. Ama negatif bir geri tepme mekanizması da işler: Birikim, kendisini ilerleten talebi doyurur, ve dolayısıyla da, bir süre sonra, kendisinin yarattığı refahın altını oyarak zayıflatır. II. Dünya Savaşının sonunda çok sayıda üretken fabrika ve donanım tahrip olmuştu ve eskimiş olan pekçoğu da yenilenmeden duruyordu; Savaş zamanındaki teknolojik hamleyle kurulan yeni endüstriler geliştirilmeyi bekliyordu; tıkanmış ticari kanallar yeniden açılıyor ve bunlara yenileri ekleniyordu. Altın ve dolar temelinde oluşturulan tutarlı bir para sistemi, her canlı ekonominin can damarı olan para ve sermaye akışını yeniden mümkün kıldı. Kısaca, büyük bir sermaye birikimi dalgası için gerekli olan bütün önkoşullar hazırdı. Ve süreç, bir kez başlayınca her zaman olduğu gibi, kendi kendini takviye aşamasına geçti. Savaş zamanı kargaşası ve Büyük Bunalımın anılarıyla bunalmış olan iş dünyası kendine güvenini yeniden kazandı; bu güven duygusu eskiden olduğu gibi birikim sürecini başlı başına ilerleten bir güç haline geldi. Bu yolda ekonomi alanı dışındaki bir olay, yani Kore Savaşı sistemin en büyük ünitesinde çok büyük ölçekli bir yeniden silahlanma programına yol açarak, ek bir uyaran oldu.

Dünya kapitalizminin savaş sonrası genişlemesinin niteliği böyleydi. Bu genişleme belki de kapitalizmin en uzun ve en canlı dönemiydi. Ama bu uzun yükseliş eğrisine yol açan bütün etkenler geçici nitelik taşıyordu. Savaş sonrası kıtlıkları bitmişti; sıfırdan kurulmuş yeni endüstrilerin artık sadece bakıma ihtiyaçları vardı; ticaret ve para akışı yeni kanallarına yerleşmişti, vb. Buna bağlı olarak, bu uzun genişleme, 1960 sonları ve 70 başlarında durulmaya başladı ve 73-74'deki ciddi duraklamayla doruğuna ulaştı. Ardından gelen döngüsel canlanma savaş sonrası standartlarına göre zayıftı; bu dönemi 1979-82'de çok daha ciddi bir duraklama izledi. Bu genişleme sırasında ortaya çıkan yeni bir güç, 80'lerde gitgide daha belirgin bir rol oynamaya başladı. Kısaca bu güç, mal ve hizmet üretimindeki büyümeden daha hızlı oranlarda artan kamu ve özel sektör borçlarındaki artıştı. Kapitalist büyümenin geleneksel itici gücü olan özel yatırımlar geri plana itildi ve onların yerini yeni bir itici güç , yani borçlanmadaki orantısız yükselme aldı.

Bu gelişme en azından kimi yönlerde tüm kapitalist dünyayı etkisi altına aldı, ancak ABD'de daha önce başlayıp daha hızla ilerleyerek öyle bir noktaya geldi ki, Reagan döneminde ABD'nin borç patlaması, bir bütün olarak sistemin genel gidişini belirleyen kesin faktör oldu. Olayı biraz sadeleştirirsek diyebiliriz ki, 80'lerdeki uzun ABD genişlemesi gücünü, yönlendirici olmaktan çok gerileticі faktör olarak davranan özel yatırımlardan değil, GSMH içerisinde hükümet harcamaları ile tüketim harcamalarına ayrılan payın genişlemesine kaynak sağlayan borçların artışından aldı. Ne var ki yukarda belirtilen nedenlerle, iş dünyası ve aileler tarafından satın alınan malların büyük bölümü , ithalatla sağlandı. Bu ithalatın çoğu, üretim tesislerini ülke dışına taşıyan çokuluslu ABD şirketlerinden yapılıyordu. Sonuçta, çifte açık denilen şu ünlü olay federal hükümetin bütçe açığı ile ülkenin ticaret açığı meydana geldi. ABD ticaret açığının Batıda Avrupalıların, Doğuda Japonya ve "4 kaplan"ın (Güney Kore,

Dünya kapitalizminin savaş sonrası genişlemesi belki de kapitalizmin en uzun ve en canlı dönemiydi. Ama bu uzun yükseliş eğrisine yol açan bütün etkenler geçici nitelik taşıyordu.Bu uzun genişleme, 60 sonları ve 70 başlarında durulmaya başladı ve '73-74'deki ciddi duraklama ile doruğuna ulaştı.

Tayvan, Hong Kong, Singapur) ticaret fazlası anlamına geldiğini kavramak gerekir. Bu fazlalar, yatırımın dinamik eşdeğeridir ve söz konusu ülkelerin ekonomilerinin iyi durumda oluşunun nedenidir. Keynescilik sonrası dönemin ünlü bir ekonomisti olan Paul Davidson'un belirttiği gibi "bütçe açıkları ile dış açıklar, ABD'nin endüstrileşmiş ülkeleri 20.yüzyılın ikinci büyük bunalımından kurtarmak için kullandığı manivelalardır." (New York Times, başyazı sayfası, 23.Ocak 1989)

Burası, yukardaki analizleri bütün sonuçlarıyla irdelemenin yeri değil. Bizim buradaki amacımız, dünya kapitalizminin 1990'lara girerken sergilediği göreli istikrarın çok çürük temeller üzerine oturduğunu göstermekten ibarettir. Ufukta Savaş sonrasının uzun canlanma dönemini sağlayan türde yeni bir sermaye birikimi dalgasının hiç bir işareti görünmüyor. Ve kapitalizmin tarihi konusunda en basit bilgilere sahip bir kimse bile, borcun sabun köpüğüne benzediğini, ne kadar çekici görünürse görünsün özünde kısa ömürlü olduğunu ve kendi kendini yok edeceğini bilir. Bu söylediğim, bugünkü düzenin mutlaka çöküşle sonuçlanacağı anlamına gelmez: elbette böyle bir olasılık vardır, ancak kimi zaman denildiği gibi bir " yumuşak iniş" de olasıdır. Önemli olan nokta, her iki durumda da şu anda sistemi destekleyen bu dürtünün eninde sonunda şimdiki fonksiyonunu yitireceğidir. Bu gerçekleştiği zaman kapitalizm, içinden kolayca çıkamayacağı yeni bir kriz devresinin içine düşecektir.

Bugün biçimlenmekte olan üç emperyalizmin, gelecek onyılda kendilerini böyle bir ortamda bulacaklarını varsaymamız gerekiyor. Genel geçer mantık, bize, bu güç koşullar altında yapılması gereken şeyin baş aktörlerin biraraya gelerek ileri görüşlü bir program hazırlaması olduğunu söyler: sistemi bir bütün olarak mümkün olduğunca istikrarlı bir büyüme yoluna sokmak üzere düzenlenecek böyle bir program, hepsinin çıkarına olacaktır. Ben, şahsen, bütün katılanları kendi kapitalist yönetici sınıflarınca benimsenemez önlemleri (örneğin gelir dağılımı ve yatırımların kontrolü ile ilgili olarak) almaya zorlamayacak böyle bir programın olabileceğine inanmıyorum. Ancak tartışmanın hatırı için gerçekten bu amacı sağlayacak bir programın var olduğunu düşünelim. Bu programın sözleşmenin taraflarınca kabul edilme ve uygulanma olasılığı ne olurdu?

Kapitalizmin yüzlerce yıllık tarihine göre hüküm vermek gerekirse, bu olasılığın gerçekten çok küçük olacağı yanıtını vermek zorundayız. Rakip emperyalizmler hiç bir zaman bir bütün olarak sistemin çıkarları temelinde anlaşamamışlardır. Her biri daima kendi öz çıkarı olarak algıladığı şeyin peşinden koşmuş ve söz konusu algılamalar daima birbiriyle bağdaşmaz bir nitelik taşımışlardır- öyle ki ortaya çıkan sonuç her zaman savaş olmuştur. Tek bir gücün hegemonyasıyla belirlenen dönemlerde farklılıkların, hiç bir zaman yok olmadıkları halde kontrol altında tutulduğu ve savaşın önlenebildiği bir gerçektir. Ancak hegemonyanın yerini rekabet alır almaz anlaşmazlıklar yeniden kızışır ve durum normale döner. 19. yüzyılda İngiliz hegemonyasının bitiminden sonra durumun böyle olduğunu biliyoruz. 20. yüzyılda ABD hegemonyası biterken de bunun böyle olmaması için bir neden yok. Kuşkusuz nükleer güce sahip büyük devletler arasında savaş ihtimalinin çok düşük olduğu ve bunun geçmişle günümüz arasındaki çok önemli bir fark olduğu konusunda güçlü kanıtlar var. Bu, muhakkak ki doğru ve çok önemli bir saptamadır, ama bizim burada üzerinde durduğumuz konuyla ilgili değildir. Bizim konumuz birbirleriyle rekabet eden emperyalizmler döneminin sonunda ne olacağı değil, şu anda içine girmekte olduğumuz dönemde gerçekte neler olacağıdır. Ve bu açıdan bakıldığında geçmişle olan benzerlikler konumuzu farklılıklardan daha çok ilgilendiriyor.

Öngörülebilir gelecekte dünyanın kronik bir kriz ortamına gireceği saptaması doğruysa önümüzdeki dönemde emperyalizmlerden her birinin esas olarak, genel ortamın kendi öz çıkarlarını en çok tehdit eden özel tarafıyla uğraşacağı sonucunu çıkarabiliriz. 1930'lardaki Büyük Bunalım sırasında durumun tam da böyle olduğunu ve bu durumun ne tür bir uluslararası ortama yol açtığını biliyoruz. Her ülke daima kendi pozisyonunu diğerleri zararına güçlendirmeye, örneğin bir ihracat fazlası yaratmaya veya bu fazlayı büyütmeye çalışıyordu. Diğer taraftan ise her biri, sözgelimi gümrükleri yükselterek veya ithalatı çeşitli biçimlerde kısıtlayarak kendisini diğerlerine karşı korumak gereği duyuyordu. Aynı zamanda her biri, etkin olarak kontrol ettikleri bağımlı ülkelerin sayısını artırmaya yöneldi. Sonuç, egemen bir endüstriyel/finansal gücün çıkarlarına hizmet etmek üzere içte sağlamca koordine olmuş, dışta ise geçmişteki kazanımları korumak üzere donatılmış ticari ve mali blokların doğuşu oldu. Sözü edilen dönemin koşulları içinde (burada incelenmesi gerekmeyen nedenlerle) karşıt egemen güçler genel olarak "zenginler" (İngiltere, Fransa, ABD) ve "yoksullar" (Almanya, İtalya, Japonya) diye bilinen iki gruba bölünmüşlerdi. Birinci gruptakiler daha çok savunmaya, ikinci gruptakiler ise saldırıya yönelik şekilde biçimlenmişlerdi. Kuşkusuz II. Dünya Savaşının başlaması ve bizzat Büyük Bunalımın sona ermesiyle doruğuna ulaşan olaylar dizisine bu özel gruplaşma yol açmıştı.

Günümüzde uluslararası durumu değerlendirdiğimizde, kronik bunalımın fiili olmaktan çok potansiyel bir nitelik taşıdığı bir sırada bile, ticari ve mali blokların oluşumunu görebiliriz (örneğin ABD-Kanada "serbest ticaret" anlaşması, Avrupa Topluluğunun iç duvarları kaldırma girişimi, Güneydoğu Asya'da Japonya'nın ticaret ve finansman alanındaki egemenliğinin güçlenmesi). İyice güçlendiği görülen bu eğilimlerin, ABD'nin "çifte açıkları"nın dengeleyici etkisi zayıfladıkça hız kazanmalarını beklemek için her türlü neden var. Bu gerçekleştiği zaman yeni emperyalist dönem tam anlamıyla başlamış olacaktır. Bu aşamada daha fazla şeyler söylenebileceğini sanmıyorum. Ancak yukarda sunduğumuz senaryonun, Büyük Bunalım döneminin daha başlangıcında gördüğümüz şiddetli çatışma öğelerini barındırır gibi bir izlenim vermediğini eklemekte yarar var. ABD, muhakkak ki daha önce de olduğu gibi savunmada yer almış durumda; diğerlerinin saldırgan tutumları ise ekonomik (endüstriyel ve finansal) güce dayanıyor ve askeri potansiyellerini artırmak yolunda girişecekleri çabalar bu saldırganlığı güçlendirmekten çok zayıflatacaktır. Bu arada, ABD'nin ezici askeri üs-tünlüğünün ABD ekonomisinin boynuna bağlanmış bir değirmen taşı olduğunu söylemeliyiz. Yeni emperyalist dönemde elindekileri korumak için ABD 'nin daha fazla değil, daha az, evet çok daha az askeri güce gereksinimi var. Günümüzde büyük savaşların olası görünmemesi sadece nükleer silahların varlığından kaynaklanmıyor.

(Monthly Review, Ekim 1989)

1987-1988 yılları arasındaki grev hareketi üzerine bir araştırma

Sermayenin kalelerinde sınıf savaşları

Dr. Kurt Schumacher
ADC Uluslararası Politika ve Ekonomi Enstitüsü Araştırma Uzmanı
Çev : Filiz Saçlı

Schumacher'in, *World Marxist Review* dergisinin Eylül 1989 tarihli 9. sayısından çevrilen ve son birkaç yıl içinde önde gelen kapitalist ülkelerdeki grev hareketleri üzerine yapmış olduğu bu araştırma, bir bilimsel saptamanın geçerliliğini koruduğuna ilişkin vurgulamayla başlıyor : Gerileme ve çöküntü dönemlerinde grevler azalırken, genel görünümün elverişli olduğu dönemlerde artmaktadır.
ABD, Federal Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya'daki, 1988-89 yılları grev hareketliliğine ilişkin resmi istatistikleri ek bilgilerle tamamlayan araştırma, genel eğilimin ve özgül yönlerin derinliğine kavranmasına katkıda bulunmaya çalışıyor. Araştırma, grevlerin azalması yönündeki genel eğilimi yadsımadan, işçi sınıfı hareketi içinde bir dönüm noktasına yaklaşıldığını belirterek son buluyor.

Son birkaç yıl içinde kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin önünde duran sorunlar ve görevler kendilerini özellikle grevlerde ortaya koymuşlardır. İşçi sınıfı savaşımının değişik koşullarını da içeren, çelişkilerle dolu toplumsal ve politik gelişme, olumlu ve olumsuz etkenlerin iç içe geçmesiyle grev hareketinin daha da farklılaşmasına neden olmuştur.

Gerileme ve çöküntü dönemlerinde grevlerin azaldığı, genel görünümün elverişli olduğu dönemlerde ise arttığı biçimindeki genel kural, çok farklı koşullarda bile olsa, geçerliliğini korumaya devam ediyor. Bu nedenle grev hareketinin tek tek ülkelerdeki özgül yönleri konusunda çok titiz bir çözümleme yapmak gereklidir. Bu çözümlemede niceliksel özelliklerden çok niteliksel özelliklere ağırlık verilmelidir, çünkü sözü edilen niteliksel özellikler gerçek gelişmelerin ancak bir bölümü sunan resmi istatistiklerde kimi zaman yeterince yansıtılmıyorlar. Örneğin ülkeden ülkeye değişen kimi belirli ölçütlere uygun olarak grevlerin ancak bir bölümü kayda geçirilir. Sözgelimi son yıllarda ABD'de sadece binden fazla kişiyi kapsayan grevler kaydediliyor. Başka ülkelerde de ancak belirli bir süreyi geçen grevler istatistiklere alınıyor. (Tabloya bakınız)

Bu yöntemlerin sonucunda, sözünü ettiğimiz katı ölçütlere uymayan grevler için kimi zaman hiç rakam verilmezken, kimi zaman da yalnızca yaklaşık rakamlar veriliyor. İstatistiklere bakılırsa 1987 yılında Federal Alman Cumhuriyeti'nde 155.000 kişi grevlere katıldı. Halbuki o yıl sadece metalurji sanayiinde 1 milyon 250 bin işçi ve emekçi kısa süreli uyarı grevlerine katılmıştı. İstatistikler, örneğin sendika talepleri karşılanmazsa büyük çaplı grevlere, hatta genel greve gidileceğinin ilan edilmesi gibi mücadele kararlılığını dile getiren diğer durumları yansıtmaktan da uzaktır. 1989 Ocağı'nda İtalya'da hükümetten tavizler koparan sendikalar genel greve gitmekten vazgeçtiler. Ama istatistiklerde bu gelişmenin kaydına rastlıyamazsınız.

Belli başlı kapitalist ülkelerdeki (Japonya hariç) grev savaşımını ele alan bu incelemenin amacı, resmi istatistikleri ek bilgilerle tamamlaya grev hareketinin gelişimindeki genel eğilimlerinin ve özgül yönlerin daha derinden kavranmasına katkıda bulunmaktır.(1)

Öte yandan bu ülkelerdeki süreçlerin çoğu durumda grev hareketinin hız kazanmakta olduğu diğer kapitalist ülkelerdeki kitlesel sınıf savaşlarına yakından bağlı olduğunu da belirtmeliyiz.

Amerika Birleşik Devletleri

1987 ve 1988 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde işçi sendikaları iş güvenliği ile ücret ve sosyal haklarda yeni kısıntıları önleme için savaşımlarını sürdürdüler.

1987'nin Şubatı'nda Mc Donnel Douglas şirketlerinin üç fabrikasında çalı[illegible] 5.000 işçi şirketin

Gerileme ve çöküntü dönemlerinde grevlerin azaldığı, genel görünümün elverişli olduğu dönemlerde ise arttığı biçimindeki genel kural, çok farklı koşullarda bile olsa, geçerliliğini korumaya devam ediyor.

sosyal haklarda indirime gitmesini engellemek amacıyla bir günlük bir grev yaptı. Mart ayında Michigan'da yaklaşık 10.000 otomobil işçisi sağlık ve çalışma koşullarının düzeltilmesi talebiyle 4 gün işbaşı yapmadılar.

Temmuz ve Eylül aylarında California, Michigan, New Jersey, Pennsylvania, Washington ve Ohio'da onbinlerce öğretmen ücret artışı talebiyle greve gitti. 11 Ekimde 100,000'i aşkın ABD vatandaşı Washigton'da, yönetimin yetersiz sağlık koruma politikasına karşı protesto eylemleri düzenledi. Evsiz insanlar da büyük şehirlerde defalarca gösteri yaptılar.

1988 yılının Mart ile Ağustos ayları arasında Hollywood'un sinema ve TV metin yazarları ücret artışı ve tıp hizmetlerinin iyileştirilmesi talebiyle grev yaptılar. Ağustos ayında ABD'nin Kuzeybatısında kereste sanayiinde çalışan 9.000 işçi ücret indirimini öngören kararların iptali için greve çıktılar. General Dynamics firmasının Connecticut'taki tersanelerinde denizaltı yapımında çalışan 10.000'i aşkın işçi çalışma koşullarının düzeltilmesi için 1988 Ekimi'ne kadar üç ay boyunca işi bıraktılar.

1988'in Eylül ayında geleneksel Emek Bayramı iş güvenliği ve sosyal güvenlik koşullarının iyileştirilmesini talep eden gösterilerle kutlandı. Irkçılığa, Güney Afrika'nın ırk ayırımı politikasına ve ABD yönetiminin Latin Amerika ülkelerinin iç işlerine karışmasına karşı defalarca kapsamlı protesto eylemleri yapıldı.

1989 Mart ayı başlarında ABD Yüksek Mahkemesi'nin verdiği bir karar, ABD'de işçi sendikalarının işçilerin meşru çıkarlarını savunmakta ne kadar zorluklarla karşılaştığını gösteriyor. Mahkeme havayolu ve demiryolu şirketlerinde çalışan işçilerin greve katılmaları halinde işten çıkarılabileceğine ve iş başvurusunda bulunan grev kırıcılara öncelik tanınacağına dair bir karar verir. Bu karar, US Eastern Hava Yolları'nda çalışan 8.500 teknisyenin ücretlerin daha da azaltılmasına karşı 1989 Martı'nda başlattıkları grevi zor duruma soktu. Sendikalar bu mahkeme kararının diğer işkollarında greve giden işçilere karşı emsal olarak kullanılabileceğinden endişe duyuyorlar.

Federal Almanya

Geçen iki yılda Federal Alman Cumhuriyeti, işçi sınıfının çeşitli toplumsal eylemlerine sahne oldu. Sendikalar uzun süreli kitlesel işsizliğin en önemli toplumsal sorun olduğu görüşündeler. Bu yüzden onlar özellikle iş güvenliği konusu üzerinde duruyorlar ve ücretlerde herhangi bir kısıntıya gidilmeden haftalık çalışma süresinin adım adım kısaltılmasını talep ediyorlar. Sendikaların somut hedefi 35 saatlik haftalık çalışma süresini kabul ettirmektir. Sendikalara göre, daha kısa işgünü savaşımı 1984 ile 1988 yılları arasında yüzbinlerce kişinin işsiz kalmasını önlediği gibi yeni iş olanakları da yaratmıştır.

Hattingen ve Rheinhausen'deki çelik fabrikalarının önceden planlanmış kapatılmasına karşı yaygın ve uzun süreli protesto eylemleri ve kısa süreli iş bırakma eylemleri yapıldı. Bu direnişler sendikaların eylem günü olarak ilan ettikleri 10 Aralık 1987'de doruk noktasına ulaştı. Yaklaşık 200.000 çelik, maden ve diğer işkollarından işçi Krupp şirketine ait Duisburg-Rheinhausen çelik işletmelerinin planlı biçimde kapatılmasına karşı harekete geçti. Şalterlerin indirilmesi, yolların trafiğe kapatılması, protesto miting ve gösterileri yapılması gibi biçimlere bürünen bu savaşım, halkın, partilerin, gençlik örgütlerinin, kiliselerin, yerel yönetimlerin ve barış hareketinin aktif desteğini kazandı. Eylemciler hükümetin çelik sanayiinin durumunu düzeltecek siyasal kararları almasını talep ettiler. Bu uzun savaşım Hattingen ve Rheinhausen çelik fabrikalarının kapatılmasını engelleyemedi ise de, çelik işçileri kitlesel işçi çıkarımlarını önleyecek bir uzlaşma kararı elde edebildiler.

1987 yılından Metal İşçileri Sendikası, çalışma saatlerinin daha da azaltılmasını ve ücretlerin arttırılmasını öngören yeni bir temel sözleşme imzalatmayı başardılar. Bu başarı yaklaşık 1 milyon 200 bin kişinin katıldığı etkili uyarı grevleri düzenleyen Alman Sendikalar Birliği DGB'ye bağlı bütün sendikaların dayanışması sayesinde elde edildi.

Aynı yıl FAC kamu sektöründe demiryolu ve posta işçileri çok sayıda protesto eylemi düzenleyerek, hükümetin demiryolu ve posta işkolunun kimi dallarını özelleştirme planlarına karşı çıktılar. Alman Posta İşçileri Sendikası (DP) da 1988'de özelleştirme ve kadro azaltılmasına karşı birkaç gün süren protestolarda bulundu. Sendikanın 16 Kasım'da Bonn'da düzenlediği gösterilere 50.000 kişi katıldı.

Devlet işletmelerinde çalışan yaklaşık 300.000 işçi ve emekçi 1988 yılının Şubat ayında Federal Almanya'nın 200 kentinde üç gün süren uyarı grevleri düzeledi. Böylece Mart ayında 4 milyon işçiyi kapsayan yeni bir temel sözleşme imzalayabildiler. Sözleşme çalışma saatlerinin kademeli olarak azaltılmasını ve ücretlerin arttırılmasını öngörüyordu. DBG'nin çağrısına uyan 100.000 emekçi 27 Şubat'ta Stuttgart'ta "Herkese İş- Herkese Adalet- Birlikte Hareket ! "sloganıyla gösteri yaptı. Onbinlerce kişi de yerel gösterilere katıldı. Aynı yılın Ekim ayında DGB Eylem Haftası çerçevesinde sendika taleplerinin somutlaştırıldığı 2000'i aşkın forum, eylem ve gösteri düzenlendi.

1989'un Mart ayında basımevi ve kâğıt işçileri sendikası bir hafta süren etkili uyarı grevleri düzenledi. Bu grevler resmi tatillerin toplam haftalık çalışma süresi dışında tutulmasını öngören yeni bir temel sözleşmenin kabulüne yol açtı.

İngiltere

İngitere'deki grev hareketi 1987'de bir önceki yıla oranla belirgin biçimde güçlü bir nitelik gösterdi ve 1988'de de az çok aynı düzeyi korudu. Grevlerin çoğu hizmet sektörü ile ileri teknolojiye dayalı sanayi kollarında meydana geldi. Grevcilerin talepleri esas olarak ücret artışı, iş güvenliği, işçilerin veya sendika üyelerinin modernizasyon sorunlarını tartışma hakkına yönelikti. Muhafazakâr hükümetin çıkardığı ve geçen iki yıl boyunca grevcilere karşı kullanılan sendika düşmanı yasalar İngiliz işçi hareketinin önünde

(1) İstatistikler "Kampfactionen der Arbeiterklasse und anderer democratischer Kräfte in den Kapitalistischen Hauptländern" (Öndegelen Kapitalist Ülkelerde İşçi Sınıfı ile Diğer Demokratik Güçlerin Militanca Eylemi) adlı incelemeden alınmıştır, bkz. *IPW-Berichte* No 4, 1988, No 4, 1989. -Ed.

zorlu bir engel olmaya devam etti. Bu yasaların baskısı ve basımevi işçileri sendikası ile Ulusal Grafikçiler Birliği'nin mal varlığına el konulması tehditi altında News International'in 5.500 işçisinin işlerini kaybetmemek amacıyla yürüttükleri bir yıllık grev herhangi bir başarı elde edilmeden sona erdirildi.

Buna karşılık, British Telecom'da çalışan yaklaşık 110 bin işçi ve emekçi aynı yılın Ocak ayında ücret artışı talebiyle üç hafta süren başarılı bir grev gerçekleştirdi. Yıl boyunca kamu görevlileri, hava trafik kontrol elemanları, gümrük memurları, Londra otobüs işletmelerinin şoför ve teknisyenleri ile posta işçileri greve gittiler. Yılın ortalarında 14.000 madenci Ulusal Kömür İdaresi'nin sosyal güvenlik anlaşmalarında değişiklik yapmasını protesto etmek amacıyla grev yaptı.

İngiltere'de 1988'in başlarında kamu sağlık işçileri ile liman ve otomobil işçileri arasında yeni bir grev dalgası başgösterdi. Ocak ve Şubat aylarında hemşireler düşük ücretlere ve kadroların daraltılmasına karşı birçok bölgesel grevin yanı sıra ülke çapında bir grev de gerçekleştirdiler. Sonuçta hükümet önemli tavizler vermek zorunda kaldı.

P ve O fabrikalarında çalışan denizciler Şubattan Mayıs'a kadar ücret artışı, daha iyi çalışmak koşulları ve işçi çıkarımlarına son verilmesi talebiyle grev yaptılar. Ulusal Denizciler Sendikası'nın desteklediği bu grev limanların çoğunu etkiledi. Londra Yüksek Mahkemesi, yasadışı dayanışma grevi yaptığı gerekçesiyle sendikanın mal varlığına el koydu ve mahkemeye itaatsizlik ettiklerini öne sürerek yöneticileri ağır para cezasına çarptırdı.

Londra, 1988 yılında sağlık işçilerinin protesto gösterilerine sık sık tanık oldu.

Ford Motor Şirketi'nin 22 fabrikasında çalışan 32.500 otomobil işçisinin iki hafta süren grevi, İngiltere işçi hareketi için özel bir önem taşıyordu. Ford fabrikalarında temsil yetkisine sahip 12 sendikanın tamamı, hükümetin grev karşıtı yasalarına meydan okuyarak birlikte hareket ettiler. Grev araba imalatını tümüyle durdurmakla kalmadı; aynı zamanda, Belçika ve Federal Almanya'daki Ford fabrikalarında da üretimi etkiledi. İngiliz Sendikaları son derecede modernleştirilmiş üretim sisteminden yararlanarak Ford işletmesini ücretleri arttırmak ve sosyal güvenlik haklarını iyileştirmek zorunda bıraktılar. Ayrıca yöneticilerden, ileride yapılacak modernizasyon uygulamalarında çalışanların onayının alınacağı sözünü kopardılar.

Eylül ayının başlarında 140.000 kadar posta işçisi yeni ücret planına karşı greve gitti. 7 Kasım'da liman ve maden işçilerinin desteğini alan 200.000 hükümet memuru, Cheltenham'-daki hükümet haberleşme merkezinde çalışan sendika üyelerinin işten atılmasına karşı ey-leme geçtiler.

Fransa

1987 yılında Fransa'da toplumsal çatışmalar kamu sektöründe yoğunlaştı. Banka, havayolları, posta ve eğitim emekçileri çok sayıda yerel ve bölgesel grevler düzenlediler. 100 binden fazla lise ve üniversite öğrencisi Kasım ayında Paris'te okulların elverişsiz koşullarını protesto ettiler.

Güneybatıda madenciler iş güvenliği talebiyle

Önde gelen kapitalist ülkelerdeki grevler

A- Greve katılan işçi sayısı (1000)
B- Grevler nedeniyle kaybolan işgünü sayısı (1000)

		1984	1985	1986	1987	1988
ABD (1)	A	376	324	529	174	91*
	B	8.499	7.428	12.215	28.959	3.923**
FAC	A	537	78	113	155	33**
	B	5.618	35	27	34	40**
Fransa	A	496	271	258	222	242*
	B	1.317	731	569	501	836*
İngiltere	A	1.436	643	538	885	569*
	B	27.135	6.402	1.920	3.546	3.533*
İtalya (2)	A	7.536	4.843	3.607	4.272	1.046***
	B	60.923	26.815	39.506	32.240	14.193****

(1) 1982'den bu yana yalnızca 1000'den fazla kişinin katıldığı grevler dikkate alınmıştır.
(2) İtalyan istatistikleri grevler nedeniyle kaybolan iş zamanını gün olarak değil, saat olarak veriyor.
* Ekim ayı dahil
** Eylül ayı dahil
*** Haziran ayı dahil
**** Temmuz ayı dahil

Sendikalar uzun süreli kitlesel işsizliğin en önemli toplumsal sorun olduğu görüşündeler. Bu yüzden onlar özellikle iş güvenliği konusu üzerinde duruyorlar ve ücretlerde herhangi bir kısıntıya gidilmeden haftalık çalışma süresinin adım adım kısaltılmasını talep ediyorlar.

Olgular, işçi sınıfı hareketi içerisinde bir dönüm noktasına yaklaşıldığını, işçi sınıfı hareketini güçlendiren ve devlet-tekel sermayesinin sosyal politikalarına karşı alternatif programlar oluşturma konusunda sendikaların rolünü arttıran süreçlerin geliştiğini kanıtlıyor.

sekiz hafta süren başarılı bir grev yü-rüttüler.

Şu andaki sosyal sigorta sisteminin korunması ve yaygınlaştırılması amacıyla yığınsal gösteriler yapıldı. 1987 yılının Mart ve Mayıs aylarında düzenlenen protesto eylemlerine ve Ekim ayında iş, ücret artışı ve sendikal hakların korunması talebiyle yapılan ulusal eylem gününe bir milyondan fazla kişi katıldı.

1988'de esas olarak ücretlerin arttırılması, iş kadrolarının ve sosyal hizmetlerin daraltılmaması talebiyle yapılan grev ve protesto eylemlerinin sayısı daha da arttı. Bu eylemlerin çoğu, emekçi halkın aleyhine bir kemer sıkma programı öneren hükümete karşı yöneltilmişti. Yıl boyunca yapılan birçok yerel grev Paris ve diğer şehirlerde kamu sektörünün çeşitli dallarını etkiledi.

Manş denizinin iki yakası arasında feribot seferleri yapan Sealink şirketinin çalışanları baharda birkaç hafta süreyle greve gittiler. Marsilya yakınlarındaki Gardenne kasabasında maden işçileri yüksek ücret talebiyle yaklaşık dört ay süreyle maden ocaklarına inmediler. Kamu sektörüne bağlı SNECMA ile Michelin'de çalışanlar da benzer taleplerle grev yaptılar. Eylül ve Ekim aylarında hemşireler ve hastane müstahdemleri ülke çapında greve gittiler ve hükümete istediklerini kabul ettirdiler. Yıl sonunda özellikle Paris'te bütün yerel ulaşım hizmetleri (metro, otobüs ve banliyö trenleri) güçlü grevlerle felce uğradı. Grevci işçilerin baskısıyla hükümet ücret kısıtlamalarını gevşetmek ve yaklaşık 5 milyon işçiyi kapsayan temel sözleşme müzakerelerinde kademeli bir artışa razı olmak zorunda kaldı.

Renault otomobil fabrikası yalnızca birkaç yüz işçiyi kapsadığı halde çok önemli sonuçlar doğuran bir greve sahne oldu. Le Mans fabrikasında çalışan 250 işçi Ekim ayında ücret artışı talebiyle grevi başlattı. Sayısal açıdan epeyce küçük olan bu grev Le Mans'tan gelecek oto parçalarına bağımlı olan diğer Renault fabrikalarını derinden etkiledi : Günlük araba üretimi 5200'den 1000'e düştü. Entegre üretim sistemindeki bu sınırlı grevin teknolojik sonuçları -aynı yılın başlarında İngiltere'de Ford fabrikalarının başına geldiği gibi- Renault'un kârlarını tehlikeye soktu ve onu taviz vermek zorunda bıraktı. 189.000 işçinin ücreti (1987 yılı sonundaki ücret düzeyi temel alınarak) arttırıldı.

Genel İş Konfederasyonu CGT-'nin çağrısıyla Mayıs ve Eylül aylarında yapılan kitlesel eylemlere yüzbinlerce kişi katıldı. Kamu sektöründe çalışanlar sonbaharda ulusal bir eylem haftası düzenlediler.

İtalya

İtalya'da, geçen iki yıl boyunca özellikle kamu sektörü ile ulaşım alanında bir çok yerel, bölgesel ve kısa-süreli grevler yapıldı. Kural olarak grevciler daha yüksek ücretler, daha düzgün çalışma koşulları talep ediyor ve hükümetin sosyal harcamaları arttırmasını istiyorlardı.

Devlet hastanelerinde çalışan 600.000 emekçi 18 Şubat 1987'de greve gitti. Ulaşım işçilerinin yine Şubat ayında yaptığı bir haftalık grev tüm şehir ulaşım sistemini etkiledi. Kamuya ait işletmelerde çalışan demiryolu işçileri, pilotlar, öğretmenler, tren makinistleri ve denizciler yaz aylarında bir dizi grev gerçekleştirdiler. Yeni bir grev dalgası Ekim ile Aralık ayları arasında kamu sektörünü felce uğrattı. Alitalia havayolu, devlet banliyö ulaşım sistemi, eğitim, tıbbi hizmetler vb. bu grev dalgasından etkilenen dallar arasındaydı.

Dortmund'da metal işçilerinin 35 saat gösterisi.

1988 yılında da aynı görünüm yaşandı : demiryolu, havayolu ve deniz ulaşım sistemi ile eğitim sistemi grevlerle çalkalandı.

Ülkenin güneyinde hüküm süren uzatmalı ekonomik ve kültürel az gelişmişliğe karşı Mayıs ve Ağustos aylarında kitlesel protesto eylemleri yapıldı. Emekçi halkın toplumsal hareketliliği 1988'in sonbaharında doruğa ulaştı. Üç büyük sendika konfederasyonunun çağrısıyla 400.000 kişi 12 Kasım'da Roma'da düzenlenen gösteriye katılarak, vergilerin artırılması ve sosyal harcamaların azaltılmasından duydukları endişeyi dile getirdiler.

Üç büyük sendika konfederasyonu -İtalyan İşçileri Genel Birliği CGIL, Sendikalı İşçiler İtalyan Konfederasyonu CISL ve İtalyan İşçi Birliği UIL- hükümetin Aralık 1988'de çıkardığı vergi kararnamesini protesto etmek üzere 31 Ocak 1989'da genel greve gidilmesi çağrısında bulundu. Hükümet sendikaların isteklerinin mantıklı olduğunu belirterek sendikalarla görüşmeyi kabul etti ve vergi yasalarında gerekli değişiklikleri yapacağını açıkladı. Bunun üzerine sendikalar grevden vazgeçtiler. Ne var ki, üç ay sonra konu yeniden gündeme geldi. Çünkü hükümetin aldığı önlemler, özellikle sağlık hizmetlerine zam yapılması kararı ve vergilerin arttırılmasına devam edilmesi, Ocak ayında varılan anlaşmayı hemen hemen geçersiz kılmıştı. Böylece büyük sendika konfederasyonlarının çağrısına uyan yaklaşık 15 milyon kişi 10 Mayıs'ta yapılan genel protesto grevine katıldı.

Sonuç

Bu araştırma 1980'li yıllara damgasını vuran genel eğilimin grevlerin azalması yönünden olduğunu elbette yadsımıyor. Yine de, olgular, işçi sınıfı hareketi içerisinde bir dönüm noktasına yaklaşıldığını, işçi sınıfı hareketini güçlendiren ve devlet-tekel sermayesinin sosyal politikalarına karşı alternatif programlar oluşturma konusunda sendikaların rolünü arttıran süreçlerin geliştiğini kanıtlıyor. Ve, herşeyden önemlisi, emekçi halkın toplumda kapsamlı ve gerçekten demokratik değişiklikler yapmayı amaçlayan savaşıma daha canlı biçimde katıldığını gösteren belirtiler çoğalıyor.

1990'lara girerken ülkemiz kadın hareketi ve görevler (3)

Emel Aslan - Hülya Gülbahar

Emel Aslan ve Hülya Gülbahar, sürekli yazılarının bu üçüncü bölümüne, ülkemizde kadın olmanın ulusal, toplumsal konumlarına ilişkin ayrıntılı ve genel bir değerlendirmeyle başlıyorlar. Kadınların yaşamın hemen her alanında yüzyüze oldukları ayrımcılığın altını çiziyorlar. Yazarlar, daha sonra, tüm bir yaşamda olduğu gibi, kadın ayrımcılığı alanında da, çelişkiler derinleştikçe, değişim dinamiklerinin de netleşip, güçlendiğini belirtiyorlar. Görevin bu gücün birleştirilmesi olduğunu saptayıp, tüm kadınların kurtuluş hareketine giden yolun, program sorununu çözümlemiş örgütlü mücadeleden geçtiğini vurguluyorlar: Kadının emeği, bedeni ve toplumsal kimliğiyle bağlı ayrımcılıkların son bulmasına yönelik, kapsayıcı, pratik, edinilebilir, demokratik bir programa sahip kadın örgütü...

Ülkemizde dün olduğu gibi bugün de kadınlar, ulusal ve toplumsal konumları, işleri, yaşları ne olursa olsun, yalnızca "kadın" oldukları için bir ayrımcılıkla yüzyüze.

Ülkemizde kadınların ikincil cins olmak, yaşamın her alanında ezilmek, aşağılanmakla belirlenmiş yazgıları daha doğmadan başlıyor: Erkek adamların erkek çocukları olması, kadınların da erkeklere erkek çocuk doğurması gerekiyor. Ama ya kız olursa!

Kız çocuğu olarak doğmak, beşikten mezara kadar sürecek bir ayrımcılığa göz açmak; erkek çocuklarınkinden ayrı bir dünyaya girmek demek. Ayrı dünyalar, ailede başlıyor; eğitimde, üretimde, siyasette, sanatta, kültürde daha da ayrılıp gidiyor.

Kız çocuklarının ilk eğitimi, erkek egemen değer yargılarının kök salmış olduğu ailede başlıyor: Geleceğin yeni "eksik etekleri, saçı uzun aklı kısaları, kaşık düşmanları..." hayata hazırlanıyor. Aile içinde, kız çocuklarına yaşam hakkında verilen ilk bilgiler, ev işlerinde becerikli, babaya ve erkek kardeşlere karşı saygılı, itaatkar olmaları gereği. Erkek çocukların dışa dönük, atak, kavgacı, egemen olmaları özendirilirken; kız çocukların gelecekteki toplumsal kimlikleri, pasif, sözdinler, içkapalı olmak üzere belirleniyor.

İlköğretim çağında "kız çocukları okumaz" eğilimi ile karşı karşıya geliniyor: Örneğin 1985 sayımlarına göre, okur-yazarlık oranı erkeklerde % 86.55 iken; kadınlarda % 68.23. Bu demektir ki, kadınların % 31.77'si hâlâ okuma-yazma bilmiyor; erkeklerin ise % 13. 45'i.

Eğer kızları okutmama eğilimi aşılmışsa, bu kez okul sıralarında sorunlar başlıyor. Aile içi eğitimin bir devamı olarak okullarda verilen eğitimde de; ders kitapları ile, kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı okutulan "ev" ve "el" işleri dersleri ile geleneksel kadın-erkek rolleri bir kez daha pekiştiriliyor. Üstelik en önemli işlevleri bu rolleri pekiştirmek olan uzmanlaşmış okullar da var : Biçki-dikiş, nakış, yemek yapma ve ev idaresi öğrenimi veren kız meslek liseleri ya da hemşirelik okulları. Yine de, ortaokul ve lise yıllarında okullardaki kız öğrencilerin sayısı daha da düşüyor. Hele enflasyon, hayat pahalılığı ile gelen bir yoksulluk da varsa, öğrenimden ilk çekilenler yine kızlar oluyor. 1985 verilerine göre, yüksekokul mezunu erkeklerin oranı % 74.78 iken, bu oran kadınlarda % 25.22'ye düşüyor. Herşeye karşın, diyelim ki okulu bitirdi. Bir işe girip çalışmak istiyor : 1983'te üniversite bitirmiş 71 bin kadından 30 bini iş yaşamı dışında kalmıştı!

İşsizlik, öğrenim düzeyi ne olursa olsun tüm kadınlar için en önemli sorunlardan biri. İktisaden faal nüfusun yaklaşık yarısı kadın olmakla birlikte; çalışan kadın oranı bunun üçte biri. Üçte ikisi işsiz. Orta ve küçük işletmelerin peşpeşe iflas ettiği, devletin yatırımları kısma politikası izlediği ve işsizliğin çığ gibi büyüdüğü koşullarda kadınların iş bulması hemen hemen olanaksız.DİE verileine göre, ülkemizin iktisaden faal olan kadın-erkek işgücü 19.4 milyon. Bunun 7.4 milyonu kadın. Bunların 6,1 milyonu tarım kesiminde "ücretsiz aile işçisi" statüsüyle; sadece 1,3 milyonu da genellikle kentlerde ücret ve maaş karşılığı

Ülkemizde kadınların ikincil cins olmak, yaşamın her alanında ezilmek, aşağılanmakla belirlenmiş yazgıları daha doğmadan başlıyor: ya kız doğarsa!

Doğumdan ölüme dek erkek egemen değer yargıları, ahlak anlayışı aşılanmaya çalışılan kadın, geleneksel (!) rolünü benimsemeye içselleştirmeye zorlanıyor. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak karşı çıkmanın, en ufak bir tepki vermenin en masum (!) cezası ise dayak.

çalışan kadınlardan oluşuyor.

Bir işte çalışıyor gözüken kadınların yaklaşık beşte dördü, gerçekte tarım kesiminde ve ücretsiz olarak çalışıyor. Kapitalizm öncesi geleneklerin hâlâ etkinliğini koruduğu kırsal alanlarda kadın, en güç yaşam koşullarına göğüs germek zorunda.Gün boyu tarlada çapa sallamanın, pirinçte, pamukta ve tütünde çalışmanın yanısıra, hayvanlara bakmak, en ilkel koşullarda ev işlerini yapmak, çocukların bakımıyla ilgilenmek ve gece de bütün yorgunluğa karşın, istese de istemese de kocasının cinsel isteğini yerine getirmek zorunda. Kendini tüketircesine çalışan bu kadınların ne evin yönetiminde ve işleyişinde en küçük bir söz hakkı var; ne de evlilik ve eş seçiminde en küçük bir özgürlüğü.

Kadının yazgısında eğer bir de Kürt olmak varsa durumu daha da güç. Kürt kadını, kapitalizm öncesi gelenek ve göreneklerin bütün ağırlığıyla birlikte, sınıfsal, ulusal ve cinsel baskıyı içiçe ve en katmerlisiyle yaşamakta.

Kentlerde, ev dışında ücretli ve maaşlı olarak çalışmak isteyen kadınlar, eğer bir iş bulma olanağına sahip olurlarsa, işe alınmadaki ayrımcılıkları aşmak zorundalar. (Bu arada evli olanlar, Medeni Yasa'nın 151-159. maddeleri gereği ailenin "reisi" olan kocalarından izin almayı unutmamalıdırlar. Evli değillerse, bakanlık kuruluşlarına alınırken bile, "bekaret kontrolü"nden geçmeye hazır olmalılar.)

İşe alınmada genellikle erkekler tercih edilmekte. Kadınların tercih edildiği alanlar ise, "kadınlara özgü" olduğu varsayılan meslekler. Evdeki rolü "hizmet etmek" olan kadınlar için uygun bulunan işler, hemşirelik, sekreterlik, çocuk bakıcılığı, hizmetçilik, öğretmenlik, hosteslik ya da kadın cinselliğinin bir araç olarak kullanıldığı diğer alanlar. Tarımdışı alanda çalışan 1,3 milyon kadının yarıya yakını hizmet sektöründe. Kişisel ve toplumsal hizmetler alanında 433 bin kadın (% 8.87) çalışıyor.

Sanayide çalışan kadınların özellikle istihdam edildiği alanlar ise, hiçbir uzmanlık, yaratıcılık gerektirmeyen, monoton ve bant sistemi ile üretim yapan imalat sanayi; gıda, içki, tütün, tekstil, konfeksiyon gibi hafif sanayiler; santral memurluğu vb. Çalışan kadınların yaklaşık 400 bini (% 8) sanayide istihdam ediliyor.

Sanayide ya da hizmetler sektöründe çalışan kadınların başındaki en büyük sorunlardan biri, ücretlerin düşüklüğü. Özellikle kadınların yoğun olduğu tekstil, gıda, konfeksiyon gibi işkollarının ortalama ücret düzeyi Türkiye ortalamasının altında tutuluyor : Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Mete Törüner'in verilerine göre, 1989'da kadınların elde ettikleri ücretler, Türkiye ortalama gelirinin % 30 altında gerçekleşti. Kadınlar, örneğin kamu alanında erkeklerden % 35 oranında daha az ücret alıyor. Böylece kadın işgücü, bir yandan işverenlere muazzam bir kâr kaynağı oluyor; bir yandan da genel ücret düzeyinin düşük tutulmasında kullanılıyor.

Kadınların iş yaşamındaki eşitsiz çalışma koşulları ücretle de sınırlı değil. Mesleki eğitim alanında öncelik erkeklere tanınıyor. Terfi etme ve sorumluluk alma gibi başarı göstergelerinde de öyle. Kadınların erkekleri yönetmesi ve denetlemesi pek istenmediğinden olsa gerek, yönetici konumlara gelebilen kadın sayısı yok denecek kadar az. Aynı mantık, valilik, kaymakamlık, müfettişlik, denetçilik gibi kamu alanlarında kadınların çalışmalarına izin vermeyen; yargıçlık ve savcılık için kadın hukukçulara % 5'lik kotalar ayıran devlet ideolojisinde de açık bir biçimde görülüyor.

Genellikle "emek yoğun" işlerde çalıştırılan, gerekli mesleki eğitimden de geçirilmeyerek "niteliksiz" bırakılan kadın işçiler gibi, diğer alanlarda da tüm kadın çalışanlar, en kolay üretim dışı bırakılacak emekçiler olarak, işten atılmalarla sık sık karşı karşıya kalıyor. İşten çıkarma durumlarında, yetenek ve toplumsal gereksinimlere bakılmaksızın ilk akla gelenler kadınlar oluyor. Hele çalışan kadın hamileyse, işinde kalması hemen hemen bir mucize. Dolayısıyla kadınlar, "yedek ve ucuz bir işgücü deposu" olarak, ekonomik sistem gereksinim duyduğunda üretime çekiliyor; aksi takdirde evine geri dönmek zorunda bırakılıyor.

Öte yandan, SSK verilerine göre ülkemizde 3 milyon SSK'lı var ve bunların sadece 260 bini (yaklaşık % 9) kadın. Yani sanayi ve hizmetlerde çalışan yaklaşık 1 milyon kadın herhangi bir sosyal güvenceye sahip değil. Tarımda sigortalılık istekte bulunmaya bağlandığından kadınların ancak 2 bini sigorta hakkından yararlanabilmekte. Sigortasız ve sendikasız olarak, küçük ve sağlıksız işyerlerinde çalışan kadınların en büyük sorunlarından birisi ise, iş kazası ve meslek hastalıklarının yaygınlığı. Sadece sigortalı kadınların durumu bile yeterince ürkütücü : 1983, 1984, 1985 yıllarında işkazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitiren kadınların sayısı, sırasıyla % 4, 3, 5 iken; izleyen yıllarda aniden yükseliyor : 1986'da %16, 1987'de % 14. Sigortasız, sendikasız işyerlerini varın siz düşünün.

Çalışma yaşamındaki tüm bu ayrımcılıklara ve ağır çalışma koşullarına dayanamayıp evine dönen kadınları bekleyenler de hiç iç açıcı değil. İşsizlikten, mesleksizlikten evde bırakılan ve istatistiklerde "işsiz" bile sayılmayan milyonlarca ev kadınından biri olarak, gününü her türlü yaratıcılıktan uzak, köreltici ev işleriyle tüketmek. Ana olarak çocuk doğurup insan soyunun üremesini, bir eş olarak erkeği temizleyip-besleyerek işgücünün yeniden üretimini sağlamakla birlikte; erkeğin "eline bakan" bir "ev kölesi", bir "kaşık düşmanı" olarak aşağılanmak. Haksız-hukuksuz, malsız-mülksüz, işsiz-güçsüz; birgün tek başına ortada kalıvermek korkusunu hergün yeniden yaşamak...

Öte yandan, düşük ücretlerle, sağlıksız koşullarda ve yarınları belirsiz bir biçimde çalışmak pahasına da olsa işinde kalmayı başaran kadınlar da, çalışma, analık ve evişlerinin ağır yükünü omuzlamak zorunda kalıyorlar. Devlete ve işverenlere düşen çocuk sağlığı ve eğitimi ile ilgili görevler yerine getirilmiyor. Örneğin ülkemizdeki kreş sayısı 1988'de 614. Toplam 16 bin çocuğun bulunduğu bu kreşler, çalışan kadınların ancak % 1,5 'ine seslenebiliyor. Üstelik varolan kreşlerin ne kadar sağlıklı olduğu da ayrı bir tartışma konusu.

Erkekler de "kadın işleri" sayılan evişleri ve çocuk bakımını paylaşmayı "erkeklik onurlarına" yediremediklerinden, çalışan kadının ya-

şamı dörtlü bir angaryaya dönüşüyor: iş, evişleri, çocuk ve kocanın bakımı... Yine Mete Törüner'in belirlemelerine göre; çalışan kadınların günlük mesaisi yaklaşık 14 saat. Bu sürenin 8.8 saati işte, 0.8 saati yolda ve alışverişte, 3.6 saati de evişlerinde geçiyor. Buna göre, uyku dışında geçen sürenin % 88'i çalışma, yol ve ev hizmetleriyle doluyor ve çalışan kadının kendine ayıracak boş zamanı kalmıyor.

Durum böyle olunca kadınların, sendikal, siyasal ve kültürel yaşamda yer alabilmesi de, kişiliğini çokyönlü olarak geliştirebilmesi de bir hayal haline bile gelemiyor. Gelse bile, bu kez de "elinin hamuruyla erkek işine karışmasını" yasaklayan erkek egemenliği geçit vermiyor. Sonuç olarak kadın, toplumsal karar alma ya da alınan kararları etkileme mekanizmalarında pek yer alamıyor. TBMM'deki 449 milletvekilinden sadece 6'sı (% 1,34) kadın. Kadınların siyasi etkinlikleri, % 90'ının seçimlerde kullandığı oyla sınırlı. Mete Törüner'in yaptığı bir araştırmada, kadınların yarıdan çoğu bu olguyu zaman yokluğu ile açıklıyor.

İş yaşamında aynı koşulları paylaştığı erkeklerden bir kat daha fazla sömürülen, evde bir kez daha ezilen kadın; aileden başlayıp toplumsal yaşamın her alanına sızan bir baskı ve aşağılanmayı tüm yaşamı boyunca taşıyor. Emeği talan ediliyor, toplumsal kimliği asıl olarak eş ve ana rolleriyle sınırlanıyor; cinselliğini her alanda-evde, işte, sokakta- kendine rağmen kullanılıyor. Doğumdan ölüme dek erkek egemen değer yargıları, ahlak anlayışı aşılanmaya çalışılan kadın, geleneksel (!) rolünü benimsemeye, içselleştirmeye zorlanıyor. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak karşı çıkmanın, en ufak bir tepki vermenin en masum (!) cezası ise dayak. Hacettepe Üniversitesi'nin bir araştırmasına göre erkeklerin % 45'i kadınların dövülmesinden yana (!)

Cinsiyetçilik her alanda...

Kısacası kadınlarımız, ekonomik, toplumsal, ulusal ve kültürel farklılıkları ne olursa olsun, yaşamlarının hiçbir döneminde, hiçbir alanında peşlerini bırakmayan bir ortak sorundan, cins ayrımcılığından bir türlü kurtulamıyorlar. İster tarım kesiminde ücretsiz aile işçisi ya da sanayi ve hizmetler alanında ucuz işgücü niteliğiyle zorunlu olarak iş yaşamına çekilsin; isterse de çalışma hakkından yararlandırılmayarak evlere kapatılsın durum pek değişmiyor.

Çünkü toplumdaki cins ayrımcılığına dayalı anlayış, kadının en önemli işlevini doğurganlığı, en önemli görevini ise analık olarak belirliyor. Dolayısıyla kadına asıl olarak ve öncelikle evişleri, erkeklere de evin dışındaki bütün bir toplumsal yaşam sunuluyor. Kadının toplumsal yaşamında girişebildiği diğer tüm iş ve uğraşlar " ikincil" ve "geçici" sayılıyor. Kadının aile içindeki konumu da toplumsal üretime katılma biçimi de, bu yargıyla biçimleniyor.

Sınıflı toplum, geleceğini oluşturan yeni kuşakların bakımı ve yetiştirilmesi görevini aileye ve özellikle aile içindeki kadına devrederek bu sorumluluktan kurtuluyor. Aynı biçimde toplumsal üretimdeki kadın-erkek işgücünün yeniden üretimini de kadına yıkarak, bu yükümlülüğü de sırtından atıyor. Böylece aile içindeki kadın, aslında bütün bir toplumun görevi olan hem insan soyunun, hem de işgücünün yeniden üretimindeki ana rolü tek başına üstleniyor. Aynı görev toplumsal üretime katıldığında da sürüyor. Çalışma yaşamında evdeki işlerine uygun bir pozisyonla, mümkün olan en az nitelikli, en az ücretli işlerde istihdam ediliyor. Üstelik evdeki yükümlülüklerinde hiçbir azalma ya da hafifleme olmaksızın; yani hem evde, hem işte, çifte bir sömürü altında... Ne için? Egemen sınıf ve devletinin maddi, ideolojik ve politik çıkarları için; sömürü ve eşitsizliklere dayalı ekonomik sistemlerinin sürekliliğini pekiştirmek için...

Sonuç olarak, erkek egemenliğine dayalı tüm toplumlarda olduğu gibi, ülkemizde de, tüm kadınlar, erkek egemenliğinin, cins ayrımcılığının baskısı altında yaşıyorlar. Ve bu baskı, daha çok sömürü-daha çok kâr anlayışına dayalı ekonomik-politik sistemin elinde, kadının emek gücünün çifte sömürüsüne dayalı cinsiyetçi politika ile birleşerek *sistemli* bir hale getiriliyor. Kadının cinselliğinden, doğurganlığına; evlilik ve aile ilişkilerinden, toplumsal yaşama katılış biçimlerine; bilimden, sanat ve kültüre dek tüm özel ve toplumsal yaşama dek uzanıyor.

Cinsiyetçilik, devlet, siyasal ve toplumsal kurumlar ve hukuksal sistemin sağladığı olanaklar sayesinde sürekli kılınıyor. Kadına biçilen bağımlı,

Toplumdaki cins ayrımcılığına dayalı anlayış, kadının en önemli işlevini doğurganlığı, en önemli görevini ise analık olarak belirliyor. Dolayısıyla kadına asıl olarak ve öncelikle evişleri, erkeklere de evin dışındaki bütün bir toplumsal yaşam sunuluyor.

Kadın kurtuluş hareketinin nihai programı, kadınların kurtuluşu için olmazsa olmaz bir bütünlük taşıyan ve birbirinden koparılmaksızın biribirinin karşısına konmaksızın ele alınması gereken üç ana alanda somutlanıyor : Kadının emeği, bedeni ve toplumsal kimliğiyle bağlı ayrımcılıkların son bulması.

erkeğe biçilen egemen rol; aileden okula dek uzanan cinsiyetçi eğitim, tanrı buyruğuyla kadını erkeğin hizmetkarı ilan eden din, bu rolü yerleşik bir kültür haline getiren TV, basın gibi kitle iletişim araçları; müzik, gündelik dil ve daha birçok yolla pekiştiriliyor. Böylece erkekler, cins ayrımcılığının kendilerine sağladığı avantajları her alanda, eksiksiz bir biçimde kullanmaya teşvik ediliyor. Kadınlar ise, eşitsizlik ve bağımlılığı sessizce kabul etmeye ve içselleştirmeye zorlanıyor.

Üstelik ülkemizin yıllardır içinde bulunduğu ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalım koşullarında kadınların sorunları daha da katmerleniyor. Bu-nalım derinleştikçe, eşitsizlikler ve ayrımcılık daha da artıyor. Genel ücret düzeyinin düşüşü, eğitim-sağlık gibi kamu hizmetlerindeki kısıntılar, işsiz kadınların artışı, işyerindeki çalışma ortamının kötüleşmesi, kültürel yozlaşma ve artan fuhuş, kadınların durumunu daha da güçleştiriyor.

Değişim artık kaçınılmaz...

Tüm bir yaşamda olduğu gibi, kadın ayrımcılığı alanında da, çelişkiler derinleştikçe, değişim dinamikleri de netleşiyor, güçleniyor. Sömürü ve kâra dayalı ekonomik politikaların, erkek egemen değer yargılarının tüm dizginleme çabalarına karşın; toplumsal gelişme kadını yaşadığı ev hayatının çerçevesinden çıkarmak, onu genel yaşama katmak yönünde ilerliyor. Hergün biraz daha artan sayıda kadın çalışma yaşamına giriyor. Bilimsel-teknolojik ilerlemenin evişlerinin hafifletilmesine yönelik etkisi; evin okul ile, hastaneler ile, giderek daha da toplulaşan alışveriş merkezleri ile ve hatta tüm evlere giren radyo ve TV ile dışa açılması; kadını da dışarıdaki yaşamla ve toplumla daha açık bir ilişkiye çekiyor. Bütün bu nesnel koşullar, eşit ve özgür bir yaşama duyulan özlemi daha da güçlendiriyor.

Kadınlar, kendilerini, yaşamlarını ve çevrelerini değişime zorluyor; özgürlük ve bağımsızlık yolunda ölçülü ama emin adımlar atıyor. Henüz küçük bir azınlık olarak kalsa bile; bu kadınlar içinde amaçlarını, başarılarını bilinçle kavrayanlar yetersiz olsa bile; kadınlar ilerliyor. Kadınlar tablosunun genel karanlığı içinde bir nokta olarak başlayan bu aydınlık, hergün artan sayıda kadının katılımıyla büyüyor, genişliyor.

Şimdi görev, bu gücü birleştirmekte. Birleşik, bilinçli bir güç olarak; sistemli ve sürekli bir mücadeleyle tüm kadınların kurtuluş hareketine bağlamakta.

Ancak biliyoruz ki, kadınların kurtuluşu; toplumsal yaşamın tüm alanlarına eşit hak ve olanaklarla katılımı için, varolan ekonomik, politik ve hukuksal tüm engellerin ortadan kaldırılmasıyla olanaklı. Bu nedenle, kadın kurtuluş hareketinin nihai programı oldukça kapsamlı. Bu program, kadınların kurtuluşu için olmazsa olmaz bir bütünlük taşıyan ve birbirinden koparılmaksızın, biribirinin karşısına konmaksızın ele alınması gereken üç ana alanda somutlanıyor : Kadının emeği, bedeni ve toplumsal kimliğiyle bağlı ayrımcılıkların son bulması.

Kadının emeği, yani *çalışma hakkıyla* bağlı olarak, kadınların üretkenliğini analık ve evişleriyle sınırlayan tüm anlayış ve kurumları dönüştürmek. Tüm kadınların meslek ve iş sahibi olmabilmede erkeklerle eşit hak ve olanaklara sahip olmasını sağlamak. Kadınların emeğinin aynı zamanda toplumsal bir işlev olan analık hakkıyla uyumlu kılınması için gerekli tüm önlemleri almak. Bu amaçla;

° Çeşitli nedenlerle çalışma hakkından yararlanamayan ev kadınlarının ya da çalışma yaşamına katılsa bile evişleri ve çocuk bakımının yükünü taşımak zorunda bırakılan işçi-köylü-emekçi kadınların bu yükümlülüklerini toplumsallaştırmak :

Kadının eve bağımlılığını en önemli gerekçelerinden biri olan çocuk bakımının toplumsal bir görev haline getirilmesini sağlamak. Bu amaçla ülke çapında kreş ve çocuk yuvaları, sanat-spor-bilim merkezleri ve çocuk parkları açmak.

Evde kadının görevi haline getirilen hasta ve yaşlıların bakımı için; sağlık, dinlenme vb. gibi toplumsal hizmetler ağının gereksinimlere yanıt verir duruma getirilmesini sağlamak.

Ev işlerinin yükünü azaltacak; yol-su-elektrik sorunları çözümlenmiş, merkezi ısıtma sistemleri gibi çağdaş donanımlara sahip ve çeşitli yaşama biçimlerine (aileler, çiftler ve yalnız yaşamayı seçenler) yanıt verecek yeterli sayıda konut üretimini sağlamak.

İşyerleri ve konut merkezlerine yakın toplu alışveriş merkezleri, ortak çamaşırhaneler, lokantalar ağı ile evişlerinin yükünü hafifletmek. Bu süreç boyunca, evişlerinin erkek ve çocuklarla da paylaşımı bilincini yaygınlaştırmak.

Tüm kadınların çalışma hakkından yararlanabilmesi için iş bulma olanağı yaratmak. İş ve meslek seçiminde, işe giriş, ücretlendirme ve yükselmede kadın-erkek ayrımcılığını kaldırmak.

Kadınların özellikle hamilelik boyunca ücret farkı olmaksızın, hafif ve ana-çocuk sağlığına uygun işlerde çalıştırılmasını sağlamak. Hamilelik ve analık iznini, emzirme süreleri uzatmak. Çocuklarla ilgili her türlü sorun için anneye ve babaya ücretli izin hakkı tanımak.

Kadının bedeniyle, yani *özgürce yaşam hakkı)*la bağlı olarak; kadının bedensel olarak uğradığı fiziki saldırı ve denetimin; sömürü, baskı ve aşağılanmanın her biçimine son vermek. Kadının kendi bedeni üzerinde tek söz ve karar sahibi olmasını sağlamak. Bu amaçla;

° Evliliğin, bir geçim aracı ve ailenin, tek yaşama biçimi olarak görülmesine yol açan anlayış ve geleneklerin dönüştürülmesini sağlamak. Çıkar hesabına dayanmayan, karşılıklı sevgi ve güven temelinde gelişecek gönüllü (özgür) birliktelikleri temel alan yeni toplumsal değerler yaratmak.

° Kadınların cinselliğini erkeğe ve doğurganlığına bağlı olarak tanımlayan erkeğe bu alanda geniş bir hoşgörü tanıyan çifte standartlı bilimsel, sanatsal, kültürel ve geleneksel değerleri, yasaları ve kurumları dönüştürmek.

° Kadının çocuk sahibi olup olmayacağını karar verme, çocukların sayısını ve doğum zamanını belirleme hakkına sahip olmasını sağlamak. Doğum kontrolü; kadın hastalıkları, gebelik, doğum ve doğum sonrası sorunlarına ilişkin özel sağlık hizmetleri verecek yaygın ve parasız danışma ve tedavi merkezlerinin kurulmasını sağlamak.

° Tüm kadınların genel sağlık ve

sosyal güvenlik sisteminden yararlanmasının yanısıra; bedenen, zihnen ya da toplumsal olarak sorunlu kadınlara, özel eğitim ve bakım sağlayacak merkezler oluşturulmasını sağlamak.

° Kadınlara yönelik dayak gibi her türlü şiddet, zor kullanım ve zorlamayı meşru gören anlayışları yok etmek. Buna bağlı olarak, ailede ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında cinsel tecavüz ve tacizin her biçimine son vermek.

° Cinselliği insana yabancılaştıran ve kadını cinsel bir nesne, kadın cinselliğini de alınır-satılır bir mal haline getiren pornografi ve fuhuşa son vermek.

*Kadının kimliğiy*le, yani *toplumsal yaşama katılma hakkı)*la bağlı olarak; kadınların düşünsel ve bedeni her türlü yeteneklerini köreltip kişiliklerini baskı altına alan ve toplumsal yaşamın dışına iten her türlü ayrımcılığa son vermek. Bu amaçla;

° Kadınların erkeklerle eşit bir biçimde, kendileri ve toplumla ilgili karar alma süreçlerine, toplumun ve devletin yönetimine katılmasına; toplumsal ve siyasal faaliyetlerinin geliştirilmesine fırsat verecek toplumsal ve siyasal koşulları yaratmak.

° Hukuksal düzenlemelerde kadına yönelik ayrımcı maddeleri kaldırmak. Kadın ve erkeklerin tüm kişisel ve toplumsal haklarını birbirinden bağımsız olarak ele alan; kadına ve erkeğe ayrı ayrı gelişme, çalışma ve kültür edinme hakkı tanıyan yasal düzenlemeleri gerçekleştirmek.

° Öğrenim kurumlarında, bilim, sanat, kitle iletişim organları gibi tüm örgün ve yaygın eğitim biçimlerinde geleneksel kadın ve erkek rollerinin, toplumsal ve kültürel davranış biçimlerinin dönüştürülmesini sağlamak. Kadınların tüm öğrenim kademelerinde erkeklerle eşit olarak yer almasını ve her türlü kültür ve bilgiden, spor yapma olanaklarından yararlanmasını sağlayacak koşulları yaratmak.

Kadınların emeği, bedeni ve toplumsal kimlikleriyle bağlı böylesi bir üçleme, kurtuluşun nihai programını, varılacak son hedefi somutlamaktadır. Bu alanda, çözülememiş ya da çözümü eksik kalmış tek bir sorunun kalması bile, kurtuluşun henüz gerçekleşmemiş olması demektir.

Kuşkusuz böylesine kapsamlı bir program, köklü ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümler temelinde gerçekleştirilebilir. Bu da ancak, sömürü, eşitsizlik ve baskının her türlü maddi temelinin kaldırılacağı bir toplumda olanaklıdır. Çünkü kadının kurtuluşu için; onun çifte sömürüsünden muazzam kârlar vuran; bu nedenle, ayrımcılığı hergün, her düzeyde yeniden üreterek bilinçlere kazıyan toplumsal sınıf ve katmanların kalmaması zorunludur. Tüm bir ekonomik sistemin, tüm bir toplumsal ve gündelik yaşamın yeniden yapılandırılması bu sayede olanaklı olacaktır. Yepyeni değerler üzerine kurulu; eşit, özgür ve bağımsız kadın ve erkek kimlikleri; ancak her türlü baskı ve sömürü kaynağının kurutulacağı böylesi bir maddi temel üzerinde biçimlenebilecektir.

Ancak bugün, ülkemiz kadınlarının karşı karşıya olduğu sorunların ağırlığı, kurtuluş için bugünden başlayan bir mücadeleyi dayatmaktadır. Gerek yüzyılların biriktirdiği ataerkil değer yargılarının yaygınlığı ve gücü, gerekse de derin sınıf çelişkileri ve ekonomik bunalım koşullarının olumsuz etkisi, bu görevi daha da acil kılmaktadır. Sorunun ülkemizdeki boyutları, kurtuluş için önkoşul olacak ve ancak siyasal yapılar eliyle gerçekleştirilebilecek bir devrimi beklemeksizin mücadeleyi, olmazsa olmaz bir koşul haline getirmektedir.

Kaldı ki, cinsiyetçiliği bir günde ortadan kaldıracak sihirli değnek de henüz icad edilmemiştir. Yeni bir ekonomik-toplumsal yapının, sosyalizmin inşa sürecinde de izlerini sürdürmesi kaçınılmaz olan erkek egemen değer yargıları ve ahlak anlayışının nesnel ve öznel koşullarının kaldırılması için sistemli bir mücadele gerekecektir.

İşte bugün önümüzde duran görev, hemen bugünden başlayarak böylesine kapsamlı ve uzun soluklu bir mücadelenin araçlarını yaratmaktır. Bu da ancak, yaşamın tüm alanlarına yayılan baskı ve eşitsizliklere karşı tüm cephelerden mücadele edecek bir örgütlülükle olanaklıdır. Cinsiyetçiliğin boy verdiği tüm alanların sorgulayacak, tüm yapıları sarsacak bugünden yarına somut kazanımlarla ilerleyecek ve nihai kurtuluşa yükselişin kaldıracı olacak bir örgütlülükle...

Ülkemizde bugün, bu kaldıraç demokratik bir kadın örgütüdür. Programı ve mücadele hedefleriyle demokratik, örgütsel ilkeleriyle demokratik bir kadın örgütü.

Öncelikle "program demokrasisi"...

Bugün ülkemiz kadınlarının demokratik örgütlülüğünü yaratmak için ilk koşul, gerçek bir program demokrasisi anlayışından yola çıkılmasıdır. Bu anlayış kadın örgütünün programı açısından tüm kadınların ortak ve özgül taleplerini *kapsayıcı;* mücadele hedefleri bakımından *pratiğe yönelik* ve *edinilebilir;* sürece katılan tüm kadınların ortak ürünü olarak, aşağıdan yukarıya *demokratik* biçimlenme noktalarında kritik bir önem taşımaktadır.

Kadınların mücadelesi için "kapsayıcı" bir program

Bugün ülkemizde; sınıfsal yapı, siyasi, felsefi, dini görüş, iş ya da yaş farklılıkları ne olursa olsun; tüm kadınların önünde ortak bir sorunlar yumağı duruyor : Ev işleri ve çocuk bakımının yükünü tek başına taşımak...Cinselliğini özgürce yaşayamamak... Evde-işte-sokakta, nerede olursa olsun, her an cinsel tacize uğrama korkusunu duymak... Baba-erkek kardeş ya da koca dayağı yemek... Yasalarda, eğitimde, kitle iletişim araçlarında ayrımcılığa uğramak, aşağılamak...Toplumsal yaşama, siyasete eşit ve aktif olarak katılmak koşulları bulamamak...Kişiliğini çokyönlü geliştirebilmek için gerekli olanaklardan yoksun bırakılmış olmak... Bütün bunlar, kadınların ortak sorunları. Ve, aile ve toplumsal yaşamda değişik bir yer, kişiliklerini eksiksiz geliştirme olanakları, gerçek kimliklerine kavuşma isteği ortak talepler, ortak öz-

Kadının kurtuluşu için; onun çifte sömürüsünden muazzam kârlar vuran; bu nedenle, ayrımcılığı hergün, her düzeyde yeniden üreterek bilinçlere kazıyan toplumsal sınıf ve katmanların kalmaması zorunludur. Tüm bir ekonomik sistemin, tüm bir toplumsal ve gündelik yaşamın yeniden yapılandırılması bu sayede olanaklı olacaktır.

Bugün ülkemiz kadınlarının demokratik örgütlülüğünü yaratmak için ilk koşul, gerçek bir program demokrasisi anlayışından yola çıkılmasıdır. Tüm kadınların ortak ve özgül taleplerini kapsayıcı; mücadele hedefleri bakımından pratiğe yönelik ve edinilebilir; sürece katılan tüm kadınların ortak ürünü olarak, aşağıdan yukarıya demokratik...

lemler. Bu nedenle kadınların en geniş ortak hareketini sağlamanın yolu da, kadın hareketinin çerçevesini bu ortak zemine oturtmaktan geçiyor. Demokratik bir kadın örgütünün programının en önemli özelliği, tüm kadınların ortak sorunları çerçevesinde birleşik hareketini olanaklı kılacak kapsayıcılıkla yola çıkmasında.

Öte yandan, "kadın" kimliği, her zaman "toplumsal" bir kimlikle içiçe. Kadın, aynı zamanda işçi, köylü, memur, evkadını, sanatçı, yazar, aydın... Kadınların toplumsal kimlikleri bunlarla bitmiyor. Ulusal baskı altındaki kadınlar, göçmen işçi kadınlar, ikinci kuşak göçmen kadınlar , kadın ezilmişliğinin farklı biçimleriyle karşı karşıyalar. Yine, kız çocukları, genç kadınlar, dul, boşanmış ya da yaşlı kadınlar da kendilerine özgü sorunlar yaşıyor. Demokratik bir kadın örgütünün en önemli görevlerinden biri de, tüm kadınların ortak ve genel sorunlarının yanısıra, çeşitli kadın gruplarının özgül sorunlarına da sahip çıkmasıdır.

Bu noktada, demokratik bir kadın örgütü programı için tutulacak ilk halka, tüm kadınların bugün bizzat karşı karşıya olduğu sorunlara yönelik somut taleplerin üretilmesidir. Açıktır ki, örgütlenmenin, örgütlü mücadeleye katılmanın ilk basamağı, kendi üzerindeki somut baskı ve sömürüye karşı harekete geçmektir. İşte demokratik bir kadın örgütünün kadın yığınları ile buluşacağı basamak da budur : Kadınları bulundukları her yer ve konumda kavramak. Bugün bizzat yüzyüze olduğu ilk ve en yakıcı soruna karşı, uğruna mücadeleye hemen başlayabileceği somut talepleri üretmek. Bu talep, ortak istemler çerçevesinde değerlendirilebilecek olan aile reisinin koca olması hükmünün kaldırılması da olabilir; dayağa karşı etkili hukuki yaptırımlar getirilmesi de. İşçi kadınların emzirme odası ve emzirme izni ile bağlı bir talebi de olabilir; köylü kadınlar için başlık parası ya da kumalıkla bağlı bir talep de. Ama sonuç olarak her kadın programda kendi sorunlarıyla ilgili, uğrunda mücadele edebileceği bir hedef bulmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da, özgül talepler söz konusu olduğunda, herhangi bir kadın topluluğunun özgül taleplerinin diğerlerinin karşısına konulmaksızın bütünlüklü ve birbirini tamamlayıcı bir yaklaşımla ele alınmasıdır.

Taleplerimiz "elde edilebilir" olmalı

Kadınların kurtuluş programı son çözümlemede yeni bir toplumsal projeyle bağlı olarak tamamlanabilir. Oysa ki, bu program içinde, değişik sınıflı toplumlar boyunca aktarılarak bugüne taşınan ya da bugünkü yapıdan kaynaklanan ama bu toplumsal yapı içinde çözüme ulaştırılması olanaklı olan bir dizi istem de yer alıyor. Kadın hareketi içinde, sosyalist topluma ertelenmeksizin bugün elde edilebilecek taleplerin ve buna uygun örgütlenme ve mücadele biçimlerinin belirlenmesi büyük önem taşıyor. Bu da ancak, demokratik taleplerin somut ve gerçekçi bir program çerçevesinde belirlendiği ve projelendirildiği koşullarda olanaklı.

Unutulmaması gereken ana nokta, kadınların mücadelesinin, bugün için eşitlikçi, ayrımcılığa karşı bir zeminden başlayarak adım adım kurtuluş hedefine doğru yönlendirilip, yükseltilebileceği. Kısaca, ne bugün çözülebilecek sorunları sosyalizmin ertesine havale etmek; ne de mücadeleyi salt demokratik taleplerle bağlı olarak bugünkü ekonomik-toplumsal yapıyla sınırlamak gibi iki ayrı uca düşmemek. Bugünden yola çıkarak, somut kazanımlarla yarınlara yürüyebilen bir hareket olabilmenin gereği de bu.

Ülkemiz koşullarında bu yaklaşım, mücadeleyi hemen bugün için, bugünü dönüştürmek için elde edilmesi olanaklı olan gerçekçi ve somut hedeflerle yaşama geçirilebilir. Örneğin aile kurumuyla tanımlanmış işlevlerin tüm bir topluma yayılması projesi, son noktası ancak, özel mülkiyetin, ailenin ve devletin sönümlenmesi ile konacak uzun ve kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç adım adım gerçekleşecektir. Ülkemiz koşullarında, bugün atılacak ilk adımlar, verili koşullardan hareketle somut olarak belirlenebilir. Esas olanın hiçbir maddi çıkar ya da toplumsal baskı nedeniyle biçimlenmeyen özgür ve gönüllü birliktelikleri egemen kılınması olduğu fikri, bunun her uğrakta propaganda edilmesi gereği unutulmaksızın, bu süreçte ilk adımlar olarak kabul edilebilecek hemen bugünden bu süreçte ilk adımlar olarak kabul edilebilecek ilk istemler için mücadele edilebilir. Türkiye için bu, bir yanıyla hukuksal yapıda reformlar yapılması : ör-

neğin yasalardaki aile reisliği kurumunun kaldırılması vergi hukukunda eşlerin yükümlülüklerinin birbirinden bağımsız olarak belirlenmesi, kadının kocasından çalışma izni almasını zorunlu kılan düzenlemelerin değiştirilmesi vb. dir. Bir yanıyla, kürtajın koca iznine bağlı olmaktan çıkarılarak, yaygın ve ücretsiz doğum kontrol hizmetleri verilmesinin sağlanması; kreş sayısının artırılması vb. dir. Bir yanıyla da, kumalık, başlık, görücü usulü gibi geleneklerin ortadan kaldırılmasıdır.

Örneklerin hemen tümü uğrunda örgütlü, sistemli bir mücadele yürütüldüğü takdirde hemen bugün elde edilebilir taleplerdir. Her biri, somut birer kazanıma dönüşebilir ve kadınların üzerindeki baskıyı biraz olsun hafifletebilir, sırtlarındaki yükü bugünden azaltmayı başarabilir.

Elde edilebilir talepler uğruna mücadele, bu mücadeleye katılanları ve hayatı değiştirip biraz daha kolay kılmayı sağlayacaktır. Bu yanıyla, mümkün olan en çok sayıda kadının örgütlü mücadeleye katılımı için teşvik edici, mücadeleye katılmaya hevesli ve mücadelede deneyimli kadınların artmasını sağlayıcıdır. Aynı zamanda, yeni hedeflere ulaşmadaki yol ve yöntemlerin, araçların yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

Somut kazanımlarla taçlandırılabilir hedeflerin, kurtuluşa yönelik başarılı olma umudunu beslemenin yanısıra, en önemli katkısı; kadın hareketi için somut kanallar açması olacaktır. Soyut sloganlar, güzel ama gerçekleşmesi bugün için olanaksız düşler çerçevesinde yürütülecek ve salt propaganda hareketi niteliğiyle sınırlı kalacak kampanyalar, hareketi ilerletemeyecektir. Gerek Batı'daki, gerekse ülkemizdeki kadın hareketi deneylerinin de ortaya koyduğu gibi, salt protestolarla yetinen çıkışlar, kendi propagandif sınırları içine hapsolmaktadır.

Oysa, dönemsel, geçici ve kısmi kalabilecek bir eylemliliği süregen kılacak ve genişletecek bir politikayı izlemek ancak örgütlülükle olanaklı. Örgütlü bir biçimde, elde edilebilir talepler uğruna mücadele yürütmek; bu uğurda, hedefe varıncaya dek sürecek programlı bir mücadeleyi öne koymak; giderek genişleyen yeni yeni dalgalar yaratarak hedefe vuran ardıcıl bir mücadele yürütmek demektir.

Özgürlük ve kurtuluş bilincini tüm kadınlara taşıyacak; egemen sistemin değer yargıları ve ahlak an-

layışının erkeklere sağladıkları üstünlükleri bıkıp usanmadan sorgulayacak; kendisiyle birlikte erkeklerin bilincini de, toplumsal psikolojiyi de dönüştürecek bir mücadele ancak somut kazanımlar elde ederek ilerleyebilir, genişleyebilir, kalıcı kılınabilir.

Taleplerimiz "pratik olmalı"

Demokratik bir kadın örgütünün programatik hedefleri arasında yer alacak talepler, elde edilebilirlik niteliğine bağlı olarak pratiğe yönelik de olmalıdır. Bu anlamda pratiklik bugünkü yaşam içinde karşılığı olan, kadınların hemen bugünden alıp çalışmaya başlayabileceği, onu geliştirebileceği programatik hedefler belirlenmesi demektir.

Pratiğe yönelik bir program, hem bugünkü yaşama doğrudan ve dönüştürücü müdahale olanaklarını sağlayacak; hem de ortaya çıkabilecek yeni yeni sorunlara karşı refleks tepkiler verebilmeyi olanaklı kılacaktır. Böylece programın gündelik ve toplumsal pratiğin öne çıkardığı ve çıkarabileceği sorunlara hazır ve açık; süreç içinde yenilenmeye yatkın olması sağlanacaktır.

Programın biçimleniş süreci demokratik olmalıdır

Kadın örgütünün demokratik bir programa sahip olması; onun, taleplerı ve bu taleplerin belirlenmesi süreçlerinde somutlanmaktadır.

Talepler demokratik olmalıdır : Bu demokratiklik taleplerin, hem kapsayıcı hem elde edilebilir ve hem de pratiğe yönelik olmasının olmazsa olmaz koşuludur.

Taleplerin belirlenmesi demokratik bir süreç içerisinde gerçeklemelidir : Çünkü, kadınların ortak mücadele için biraraya gelebileceği bir program; değişik çevre, düşünce ve konumlardan kadınların oluşumuna bizzat katıldığı, ortaklaşa yönlendirdikleri demokratik bir sürecin ürünü olabilir.

Dolayısıyla program, aşağıdan yukarıya, katılan tüm kadınların demokratik bir tartışma ve görüş alışverişlerinin ardından varılacak ortak mutabakatlar temelinde oluşturulmalıdır. Kaldı ki bu demokratiklik, salt sürece aktif olarak katılacak kadınlarla da sınırlandırılmamalıdır. Bu süreçler varolan tüm demokratik örgütlerle temasa gelerek sendikalardan barolara, meslek odalarından değişik kitle örgütlerine dek varolan çeşitli toplumsal örgütlerle ilişki içinde yürütülmelidir. Bu aynı zamanda, hem toplumsal mücadeleden kopuk, marjinal bir programla yola çıkmamanın güvencelerinden biri, hem de değişik toplumsal örgütlerin ve bunlar içindeki kadınların konuyla ilgili olarak harekete geçirilmesi için özendirici olacaktır.

Kurtuluş kaldıracı olarak demokratik kadın örgütü

Ülkemiz kadın hareketinin bugünkü ihtiyacı, demokratik bir kadın örgütüdür. Farklılık noktaları ne olursa olsun; mümkün olan en geniş kadın toplumsallığını ortak mücadele içinde birleştiren, bu ortak mücadeleyi somut kazanımlarla daha ileri hedeflere doğru yönlendirme potansiyeli taşıyan bir örgüt.

Yoksa, kadınların kurtuluşu ne bekleyedurmakla ne soyut sloganlara sarılmakla ; ne de bugün kuşatılmış olduğumuz nesnel koşullardan kopuk aktivitelerle sağlanacaktır.

Kadınların kurtuluş mücadelesi, bugünün sorunlarına çözüm üretebilecek demokratik bir kadın örgütünü yaratarak başlayacaktır. Ve bu örgüt, bizzat kendi pratiği ile; ulusal çapta, kalıcı kazanımları ve en geniş kesimlere maledebildiği talepleri ile; toplumsal yaşamın dönüştürülmesi için bizzat yapacağı katkı ile kendini kanıtladığı süreçce, kadınların kurtuluşuna yükselecek en önemli kaldıraç olacaktır.

Elde edilebilir talepler uğruna mücadele, bu mücadeleye katılanları ve hayatı değiştirip biraz daha kolay kılmayı sağlayacaktır. Bu yanıyla, mümkün olan en çok sayıda kadının örgütlü mücadeleye katılımı için teşvik edici, mücadeleye katılmaya hevesli ve mücadelede deneyimli kadınların artmasını sağlayıcıdır.

Oğullarımızın oğulları

Oğullarımızın oğulları şaşıracaklar
Tarih kitaplarını karıştırırken:
"1914...1917...1919...
Neler çekmişler? Zavallıcıklar!
Yeni bir çağın çocukları savaşları okuyacak;
Yazarların, generallerin adlarını öğrenecekler,
Ölülerin sayısını,
Tarihleri öğrenecekler.
Siperlerin üzerinde ne güzel kokardı güller,
Bilmeyecekler,
Top ateşleri arasında ne güzel öterdi kuşlar,
Yaşamak ne güzeldi o yıllarda,
Bilmeyecekler.
Yıkılmış şehirlerin üstünde nasıl ışırdı güneş,
Öyle ışımadı ondan sonra bir daha,
Mahzenlerden çıkanlar nasıl da şaşırırdı.
"Güneş mi? hâlâ tepemizde mi güneş? " diye,
O güneşi bilmeyecekler.
Sert söylevler çekilirdi,
Güçlü ordular yenilirdi,
Ama öğrenirdi askerler saldırıdan bir saat önce,
Hepsi öğrenirdi
Nasıl koktuğunu kar tanelerinin.
İnsanlar kurşuna dizilirdi şafakta,
Ama yalnız, yalnız onlar öğrendi
Nasıl olduğunu Nisan sabahlarının.
Huzmeler arasında parıldardı kubbeler,
Rüzgar yakarırdı: Bekle! Bekle biraz ! Biraz daha !
Öpüşenler bir türlü ayrılmazlardı yaslı ağızlardan,
Sımsıkı kenetlenmiş avuçlar açılmazdı.
Ölmeye varırdı aşkın anlamı,
Yakmaya, yangına, fırtınaya varırdı,
Aramaya, aranmaya varırdı.
Bu öfkeli, bu ince yıldızın üstüne insanlar
Nasıl sevişirse öyle sevişirdi onlar da.

Yemiş yüklü bahçeler yoktu o yıllarda,
Tomurcuklar ve acılı bir Mayıs vardı.
Kimse "Hoşça kal !" demezdi sevdiğine,
Kesin bir kelime kullanılırdı : "Elveda!"
Okuyun bizi, şaşırın!
Üzülün bizim zamanımızda yaşamadınız diye.
Biz gece yatısına gelmiştik bu dünyaya.
Sevdik, yıktık, yaşadık-ölüm saatimizde.
Ama tepemizde sonsuz yıldızlar vardı,
O yıldızların altında yarattık sizi.
Hâlâ hasretimiz ışır gözlerinizde,
Sözlerinizde isyanımız söylenir.
Geceye, çağlara, çağlara saçtık çünkü
Sönmüş hayatımızın kıvılcımlarını
Sönmemek üzere bir daha.

İlya Ehrenburg

Çev.: Ülkü Tamer

"Nazım'ın davaları"

Geride bıraktığımız 1989'un son aylarında, Nazım Hikmet ile ilgili yeni bir kitap kitapçı vitrinlerine ve raflarına çıktı sessizce : Cem Yayınevi, Kültür Dizisi'nden, Atilla Coşkun'un "Siyasal Yaşamından Kesitlerle-Nazım'ın davaları" yayınlandı.

Kim olursa olsun, Nâzım'ı tanıyan onu üç özelliği ile bilir : Şairliği... Komünistliği... Mahpusluğu... Üçüyle de ilgili birçok kitap yayınlandı, anı, inceleme, araştırma yazıldı, arkadaşları, dostları sevenlerince... Yine de yazarın kitabın önsözünde vurguladığı : "Nâzım hangi somut eylemler nedeniyle suçlanmış ve nasıl yargılanmıştı? Bu yargılamaların konusu olan eylemleri ve onlarla bağlı siyasal çalışmaları nelerdi? Nihayet, yargılamalar hangi koşullar içinde gelişti ve hukuk açısından değeri ve anlamı neydi?" gibi sorulara özellikle genç kuşakların yeterli yanıtlara sahip olduklarını söylemek zordur. Yazar, bu soruların cevaplarını daha önce yayınlanmış kitaplarda dağınık ve bölük-pörçük bulunan bilgileri, yaşayan canlı tanıkların verdiği bilgilerle zenginleştirerek "Nazım'ın mahkemelerde geçen yaşamı ve yargılama konusu eylemlerle bağlantılı entellektüel ve siyasal etkinlikleri..." çerçevesinde ve kronolojik bir düzenlemeyle ortaya koyuyor.

Yazarın, bir avukat olarak hukukçu kimliği, "davalarla" ilgili yasal düzenlemeleri ve uygulamaları hukuk ilkeleri bakımından değerlendirme olanağını da okuyucuya sağlıyor. Ancak bu kimliğin anlatıma ve dile yansımamış olması sevindirici. Her ne kadar dipnotlara ve belgelere yapılan göndermeler okuma akışkanlığını zorluyorsa da herkesin kolayca okuyup anlayabileceği sade bir dil ve anlatıma sahip. Ayrıca bu dipnotlar ve kitabın sonuna eklenen "mahkeme kararlarını" içeren Belgeler, Belge Fotoğraflar ve Kaynakça, yazarın "Nazım üzerine araştırma yapacaklara bir kolaylık sağlamak" amacına da hizmet ediyor.

Kitap, Nazım'ı bir kez daha mahkemelerde yargı önünde egemen güçlerin hukuk dışı, haksız uygulama ve tertiplerine karşı komünist kimlik ve kişiliği ile karşı koyuşunu, inançlı direngenliği ile bir sanık olarak değil tarihe bir tanık olarak önümüze çıkarıyor. Bu çerçevede TKP ilişkilerine ve parti yaşamına ilişkin kimi bilgiler de veriyor.

Özellikle günümüzde, belirsizlik ve bilinç bulanıklığının atbaşı gittiği, komünistlerin kendilerini ve geçmişlerini sorgulamak gereksinimi duydukları bugünlerde, tarihi aydınlatmaya yönelik, üzerimize tarihin ışığını tutan en küçük çabayı bile desteklemek ve saygı duymak gereklidir. Bu bağlamda Atilla Coşkun'u çalışma ve çabasından dolayı kutluyor. "Nazım'ın Davaları"nın okunması ve kitaplıklarda bulundurulması gerektiğini belirtmek istiyorum.

F. Ozan

Cumhuriyet Türkiyesi'nde felsefe ve son onbeş yılı

Türkiye Felsefe Kurumu, kuruluşunun 15. yılı nedeniyle İstanbul Belediyesi Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda "Cumhuriyet Türkiyesinde Felsefe ve Son Onbeş Yılı" konulu bir dizi seminer düzenledi. 25-26 Aralık 1989 tarihleri arasında gerçekleştirilen seminerler, TFK başkanı Prof. Ionna Kuçuradi'nin açış konuşması ile başladı.

Belirlenen 16 bildirinin okunabilmesi için 4 oturum ve tartışmalar için de 2 yuvarlak masa düzeninde planlanan dizi, çağrılı bulunan 33 felsefeci, bilim adamı ve konuşmacıdan 5'inin gel (e)memesi nedeniyle 28 katılım ile gerçekleşti.

İlk günün konusunu oluşturan "Cumhuriyet Döneminde Felsefe" bölümünde Prof. Bedia Akarsu, birinci oturumun başkanlığını üstlendi. Bu bölümde felsefeci ve yayıncı Arslan Kaynardağ, Hilmi Ziya Ülken üzerine; edebiyatçı Füsun Akatlı, Nusret Hızır üzerine; Doç. Uluğ Nutku, Takiyettin Mengüşoğlu üzerine ve eğitmen Nevin Çelik de Macit Gökberk üzerine hazırlanmış bildirilerini sundular.

Günün ikinci oturumunun öğleden sonra olarak belirlenmesine rağmen, aynı gün yapılacak olan bir oyunun galası nedeniyle salonun 16.00'da boşaltılması gerektiği haberi gelince, iki oturum arasında ara verilmeden hemen ikinci oturuma geçildi. 2. oturumda Harun Tepe, hocası ve TFK başkanı Ionna Kuçuradi üzerine "Kuçuradi Etiği" konulu bir bildiri sununca, konuklar arasında çeşitli tartışmalara neden oldu. Bu oturumun ikinci konuşmacısı olan İ.Ü.'den Doç. Betül Çotuksöken'in, zaman daralması nedeniyle oldukça hızlı okumak zorunda kaldığı bildirisi "Türk Felsefesinde İki Söylem: T. Mengüşoğlu ve N. Uygur" başlığını taşıyordu. Doç. Çotuksöken de, yine konuklar arasında kalan ve ikinci güne de sarkan bir diğer tartışmayı başlatmış oldu. Bunun nedeni "felsefeci" ve "filozof" ayrımında Çotuksöken'in "Filozof" tanımlamasını bildirisinde konu aldığı isimler için kullanmasıydı.

İlk günün son ve en verimli etkinliği yuvarlak masa kapsamında gerçekleşti; oturumun konusu "Türkiye'de Felsefeden Beklenenler" şeklinde belirlenmişti. Tartışmaya Mehmet Ö. Alkan, Ayşe Buğra, Mustafa Erdoğan, İ. Zeki Eyüboğlu, Yahya Tezel ve Fethiye Yıldırımoğlu katıldı. Konuşmacıların felsefe dışından, diğer sosyal bilim ve alanlardan (ekonomi, siyasal bilgiler, hukuk, reklamcılık ve yayıncılık) olmaları ve hemen hepsinin de kendi alanları ile felsefe arasında ortak çalışma istemiyle düşüncelerini aktarmaları ilgi çekiciydi. Örneğin A.Ü.'den Prof. Yahya Tezel, "siyasal bilimcinin, iktisatçının ve sosyal alanlarda iş görenlerin, gerektiğinde baş vurabilecekleri bir üst-kültür yoktur; bunu sağlayacak olan felsefedir, felsefe disiplinlerinin alanıdır" diyordu. İ. Zeki Eyüboğlu ise "İslam Felsefesinin milliyeti olmaz; Türk -İslam Felsefesi diye de bir şey yoktur" derken Mehmet Ö. Alkan da "Türk -İslam Felsefesi değil, Türk -İslam İdeolojisi var" diyerek, uzun süredir felsefe bölümlerinde (özellikle İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'nde) sancısı çekilen, Türk-İslam Sentezi taraftarlarının örgütlenme ve ele geçirme çabalarına dikkat çekiyorlardı.

Seminer dizisinin ikinci günü gerçekleştirilen 3. oturumun başlığı "Son Onbeş Yılda" olarak belirlenmişti. Fuat Aziz Göksel'in başkanlığını üstlendiği oturumda toplam 7 bildiri sunuldu: İ.Ü.'den Ar.görv. Cemil Akdoğan "Bilim Felsefesi" üzerine; İ.Ü.'den Dr. Tüten Ang "İnsan Felsefesi" üzerine ; Sıtkı M. Erinç "Sanat Felsefesi" üzerine; İ.Ü.'den Prof. Niyazi Öktem "Hukuk Felsefesi" üzerine; B.Ü. 'den Prof. Zeynep Davran "Uygulamalı Etik" üzerine; A.Ü.'den Prof. Yaman Örs"Tıpta Felsefe" üzerine ve Anadolu Üniversitesi'nden Doç. Önay Sözer de "Kavramın Yalnızlığı-Dil, Felsefe ve Kavram" üzerine...

Dizinin son oturumunda başkan, Niyazı Öktem idi. Bu bölümde, ilk gün "İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Adına Konuşma" yapmak üzere kürsüye çıkan Hilmi Yavuz, 2. kez "Felsefe Eğitiminde Son Onbeş Yıl" konulu bildirisini okumak üzere kürsüye geldi. Bu konuşması ile de Yavuz , bir kısım dinleyicinin "Biz bu bildiriyi 1-2 yıl önce İ.Ü.'de yapılan bir toplantıda dinlememiş miydik? Aynı bildiri, başlığı değiştirilip biraz da ısıtılarak yeniden önümüze mi konuluyor?" şeklinde düşünmesini de sağlamış oldu. Bu bölümün son konuşmacısı olan İsmail H. Demirdöven'in bildirisi ise, "Kurumlaşmanın Anlamı: Türkiye Felsefe Kurumu" başlığını taşıyordu.Dizinin ikinci ve son günündeki Yuvarlak Masa tartışmasının konusu ise "Türkiye'de Felsefe ve Geleceği" olarak saptanmıştı.

Programa göre bu bölümde konuşmacı olarak gözüken Bedia Akarsu, Şafak Ural, Akın Ergüden, Ahmet İnam ve Naci Soykan katıl (a) mazken; B. Ü.'den Gürol Irzık ve Yalçın Koç'un yanı sıra İ.Ü. Felsefe Bölümü'nden, yüksek lisans öğrencisi Mehmet Salih Şirin ile yine aynı bölümden lisans 4. sınıf öğrencisi Okan Sönmez konuşmacı olarak katılıyordu.

Uzun yıllar sonra, ortamın içinde doğrudan bulunan ve belki de tartışılan konular üzerinde en fazla konuşma hakkına sahip olan öğrencilerin, bu seminer dizisi içinde bildiri sunmalarına olanak sağlanması, daha önceki yıllarda yapılmış olan Felsefe Seminerlerinden ayrılan önemli bir özellikti.

TFK tarafından gerçekleştirilen bu seminerler dizisinin bir diğer ayrımı ise; yıldan yıla toplantılara katılan felsefeci, bilim adamı, konuşmacı ve sunulan bildirilerin sayısında görülen düşüş idi.Ayrıca dinleyici kitlesinin de "yürek sızlatacak " ölçüde sınırlı olduğunu vurgulamak gerek...

Aşağıda, söz konusu seminerler dizisinde "felsefe bölümü öğrencileri " adına konuşan İ.Ü. Felsefe Bölümü 4. sınıf öğrencisi Okan Sönmez'in sunduğu "İnsan Temelinde Eğitim İdesi ve Felsefe Eğitiminin Zorunlulukları" konulu bildiriyi yayınlıyoruz.

"İnsan" temelinde eğitim idesi ve felsefe eğitiminin zorunlulukları

Okan Sönmez

"Eğitim doğumla başlar"

"Bilmek yeterli değildir, uygulamak gerekir; istemek yeterli değildir, eyleme geçmek gerekir."

(J.W.Goethe)

Konumuzu çevreleyen alan olarak "eğitim" kavramını almak, onu, kendi bütünselliğinde tanımayı ve irdelemeyi de gerekli kılıyor.

Genel anlamıyla eğitim, toplumsal kültürü bir kuşaktan diğerine aktarmak ve aktarırken de geleceğin kapılarını açacak anahtarları genç beyinlere kazandırmak eğiliminde olmalı. Çünkü aklın ve bilimin aydınlığından uzakta bir eğitim, genç insanı ezen ve tüketen bir yapı oluşturmakla birlikte, aslında toplumun bütün bir geleceğini karanlığa gömme tehlikesini de içinde taşır.

Eğitim idesine yönelirken, toplumsal yapıyı ve siyasal düzeni gözden uzak tutmamak gerek...

Eğitim her şeyden önce sosyal bir kurumu, bir eğitim sistemini dile getirmekte. "Kurum" olarak eğitimin bir yapısı, işleyiş kuralları var; yani kendi içinde bir bütünselliğe sahip. Ve bu bütünsellik onun niteliğini de belirliyor.

Bir diğer yönüyle eğitim, bir eylemin sonucu anlamında da kullanılmakta. Burada, belli bir eğitim sisteminin şu ya da bu bölümünün "ürünü" olan bir kişi söz konusudur artık. Genellikle de bu "ürünlere" bakıp, bir ülkede yürürlükte olan eğitim sistemi hakkında değerlendirmeye gidiliyor.

Son olarak eğitim kavramı bir süreci dile getirmekte. Bu süreç önceden bilerek ya da bilmeyerek iki ya da daha çok sayıda insanı birbirine bağlıyor; onları birbiriyle ilişkiye geçiriyor ve karşılıklı düşünce alışverişi durumuna getiriyor. Bu anlamdadır ki eğitim, okulun çerçevesini aşan, her yaşta ve yaşamın her alanında gözlenen bir süreç olup çıkıyor.

Kısacası alabildiğine geniş, öğrenim çağındaki kütleyi de aşarak bütün bir toplumu kucaklayan, çok boyutlu bir kavram ile karşı karşıyayız. Böyle olduğu içindir ki eğitim sorunu "insan" temelinde yaşamsal içeriktedir toplumlar için... Bizim toplumumuz söz konusu olunca, yaşamsallık boyutu " bireyci" kurtuluş umudunun daha bir ağırlık kazanması nedeniyle önemini artırıyor.

"Eğitim doğumla başlar" dediğimizde artık hiç kimse yadırgamıyor bu sözü. Tek tük çıkan yadırgayanlar da kendilerini "ele vermiş" oluyorlar.

Eğitim, sadece okulların ürünü değil; "koşut okul"un da öneminden söz etmek gerek. Birey yaşadığı ortamdan yığınla uyarı almakta... Ve görülen o ki, bunlar çoğu kez zenginleştirici de olmayabiliyor. Yani ortam belli bir biçimde eğitiyor bireyi. Kuşkusuz bütün bunlar insanı küçük yaşta etkileyen ve ilerdeki kişiliğinin yapı taşlarını oluşturan unsurlar.

Çağımızda eğitim, artık dengeli bir kişilik geliştirmeyi hedefliyor. Diğer bir değişle, zekânın eğitiminin yanında bedenin eğitimi hiç de son sıraya atılmış değil; amaç "bireyin bütünselliğini oluşturmaya" doğru gitmek... Doğuştan gelen bütün yetenekleri açılıp serpilmiş , yeni yetenekler kazanmış, karşılaştığı yeni durumlara uyum sağlayabilen, kendini değiştirmesini ve yenilemesini bilen dengeli bir kişilik...

Eğitim hakkı, çağımızda temel insan hakları arasındadır; bu çok önemli bir ilerleme. Fakat eğitim idesi söz konusu olunca toplumsal yapıları, dokusal bozuklukları ve egemen ideolojileri de göz ardı etmemeyi doğru bir yaklaşım olarak kabul ettiğimizde; tüm bu temel belirleyenlerin kimi yerde eğitim hakkının gelişmesini kolaylaştırırken, kimi yerde ise engelleyici bir işlev üstlendiğini görüyoruz. Ülkemizdeki durum ikinci seçenek ile, yani engelleyicilik işleviyle tam olarak bütünleşmiş durumda.

Eğitimimiz çağa uyarlanmalı ve demokratikleştirilmeli; eğitimin demokratikleştirilmesi ise, rejimin demokratikleştirilmesinden ayrı düşünülemez.

"Bütünsel insan" hedefinden "yabancılaştırılmış insan"a...

"Siyasette ve yönetimde en büyük felaket, yarım bilgili insanların tam yetkili olmasıdır."

(Laplace)

1980 sonrası dönemin iktidarlarınca özlenen insan modelinin yaratılabilmesi için eğitimin, yürürlükteki rejime koşut şekilde, bir bütün olarak değiştirilmesi gerekliydi; ve gereken yapıldı. 80'lerin Türkiye'si düşünsel alanda verimsizlik ve otosansürü, ekonomik alanda sömürü ve yoksullaşmayı yaşarken, insansal ilişkiler bağlamında da yabancılaşmanın katmerlenerek çoğaldığı ürkütücü bir topluma dönüştü.

Bu dönemde insanın kendinden yüz çevirmesi yeterli gelmedi; yabancılaşarak ilkelleşen benliğine doygunluk sağyacak "değerler" bulmalıydı. Doğrusu ya, zor olmadı bunu yapmak; "amaç değerler"in yerini "araç değerler" aldı ve bunun sonucu olarak da para, bütün değerlerin alanını kaplayan "en üst değer" konumuna geldi.

Bu dönemden çıkıldığı sanılmasın , halen içindeyiz; ve belki de ülke tarihinin görüp göreceği en büyük laboratuar olarak, patolojik "zenginliğin" harmanlandığı bir toplumun bireylerine dönüştük.

Çağdışılığımızı, ilkelliğimizi, kabalık ve çirkefliğimizi örtebilmek için " en üst değer" imize sarılıyoruz; kişiliksizleştirilmişliğimize pahalı markalar ve ünvanlar satın alıyor, biçimsizliğimizi gizleyerek kendimizi avutmaya çalışıyoruz. Ve ne yazık ki bu avunma çabamızla sadece kendimizi kandırmış olmuyoruz; içimize sinmiş olan yabancılaşma virüsünün kronik-leşmesine de zemin yaratıp, iletişimsizliği toplumsallaştırıyoruz.

Günümüzde birey, bir büyük tehlikenin eşiğinde: "İnsansallığını yitirme" tehlikesi... Evrimin çarkları ilerlemiyor, durdu; geriye saymaya başladık. Uyanmak zorundayız.

Teknolojik devrimin ivmesi ile alabildiğine küçülen bir dünyada, insanlar arası iletişimsizliğin doruk noktasını yaşıyoruz. Oysa ki, ortak sorunların acısını yaşayan insanlar olarak, birliğimizi kurmak zorundayız.

İnsan olmanın onurunu kendilerine kalkan edinmiş genç insanların "sessiz çığlıkları" ne yazık ki yüreklerde gömülü; tehlikenin özü de burada yatıyor. İnsansal değerlerimizi kemiren, bireyselliklerimizi baskı altında tutan ve birliğimizi engelleyen sınırları kırabilmenin yolu, "sessiz çığlıklarımı-

zı" köreltmekten değil; dışlaştırabilmekten, gür bir haykırışa dönüştürebilmekten geçiyor.

Günümüzden yaklaşık 2400 yıl önce Aristoteles'in söylediği şu tümce, öyle görülüyor ki bugünün yöneticilerinin, gençliğe yönelik " politikalarını"halen biçimlendirebilmek-te: "Her şeyde aşırılığa kaçmaktır gençlik. " Belki sadece, "bir toplumun en dinamik, en akışkan, en hareketli kesimi" olan gençliğin coşkun duygularını dile getirmek istedi Aristoteles bu tümce ile. Fakat artık dile getirmek yeterli görülmüyor; "önlem almak" gerekliliği önem kazanıyor. Düşmanlık ve duyarsızlık üzerine kurulu bir " gençlik politikası"...

Pek çok sorunumuz var. İnsan olmaktan, genç olmaktan, öğrenci olmaktan, felsefe bölümü öğrencisi olmaktan, varolmaktan ve bu toplumun birer üyesi olmaktan kaynaklanan sorunlarımız var. Evet farkındayız; ortam bizden yana değil. Fakat hak ettiklerimizi kazanmaya, bizim olanı almaya ve insansal değerlerimizi korumaya kararlıyız. Çünkü insanız; yeryüzündeki uygarlığın ve yaşamın kaderinden sorumlu olduğumuzun bilincindeyiz.

İnsanın varlığına verilen değer; insanın özgürlüğü, çağımızın genelgeçer değeridir. İnsanın yaratıcılığına ve yapıcılığına olan inanç...

Kendini gerçekleştirmek; potansiyel güçlerini açıp özgürlüğe erişmek... Sürekli olarak kendini araştıran, eleştiren, yenileyen, yaratan varlık olarak insanın, özgürlüğe erişmekten daha yüce bir arayışı olabilir mi? İnsan, elbette yaşamının her aşamasında varlığında gizli kalmış bir olanağı bulgulayabilir... İnsanın bitmemişliği; yaşamının sonuna değin kendini yenileyebileceği, gelişebileceği ve üretken olabileceği bilinci, insana elbette kazandırılabilir... Ve insanın ilerle-mesi elbette düşünce özgürlüğüne bağlıdır...Ve nihayet bağımsız düşünebilme kişilik sorunudur; kişiliğin yapılanması da özgürlük ve eğitim sorunu...İşte kararlılığımız ve haklarımızı kazanma zorunluluğumuz bu noktada somutlanıyor. Zorunluluğumuz onurumuzdur.

Çağımızın özgürlük ve insan hakları savunucusu, evrensel ozan Yevgeni Yevtuşenko'nun bir şiirini, duygu ve düşüncelerimiz ile örtüştüğünü düşündüğüm için okumak istiyorum:

Gençlere yalan söylemek yanlıştır.
Yalanların doğru olduğunu göstermek yanlıştır.
Tanrı'nın gökyüzünde oturduğunu, ve yeryüzünde
İşlerin yolunda gittiğini söylemek yanlıştır.
Gençler anlar ne demek istediğinizi.
Gençler halktır.
Güçlüklerin sayısız olduğunu söyleyin onlara,
Yalnız gelecek günleri değil,
Bırakın da
Yaşadıkları günleri açıkça görsünler.
Engeller vardır deyin,
Kötülükler vardır.
Varsa var, ne yapalım.
Mutlu olamazlar ki
değerini bilmeyenler mutluluğun.
Rasladığınız kusurları bağışlamayın,
tekrarlanırlar sonra, çoğalırlar,
ve ilerde çocuklarımız, öğrencilerimiz
bağışladık diye o kusurları, bizi bağışlamazlar.

Felsefe eğitiminin zorunlulukları

" Her şey tartışılmalı. Felsefe yasak tanımaz,tabusu yoktur, bütün kutsallıkları eleştirir."

(Uluğ Nutku)

Yüksek öğretim, orta öğretimden sonra gelen bir eğitim, öğretim ve araştırma aşaması olarak kimi nitel farklılıklar gösterir: Bir yandan, toplumda geçerli olacak bir uzmanlık alanında meslek edindirme, bir yandan gençliğin coşkusunu ve özlemlerini doyurucu bir kültür ve sanat ortamı yaratma, bir yandan da bilginin ve deneylerin üretildiği, bilgi ve deney üretme yöntemlerinin öğretildiği bir çevre olma...yani "azmanlaşmış ortaokul" değil, üniversiteye özgü nitelikler. Biraz daha detaylandırırsak:

Öğrencinin eşit hakları ve sorumlulukları olan bir üniversite; soru sorabilen, kaynakları ve yayınları yasaksız bir üniversite; öğretim üyesinin akademik özgürlüğünün yanı sıra, öğrencinin de akademik özgürlüğü olduğuna inanan bir üniversite; bilgi aktarmanın ancak bilgi üretmeye bağlı kaldığı zaman anlam kazanacağının bilincinde olan ve "üniversite sorunu her şeyden önce, bilimin ve bilim adamlarının özgürlüğü sorunudur" diyebilen öğretim üyeleri; ülke sorunlarını evrensel bilgi ve deney birikiminin ışığında ülke gerçekleri temelinde çözecek bilgi üretiminin yapılabildiği bir eğitim, öğretim ve çalışma ortamı...

Yani demokratik , özerk, bilimsel ve yönetimce katılımcı bir üniversite.

Böyle bir üniversite bünyesinde felsefe eğitiminin gerektirdiği sistemin nasıl olması gerektiğine de , Uluğ Nutku hocamızın (Felsefe Dergisi, 1986 1 Forum: Türkiye'de , Felsefe Eğitimi) dile getirdiği önerilerine yapmayı düşündüğüm eklerle söyleyebiliriz:

-Felsefenin fakültelerde bölüm olarak, bağımsız araştırma enstitüleri şeklinde örgütlenmesi...

- Öğrencilerin hepsine karşılıksız burs verilmesi...

- Bilimlerin teorik sorunları felsefe sorunları olduğundan, öğrencilerin çok yönlü yetiştirilmeleri...

- Bunun ön hazırlığının liselerden yapılması...

-Öğrenci felsefe derslerinde başlıca sorunlar ve akımlarla tanışırken, düşünce tarihi ya da uygarlık tarihi adındaki bir dersten de sorunlara tarihsel bakış açıları kazandırılması...

- Daha lisedeyken gencin "magister dixit" (hoca dedi ki) anlayışını aşabilmesi ve "cogito" (düşünüyorum) diyebilmesi...

- Öğrencilere sadece fakülte içi dersler değil; fakülteler arası bir program uygulanması...

-Sınıf geçmenin kaldırılması; ve mezuniyetin; derslerin notlara göre değil, geçer ve geçmez şeklinde değerlendirilmesi...

- Sınıf geçme ve mezuniyetin; vize, final ve bütünleme sınavlarına göre değil, yıl sonu bitirme tezlerine göre olması...

- Sınıf olarak düşünülürse, öğrenci sayısının 25'den fazla olmaması...

- Derslerin seminerler şeklinde işlenmesi...

- Yabancı dil eğitimine modern ölçütlerde ağırlıklı olarak yer verilmesi... (İng. Fr. Alm./ Biri temel diğeri seçmeli olarak)

- Latince ve Grekçe'nin öğretilmesi; seçimlik derslerden olmaları...

- Bütün derslerin seçimlik olması...

Üretilen değerlerin yaratıcısı ve taşıyıcısı insan ise ; felsefe ve felsefe geleneği de bunun dışında düşünülemez ve bir "taşıyıcıya" gereksinim duyar.

* * *

830 yıllık Osmanlı kültür geleneğinin ve kavramlarla düşünmeyen Osmanlı aydın tipinin uzantısı olan günümüz insanı; ilk günün Yuvarlak Masa toplantısında ele alınan ve "Türkiye'de Felsefeden Beklenenler" şeklinde formüle edilen konu yerine, "Felsefenin Türkiye İnsanından Bekledikleri" sorununu ele almalı ve hesabını verebilmelidir. "Felsefe"nin , felsefecilerimizden beklediği en ivedi görev budur.

Tartışma sürmelidir

4-5 Kasım 1989'da Paris'te yapılan TBKP Fransa Bölge Konferans'ında dile getirdiğim görüşlerime derginizde yer vermenizden memnun olacağım.

Kısaltılmış konuşma metnim;

Arkadaşlar,

Konferansın ana gündemi batı Avrupa'da TBKP'nin faaliyetlerine ilişkin tezler olarak saptanmasına karşın, biz TBKP'nin durumunu, yaşadığımız ana süreci tartışmalıyız.

Bir süredir yaşadığımız ; partinin likidasyonu sürecinin sonuna yaklaştık.

Bu süreçte;

1) Parti örgütlülüğü dağıldı.

2) Partinin yetişkin kadroları da içinde olmak üzere, kadroların % 90'nı aktif siyasal yaşamdan uzaklaştı, uzaklaşıyor.

3 Parti üst yönetiminin parti üzerinde otorite ve saygınlığı kalmadı.

Bu yönetimin partiyi toparlama, harekete geçirme şansı yoktur.

Biraz önce konuşan Mehmet Karaca yoldaş komünist partisi anlayışını söyledi, bir parti profili çizdi. Ana hatlarıyla buna itirazım yok. Ne yazık ki 2 yıldır bu yönetim TBKP'de böyle bir parti anlayışını değil, sınırsız, yaptırımsız, bir parti anlayışını uyguladılar. Ağustos 89'a kadar çıkan "Yeni Yol" gazetesindeki ve Yeni Açılım'daki tüm yazılarda savunulan da uygulamadaki bu yanlış anlayıştı.

TBKP yönetiminden yoldaşların Leninci parti anlayışını genel hatlarıyla savunmaya başlaması, H. Kutlu yoldaşın Yeni Açılım'ın Ağustos 89 sayısında konuya ilişkin çıkan görüşleriyle bağlıdır. Bu sayıdan sonra kimi yöneticiler tutum değilse de görüş değiştirdiler.

Mehmet Karaca yoldaş, söylediği anlamda bir parti işleyişi kurulamazsa TBKP'nin parti olmaktan çıkıp bir harekete dönüşeceğini söyledi.

TBKP genel başkan yardımcısı Karaca yoldaş'ın bu söylediği bir iki yıldır yaşanıyor. TBKP parti olmaktan çıkmıştır. Bugün ciddi bir hareket durumunda bile değildir. TBKP siyasi bir topluluktur. Ne yazık ki yönetim TBKP'nin bugünkü gerçekliğini göremiyor, olayların bir iki yıl gerisinden geliyor.

TBKP'nin dağılmasına yol açan başlıca nedenler;

1- Leninci sosyalist devrim teorisini reddeden reformist bir politik hat;

2- TBKP yönetiminin, kabul ettiği politik hattı bile kararlılık ve süreklilik içinde uygulanmaması;

a) Geri dönüşlerle ilgili

b) TBKP 'nin geniş yasal parti mi

c) Nasıl bir parti konularında sürekli zigzag çizmesi v.b.

3- Sınırları ve yaptırımları olmayan bir parti anlayışının fiilen uygulanışı;

4- Yığınların sorunlarıyla ilgilenmeme, yığın savaşından kopma;

5- Otoriter rejimin çizdiği yasal çerçevede kendini hapsetme.

TBKP böyle bir süreçteyken bizim burada 3 yıldır bitmiyen TBKP'nin (önce TKP'nin) batı Avrupa'daki faaliyetleriyle ilgili tezleri tartışmamız anlamsızdır.

Bana göre TBKP siyasi topluluğu yakın gelecekte iki ana yöne doğru (reformcu-devrimci) ayrışmak zorundadır. Çok farklı bu iki siyasal anlayış aynı partide uzun süre birlikte olamaz.

TBKP hareketinin bu süreçte görebileceği en olumlu işlev, programatik noktalarda sağlıklı bir tartışmanın yürütülmesinin olanaklarını yaratmak olabilir.

H. Kutlu'dan sıradan üyeye - sempatizana dek herkes TBKP programı olarak yayınlanan belgenin sağlıklı-ciddi bir tartışmasının yapılmadığını kabul ediyor.

Önerim; başlangıç sürecinde kalan TBKP program tartışmasının, devam etmesi, bu tartışma temelinde farklılık - yada birlikteliklerimizin netleşmesidir. Ayrışmamız ortaya çıkacak derin görüş ayrılıklarımız temelinde olsun. Bu Türkiye devrimci solunun yararına olacaktır.

4. Kasım. 1989

M. Dilli

Nasıl bir süreçten geçiyoruz ve hangi geleceği hedefliyoruz?

A) Dünyayı bugün hangi bakış açısıyla yorumlamalıyız?

Günümüz dünyasındaki genel durumu tespit etmek, düne oranla bugün daha da karmaşıklaşmış durumda. Tabii süreç, "Marksizm eskidi, günümüzdeki gelişmeleri bu yöntemle artık açıklayamayız" diyen çevreler için daha da karmaşık bir durumda. Çünkü daha düne kadar, dünyanın gerçek tahlilinin ancak Marksizm'le olanaklı olduğunu belirtiyorlardı ve bunu elden bırakınca da, doğal olarak neyin doğru, neyin yanlış olduğu bilinmeyen bilmeceler toplamı içerisinde kendilerini buluyorlar. Peki dünyadaki gelişmeleri bugün Marksist bakış açısıyla yorumlamak gerçekçi midir? Bu sorunun cevabı evettir. Çünkü insanlık bugüne kadar, kapitalizme ve onun yaşam tarzına alternatif olabilecek Marksizm-Leninizm'den daha tutarlı ve daha kapsamlı bir dünya görüşü yaratamamıştır. Bir de "eğer marksizmi savunursak günümüzde gelişmelerin gerisinde kalır mıyız" diye düşünen kararsız unsurlar var. Bence tam tersi; eğer Marksizmi terkedersek gelişmelerin gerisinde kalmış oluruz. Çünkü yeni gelişmelerden çok var olan gerçeklere gözümüzü kapatmış oluruz. Elbette günümüzde yeni gelişmeler var, yeniden yorumlanması gereken olgular var. Bunlara sırt çevirmiyoruz, ya da gözümüzü kapatmıyoruz. Şunun net olarak görülmesi gerek, günümüzdeki gelişmelere uygun politikalar Marksizm alanı içerisinde ancak üretilir. Bu alan dışında üretilmiş politikalar yaşama geçmeden, yok olmaya mahkûmdur.

Yani ürettiğimiz yeni politikaların ölçüsü, günün modası olmuş düşünceler değil, Marksizm olmalıdır. Eğer böyle bir terazi üzerinde politikalar üretirsek ancak o zaman yeni gelişmeleri yakalamış oluruz. İşte genel olarak dünyaya bakış açımız bu yönde olmalıdır.

B) Günümüz dünyası ve genel durum : Bugün dünyada genel olarak sağa kayış gözleniyor. Bu sağa kayışın katalizörü ise sosyalist ülkelerdeki değişim sürecinin hangi yönde işlediğinin tam olarak berraklaşmamasıdır. Yani, belirsizlik yanının ağır basmasıdır. Tabii kapitalizmin üçüncü dünya ülkelerinden taşıdığı değerler ve teknolojik ge-

lişmeler sayesinde göreceli bir istikrar süreci içinde olması ve tam bu sürece denk düşmesi de önemli etkide bulunuyor. Fakat genel olarak bu sağa kayış böyle devam ederse, dünyayı tekrar yoğun bir milliyetçilik, ve gericilik dalgası saracaktır. Bunun belirtileri Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerden de gözlenebilir. Çünkü insanlığın tarihsel, toplumsal, ve kültürel gelişimi açısından Devrimci Marksist Sosyalizm (çeşit, çeşit sosyalistler türediği için bu terimleri birleştirmeyi uygun buldum) Milliyetçiliğe, Şovenizme, indirilmiş en büyük darbedir. Bunun etkisinin azaldığı yerde kaçınılmaz olarak Milliyetçilik ve Şovenizm gündeme gelecektir. Ve insanlık orta yolu yaratmadığı sürece (ki yaratamaz çünkü sınıflar var), bu tespit geçerliliğini koruyacaktır.

C) Sosyalizm-yeniden-yapılanma ve kapitalizm :

Doğu Avrupa ülkelerinde, ekonomik, politik ve ideolojik reformlar hangi yönde işliyor, bu sürecin beraberinde getireceği "yeni" olgular nelerdir? Bu ve benzeri soruların kesin cevabı Doğu Avrupa ülkelerindeki yaşanan bugünkü sürecin tam olarak berraklaşmasıyla olanaklıdır. Fakat yanılırım korkusuyla hiç görüş belirtmemektense, sonuçta yanılmak pahasına da olsa görüşünü belirtmenin daha gerçekçi bir mantık olacağı kanısındayım.

Sovyetler Birliği'nin uluslararası alanda izlediği, barış ve silahsızlanma politikasının gerçekten hiç de azımsanmayacak kazanımlar elde ettiğini belirtmek gerek. Kimin barıştan yana, savaşlara karşı olduğu, dünya halklarına somut olarak izlenen bugünkü politikalar sayesinde gösterilmiştir. Ve emperyalizmin demogojik maskesini alaşağı etmiştir. Bu sosyalizmin evrensel olarak prestijinin artması demektir. Bu madalyonun bir yüzü; diğer yüzü ise, var olan ekonomik tıkanıklığın aşılması için, içeride uygulanan ekonomik reformlar. Ekonomik tıkanıklığın aşılması için izlenilen bugünkü politikanın pek umut verici olduğunu sanmıyorum. Yani var olan tıkanıklığı aşmak için, planlı sosyalist ekonominin alanını daraltıp, serbest piyasa ekonomisinin alanını genişleterek var olan yapının ileriye gideceğini düşünmek gerçekleşmesi mümkün olmayan güzel bir ütopyadır.

Her ekonomik modelin olduğu gibi, planlı sosyal ekonominin de kendine özgü çelişkileri ve sorunları vardır. Önemli olan var olan model dışına çıkmadan, sorunları çözebilmektir.

Yani emperyalizmden alınan borçlarla, içeride özel girişimin teşvik edilmesiyle tıkanıklığın önü açılamaz. Çünkü bu yöntemin de beraberinde getireceği bir çok sorun olacaktır. Hem de kapitalist modele özgü olan, aşırı üretim işsizlik ve bunalımlar gibi sorunlarla boğuşmak zorunda kalınacaktır. Reformların gidişi konusunda, şu sorular sorulabilir : Ekonomik olarak kapitalizmle bütünleşmeye mi, yoksa sosyalizmin yeni bir aşamasına mı; ideolojik ve politik olarak sosyal demokrasiyle bütünleşmeye mi yoksa, onu aşmaya mı doğru gidiyor? Eğer süreç bu yönde işlerse ekonomik alanda kapitalizm, ideolojik ve politik alanda ise sosyal demokrasiyle bütünleşmenin gündeme gelmesi kaçınılmazdır.

Sosyalist ülkelerde böylesi süreçler yaşanırken, kapitalist ülkeler ise göreceli bir istikrar süreci içerisinde yaşıyor. Fakat bu istikrar sürecinin ne kadar devam edeceğini, burjuva prof. ları bile bilmiyor. Ve kapitalizmin geleceği hakkında pek parlak fikirlerden dem vurmaktan kaçınıyorlar. Ama sosyalist dünyayı saran kitle hareketleri kaçınılmaz olarak kapitalist dünyayı da saracaktır. Çünkü, kapitalizm ne toplumun, ne de bireyin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir sistem değil. Onun alternatifi olan, insanın, insanı sömürmediği, milyonlarca insanın alın teriyle yaratılmış değerlerin, bir avuç kapitalistin elinde har vurup, harman savrulmadığı ve bireyin kendisini özgürce geliştirebildiği, bir sistem var. Bu sistemin temelleri, bugünlerde, günün modasına uyacağız diye adlarından söz etmekten aşağılık duygusuna kapılan, Marks, Engels, Lenin tarafından atılmış olan sosyalizmdir.

M. Deniz / Tarsus

Hangi yolda yürüyeceğiz?

Kapitalist bir düzende yaşıyoruz. Bu düzende iki temel sosyal sınıf vardır: Burjuvazi ve işçi sınıfı. Emek ve sermaye çelişkisi temelinde, burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki savaşım nesneldir, süreklidir. Tek bir insan yoktur ki ekonomik, politik ve ideolojik yönden bu savaşımdan etkilenmesin. İstesek de, istemesek de bir sınıfa dayanacağız ; ya sömürü düzenini yaşatmanın ya da emeğin iktidarını kurmanın yoluna.

Kapitalizmin bağrında doğan işçi sınıfı, süreç içersinde gelişerek bilimini; Marksizm-Leninizmi yarattı. İşçi sınıfı bilimi, kısa zamanda dünya işçi sınıfına yayılarak kök salıp yığınsallaştı. 1917'de Çarlık Rusyası'nda ilk işçi-köylü iktidarı, sosyalizm kuruldu. Dünyayı sarsan bu görkemli tarihsel olay, emekçileri,işçi ve köylüleri, sosyalizm yolunda esinlendirdi. 70 yıl gibi insanlık tarihi açısından çok kısa sayılacak bir zaman diliminde, dünyanın üçte birinde sosyalizm ya da sosyalizme yönelik demokratik toplumların kurulması başarıldı.

Marksizm-Leninizm'in bu zaferden zafere koşan etkinliğine bir çare bulmak için kapitalist dünyası boş durmadı. Sosyalist ülkelere savaş açmak, ablukaya almak, ilişkileri kesmenin yanında daha ince yöntemler geliştirdiler. İlkin Markizm-Leninizm'i özünden soyutlamak istediler. Feuerbach, Berkeley, Bernstein, Gramsci. 2. Enternasyonal oportünistleri eliyle saldırıya geçtiler. Bu saldırıların en incesi de günümüzde "yeni düşünce" kisvesi altında yapılıyor. Bu "yeni" rüzgar, soğuk savaşın, neoglobalizmin, emperyalist manevraların had safhaya ulaştığı bir aşamada başladı. Yıllardan beri Marksizm-Leninizm'in karşısına "Avrupa Komünizmi"ni çıkaranlar başta olmak üzere sosyal-demokrat eğilimli "komünistler" tarafından kucaklandı. Şimdi bunların yıldızı parlıyor. Komünist partisinin iktidarına, öncülüğüne, ideolojisine,savaşım yöntemlerine bir son verilerek, "çoğulcu, katılımcı, çağdaş ve de-

mokratik sosyalizm" belgisi altında geriye dönüş yönünde bir rüzgar esiyor. Burjuvaziden, gericilikten özür dilercesine diz çöküp "karşılıklı bağımlılık"" ulusal mütabakat" söylemiyle doludizgin yol alınıyor. Bu olumsuz gelişme ve karşıdevrimci saldırılara karşı yapılması gereken, Marksizm-Leninizm'i bir bütün olarak savunmaktır. Sosyalizmin üstünlüğünden ve tarihsel kaçınılmazlığından kuşku duymaksızın bunun da ancak işçi sınıfı ve emekçi bağlaşıklarıyla birlikte Komünist Partisi'nin öncülüğünde gerçekleşeceğini ortaya koymaktır.

Marksizm-Leninizm'e aykırı olan olumsuz gelişme ve düşünceler, haklı olarak sert tepkilerle karşılanıyor. Yaşadığımız dönem işçi sınıfı hareketinin, sosyalizm ve ulusal kurtuluş savaşımlarının parlak bir dönemi olmamakla birlikte derinden köklü ayrışmalar yaşanıyor. Bir kesim burjuva teslimiyetçiliğine, reformizme, oportünizme, popülarizme saplanırken, diğerleri de işçi sınıfı biliminin pusulasını yere düşürmemektedir. Küba Komünist Partisi genel sekreteri Fidel Kastro geçtiğimiz günlerde yaptığı bir konuşmasında "dünya üzerinde tek başımıza da kalsak, kanımızın son damlasına kadar Marksizm-Leninizm'i koruyacağız" dedi. Kapitalizmin propagandasını yaptıkları gerekçesiyle Sov-yetler Birliği'nde yayınlanan reformizm yanlısı " Moskova Haberleri" ile "Sputnik" dergilerinin ülkesine girişini yasakladı. Her ne kadar sosyalist ülkelerin bir kısmı başta olmak üzere tarih "tekerrür" edip karşı-sosyalizm, karşı-devrimci gelişmeler ortaya çıkıp, sosyalizme en büyük zararı verenlerin itibarları iade ediliyorsa da, bunun fazla süreceğine inanmıyoruz. Emperyalist kapitalizmin birbiriyle yarışarak sarıldığı bu gelişmeler er-geç bertaraf edilecektir. Sosyalizmi açık konumlarımızla şimdi fazlasıyla savunmanın zorunluluğunu duyuyoruz.

Ülkemizde burjuvazinin legalizminin bataklığına saplanan bir kesim oldukça iddialıdır. "Ulusal mutabakat" formülü ile burjuva düzeninin istikrarını korumak amacıyla "uygar" savaşım biçimlerini arıyorlar. Ara sıra birkaç aydınla bir araya gelerek yiyip-içip gövde gösterisiyle yığınsal çıkışları, savaşkan kadroları burjuvazinin kuyruğuna takmanın çabasıdır. Aydınları öncülük rolüne yükseltiyorlar.Bu telaşla burjuva sözcüleriyle, faşistlerle röportajlar, sohbetler, diyaloglar gerçekleştiriliyor. Bu gerçekleştirmeyi bir başarı olarak görüyorlar.

Biz koyun sürüsü değiliz. İşgal ettiğimiz koltuklarımız da yok. Popülizm ve başkalarının "devrimciliğini" kurtarmanın kaygusunda da değiliz. Hatalar, bilinçli olarak savunulmamalıdır. Tarih ve halk yargılamakta acımasız ve önyargısızdır. Faşistlerin sosyal demagoji yapabileceklerini unutmamalıyız. Yoksa faşistlerle yan yan "dostane"ce oturup çay, kahve yudumlamak, karşı devrimci konumlara sürükler bizi. Bir insanın gericiliğin saflarında yer alması birşey, karşı devrimci-gerici saflarda yeralıp işçi sınıfı, demokrasi güçleri adına ahkam kesmesi başka birşey.

Bazı şeyler tartışma götürmüyor. İşçi sınıfımız ve savaşçıları ateş çemberinden geçtiklerindendir ki objektif ve dürüst davranmanın tarihsel sorumluluğu altındadırlar. Yanlış strateji ve taktiklerin sonucunda yenilgi kaçınılmazdır. Yaygınlaşıp derinleşen tartışmalar sonuçlanmadan pişkin davranmak kimseye fayda sağlamıyor. TBKP'-nin "yer altından" çıkmasıyla birlikte solkesimde tartışmalar daha da yoğunluk kazandı. TBKP programı ve yöneticileri haklı olarak olumsuz yönde tepkileri üzerlerine çektiler.

Bugünden anlaşılıyor ki bu durumuyla TBKP, demokrasinin süs çiçeği olacak, TBKP'yi aşan ilerici kesimler, burjuvazi tarafından reddedilecek, tanınmayacak, varlık bulmalarına imkan tanınmayacak. TBKP, aydınlar nezdinde bir grup durumundadır. İşçi sınıfı, köylüler, gençlik ve kadınlar arasında etkili olacağa benzememekte. Kürt ulusal sorunu açısında ise kayda değer bir yeri olamaz. Dolayısıyla öncü ve savaşkan bir parti olma ruhunu asla kazanamaz. ANAP'lı Metin Gürdere "TBKP'nin temel politikası bizden farklı değildir", Mehmet Keçeciler, "TBKP ilk sınavını Doğu olaylarına bakışıyla verecektir" dediler. Dediler de burjuvazinin sözcüleri herhalde boşuna bu açıklamaları yapmıyorlar. Perşembenin gelişi çarşambadan belli oluyor.

Burjuvazi Avrupa Topluluğu'yla entegrasyonunu sağlamanın peşinde. Bu amaç için ülke içinde bir takım yasal düzenlemeler yapmaya ihtiyaç duyuyor. Özellikle ceza yasasını değiştirmeyi, göstermelik de olsa 141 - 142 ve 163. ceza maddelerinde değişiklikyapmayı öngörüyor. Temel çıkarlarını zedelemeyecek nitelikte sınırlı bir düşünce, örgütlenme özgürlüğü vaadediyor. Tüm bunlar artık Marksizm iflas etti, serbest pazar tek geçerli yoldur" mantığı çerçevesinde yoğun bir ideolojik saldırı altında gerçekleştirilmeye uğraşılıyor. Bu girişimler, parababalarının saltanatı daha çok sürsün diyedir. Yoksa gerçekten demokrasinin kurulup yerleşmesi için değil.

Sınıf savaşımının acımasızlığı ve karmaşıklığı içinde net bir biçimde seçimimizi yapmak durumundayız. Ya daha da yumuşayıp uslu çocuklar olacağız. Burjuvazinin lütufları doğrultusunda işçi sınıfımızın ve halkımızın bilincini saptırıp, geleceğini karartıp kapitalizme "evet" diyeceğiz; ya da savaşımın her biçim ve yöntemiyle olanaklarımızı, güçlerimizi birleştirip savaşımı hızlandırarak savaşsız, sömürüsüz düzen sosyalizme doğru bayrağımızı açarak yürüyeceğiz!..

Armağan Barışgül

Değerli "10 Eylül" çalışanları, "10 Eylül"ü yayın hayatına girdiğinden beri okuyorum. Hepinize 90'lara girdiğimiz şu günlerde, toplatmaların olmadığı ve davaların açılmadığı başarılı bir yıl diliyorum.

Genç bir "10 Eylül" okuyucusu olarak, dergide çıkan ideolojik-politik yazılarınızı içerik-biçim yönünden başarılı buluyorum. Özellikle yaptığınız çevirilerin, büyük çoğunluğumuzun yabancı dil sorunu olduğu bir ortamda büyük bir boşluğu doldurduğuna inanıyorum.

Burjuvazinin dahi 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasının artık gerekliliğine inandığı bir dönemde dergimizin yayına girdiği hafta içinde toplatılması, yazarlarına davaların açılması rastlantı değildir. Bu burjuvazinin, emekçi halkımızın iktidarının gerçek savunucularına karşı her zaman takındığı tavırdır.

DGM Savcılığı'nda "Neden Marksizm-Leninizmi savunuyorsunuz?" "Neden reformizmi red ediyorsunuz?" biçiminde sorular, kendilerini emekçilerin haklarının savunucusu gibi gösteren reformistlerin kimden destek gördüğünü açıkça ortaya çıkıyor.

Toplatmaların amaçlarından biri de (belki de en önemlisi) dergileri mali zorluklar içinde bırakmaktır. Ama ben "10 Eylül" okuyucularının dergilerine sahip çıkacaklarına inanıyorum. Bir öğrenci olarak maddi dayanışmayı yükseltmeye bir parça da olsa katkıda bulunmak için yirmi beş bin lirayı hesabımıza yatırdım.

Dostça selamlar
Azize Turan, Ankara

Ankara'dan

Merhaba Dostlar,

Ülkemiz Marksist-Leninistlerinin uzunca birsüreden beri yaşamak zorunda bırakıldıkları boşluk, dergimiz 10 Eylül tarafından doldurulmuştur.

Türkiye tarihinde ilk kez, reformizm, sosyalist ülkelerin yaşadıkları zorluklara da bağlı olarak, bu denli utanmazca bir tavırla su yüzüne çıkmıştır. Bu durumun dergimizde teorik olarak yeterince işlendiği kanısındayım. Genelde reformizm ve oportünizmle olan ideolojik mücadelemiz hiç bir zaman durmayacak, ama, özelde TBKP'nin teşhirine son verilmesi gerektiğini düşünüyorum. 10 Eylül dergisi, eğer 70 yıllık geleneğimizin sözcüsü olarak çıkıyorsa, ki öyle olduğu anlaşılmıştır, varlık nedeninin TBKP olmaması gerekiyor. Yapmamız gereken kendi ideolojik-politik tavrımızı her alanda netleştirmek ve ülkemizde aciliyeti olduğu için Leninistlerin birliğine nasıl baktığımızı göstermektir. Bu nedenle yazıların kendi özelimize dönmesi daha doğru olacaktır.

"Bilimsel-teknolojik devrim işçi sınıfının rolünü azaltıyor mu?" başlıklı yazı bir ön bilgi olarak herkesin, özellikle olumlu yanıt verenlerin okuması gereken bir karşı yazıydı. "İşçi sınıfı tükendi, hedef yığınlar" diyenler bir daha düşünsünler. Dergide demokratik kitle örgütleri hakkında kadın sorunu ağırlıklı yazılar çıktı. Ben, derginin gelecek sayılarına ulaşmak üzere genelde DKÖ'ler, özelde öğrenci gençlik üstüne çeşitli görüşlerimi de ileteceğim. "Beş sürekli yazar dışındakilerin de katkıda bulunması" fikrine katılıyorum. Tüm 10 Eylül okurlarını da dergiye ve kendi sorunlarına sahip çıkmasını diliyorum.

"Neden reformizmi red-dediyorsunuz?", "Neden Markizm-Leninizm'in anlığını savunuyorsunuz?" gerekçeleri burjuvazinin nasıl bir komünist ve komünist partisi istediğini ve kimlere icazet vereceğini görmek isteyenlere gösteriyor. Maddi dayanışmaya, bir öğrenci olarak, şimdilik yirmi bin lirayla katılıyorum.

Yoldaşça selâmlar.
Erhan Z. Savaş,
Ankara

Tüm 10 EYLÜL'cülere en sıcak selam ve sevgilerimle.

25. Aralık 1989' da Tarsus'ta Mengüçler kitapevinin desteğiyle Bilgisayar Çocuk Kulübü tarafından "Aydınlar ve Kültür" konulu panel düzenlendi. (Aynı zamanda Aziz Nesin kitaplarını imzaladı) Paneli 500 civarında dinleyici topluluğu izledi.

Panele konuk Aziz Nesin'di. Nesin aydınların toplumdaki yeri ve halka karşı görevleri konusunda genişçe açıklamalarda bulundu.

Kültür konusunda ise Türkiye'nin kültür politikasının olmadığını ve mevcut siyasi partilerin programlarında da bulunmadığına değindi.

Nesin, konuşmasının sonunda ise bu konuların daha geniş açıklanabilmesi için dinleyicilerin kendisine sorular sormasını istedi ve böylece daha genişçe açıklanmış ve anlaşılmış olacağını söyledi.

Soruların yazılı veya sözlü mü olması yöntemi hakkında geceyi düzenleyen sorumluya danışıldı, soruların yazılı olarak verilmesine karar verildi.

Ben de bir soru yazıp soruyu okuyacak kişiye verdim. Sorum aynen şöyle idi "Yeni kurulan T.B.K.P'nin, T.K.P ruhunu taşımadığına inanıyorum

Yeni yayınlanmaya başlayan 10 EYLÜL hakkında ne düşünüyorsunuz" diye.

Nesin'e yanıtlanması amacıyla soruyu verdiğim zaman o arkadaşın elinde üç veya dört soru kâğıdı vardı. O kadar beklememe karşın sorum okunmadı ve ben de bu yüzden Nesin'in düşüncelerini öğrenemedim.

Soruların kesilmesinden sonra Nesin kitaplarını imzalamaya başladı.

O sırada ben de o arkadaşa sorumun niçin okunmadığını sordum" O da bana T.B.K.P ile ilgili daha önce soru sorulduğunu (Tabi ki övücü) söyledi. Ben de onların beni bağlamadığını ve benim sorumu kendisinin kasıtlı olarak okunmadığını bunun gecenin amacıyla ve demokrasi anlayışıyla bağdaşmayacağını belirterek o tutumunu protesto ettim.

Bende 10 Eylül'e yazmaya karar verdim. Belki Nesin buradan okur ve bu köşeye yanıt yazar.

Doğu Avrupa'daki gelişmeler konusunda ise muhalefet hareketlerini karşı devrimci olarak değerlendiriyorum. Bu hareketlere göre yeni teoriler geliştiren sol çevrelere ise yanıt olarak.

Lenin anıtına gaz dökenler, orak çekiçlere saldıranlar bunlar demokrasi yanlısı olamazlar, bunlar olsa olsa sosyalist sistemden canı yanan azılı sosyalizm düşmanlarıdırlar.

Marksizm-Leninizm bugün de bir ışık gibi yolumuzu aydınlatıyor, yeter ki ondan sapılmasın. Marksizmin iflas ettiğine bugün sevinmeye kalkan Marksizm düşmanlarının heveslerini, gene o ülkelerin işçi sınıfı kursaklarında bırakacaktır.

10 Eylül bugün bu anlamı, büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

O. Yıldırım
Tarsus